

Kaczvinszky József

**KELET
VILÁGOSSÁGA**

III.

MISZTIKUS YOGA

Előszó

A "misztikus" szónak több jelentése van. Egyrészt annyit jelent, mint **titkos**, **titokzatos**, másrészt pedig a jelzője mindannak, **ami a misztikával - vagyis az érzékektől függetlenné vált, legbensőbb átéléssel és megismeréssel - összefügg**.

Bármelyik értelmében alkalmazható e szó - mint jelző - a yoga tanára. Hiszen a yoga minden tétele valóban **titkos**, **titokzatos**, mert a közönséges emberi ismeretek számára érthetetlen, és mert általában olyan területeket illet, melyek az érzékelhető, tárgyi anyagvilágban meg nem találhatók. Minden yoga-irányzat pedig **misztikus átélésekhez** is vezet és kell, hogy vezessen, mert a teljes tudás világossága csakis a legbensőbb átélések révén, azokon túl, mintegy azok **fölött** bontakozik ki valójában.

E könyv a "Kelet világossága" harmadik - önálló és befejező - részét alkotja. Az első kötet az **ész és a logika**, a második az **élet**, e harmadik pedig a **lényeg megismerésének** szempontjából tárgyalja a yogát. Az első könyv célja, hogy áttekintést nyújtson, a másodiké a **szemszög megváltoztatása**, a harmadiké pedig a **logikát meghaladó belső megismerés mibenlétének és módjának** az ismertetése. Mindhárom könyv a yoga **egészével** foglalkozik.

Az olvasó azonban a yogára vonatkozó legelső ismereteit semmiesetre se ebből a harmadik kötetből merítse, hanem - ha még nem ismeri a yogát - **kezdje elején a tanulmányt!** Hiszen ahogy valamely gép tervrajzát is hiába tanulmányozzuk mindaddig, míg nem ismerjük a technika alapelemeit, éppúgy a yogának is először az alapfogalmait kell megértenünk, és csak **azután** térhetünk ki e fogalmak benső összefüggéseire és rendszerére, a tulajdonképpeni yogára, hogy behatolhassunk végül a tan "misztikájának" a területére.

E könyv már a yoga kulcsát adja az olvasó kezébe, megadva a szimbólumok tanának és az elmélyedésnek a magyarázatát.

A szimbólumok megismerése révén olyan mélységekbe látunk be, olyan analógiákat ismerünk fel egymásután, amelyek az emberi tudat számára sohasem sejtettek, amelyek összefüggéseit a puszta értelmünk, a gondolkozásunk révén sohasem találhatnók meg a Természetben. Közös vonást, egyértelműséget,

egyezeit látunk olyan jelenségek és olyan vonatkozások között is, amelyek emberi szempontból tekintve egymástól távolállók és idegenek. A Természet a maga **egységében** tárul elénk. Mert - **a beavatottak szemével nézve** - felismerjük a **sokban az egyet, az illúzióban a valóságot**.

Más oldalról szemléljük a yoga rendszerét is, mint ahogy általában tanítják és ismerik. Mintegy **belülről** látjuk megvilágítva. Megismerjük az **igazságait** is, nemcsak az azokból fakadó bölcséletét, leplezetlenül látván azt az **alapot**, amelyre a bölcsellete épül.

Szándékosan **fordított sorrendben** vezetjük be az olvasót a yoga titkos tanításába. Elsősorban a **lényeket** magyarázzuk a következő fejezetek során. **Mert ha a lényeket már megértette az olvasó, akkor természetszerűleg megérti a yoga anyagvilágbeli vonatkozású tételeit is.** (Így például a **csakrák** ismertetésénél nem az élő szervezetnek, a testnek a **csakráit**, hanem magának az egyénnek a **csakra-rendszerét** tárgyaljuk elsősorban. s így tovább.) Talán szokatlan ez a sorrend, de mindenesetre célhoz vezető.

Voltaképpen ez az egyetlen lehetséges módja a yoga teljes mértékű megvilágításának - és megértésének!

Mint minden komoly tanulmányhoz, e könyv átolvasásához is kitartás és türelem kell. **Minden fáradtságot megér azonban az ember látókörének az a mérhetetlen és egyre fokozódó tágulása, amely a yoga tanának a megértéséből fakad!**

Csillaghegy, 1943.

K. J.

I. A yoga ágazatai

A yoga, amennyiben a Természettel és a megismeréssel foglalkozik: természettudomány és természetfilozófia. Az elmével való vonatkozásaiban: lélektan és mélypszichológia. Az újraszületés tanával kapcsolatban: a fejlődés és a felszabadulás tana, továbbá a megváltásnak, a Lélek elkülönülésének gyakorlati útja és útmutatása. Teljes egészében oly sokoldalú, mint amilyen maga a megnyilvánult világ. Lényegében pedig a **legmagasabbrendű megismerést foglalja magában.**

A **"yoga"** szó - sokféle jelentése között - igát, lószerszámot, felszerelést, eszközt, fogást, összekapcsolást, egyesítést, eggyéválást, elérést jelent, valamint szabályt, törekvést, odaadást, vállalkozást, összpontosított figyelmet, elmélkedést és elmélyedést stb. A yoga - mint rendszer - jelenti tehát: az elme **leigázását**, a Természet erőinek **szerszámba-fogását**, azt a **módszert** és azt az **eszközt**, amellyel az elme megnyilvánulásai megzabolázhatók, megfékezhetők és irányíthatók, azt a **műfogást**, mellyel a Természetben élénk táruló látszatok leleplezhetők és felismerhetők: jelenti a tudatállapotok **összekapcsolását**, az anyagvilágnak és a meg-nem-nyilvánuló Természetnek a határvonalon való **egyesítését**, az Egységgel való **eggyé válást**, valamint a fejlődés (a Természet) végső céljának az elérését. Jelenti továbbá a megismerés tételeit, **szabályait és útját**, a megismerés és a fejlődés gyakorlatát, azt az **odaadó törekvést**, mely a végső célhoz vezet, magát a gyakorlatra irányuló **vállalkozást**, a gyakorlatok kulcsát képező **összpontosított gondolkozást**, az elme elcsöndesítését és az **elmélyedést** - végeredményben tehát azt a tant és azt az utat, melyet egyetlen szóval **yogának** nevezünk.

A yogának számos ágazatát különböztetjük meg. Valamennyi más, egymástól eltérő irányt követve törekszik a végső cél felé. Céljuk azonban mindenkor egy és ugyanaz: a kötöttségekből való felszabadulás. Csupán a módszerük és az eszközeik különböznek.

A yogának az az ágazata, mely az elme megismerése és leigázása révén, az elmélyedés három fázisának megvalósítása útján igyekszik elérni a tökéletes megismerést, majd az elmélyedés megszüntetése után, a "másfajta elmélyedésen" át, az elkülönülést: a **"királyi yoga"**, a **rádzsa-yoga**. Ez a yoga-ágazatok legfontosabbika, de egyben a legnehezebb rendszer is, mert semmiféle emberi jellemvonásra és semmiféle külsőségre nem támaszkodik. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy **egyedül a rádzsa-yoga útján szerezheti meg a yogi a tudással párosult bölcsességet, mely részleteiben és egészében, egyképpen határtalan!**

Ez az igazi yoga.

De aki nem tudja követni a **rádzsa-yoga** nehéz és meredek útját, annak rendelkezésére állnak a yoga gyakorlatilag könnyebben követhető ágazatai. Ezek közül a **karma-yoga** az önzetlen és érdek nélkül való cselekedetek révén kívánja elérni a felszabadulást. A **karma-yoga** nem törekszik az anyagvilág és a meg-nem-nyilvánuló szimbólumok, a Lélek és a Természet kapcsolatának a megismerésére, hanem mindössze a **személyes és egyéni érdekeknek a cselekedetéből való tökéletes kiküszöbölésével** valósítja meg a végső célt: a teljes éntelenséget és az egyén megszűnését, ami végeredményben így is egyértelmű a Természetből való **felszabadulással - az elkülönüléssel**.

A bhakti-yoga a szeretet yogája. tja: az Istenezmény iránt való odaadás. Ha ez az odaadás végtelenül tökéletessé válik, akkor az ember külső és belső világának látszólagos középpontja egyaránt az Abszolút Középpontba helyeződik át, megszűnik tehát az egyéni középpont és így maga az egyén is, az egyén megszűntével pedig a Természettel való kapcsolat is megszakad. A kapcsolat megszakadása pedig ugyancsak egyértelmű az **elkülönüléssel, a felszabadulással**.

A dnyána-yoga - a vedánta lényegét képező **advaita-tan** alapján - az egyetemes **Egység** maradéktalan fölismerésére törekszik. Meggyőződve arról, hogy a külső és belső világ, sőt maga az egyén is, alapjában véve az egyetlen Abszolútummal **azonos**, megszűnik az ember számára a kettősség és a sokaság látszata, és helyét a **VALÓSÁG** foglalja el. A Valóság Abszolút-Egységére való ráésmélés, a valóság **átélése** pedig: az egyénnek a Lélekkel való **eggyéválásával** egyértelmű. Ebben az egygyéválásban tehát megszűnik a Léleknek és a Természetnek a szembenálló kettőssége, vagyis éppúgy bekövetkezik a teljes **felszabadulás**, mint a többi yoga-irányzat céljának az elérése-, illetőleg beteljesülésekor.

A hatha-yoga a megnyilvánulások **leigázására** törekszik, hogy elcsöndesítve és megszüntetve azokat, megszüntesse a Léleknek a Természettel fennálló kapcsolatát. A **hatha-yoga** exoterikus ágazata a **testi**, idegrendszeri funkciók felett való tökéletes uralomra jutás révén teremti meg a helyes megismerésre alkalmas, eszményi elmeállapotot, míg ezoterikus ágazata az **énnek**, az én-tudatnak a megfékezése és a teljes megszüntetése által jut el az egyén megismeréséhez, és vezet el a felszabaduláshoz.

Valamennyi yoga-ágazat - akármilyen utat is követ - **azonos végcélban** fut össze.

A mantra-yoga a megnyilvánult Természet **jelenségein** keresztül igyekszik felismerni a Lélek Valóságát; a **yantra-yoga** a formákkal kifejezhető szimbólumok

mélyén, a bennük megnyilatkozó *értelem* ős-forrásában ismeri fel a Lelket; a *laya-yoga* pedig a végső célt az elmében megnyilvánuló természeti erők megismerése révén közelíti meg. s így tovább.

A *tantra-irodalomban*, valamint a *bhagavad-gitában*, stb. még számos yoga-ágazat felsorolásával és fejtegetésével találkozunk. A *vedánta* könyvei - az *upanisádok* - is különböző yoga-irányzatokat tárnak fel előttünk. A *brahmavidyá, ksuriká, csúliká, nádabindu, brahmabindu, amritabindu, dhyánabindu, tedzsobindu, yogasikhá, yogatattva és a hamsza-upanisád* úgyszólván mind egy-egy eltérő yoga-ágazatot ismertet. A buddhisztikus és a Tibetben kultivált yoga - éppúgy, mint a kínai yoga is - sajátos jelleggel bír. Valamennyi yoga-ágazat más és más utakat követ. *Valamennyinek a lényege megtalálható azonban abban az alapvető yoga-rendszerben, melyet Patandzsalinak - a Krisztus utáni negyedik, vagy ötödik évszázadból eredő - "Yoga-Aforizmái" foglalnak magukban.*

Aki alaposan ismeri Patandzsali Aforizmáit, valójában valamennyi yoga-rendszer lényegét megismerte és megértette bennük.

A Patandzsali Aforizmaiban foglalt tant ezért *egységes yogának* is nevezhetnők.

De egységesnek kell mondanunk Patandzsali rendszerét márcsak azért is, mert Aforizmái egyaránt összhangban állnak a *számkhya*-filozófiával, a *vedánta* tanával és az indiai *ortodox* vallási felfogással, egyaránt képviselik mind a theisztikus, mind az atheisztikus világnézetet, és egységbe olvasztva az ellentéteket, az anyagelvű felfogást egyesítik a legmagasabbrendű idealizmussal. *Patandzsali rendszerének gerincét a rádza-yoga megismerési-technikája képezi.* Az egyes aforizmákban, illetőleg azok háttérében azonban egyre-másra felismerhető a többi yoga-ágazat lényege is. Patandzsali yoga-rendszere közös váz köré illeszti az egymástól eltérő yoga-irányzatokat, természetesnek tekintve azok összetartozását. Hiszen a yogának csak *egyetlen* célja lehet, az ahhoz vezető módszerek és eszközök pedig egymást kell, hogy kiegészítsék. A természetfilozófia egy kell, hogy legyen a lélektannal, a gyakorlat az elmélettel, a tudás a bölcsességgel. A legmélyebb yoga tehát magában kell, hogy foglaljon minden megismerési törekvést, rendszert, bölcséletet és tudományt.

Patandzsali rendszere valóban egyesíti önmagában mindezek lényegét.

Ahhoz azonban, hogy Patandzsalit megérthessük, elsősorban ismernünk kell az indiai yoga gyökerét képező *számkhya-filozófiát*. A Kapila-féle *számkhya-filozófia* sajátos elemei és fogalmai alkotják a Yoga-Aforizmákban kifejezésre jutó *természetfilozófia alapját és háttérét*. Amit Patandzsali a Természetről mond, azt a *számkhya* elveire építi fel. Nem tárgyalhatjuk tehát a yogát másképpen, csakis a

számkhya-rendszerrel együtt.

Az egyes filozófiai rendszerek, felfogások és irányzatok különválasztása csak a történeti kutatás célja lehet. Minden lépéssel, mellyel a pontos elhatárolásukra, az elkülönítésükre törekszünk, tulajdonképpen csak megnehezítjük a yoga tanának a megértését, ahelyett, hogy elősegítenők azt. Minden megismerési rendszer - akármilyen irányú is - ha megfelelő mélységig hatol, közös eredményhez vezet. Fölösleges tehát az egyes filozófiák prioritását kutatnunk. Magát a lényeket kell megismernünk - nem pedig a lényeg különböző kifejezési módjait - hogy megismerhessük benne a valóságot.

A yogát nem szabad megfosztanunk a számkhya-filozófia elemeitől, mert azok éppúgy hozzátartoznak a yogához, mint ahhoz az eredeti filozófiához, mely nyilván megelőzte a yoga-rendszerek kialakulásának korát!

Hiszen a számkhya-filozófia elemeit nemcsak a yogában, hanem a görög filozófusok - Herakleitos, Demokritos, Pythagoras, Platon stb. - tanításaiban is megtaláljuk. A megfelelő mélységig hatoló megismerés ugyanis - a föld bármely pontján és bármely korban - ***ugyanazt a*** lényeket érinti. Az egyes bölcséleti felfogások között mutatkozó eltérések mindössze annak a ténynek a következményei, hogy a filozófiai rendszerek megalkotói az emberi gondolkodás - az ész és a logika - határait általában nem lépték túl és csak szórványos alkalmakkor - az intuíció pillanataiban - jutottak el a közvetlen-megismerés eszményi magaslatáig. Mindazok a filozófiai tanok pedig, amelyek nélkülözik a szimbólumok közvetlen átéléséből fakadó ***tökéletes-megismerést***, csak töredékesen tükrözhetik a Valóságot, a Lélek és a Természet való kapcsolatát.

A filozófusok a ***gondolkodó ész*** alapján jutottak el a Természetben megnyilvánuló összefüggések felismeréséig. Az összefüggések mélyén rejlő szimbólumok azonban ***ugyanazok***, akár a gondolkodó ész, akár a yogi elmélyedésének tükrében szemléljük azokat. Így például Herakleitos .....("minden folyik, áramlik") elve pontosan ugyanazt fejezi ki, mint amit a yoga a Természet szüntelen és örök változásairól tanít. s így tovább.

Ha a yoga megismerési-rendszerének tükrében nézzük a filozófusokat, megértjük tanításaik ***egységes*** voltát; tisztán látjuk nemcsak az alapjában véve egyező elgondolásaikat, hanem mindazokat az ***eltérő*** vonatkozásokat is, melyekben a különböző értelmű tanok ***kiegészítik*** egymást.

A gondolkodás és a gondolatok: a Természet produktumai. Az emberi elmét ugyancsak a Természet alkotja. A yoga tehát, amennyiben a Természet egészének a megismerésében áll, magában foglal minden lehetséges emberi

gondolatot és megismerést! Nincs és nem lehet ezért egyetlen olyan filozófiai rendszer sem, melyet ne ölelne fel a yoga filozófiája. A yoga megismerésében: minden elmélet összhangban áll egymással és még a legellentétesebb felfogások is ugyanazt a valóságot juttatják kifejezésre.

Ilyenformán még az atheisztikus materializmus is beilleszkedik a yoga keretébe. Hiszen ami a megnyilvánult anyagvilágot illeti, a yoga annak egész területén, teljes mértékben elismeri a materializmus elvének az érvényességét. Mert ugyanaz a Természet, mely ***felülről tekintve***: a Lélek hatására létrejött látszat, illúzió, - ***alulról szemlélve***: tisztán materiális világ. A durva megnyilvánulások síkján - az anyagi világban - mindössze a tér, az idő és az okság törvényei uralkodnak. Az anyagi síkra szorító szemléletben az anyagtól független Lélek fogalmának valóban nem lehet helye. A materiális szemléletnek pedig - a maga helyén - éppúgy megvan a létjogosultsága, mint a Természet magasabbrendű síkjain a magasabbrendű szemléletnek. Egyik a másikat nem zavarja, nem érinti.

Minden szemléletnek - még így is - ***ugyanaz*** a Természet a tárgya; minden szemlélet ***ugyanarra a Természetre*** vonatkozik.

A tisztán logikára épülő és a yoga-elmélyedés tökéletes megismerését nélkülöző filozófiák azonban mindenkor csak korlátozott látókörűek lehetnek. A különböző látókörű, egymást kiegészítő filozófiai rendszerek együttvéve sem adhatják meg azt a ***mindent*** felölelő megismerést, amelyhez a yoga útja és gyakorlata vezet.

A tudat funkciója, a gondolkodás sohasem tekinthet be az összefüggések hátterébe, nem értheti meg magukat a szimbólumokat, hanem ***csak azok megnyilvánulásairól vehet tudomást***, csak a megnyilvánulásokról alkothat képet, fogalmat.

Többet látnak meg tehát a filozófusoknál, többet ismernek meg a lényegből: ***a misztikusok.***

Különbséget kell tennünk azonban egyrészt a szó igazi és nemes értelmében vett ***misztikusok***, másrészt pedig azok közt a misztika területét érintő ***befelé-tekintők*** között, ***akiket általában - helytelenül - ugyancsak misztikusoknak neveznek.***

Az ***igazi misztika***, melynek emelkedett elme-állapota lehetővé teszi az ember számára a megnyilvánulások gyökerének is a megismerését, ***lényegében nem különbözik a yogától.*** Ugyanazon az úton halad, ugyanazon cél felé. Még a gyakorlati előírásai és eszközei is teljesen hasonlóak a yoga előírásaihoz, illetőleg eszközeihez. (A helyesen megvalósított meditáció és kontempláció például az elmélyedés egy-egy tagozatának felel meg. Stb.) Az ***igazi misztika*** tehát egyértelmű a yogával, és így a továbbiakban nem kell külön - a yogától

megkülönböztetetten - említenünk.

Ezért, amikor szembeállítjuk az u.n. **misztikus elmélyülőket** a yogikkal, mindenkor azokról a megfelelő képzettség és ismeretek nélkül szűkölködő **befelé-tekintőkről** beszélünk csupán, akik érintik ugyan a misztika területét, annak mélyéig - a tökéletes-megismerésig - azonban sohasem tudnak elhatolni.

Minden befelé-tekintés a szimbólumok több-kevesebb meglátásához és közvetlen átéléséhez vezet. De ha hiányzik az a szilárd **alap**, a Természet megfelelő ismerete, valamint az a kellő előképzettség és **irányítottság**, mely lehetővé tenné az átélt szimbólumok teljes megértését is, ***sohasem valósítható meg a megnyilvánulások gyökeréig hatoló, teljes tudás, a mindenre kiterjedő helyes-megismerés.***

A spontán **befelé-tekintők** - akiket általánosságban misztikusoknak tartanak - valóban többet látnak meg a filozófusoknál a Természet titkaiból, hiszen a Természet lényegét - a szimbólumokat - élik át. De még e misztikusok megismerése sem terjed ki a Természet egészére, és nem foghatja fel maradéktalanul a megnyilvánulások összessége mélyén rejlő Valóságot.

Elmélyülésükből rendszerint hiányzik a megőrzött aktivitás és öntudat. De még ha megvolna is, a ***meg nem fékezett lélegzés hibája folytán***, megismerésük akkor is csak töredékes és zavaros lehet. Nem ismervén és nem tartván be az előkészületek helyes sorrendjét: még a legodaadóbb elmélyülés és elrívülés sem vezethet a nem-tudás teljes kiküszöböléséhez, a teljes tudás világosságához. Ha nincs meg az az alap, az a szilárd bázis, melyet a Természet ismerete - ***tökéletes ismerete*** - ad meg az embernek, akkor a misztikus meglátások nem irányíthatók, hanem csak sorsszerűek (mintegy ***véletlenszerűek***) lehetnek. A spontán misztikus tehát mindenkor úgyszólván ***evezőit és kormányát vesztett csónakkal bolyong a megismerések tengerén***, minthogy nem tudja megkülönböztetni egymástól a Természet különböző látszat-világait. Belső meglátásaiba egyébként a képzeletműködése is beleszólhat. Mind e körülmények pedig természetszerűleg megzavarják és eltorzítják még azt a megismerést is, mely a befelé-tekintő elmélyülésben ***valóban*** kialakul az elme legfelsőbb területén.

E misztikusok továbbá - bár a szimbólumok "megnyilvánulásoktól-mentes" világába nyernek közvetlen betekintést - ***elméjük révén***, elméjükben igyekeznek megismerni a Lélek és a Természet kapcsolatát. Megismerésük ezért csak ***szubjektív*** lehet. A yogi (az igazi misztikus) viszont az ***elméjét figyeli meg***. Felismervén pedig elméjében is a Természet ***látszatát***, a valóság ***objektív*** megismeréséhez jut el!

Alapvető különbség ez a kétféle elmélyülés között.

Míg tehát a yogi, illetőleg az igazi misztikus mindenkor az egyetemes lényegét, a

látszatoktól mentes **valóságot** ismeri meg, addig a befelé-tekintők, a spontán misztikusok a valóságnak csupán a **töredékeit** foghatják fel, - azokat is legnagyobbbrészt a téves megismerés kódébe burkoltan.

A megismerés köre és helyessége az ember műveltségi fokától is függ. Az egyszerű, tudatlan ember mindent elhisz, valóságként elfogad. A tudós karaktere visszariad az érthetlentől, elzárkózik mindaz elől, amire nézve a logika nem érvényes. A bölcs számára viszont minden felfogható. ***A legmélyebb bölcsességnek kell párosulnia tehát a misztikus meglátással ahhoz, hogy az ember helyesen különböztethesse meg a valót a valótlantól.***

A bölcs azonban, aki egyben misztikus is: voltaképpen azon az úton halad, mely a yoga elvitathatatlan útja.

A yogának **bármelyik** irányzatát és ágazatát követi és gyakorolja is az ember - ha a fejlődés legmagasabb fokára ért - **ugyanahhoz** a bölcsességhez jut el. A bölcsesség megszabadítja az embert a kötöttségektől és közelebb segíti, közelebb viszi végső céljához, az elkülönüléshez. Az elkülönülés a yoga bármelyik ágazata révén, akármelyik útján elérhető, az út utolsó állomásaként, a yoga önfeláldozó és odaadó gyakorlásának a beteljesüléseképpen. A **bhakti-yoga** követője éppúgy megszabadulhat az újraszületéstől, a léttől, mint a **karma-yogi**, vagy a **denyána-yogi**, stb. Ahhoz azonban, hogy a yogi - **mint ember** - a Természet valamennyi látszat-jelenségét, valamint a Lélek és a Természet kapcsolatának a mivoltát is megismerhesse, meg kell szereznie a bölcsességen kívül - a tökéletes **tudást** is, mely az ismeretek helyes alapjára épült.

A bölcsességgel párosult, legmagasabbrendű tudás pedig egyedül a rádzsza-yoga követése és gyakorlása útján szerezhető meg az emberi élet folyamán.

Egyrésről a természettudomány, az emberismeret és az önismeret, másrésről a misztika bölcsessége egyesül a **rádzsza-yogi** elmélyedésében.

Valóban ez tehát a yoga legértékesebbik ágazata.

A tanítvány, aki a **rádzsza-yoga** nehéz útját választja, voltaképpen megismeri a yoga valamennyi irányzatát és rendszerét is. Tudása - a tökéletes-megismerés révén - az egész Természetre kiterjed, határtalanná bővül, és így természetszerűleg a felszabadulás minden lehetőségét is felöleli.

A **rádzsza-yogi** megismerésében nincs és nem marad homály.

A **rádzsza-yogi** számára a lét minden jelensége, az anyagvilág és a meg-nem-nyilvánuló Természet, valamint a Lélek hatásának a szerepe a kialakult Természetben, egyképpen világos, érthető és közvetlenül áttekinthető. Nincs olyan

misztikum, titokzatosság és rejtelem, melynek mélyére ne látna be, felismervén a szimbólumoknak nemcsak az összefüggéseit, hanem azok való mivoltát és lényegét is.

A "misztikus yoga" ezért voltaképpen paradoxon. A yogának azt a részét - azt a rendszerét - illethetjük evvel a meghatározással, mely a Természet legbensőbb rejtelseinek a ***feltárásához*** és ***megértéséhez*** vezet el.

A yoga útja a sötétségből a világosság felé vezeti az embert. Ugyanez a célja valamennyi filozófiának és az általánosságban misztikának nevezett irányzatnak is. Minden filozófia azonban ***megtorpan*** ott, ahol a misztikumok - a felfoghatatlan mélységek - állják útját; ***a spontán misztika pedig a misztikumoknak a pusztá átélésében merül ki. A Természet tökéletes megismeréséhez ezért egyedül a yoga - az "igazi misztika" - útján juthat el az ember!***

A yogának is azonban csak egyetlen ágazata, a ***rádzsa-yoga*** törekszik a ***legapróbb részletekre is kiterjedő tökéletes tudás*** megszerzésére; nemcsak a végső cél elérését, az elkülönülés megvalósulását tartván mindenkor szem előtt, hanem azt a körülményt is, hogy a yogi világosan lássa a fejlődés egész útvonalát, a Természetet, a kötöttségek és a felszabadulás mibenlétét, az illúziókat és a valóságot, - mindazt, ami körülveszi a lét és a nem-lét folyamán.

Elegendő ilyenformán a yogának evvel az egyetlen ágazatával foglalkoznunk, hogy alapjában megismerjük a yoga egész tanának, bölcséletének és gyakorlatának a lényegét, - elsajátítva közben mindazt a tudást, melyet a yoga tana a Természettel kapcsolatban, az anyagvilág háttérét leleplezve, nyújt az emberiségnek.

Nehéz és fáradságos tanulmány ez. De minden áldozatot megér. Csodálatos távlatok bontakoznak ki előttünk. Felismerjük önmagunk helyét és szerepét az örökkévalóságban. Betekintést nyerünk a lét rejtelseibe és a Természet méhébe, legbensőbb szentélyébe, - még akkor is, ha csupán a kutató kételkedő szemével szemléljük is a yoga sajátos tanításait és eredményeit!

A Természet titkaiba való behatolás viszont - a tudás mind nagyobb mérvű kibővülése és tökéletessé válása folytán - mint tudjuk, fokozatosan képessé tesz a Természet rejtett erőinek közvetlen megismerésére és felhasználására is.

A yoga valamennyi ágazata a fejlődés oly magas fokához vezet, mely fokon különleges képességek (***sziddhik***) bontakoznak ki az emberben. E szupernormális, különleges képességek mindennemű alkalmazását ***mágiának*** nevezzük. Egyéni érdekek sugallta felhasználásuk pedig kimeríti az úgynevezett ***"fekete mágia"*** fogalmát.

A tudás és a bölcsesség óvja meg a yogit attól, hogy különleges képességeit egyéni célokra használja fel. Mert ha a tanítvány nem rendelkezik kellő tudással és előképzettséggel, ha nem ismeri a Természet való mivoltát és a cselekedetek visszaható erejét, a lét lényegét és a sors törvényeit, stb., akkor nemcsak elősegítheti a fejlődést, hanem hatékonyan *árthat* is, mind a külvilágnak, mind önmagának.

A fekete mágia szembehelyezkedik a Természet rendjével. s bár a Természet rendjével szembehelyezkedő minden cselekvésben - éppen a cselekedetek sorsszerű visszahatásánál fogva - *a helytelenül felhasznált képességeket megszüntető, megsemmisítő elemi-erő rejlik*, átmenetileg mégis bekövetkezhetik a *tudatlanságból fakadó rombolás*, a különleges képességek kibontakozásának fokán. Olyan minden különleges képesség, a kellő ismeretekkel és bölcsességgel nem rendelkező tanítvány birtokában, mint valamely töltött fegyver a gyermek, vagy az örült kezében. Árthat, rombolhat és gyilkolhat vele. Mindaddig, míg le nem fegyverzi a sors, a külvilág.

A titkos, a homályba burkolt tanítás célja ezért éppen az, hogy a különleges képességek kifejlődése ne vezessen semminemű káros és pusztító cselekvéshez - és az azokból fakadó káros visszahatásokhoz, amelyek a fejlődés akadályai.

A tanítványnak *előbb* kell megismernie a Természet rendjét, *előbb* kell megszereznie a megfelelő ismereteket és az alapvető, átfogó tudást, *csak azután szabad megtudnia*, miként érheti el, illetőleg miként gyakorolhatja is a különböző veszedelmeket magában rejtő, tényleges *elmélyedést* - a határtalan tudás és a határtalan hatalom eszközét.

A *"misztikus yoga"* fejezetei - bár föllebbentik a fátylat a titkos tanításról - ugyanezt az elvet tartják szem előtt. Csak fokról-fokra, lépésről-lépésre - a szükséges ismeretek teljes birtokában - szabad megközelíteni a megismerésnek azt a legmagasabbrendű állapotát, amely módot ad nemcsak a fejlődésre és a felszabadulásra, hanem a Természet erőivel való korlátlan rendelkezésre is.

A yoga valamennyi ágazata az elmélyedés állapotának a megvalósulásához vezet. Akármilyen utat követ is tehát a tanítvány, végső fokon az elmélyedésből fakadó különleges képességek birtokába jut. Akármelyik a yoga-irányzat útvonalán halad is, ugyanazokat a tévedéseket követheti el, ugyanazok a veszedelmek fenyegetik.

A haladását irányító és annak helyessége felett örökdő *mester híján*, szüksége van tehát a Természet alapos ismeretére.

Ahogy még a sofőrnek is előbb kell megtanulnia a gépkocsi belső szerkezetét, mint a vezetést, éppúgy - a yoga terén is - ***jóval előbb kell megismernünk a Természet szerkezeti elemeit, mint az elmélyedés gyakorlatát***, hogy biztonsággal közelíthessük meg célunkat azon az úton, melyen - ha elhagytuk a tárgyi anyagvilágot - már semmiféle külső segítségre sem számíthatunk.

Az olvasó is meg kell, hogy értse ezt a szükségességet. Mindaddig, míg nem tudja pontosan, hogy mit cselekszik és miként kell cselekednie, ne kísérletezzék tehát az elmélyedéssel!

Sorról-sorra, fejezetről-fejezetre ismerkedjék meg a Természet elemeivel és rendszerével.

A tanítványnak mindenkor a valóság lényegének a legtökéletesebb ***megértésére*** kell törekednie. A megértés egyik legfőbb akadálya pedig a ***gondolkozás***.

Alapvető feltétele ezért minden beható yoga-tanulmánynak, hogy a gondolkozás csak ***átmeneti eszköz*** legyen, mely a megismerés felé visz, mely a megismeréshez segíti az embert.

Az olvasónak is meg kell szoknia - a következő fejezetek során - hogy ne ragaszkodjék folytonosan a megszokott, logikus gondolkodáshoz.

Mert ahogy a vonatról is a megfelelő helyen le kell szállnunk, ha azt akarjuk, hogy valóban célhoz érjünk, - éppúgy a gondolkozás vágányát is el kell hagynunk a megértés és a megismerés kibontakozásának a pillanatában. Különben máris tovább visz bennünket, idegen tájak és távoleső állomások felé!...

II. A valóságok és a szimbólumok

A *számkhya-yoga* - vagyis a *számkhya*-rendszerre támaszkodó és avval egybeolvadt yoga-filozófia - huszonöt "valóságot" ismer és különböztet meg.

A valóságok: *a való dolgok*. Egynek kivételével valamennyi *relatív* valóság, és mint ilyen a Természetet alkotja, illetőleg a Természet körébe tartozik. *Csupán egyetlenegy valóság abszolút, mégpedig - a Lélek.*

Ha a Természet *legdurvább* megnyilvánulási-síkján kezdjük a való dolgok felsorolását, elsősorban öt valóság (*tattva*) tűnik szemünkbe: *a számkhya-yoga öt eleme.*

Ezek:

I.

1. Föld,   (*prithivi*)
2. Víz,   (*apasz*)
3. Tűz,   (*tedzsasz*)
4. Levegő,   (*váyu*)
5. Tér,   (*ákása*)

Ez az öt valóság alkotja a Természet öt *durva elemét*, vagyis a kézzelfogható anyagvilágot.

Elosztásuk - sorrendjük - a *tárgyszerűségi szempont* irányelvét árulja el. A föld a *szilárd halmazállapot* megnyilvánulása és jelképe; a szilárd halmazállapotú tárgyak tökéletesen tárgyszerűek. A víz a *folyékony halmazállapot* szimbólumának a megnyilvánulása; a folyadékok tárgyszerűsége már tökéletlenebb, mint a földé, elhelyezkedésük, térfogatuk a környezetüktől függő, alkalmazkodó. A tűz tárgyszerűsége még kisebb; térfogata - bár helyhez kötött - szüntelenül változó, meg nem rögzíthető. A levegő a *légnemű halmazállapot* kifejezője és jelképe; a légnemű anyagok tárgyszerűsége valóban egészen csekély, a légnemű testek meg nem foghatóak és nem is körvonalazhatók. A tér pedig már egyáltalában *nem* tárgyszerű: "valami, ami a tárgyak között van", ami a tárgyak közét betölti. Minthogy a természetben mindenütt kell anyagnak lennie, ilyen értelemben *a tér is: anyag*. Ilyenformán a tér (*ákása*) az *éter* fogalmával is azonosítható.

A számkha-yoga természetfilozófiai szemszöge más, mint a nyugati természettudományé. Másként is kell értelmeznünk tehát, és a maga módján kell alkalmaznunk. Míg a nyugati kultúra a Természet jelenségeit ősidőktől fogva **önmagukban és egymásközi viszonyukban** igyekezett megismerni és megmagyarázni, - addig a **yoga a jelenségeket egyedül a megismerő-elme szempontjából kategorizálja és értékeli!** Míg a nyugati tudomány az anyagot - a Természet durva megnyilvánulását - kémiai és fizikai sajátosságai szerint osztja fel különböző **elemekre**, melyekből a kémia ilyenformán - az izotópokat is tekintetbe véve - **több, mint háromszázat** különböztet meg, addig a yoga **egységesnek tekinti az anyagot és** mindössze a **megfigyelő szempontjából** különbözteti meg az anyag **ötféle** megnyilvánulását: **a számkha-yoga** öt **"elemét"** - szilárd, cseppfolyós, égő, légnemű és térségi halmazállapota szerint - az anyagban megfigyelhető tárgyszerűség, illetve térszerűség alapján. **Ez az ötös felosztás - az öt elem - azonban éppúgy felöleli az összes létező kémiai testeket, mint az elemek nyugati rendszerezése.**

A yoga a valóságokat öt csoportra osztja fel.

A valóságoknak az anyagi elemeknél közvetlenül magasabbrendű csoportja a **képességeket** foglalja magában.

Míg a testet és a szerveket a Természet durva elemei alkotják, addig a szervek működése és a szerveket működtető tényezők a különböző "képessegekben" nyilvánulnak meg. Minden képesség (**indriya**) éppoly valóság, mint a Természet elemei. Ilyen értelemben tovább folytathatjuk tehát a valóságok felsorolását:

II.

6. Nemző-képesség, (**upasztha**)
7. Anyagcsere-képesség, (**páyu**)
8. Helyváltoztató-képesség (**páda**)
9. Megfogó-képesség (**páni**)
10. Kifejező-képesség, (**vács**)

Ez az öt úgynevezett **cselekvő-képesség (karmendriya)**. Felosztásuk (sorrendjük) a **tudatosság**, illetve az **akarattól-függőség** szempontjának irányelvét mutatja. A kifejező-készség (a beszéd) ugyanis az élőlény **leginkább** tudatos és akaratlagos képessége, a nemi funkciók pedig az akaratmegnyilvánulásnak, a tudatos gondolkodásnak a **kikapcsolását** kívánják meg.

A valóságok harmadik ötös csoportját az öt **érzőképesség (dnyánendriya)** alkotja:

III.

11. Szaglás, (**ghrána**)

12. Ízlelés, (*rasza*)
13. Látás, (*csaksusz*)
14. Tapintás, (*szparsa*)
15. Hallás, (*srotra*)

E csoport alkotóinak - az érző-képességeknek - a felosztása (sorrendje) a **térszerűség** szempontjának az irányelvére vall. Szaglás alapján tér egyáltalában nem érzékelhető. Az ízlelés már bizonyos fokú, csekély térérzetet, térelképzelést ad. A látás (mégpedig a **színlátás**, a látó-képesség való mivolta, mely független a szemgolyók beállításával kapcsolatos **tér-látástól!**) már több fogalmat ad a térről; a tapintás pedig már teljes háromdimenziós térérzékelést tesz lehetővé (beleértve a szemgolyók beállítása révén végbemenő **térkitapintást is**), de még ez utóbbi képesség is mindenkor tárgyakhoz kötött. A hallás azonban tárgyak nélkül, magát a **teret érzékelteti**, képzelteni el az emberrel.

A valóságok negyedik csoportja a **benyomás-egységek** öt-fajtáját foglalja magában. A benyomás-egységek (**a tanmátrák**) szubtilis erőmegnyilvánulások, illetve **erőhatások**, melyek a tudat úgynevezett elvont "anyagát" alkotják. Az érzékelésnek és a gondolkodásnak anyagi elemei: a benyomás-egységek. Tudatunk világát hang-, szín-, stb. benyomások töltik be; e benyomások egységei képezik valamennyi érzékelésünk és gondolatunk anyagvilágbeli elemeit, alkotóit.

A benyomás-egységek öt fajtája:

IV.

16. Szag, (*gandha-tanmátra*)
17. Íz, (*rasza-tanmátra*)
18. Szín-benyomás, (*rúpa-tanmátra*)
19. Tapintási-benyomás, (*szparsa-tanmátra*)
20. Hang-benyomás, (*sabda-tanmátra*)

Felosztásuk sorrendje az előbbi csoportéval azonos.

Egyébként a benyomás-egységek közül: a hang a tér tanmátrája, a tapintás a levegőé, a szín a tűzé, az íz a vízé, végül a szag a földé.

Mert a **számkhya-yoga** szerint - ha az elemek legegyszerűbb szimbólum-kifejeződési formáit tekintjük - a tér (a csend) csak hallás útján érzékelhető, a levegő hallható és tapintható is, a tűz hallható, tapintható és látható elem, a víz hallható, tapintható, látható és ízlelhető, a föld pedig mindezekén kívül még a szagló-érzék révén is észlelhető.

A benyomás-egységek **elvont** valóságok, de minthogy a Természetben minden megnyilvánulás anyagi jellegű, azért ami elvont (absztrakt), ugyancsak: **anyag**. A

benyomás-egységek így valóban a tudat *anyagát* alkotják.

A benyomás-egységek még a külvilággal kapcsolatosak. A valóságok legfelsőbb ötös csoportja viszont már csupán az *elme* tényezőit tartalmazza.

Ezek:

V.

21. A gondolkozó-készség, (*manasz*)

vagyis a gondolkozó szerv működtető-tényezője: a *tizenegyedik képesség*, mely összefüggésben áll az öt érző-képességgel és az öt cselekvő-képességgel;

22. A karakter, (*ahamkára*)

szó-szerint: az "én-csináló", vagyis a belső-ént alkotó készség, melyet életről-életre a cselekedetek szubtilis *visszahatásainak az összesége alkot újonnan*;

23. Buddhi, (*buddhi*)

az egyéni ösztönvilág, az az "eredeti eredendő készség", mely születésről-születésre fennmarad és melyből a mindenkori élet alakul ki;

24. Az őanyag, (*múlaprakriti, pradhána*)

a Természet három alkotórészének *egyensúlyi* állapota, a Természet meg nem nyilvánuló *gyökere*, a világűr;

25. A Lélek, (*purusa*) pedig a legmagasabbrendű Valóság, az Abszolútum.

Nincs és nem lehet olyan tárgy és jelenség, - akár létező, akár elképzelt, akár pedig csak lehetőség az - mely a valóságok huszonötös rendszerébe ne volna teljes mértékben besorozható.

E felosztás - mint a való-dolgok rendszere - valóban kimerítő; *minden* benne van. Magában foglalja az abszolút és a relatív valóságok minden fajtát és lehetőségét és a fennforgó lehetőségek minden elképzelhető kombinációját.

A valóságoknak ötös csoportokra való felosztásában pedig ugyancsak mély értelem rejlik.

Az ötszöröt valóság (*tattva*) bizonyos *ciklikus rendszert* juttat kifejezésre. Mert az öt csoport elemei között periodikus (ciklikus) *rokonság* áll fenn.

Világosan látszik ez az összefüggés a középső három csoport elemeinek az egymásközi viszonyában. A hang benyomás-egysége rokon a hallással és a kifejező- (beszéd-) képességgel; a tapintási-benyomás-egység a tapintással és a megfogó-képességgel. A szín-benyomás a látással és a helyváltoztató-képességgel függ össze. (valójában a **másfelé-nézés** is helyváltoztatás, a környezet és a szemlélő relatív helyzetének megváltoztatása). Az íz rokonságban áll az ízleléssel és az anyagcsere-képességgel (evés, táplálkozás). A szag - mint benyomás - pedig a szaglással és a nemző-képességgel függ össze, benső kapcsolatban.

Mint láttuk továbbá: a hang a tér benyomás-egysége, a tapintás a levegőé, a szín a tűzé, az íz a vízé, és a szag a földé. A valóságok csoportjaiban tehát ***minden csoport első tagja a többi csoport első tagjával rokon valóság, a második tag a második taggal rokon, és így tovább.***

Már sokkal kevésbé szembetűnő ugyanez az összefüggés a legmagasabbrendű csoport elemeivel, mert tökéletesen elvont kapcsolat áll fenn közöttük és a többi valóság között. Később azonban ennek az összefüggésnek az egyöntetűsége is feltárul előttünk.

Minél mélyebben hatolunk be az egyes valóságfogalmak értelmébe, annál világosabban szemünkbe ötlük, hogy a csoportok azonos sorban álló tagjai ***egy-egy közös szimbólumnak a különböző megnyilvánulásai*** csupán. A csoportok hasonlósága - szerkezetük szimbólikus egyenlősége - következtében a rendszert alkotó huszonöt valóság tehát végeredményben ***öt alapvető szimbólumra*** vezethető vissza.

A rendszer tanulmányozása során láthatjuk, hogy az alapvető szimbólumok ***másfajta*** megnyilvánulásban nyilatkoznak meg a Természet különböző szintjein. Ugyanaz a szimbólum például, mely a durva anyagi megnyilvánulások szintjén a föld, vagyis a leghatározottabb tárgyszerűség, a szilárd test valóságát hozza létre, a cselekvő-képességek szintjén már a nemző-képességben, az érző-képességek szintjén a szaglásban, a benyomás-egységek síkján a szag-benyomás mivoltában, az elme síkján pedig a gondolkozó-készség formájában nyilvánul meg. Stb. A ***megnyilvánulások annál inkább eltérőek, minél távolabb esnek az egyes szintek egymástól.***

A valóságok rendszerének a tanulmányozása kapcsán ilyenformán a szimbólumok tanához jutunk el. E tan lényege néhány alaptételbe foglalható:

Minden egyes valóság - minden, ami létezik- valamely szimbólumnak a kifejeződése.

A megnyilvánult valóság visszavezethető az azt alkotó szimbólumra, a szimbólum pedig átvethető a Természet bármely más szintjére, melyen a szintnek megfelelő megnyilvánulása egy újabb (másfajta) valóságot alkot.

A valóságok rendszere

	I.csoport (elemek)	II. csoport (cselekvő- képességek)	III.csoport (érző- képességek)	IV. csoport (benyomás- egységek)	V. csoport (az elme tényezői)
1.	Föld	Nemző-képesség	Szaglás	Szag	Gondolkozó- készség
2.	Víz	Anyagcsere- képesség	Ízlés	Íz	Karakter
3.	Tűz	Helyzáltoztató- képesség	Látás	Szín-benyomás	Buddhi
4.	Levegő	Megfogó-képesség	Tapintás	Tapintás- benyomás	Ősanyag
5.	Tér	Kifejező-képesség	Hallás	Hang-benyomás	Lélek

Az így meg sokasodott valóságok - akármennyire is eltérők egymástól - egy és ugyanazt a lényegét fejezik ki, minthogy a bennük rejlő szimbólum, vagyis a gyökerük: egy és változatlan.

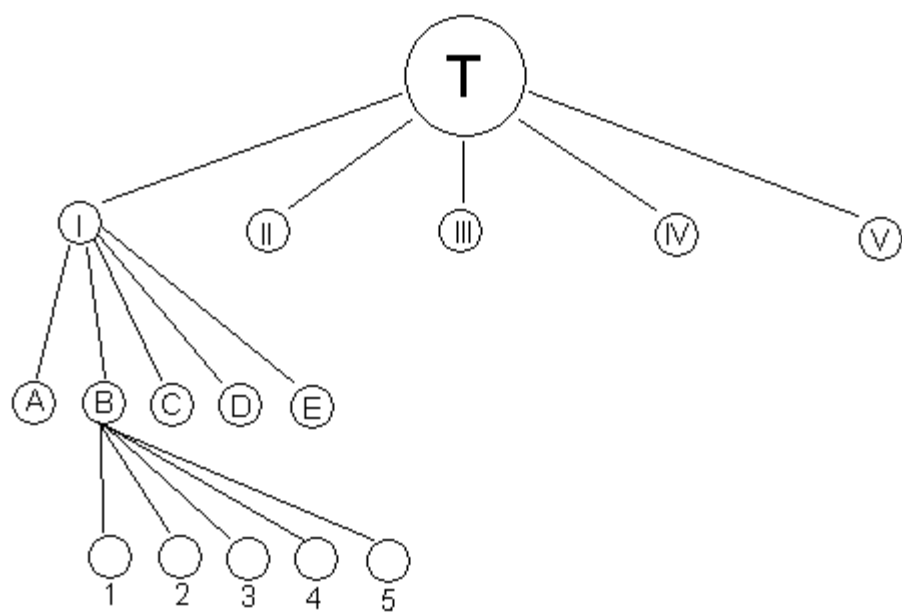
A létező valóságok tehát csak különböző megnyilvánulások. A valóságok lényege pedig - vagyis ami csakugyan valóság bennük - az mindenkor a szimbólum.

A megnyilvánulások transzformálhatók. A víz szimbóluma például a szilárdság szimbólumának körében mint jég nyilvánul meg, a folyadékok szimbólumában vizet alkot, a légneműekében párát képez, stb. A tűz megnyilvánulása átalakulhat fény-benyomássá, tapintási benyomássá, a tapintási-benyomás tapintássá, a tapintás pedig megfogó-készséggé, és így tovább.

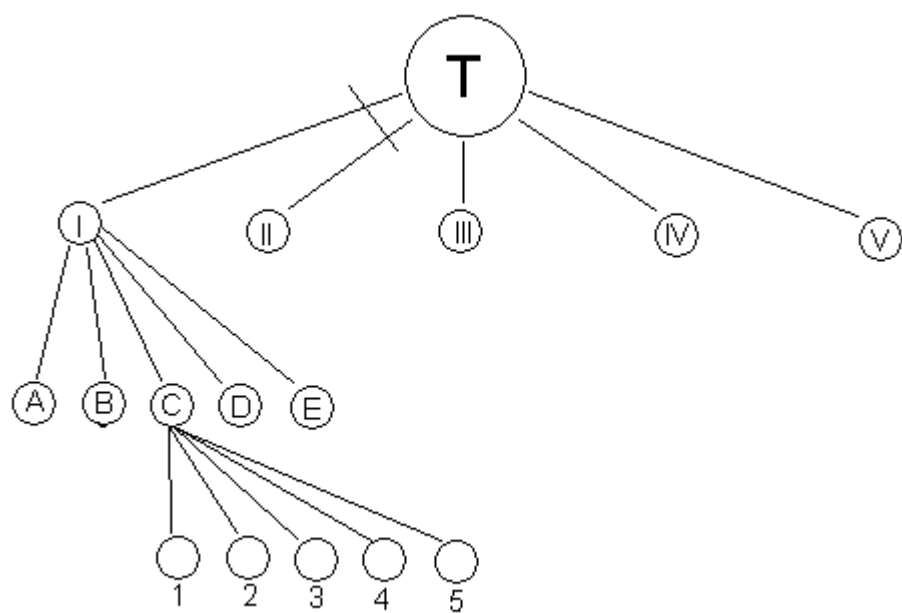
Minden szimbólum változatlan. Csak a megnyilvánulásaik alakulhatnak át, aszerint, hogy valamely szimbólum *mely szimbólum körében hoz létre megnyilvánulást.* Valójában minden szimbólum körében bennerejlik tehát minden szimbólum; a Természet szimbóluma pedig magában foglalja a szimbólumok összességét.

A szimbólumok száma végtelen. Mind feloldható és visszavezethető az öt alapszimbólumra, ez utóbbiak pedig a Természet - egyetlen - szimbólumára.

Minthogy pedig minden egyes szimbólumban bennerejlik a szimbólumok maradéktalan összessége, mindössze abban különböznek egymástól, hogy valamennyiben más és más a kapcsolatok benső összefüggése, rendje.

1. ABRA

2. ABRA

Kíséreljük meg néhány leegyszerűsített példával megvilágítani ezt az összefüggést.

Az 1. ábra legfelső sorában látjuk a Természet szimbólumát (T). Ez magában foglalja a valóságok öt csoportjának szimbólumait: az I-el jelzett csoport az elemek csoportja, a II.-vel jelzett a cselekvő-képességeké, a III. az érző-képességeké, IV. a benyomás-egységeké, V. pedig az elme tényezőinek csoportja. Ha példánkban az **elemek csoportját** vesszük szemügyre, látjuk, hogy magába zárja az öt elem szimbólumát. A a föld, B a víz, C a tűz, D a levegő, végül E a tér valósága. Ha példánk körében a **vízet** (B) tekintjük, látjuk, hogy ez ismét öt szimbólumot foglal magában (1-5). Ezek már a cselekvő-képességek szimbólumai. Mégpedig az első a nemző-képessége, mely a víz valóságával kapcsolatban a **jég-kristály** megnyilvánulását hozza létre. A második kör az anyagcsere-képesség szimbóluma. Az anyagcsere lényege az anyag-részecskék folytonos helyváltoztatása, helycseréje. Ez pedig a folyadékokra nézve jellemző elsősorban. A második helyen a víz tehát mint **folyadék** nyilvánul meg az anyagvilágban. A harmadik a helyváltoztató-képesség köre: a tovairányulása és a terjedése. A víz szimbóluma ilyenformán a harmadik helyen a **gőzzé-válás** megnyilvánulásában nyilatkozik meg. A negyedik a megfogó-képesség köre. A megfogó (megragadó) képesség azonban - átvitt értelemben - mintegy a "lesben-állás" fogalmát is magában foglalja, azt a **készenlétet**, hogy alkalomadtán belenyúljunk a környezetünkbe és megragadjuk, hogy saját magunk mivoltát megnyilvánítsuk benne. Ez a készenlét pedig valójában ugyanaz, mint a **lappangó** hatótényezők készenléte a Természetben; a lappangó hatótényezők is azonnal megnyilvánulnak, amint megfelelő alkalom adódik rá. A megfogó-képesség tehát magában rejti a lappangás - a **készenlét** - szimbólumát is. A negyedik helyre ezért a **lappangás**, a környezetben (az anyagban) való **bennerejlés** is jellemző. A víz a negyedik helyen ilyenformán a **pára** alakjában nyilvánul meg, mely egyrészt bennerejtőzik a levegőben, másrészt mindenkor készen áll arra, hogy mintegy "megragadva" a környezetét, **lecsapódjék** és önmaga mivoltát - a víz alakját - nyilvánítsa meg. Az ötödik hely végül a kifejező-képesség köre. A víz tehát az ötödik helyen: **pusztán kifejezés, fogalom, elvont valóság**.

Az ötféle kapcsolatnak megfelelően - mint láttuk - a víz **ötféle** valóságként nyilvánulhat meg.

De ha a vizet nem a cselekvő-képességekkel hozzuk összefüggésbe, hanem az öt durva **elemmel**, az eredmény akkor sem változik. Mert akkor az első kör a szilárdság köre, melyben a víz ugyancsak szilárd anyaggá - **jéggé** válik. A második a folyékony halmazállapot köre, melyben a víz **folyadékot** alkot. A harmadik a tűz elemének a köre, mellyel kapcsolatban a víz **gőzzé** alakul át. A negyedik kör a légnemű halmazállapot köre, melyben a víz mint **pára** lappang. Az ötödik végül a

tér köre, melyben minden tárgyszerűségtől elvonatkoztatva, egyedül a *víz elvont-fogalma* nyilatkozik meg.

Vegyünk egy másik példát. A 2. ábra három felső sora, mint láthatjuk, megegyezik az 1. ábra felső soraival. A cselekvő-képességeket azonban ezúttal nem a vízzel (B), hanem a tűz elemével (C-vel) hozzuk közvetlen kapcsolatba. Az első helyen ismét a nemzőképesség áll, mely a tűz szimbólumával együtt a *gyújtás* jelenségét hozza létre az anyagvilágban. A második helyen az anyagcsere-képesség *az égési folyamat* jelenségében nyilvánul meg. A harmadik helyen a helyváltoztató-képesség a tűz *terjedésében*, a lángban talál megnyilatkozást. A negyedik helyen a megfogó-képesség - mint a lappangás készenléte - az anyagban bennerejlő *hőt* alkotja. Az ötödik helyen végül a kifejező-képesség a tűz *elvont-fogalmát* juttatja kifejezésre.

És így tovább.

Ha az ábrákat úgy képzeljük el, hogy azokban nem csupán négy sor áll egymás alatt, hanem *annyi sor van, ahány féle kapcsolat egyáltalában lehetséges a szimbólumok között*, akkor fogalmat alkothatunk arról, hogy *végtelen számú és végtelen kiterjedésű* ábrát kellene rajzolnunk ahhoz, hogy ábrázolhassuk a szimbólumok összes lehetséges kapcsolatát.

Ha pedig minden egyes ilyen - végtelen kiterjedésű - ábrát külön-külön, *egy-egy körvonallal fognánk körül és így önálló egységnek tekintenénk, akkor: minden ilyen egység pontosan egy-egy szimbólumot fejezne ki. Egy-egy szimbólumot, melyek mindegyikében végtelen-sok kapcsolat bennerejlik, a kapcsolatok összefüggése - rendje - azonban minden egyes szimbólum esetében más és más.*

Mindenkor a kapcsolatok - *a benső kapcsolódások* - különbözősége különbözteti meg tehát egymástól a szimbólumokat.

Minthogy a szimbólumok száma ilyenformán *végtelen* kell, hogy legyen, a megnyilvánulások azonban *véges számúak* az anyagvilágban, azért *mindenkor végtelen azoknak a szimbólumoknak a száma, amelyek még egyetlenegyszer sem nyilvánultak meg a Természetben.* Ezek a szimbólumok csupán *preexisztenciális* valóságok, pusztán lehetőségek, melyek legnagyobb részének a megnyilatkozására sohasem kerülhet sor. Az éppen megnyilvánuló szimbólumok ezzel szemben *létező valóságokként* foghatók fel. Míg a megnyilvánult, de már nem megnyilvánuló (tovatűnt) szimbólumokat *lappangó* valóságoknak kell tekintenünk.

Megkülönböztetünk tehát:

1. *preexisztenciális,*
2. *megnyilvánuló, és*
3. *lappangó* szimbólumokat.

A lappangó és megnyilvánuló szimbólumok folytonos egyensúlyra-törekvése, illeszkedése, örvénylése hozza létre a változásokat a Természetben.

A változások összessége alkotja a tér világát.

Minthogy pedig a szimbólumok illeszkedésének rendjében - az egyensúlyra törekvő szimbólumoknak örökké változatlan voltánál fogva - semmiféle véletlen nem lehet és nem játszhat közre, azért a természetbeli változások sem mehetnek végbe véletlenszerűen! Minden megnyilvánulás tehát a maga szintjén: *sorsszerű*, vagyis az egyensúlyra törekvő, illeszkedő és örvénylő szimbólumok mindenkori egymásra-hatásától függ!

Így válik érthetővé a *sors*, vagyis a cselekedeteknek és a cselekedetek visszahatásainak a Természet köréhez kötött *törvényszerűsége*.

Nincs és nem lehet megnyilvánulás, melyet ne a szimbólumok hoznának létre. Ha tehát megismerjük a szimbólumokat, megismerjük a megnyilvánulások összefüggését is, azaz magát a Természetet.

Minthogy azonban a szimbólumok mélyebben rejlenek még a legszubtilisabb megnyilvánulásnál is, azért a szimbólumok - és általában a szimbólum - való mivolta: csupán a legmélyebb elmélyedésbe merült elme állapotában válik valóban megismerhetővé.

Szavakkal a szimbólumok mibenlétének tana nem magyarázható meg, csak tökéletlenül és töredékesen. *Át kell élni* a szimbólumot, hogy felfoghatóvá, világossá és tisztán érthetővé váljék. Ez a közvetlen átélés pedig *csakis a yoga-elmélyedésben, a tökéletes-megismerés révén* valósulhat meg.

Mindaz, amit a szimbólumok tanáról elmondhatunk, csak arra szolgál, hogy a megismerés útját egyengesse. Tényleges megértésükhöz a tanítvány csak önerejéből - a yoga útját követve - juthat el.

Meg kell világítanunk azonban még egynéhány összefüggést, hogy áttekinthetőbbé tegyük a valóságoknak - táblázatba foglalható - rendszerét.

Ha gondosan tanulmányozzuk az öt valóság-csoport elemeinek a párhuzamát, észre kell vennünk, hogy a világűr (az őanyag) szimbóluma nem egyezik meg a tér szimbólumával. Másik sorban látjuk magunk előtt: a világűr (az őanyag) a negyedik helyen áll, a tér pedig az ötödiken! A tér szimbólumát a rendszer tehát *magasabbrendűnek* tekinti a világűr szimbólumánál. A tér ugyanis az ötödik helyen, a *Lélek* sorában áll!...

Logikus gondolkozás számára valóban érthetetlen ez, és ellentmondásként tűnik fel. Ha azonban csak megközelítőleg is beleéljük magunkat a szimbólumok való mivoltába, már látjuk, hogy nem is lehet másként. A világűr - az őanyag - a Természet gyökere; az egyensúlyban lévő alkotórészek soha meg-nem-nyilvánuló állapota, *a semmi, a nem-lét*, mely azonban magában rejti a "mindent", melyben tehát *benne lappang a Természet összes lehetősége. A lappangás szimbóluma pedig* - mint a megfogó-képesség jellemzésénél láttuk - *valamennyi csoportban a negyedik helyen áll. Így tehát az őanyag - az űr - is csak a negyedik helyre kerülhet a rendszerben.*

A tér viszont tökéletesen tárgyszerűtlen; valami, ami sohasem lehet tárgyi valóság; éppúgy, mint ahogy a Lélek sem az. A tér - akárcsak a Lélek - csupán *közvetve*, vagyis a *nyomaiban*, a *hatásaiban* ismerhető meg. Ezek az egyezések indokolják, hogy a tér valóban az ötödik sorban foglal helyet, ugyanúgy, mint a Lélek. (Lásd a 35. oldalon levő táblázatot.)

A kifejező-képesség szimbóluma - mint látjuk - ugyancsak az *ötödik* helyen áll. Mert a szó, a név - a fogalom - sem tárgyi valóság. A beszéd képessége tökéletesen *tárgyszerűtlen* elemekkel függ össze. A szavak csak hangokkal, vagy betűkkel kifejezett *formák*, való mivoltuk azonban *mindenkor kívül esik a tárgyak körén*. A fogalmak valójában éppúgy *megfoghatatlanok*, mint a tér. A hang a csend ellentéte. Minthogy pedig az ellentétek mindenkor *egyetlen* valóságnak a végletei csupán, azért a hang szimbóluma is ugyanabban a sorban kell, hogy helyet foglaljon, mint a csendé; maga a csend viszont - lényegében - éppúgy a tér csendje, mint a Léleké. Ha tehát a Lélek és a tér az ötödik helyen áll, akkor a csendnek, sőt a hangnak is az ötödik helyen kell állnia a rendszerben. A kifejező-képesség - a beszéd képessége - pedig nemcsak a fogalmakkal, hanem a hanggal is kapcsolatos, ezért ugyancsak a legmagasabb rangú helyen látjuk a képességek csoportjában.

A tanítvány igyekezzék, hogy megértse az *átvitt értelmű tér* - vagyis a tér és a Lélek egyezésének - fogalmát. Ha megértette, iparkodjék a többi valóság *átvitt értelmét* is megismerni, hogy minél tisztább és világosabb áttekintést szerezzen a rendszerben rejlő párhuzamos egyezésekről. Csakis így ismerheti meg a valóságok lényegét, vagyis a szimbólumokat.

Az első valóság-csoport elemeiben az *anyag* nyilvánul meg, a második csoportban az *erő*, a harmadikban az *értelem*. A negyedik csoport a *lappangó* erőhatásokat (a külvilág tapasztalási "lehetőségeit") tartalmazza, az ötödik pedig az *elme* tényezőit.

Az ötödik csoport tagjai közül az első - vagyis a gondolkozó-készség - az elme

anyagi tényezője, szimbóluma megegyezik tehát az **első csoport** szimbólumával. A karakterben az **erő** uralkodik, szimbóluma ezért a **második csoport** (a cselekvő képességek) szimbólumával egyezik meg. Buddhiban az **értelem** (a világosság) uralkodik. Az őanyagban a Természet lehetőségei **lappanganak**. A Lélek közvetlen hatása pedig az **elmében** nyilvánul meg.

Az ötödik csoport egyes tagjai tehát sorban megfelelnek az **öt csoport** sajátos szimbólumainak.

És így tovább.

Minél behatóbban tanulmányozzuk a rendszer belső összefüggéseit, annál világosabban **érezzük** az egyes szimbólumok mibenlétét, annál határozottabban **tudjuk**, hogy miben áll az egyezések lényege. Ha azonban megpróbáljuk, hogy szavakba foglaljuk ezt a tudást, akkor át nemidalható akadályokba botlunk lépten-nyomon.

A szimbólumok legbensőbb világába a gondolkodás sohasem tud behatolni.

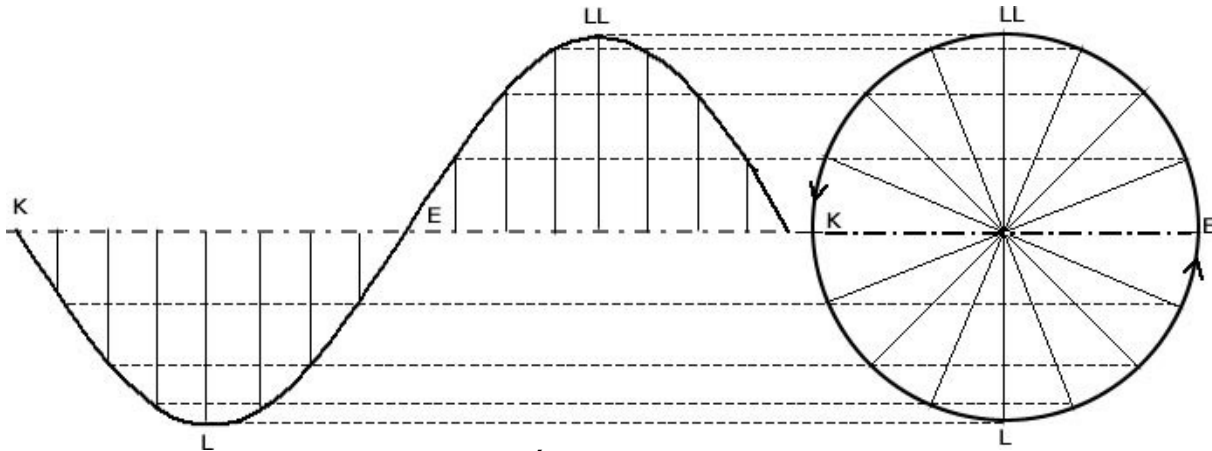
Sokkal, mérhetetlenül több az, ami el nem mondható, ami még gondolatban sem fejezhető ki, annál, mint amit a tudatunk - a maga szűk körén belül - felfogni képes.

A tanítvány, amikor ráésmél arra a tényre, hogy az elvont valóság éppoly valóság, mint a tárgyi - **nem a gondolkodás útján, hanem a tudatát meghaladó elméleti szinten szerzi meg ezt a benső megismerést.**

A gondolkodás és a logika hozzásegíti ugyan az embert a földi ismeretekhez és a tudáshoz. **Az igazi tudás - a bölcsesség - alapját azonban a szimbólumok közvetlen meglátása - és főleg megnyilatkozásaik transzformálható voltának a felismerése - adja meg.**

III. Az ötféle lélekzés.

Minden *megnyilvánulásban* bizonyos hullámmozgás — ritmus — jut kifejezésre. Mindaz, ami keletkezik, van és elmúlik: természetyszerűleg a keletkezés, a lét, az elmúlás és a lappangás *hullámvonalú* pályáját futja meg.

3. ÁBRA

Az önmagába visszatérő hullámgörbe: a lélekzés görbéje. K = a keletkezés, L = lét, E = az elmúlás, LL = a lappangás, K = ismét a keletkezés, stb. e hullámvonalon. *A keletkezés, a lét, az elmúlás és a lappangás voltaképpen a létezésnek csak egy-egy szakasza.* A hullám *tengelye a megnyilvánulás határaként* fogható fel. A hullámvonalnak az a része, amely e határvonal alatt van ábrázolva — K-tól E-ig — a *meg-nem-nyilvánuló Természet körén át* vonul az újabb keletkezés, az újabb megnyilvánulás felé.

Ábránkból kitűnik azonban, hogy e hullámvonal egy *körpályán mozgó* pont változó helyzetének a kivetüléseként is felfogható. Az ábra jobboldalán látjuk azt a körvonalat, amelyet a mozgó pont leír útja közben. A szaggatott vonalak mutatják az összefüggést a hullámgörbe és a körvonal megfelelő magasságában elhelyezkedő egyes pontjai között. Ugyanazt a lélekzési periódust, sőt magát a *lélekzést*, tehát, melyet előbb egy hullámvonallal ábrázoltunk: *egyetlen körvonallal is ábrázolhatjuk.*

A ritmus lényege a ciklus (önmagába visszatérő) változás. Minden ciklikus változás pedig valójában: forgás, keringés. A hullámszerű változás — a hullámszerű — a keringés *következménye*, a keringés folytán létrejött látszat-mozgás. A *lélekzés lényege tehát mindenkor: a forgás, az örvénylés.*

Ebből következik, hogy megnyilvánulás nem jöhet létre örvénylés nélkül a Természetben!

Az örvénylés maga a ritmus. A ritmus a lélekzés. A megnyilvánulás pedig (a 3. ábrán K-tól E-ig) ***a lélekzés egyik fázisa*** csupán.

Az anyagvilág ***minden*** részecskéje kering és örvénylő mozgást végez. A naprendszereket és az atomokat egyaránt a keringés tartja fenn. Semmi sincs a tárgyak és a jelenségek világában, ami ne forogna, ne örvénylenék szüntelenül, és ami ne rejtene magában a keringések bonyolultan összetett rendszerét. Mert ahol nincs forgás és örvénylés nem nyilvánulhat meg az anyag, az erő és az értelem!

A világ teremtése éppúgy ***lélekzés***, melyben kozmikus ködfoltok örvénylésében születik meg a megnyilvánuló naprendszer és az élőlények világa, mint ahogy a ***lélekzés*** a hang és a fény alapja is: rezgés.

Rezgés, ritmus — lélekzés — azonban nem csak körvonallal, hanem bármely kúpszelet-görbével is ábrázolható. A keringés pályája csak akkor lehetne mindig körvonal, az az örvénylések egyetlen eszményi síkban zajlanának le. De minthogy a különböző örvénylések síkja valójában többszörösen végtelen-sok változatban hajlik egymás felé, a keringés pályája éppúgy lehet kör, mint ellipszis, parabola, vagy akár hiperbola is.

A Természet világa ugyanis végtelen sok szerteágazó ***kúpból*** áll, melyek csúcspontja közös, és az egyetemes középponttal egy. ***A közös csúcspontból minden irányba kiterjedő és kiszélesedő, végtelen sok kúp összessége alkotja a teret***, mind anyagvilágbeli, mind pedig átvitt értelemben. Minden ***sík*** tehát — a Természetben — kúpok ***sokaságát*** metszi át. Minden lélekzés ezért — a szerint, hogy mely síkon megy végbe — különböző ***kúpszeletek*** területén zajlik le.

Az ellipszis-pálya éppúgy a ritmus kifejezője, mint ahogy a hiperbola is az. Az ellipszis pedig, melynek kistengelye nullává rövidült, ***egyenes vonallá*** válik. Az ilyen összezsugorodott ellipszisen keringő pont voltaképpen egy egyenes vonalon ide-oda mozog. Mozgása: ***rezgés***. Valójában azonban minden forgás és örvénylés is rezgést képez a Természetben, minthogy valamely pont ritmikus helyzetváltozása mindenkor ***rezgésként*** is felfogható.

A lélekzés tana ennél fogva ***re z g é s - e l m é l e t n e k*** is tekinthető.

A ritmus lényege a ciklikus (önmagába visszatérő) változás. Nem mond ellent ennek a megállapításnak az sem, ha valamely keringés parabolikus, vagy hiperbolikus görbét ír le. Hiszen a parabola és a hiperbola is végeredményben ***önmagába — a végtelenből a végtelenbe, a meg-nem-nyilvánuló Természetbe — visszatérő vonal***.

A lélekzés görbéje azonban inkább hasonlít a **spirális** vonalhoz, mint mértanilag tökéletes körhöz, vagy ellipszishez, stb. a Természetben rejlő örök egyensúlyra-törekvés következtében ugyanis minden keringés pálya tengelyéhez, középpontjához igyekszik közeledni, folytonosan. Minden rezgés **természetszerűleg csillapodik**. Ezért a lélekzés görbáját legpontosabban az **örvénylés** fogalma jellemzi. Minden lélekzést — ritmust és keringést — tehát örvénylésnek kell felfognunk.

A lélekzés voltaképpen: térörvénylés; örvénylő erőter-változás, mind materiális, mind átvitt értelemben.

A megnyilvánulások oka ennél fogva mindenkor valamely tér-örvénylés, valamely örvénylő erőter-változás. Akár a kozmikus ködfoltokat tesszük tanulmányunk tárgyává, akár az atomok szerkezetét, vagy pedig a megnyilvánuló puszta gondolatokat, — ugyanehhez a felismeréshez jutunk el.

A lélekzés: ritmus, lüktetés.

A megnyilvánuló világ pedig: lélekzések összessége.

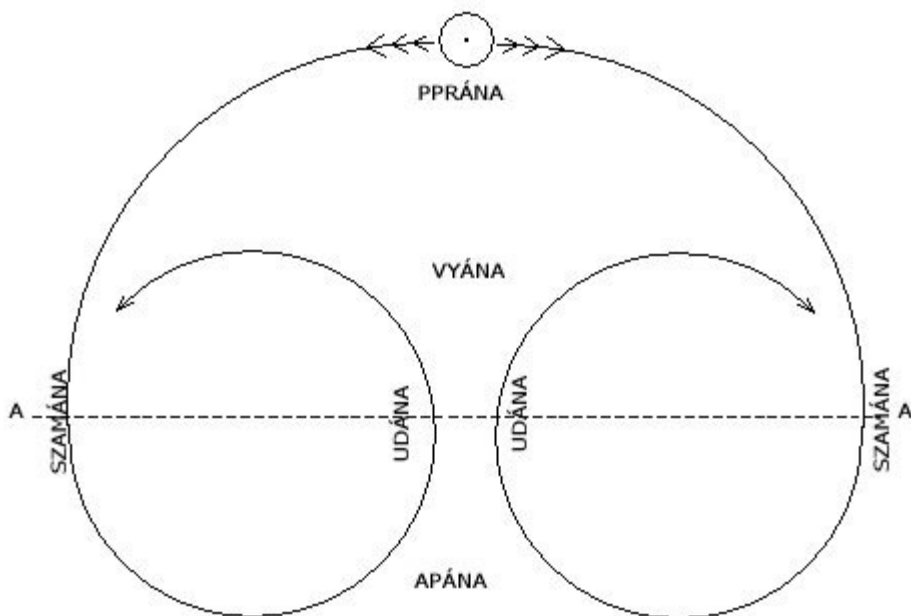
A ritmus-görbék összefüggése és egymásra-hatása — a kúpszelet-görbék törvényszerűségei következtében: — sohasem lehet véletlen. Ebből következik, hogy a megnyilvánuló világban valóban ***nem lehet helye valamely véletlennek!***

A Természetben végtelenül sok kiinduló pontját találjuk végtelenül sok ritmusnak, lélekzésnek. Végeredményben azonban minden lélekzés, minden örvénylés **ős-oka** egyetlen pontból — az Abszolút Középpontból — ered.

Akár a kozmosz, akár az egyén abszolút középpontját tekintjük, a két középpont ugyanaz: az ABSZOLUTUM, vagyis a LÉLEK.

A yoga filozófiája a kozmikus és egyéni lélekzésnek **ötféle** változatát — fázisát — különbözteti meg.

Az öt fázis összefüggését a 4. ábra szemléletei.

Az Abszolút Középpont felől kiinduló **kilélekzés (prána)** voltaképpen nemcsak a feltüntetett nyilak irányában, hanem a tér minden iránya felé kiindul, mint egy sugárzó napból, mely a tér minden pontja felé egyképpen ontja sugarait. A világos áttekintés kedvéért azonban mindössze két lélekzési görbét rajzoltunk fel. Az ábrát tehát ki kell egészítenünk képzeletünkben, hogy azt fejezze ki, amit valójában, helyesen ábrázolnunk kellene. (az összes lélekzési görbék feltüntetése esetén: szabályos **gömb** alakul ki a térben.)

A kilélekzés a lélekzés első fázisa.

Minthogy azonban a kilélekzés tulajdonképpen magát a „lélekzést”, vagyis a lélekzés **lényegét** jelenti, azért a **prána** fogalom egyúttal az **egész lélekzés** kifejezője is, vagyis magában foglalja az öt lélekzési fázist **együttvéve**.

Prána továbbá erőt is jelent: egyrészt a lélekzés mibenlétében rejlő erőt, mely a **kiterjedés** erejével egyértelmű, másrészt pedig azt az erőt, amely a lélekzés folyamán, a természeti tényezőknek mindenkor egyensúly-törekvéséből — a lélekzés fázisainak egyensúlyra-törekvéséből — mint **visszahatás** fakad. A két erő voltaképpen egy és ugyanaz, csak megnyilvánulási formájában különbözik. **Prána** tehát: az Abszolútum hatására támadt teremtető-erő a Természetben, **a lélekzés teremtető-ereje, mely nélkül semmiféle megnyilvánulás sem jöhetne létre**.

A 4. ábrán a lélekzés-görbéje voltaképpen a lét görbéje.

Prána: a kilélekzés, illetőleg maga a lélekzés, mely megteremti a Természetben az egyént, a külvilágot.

Szamána: a lélekzésnek a megnyilvánulás-határvonalán (lefelé) haladó fázisa, az

anyagvilágba való **belelehelődés**; a keletkezésnek, a születésnek a közvetlen hatóoka a Természetben, mint a lélekzés létet-adó változata.

Apána: a **belégzés**, a zsugorodás, az anyaggá, a tömeggé válás.

Udána: a lélekzésnek a megnyilvánulás-határvonalán (felfelé) áthaladó fázisa, az anyagvilágból való **fellehelődés**, a megnyilvánulás megszűnése; a halál, az elmúlás.

Vyána pedig: a meg-nem-nyilvánuló Természet körében végbemenő **átlehelődés** az újabb keletkezésbe, az újabb születésbe. Az öt fázis az ábrán feltüntetett értelemben függ össze egymással. **Egymásutánjuk folytonos örvénylest alkot: a lét örvénylest.**

A lélekzési görbe valójában az **újraszületés** útvonala is.

Az egyéni lélekzésnek az ötféle fázisa ugyanez: a külvilágba való **kiterjedés (prána) a születés (szamána)** az énné való **összezsugorodás (apána) a halál (udána)** és a következő születéshez vezető **lappangás (vyána)** változata.

A kilélekzés mindenkor az anyagvilág felé való kiterjedés fázisa, a belélekzés pedig a zsugorodásé, az összehúzóódásé.

A zsugorodás: az **anyag** sűrűsödése, a testté-válás; a zsugorodás azonban az én kialakulása, sűrűsödése és merevedése is.

Akár valamely naprendszer keletkezését vizsgáljuk, akár egy kristályét, akár az élő testét, akár az énet, stb.: valamennyiben az anyag összeállása, **beszívása, belélekzése** megy végbe.

A kilélekzés lényege: **a kiterjedés az érvényesülés.** A belélekzés ezzel szemben mindenkor a **zsugorodásnak a fogatékossá-válásnak** a fázisa.

A külvilágban való kiterjedés valóban, mindig **érvényesülést** jelent. Az anyagba való bezárkózás, megszűkült határok közötti kötöttség pedig — mint valóságnak tetsző látszat — csakugyan az egyén **fogatékossá válásával** egyértelmű.

Nemcsak az egyén, hanem maga az **én** is lélekzik. Minden érvényesülése, sikere: kilélekzés. Minden értékcsökkenése, kudarca pedig: belélekzés.

Szamána azonban, vagyis a lélekzésnek az a változata, mely a legszubtilisabb megnyilvánulást — az **életet** — viszi bele az anyagba, nem tekinthető sem kilélekzésnek, sem belélekzésnek, — ezért ez a **belelehelődés** különleges fázisa.

A lélekzésnek az a másik változata pedig, mely a tapasztalatoknak az élet végével való „**elnyelésével**”, illetőleg minden anyagi vonatkozásnak az anyagvilág számára való **visszaadásával** jár együtt, — mely tehát ugyancsak nem kilélekzés és nem belélekzés! — a **fellehelődés** különleges fázisa: **udána**.

Az **átlehelődés** — **vyána** — az összekötő, az utolsó fázis az örvénylésben. (Amennyiben egy folyamatos körpálya „végéről” vagy „elejéről” beszélhetünk.) Mint látjuk tehát, a lélekzési-görbe voltaképpen az **élet és elmúlás** görbéje a Természetben.

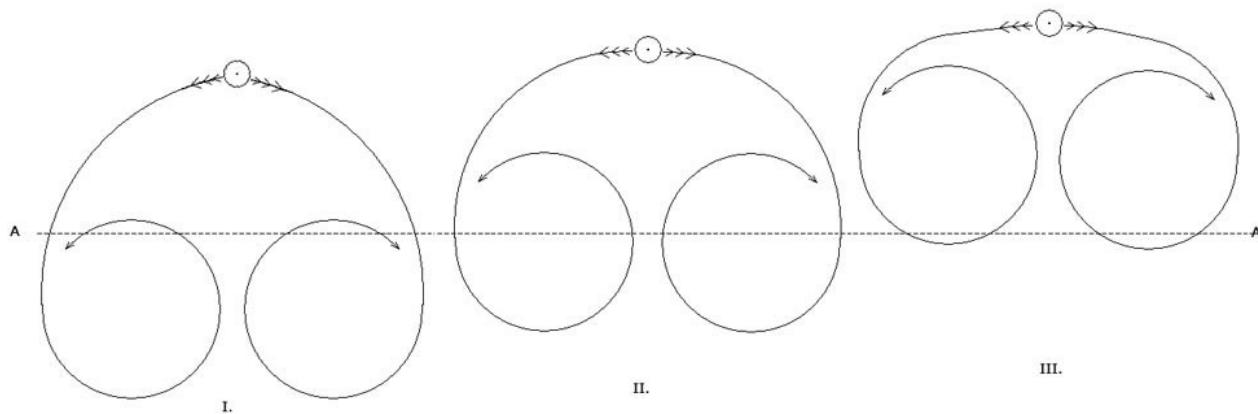
Ahogy a kilélekzést mindenkor a belélekzés váltja fel a Természetben, éppúgy a halál is szembenáll a születéssel, az elmúlást pedig az újabb élettel az átlehelődés fázisa kapcsolja egybe.

Az örvénylés görbéje azonban kifejezi egyúttal a **fejlődés útjának** a ciklikus változásait is.

Fejlődés nem mehet végbe másként, mint a **keletkezés, lét, elmúlás és lappangás** számtalanszor ismétlődő körében.

Maga a görbe is alakul azonban a fejlődés során. Az egyéni fejlődésnek az a szakasza, amelyben mint emberek élünk, vagyis az világból az Abszolútum felé törekvő fejlődés: a lélekzési görbe fokozatos **visszahúzódásában** jut kifejezésre, önmaga **kiindulópontja** felé.

Az 5. ábrával szemléltetjük jelképesen a fejlődésnek az Abszolútum felé vezető szakaszát.

Az A-A szaggatott vonallal jelölve a megnyilvánulás-határvonálát, az ábra szerint

I.-el jelölt görbe még legnagyobbbrészt a megnyilvánulás határvonala alatt örvénylik az anyagvilágban, és csak csekély része vezet át a vonal fölé. A II.-vel jelzett görbe örvénylése hozzávetőlegesen **egyenlő mértékben** oszlik meg egyrészt az anyagvilág, másrészt a meg-nem-nyilvánuló Természet területe között. A III.-al jelzett görbénél az örvénylés már csaknem teljes egészében a megnyilvánulás határvonala **fölött** kering és csak csekély ívben hatol le az anyagvilágba.

I.: az **állat-ember** újraszületési görbéje; Internet.: a **felsőbbrendű emberé**; III. pedig: a **yogi fejlődési fokozatának** a jellemzője.

Vázlatos 5. ábránkkal elsősorban azt akarjuk érzékeltetni, hogy amikor a fejlődés az anyagvilág felől az Abszolút Központ felé halad, akkor is **folytonos örvénylés, számtalan változás megy végbe benne**. Sohasem a haladás pillanatnyi iránya mutatja a fejlődést, hanem általában magának az **örvénylésnek az emelkedése fejezi ki a fejlődés tulajdonképpeni lényegét**.

A lélekzés összessége alkotja a Természetet.

Az ötféle lélekzési fázisban egy-egy szimbólum rejlik és jut kifejezésre. Minthogy pedig ez az öt szimbólum megegyezik a valóságok rendszerének öt alapvető szimbólumával, azért a lélekzés fázisai és a valóságok (tattvák) között meg kell lennie a **kölcsönös kapcsolatnak és összefüggésnek**, minden viszonylatban és vonatkozásban.

Hogy ez a kapcsolat valóban fennáll, arról könnyűszerrel meggyőződhetünk, ha az öt lélekzés fázist az öt elemmel hasonlítjuk össze.

Prána szimbóluma a kilélekzés, a lélekzés, a szél: a **levegő, Szamána** az anyagba való belelehelődés szimbóluma, mely az anyagban életet, tehát égést támaszt: a **tűz. Apána** a belékezésnek, az anyaggá való összehúzódásnak, a testi tömeggé válásnak a szimbóluma: a **föld. Udána** a fellehelődés, a halál, az elmúlás csendje: a **tér. Vyána** pedig az átlehelődés szimbóluma, a folyamatosság a lét örvénylésében, az átömlés az elmúlásból az újrakeletkezésbe: **a víz**.

Természetes, hogy a valóságok rendszerében fennálló sorrend nem felelhet meg a lélekzési fázisok sajátos sorrendjének. A lélekzési fázisok sorrendje szerint csoportosítjuk az elemeket, akkor az elemek sorrendje változik meg; ha pedig az elemek sorrendjét vesszük alapul, akkor a lélekzési fázisok egymásutánja szenved változást.

Az egyezések azonban mindenképpen fennállanak, nem csak a Természet durva elemeivel, hanem a valóságok **egész rendszerével** kapcsolatban.

Ha megkíséreljük, hogy rávilágítsunk ezekre a párhuzamos összefüggésekre, akkor voltaképpen szimbólum-egyeztetéseket kell kimutatnunk, ehhez pedig az emberi szó — a beszéd — túlságosan durva, kevésbé kifejező és tökéletlen eszköznek bizonyul. Mindössze **némi** fényt vethetünk a kapcsolatokra. Azok belső értelmét — lényegét — a tanítványnak magának kell felismernie, mélyen betekintve a megnyilvánulások **hátterébe**!

Intuitív belső megismerések kapcsán kell tanulmányoznunk az egyezések rendszerét, hogy felfoghassuk teljes mivoltában. E nélkül csupán az egymás után felsorolt összehasonlítások **tárgyi értelmét** fogjuk fel. Márpedig elsősorban a szimbólumok legbelső megismerésére van szükségünk ahhoz, hogy betekinthessünk a Természet méhébe, rejtett valójába.

A megismerés eszköze az elmélyedés.

Szavakkal csak vázlatosan mutathatunk rá a kapcsolatokra:

Apána mint az anyaggá válás: a föld. A testté válás terén: a test-alkotás, a **nemző-képesség**. Mint belélekzés, beszívás: a **szaglás, a szag**. Végül, mint az érzéki benyomások egybezsugorodása, sűrűsödése, tömörülése: a **gondolkodó-készség**. (Vesd össze a 35. oldalon lévő táblázattal!)

Vyána a víz szubtilis fogalma, a lét és nem-lét egybefolyása, a továbbfolyás az újrászületés felé. Mint a testek felcserélése és számtalanszor újonnan alakítása: az **anyagcsere-képesség**. Mint az újonnan kibontakozó életlehetőség (a születés) megízlelése: az **ízlés és az íz**. És mint a tapasztalatok és élmények ízének összessége az életben: a **karakter**.

Szamána az életben megnyilatkozó égés, a **tűz**. Mint az anyagvilágba való behatolás a **helyzetváltoztatás képessége**. Mint a születésben az anyagvilág kezdődő (újrakezdődő) megismerése és megtapasztalása: a kibontakozó **látás** és egyúttal a **színek** szimbóluma. És mint az élet, az égést támasztó örök ható-ok: az ösztönvilág, a **buddhi**.

Prána a lélekzés, a **levegő**. Mint az egyéni megnyilvánulásban rejlő kiterjedési készség, a külvilágban való érvényesülés készsége: a megragadó, a **megfogóképesség**. Mint az érzékelésnek a külvilágba való kihelyezése: a **tapintás és a tapintási benyomások**. És mint az összes lélekzési fázisoknak (tehát a Természet összes lehetőségeinek) gyűjtő fogalma: a lehetőségek teljes összességét magában rejtő: **ősananyag**.

Udána mint az anyagvilág tárgyszerűségéből való kiemelkedés: a **tér**. Mint a

pusztán testi-jellegű cselekvések fölé emelkedés: a **kifejező-képesség**, a beszéd képessége. Mint a tárgyszerű érzékelések fölé való emelkedés: a **hallás és a hang-benyomások**. És mint a felemelkedés teljessége és végcélja: a **Lélek**.

A könnyebb áttekinthetőség kedvéért hasonlítsuk össze mindezt a valóságok rendszerének táblázatával. Tekintve azonban, hogy a lélekzési fázisok minden egyes felsorolt kapcsolata **más-más térre** vonatkozik, a kapcsolatok értelmét mindenkor a **megfelelő térszint keretében kell felfognunk**.

Az átlehelődés (**vyána**) lényegének a jelképes értelmezéséből ered a „vizek” kifejezés, mellyel a keleti bölcsesség szent könyvei általában a **meg-nem-nyilvánuló Természetet** jelölik. Ahogy **vyána** (lásd a 4. ábrán) teljes egészében a meg-nem-nyilvánuló Természet körébe tartozik és a meg-nem-nyilvánulás világát íveli át, úgy a „vizek” kifejezés is egyedül a meg-nem-nyilvánuló Természet körére vonatkozik.

Megfelelő analógiák alapján érthetővé válik számunkra **mindazok** a jelképes és homályos értelmű meghatározások és kifejezések, amelyekkel a yoga originális irodalmában sűrűn találkozunk, és amelyek gyakran félreértésekre adnak okot.

A szimbólumok helyes felismerése adja meg a kulcsot a yoga bölcsességének tanulmányozásához.

Az ötféle lélekzés rendszerében éppúgy benne rejlik a szimbólumok egész tana, mint a valóságok rendszerében.

A szimbólumok egyezései és összefüggései — a felsorolt eseteken kívül — valójában még **megszámlálhatatlanul sok vonatkozásban** megtalálhatók a Természetben. **Minden tárgy és minden jelenség mélyén valamely szimbólum** és a szimbólumok **összefüggései rejlenek**. A szimbólumok mindenkori felismerése kapcsán tárul fel előttünk a voltaképpen megismerés útja, azé a megismerése, amely a megnyilvánulások mögé, azok rejtett lényegéig és a Természet gyökeréig vezet.

A szimbólumok mivoltát pedig csakis a kapcsolataik alapos tanulmányozása révén tanuljuk és tudjuk megismerni.

Aki a szimbólumokat érti: a Természetet érti.

Az ötféle lélekzési fázis felismerése minden ritmusban: a yogi nézőpontja.

A lélekzési fázisokban rejlő szimbólumok sokszorosan transzformálható volta következtében az **egyes lélekzési fázisok valóban bennerejlenek minden megnyilvánulásban**.

Még a testi — szervi — funkciók körében is kimutathatók az ötféle lélekzési fázis. Ebből a szempontból osztályozza tehát a yoga „anatómiája” a különböző szervi működéseket, illetőleg magukat a szerveket is. Minthogy azonban a **szavakba foglalt** szimbólum-egyezők és szimbólum-kapcsolatok mindenkor bőséges alkalmat adnak a „szavakkal való játékra” is, azért a yoga kevésbé értékes irodalmában gyakran torz eredményekhez vezető elmefuttatásokkal is találkozunk, melyek ellentétben állnak a Természet valóságaival. Az ilyen elmefuttatások nyilvánvalóan **nem** elmélyedés szülöttei, hanem csak gondolat-kombinációk, melyekben a tanítványnak éppúgy fel kell ismernie a tévedést, mint ahogy máskor a helyes tantételekben meg kell látnia az igazságot.

A gyakori ellentmondásokra az is okot szolgáltat, hogy a kilélekzési fázis — amely felülről szemlélve valóban **kilélekzésnek** tűnik fel — alulról tekintve mintegy **belélekzésnek** látszik; a **belélekzés** viszont a **kilélekzés** fázisaként fogható fel az anyagi világ szemszögéből. Ezért e két fogalom meghatározásai sokszor zavarosak, különösen az európai-nyelvű fordításokban, melyekben a fordító nem mindig a helyes értelelemhez, hanem főleg a szószerinti fordításhoz ragaszkodott. (Deussen nyomtatékosan rámutat erre a zavarosságra, a nélkül azonban, hogy teljes rendet tudna teremteni a kifejezésekben.)

Ismét csak azt kell megállapítanunk tehát, hogy a yogát — a megismerést — mindenekelőtt **gyakorolnunk és átélnünk** kell, hogy helyes eredményekhez vezessen. Nem elegendő a vonatkozó irodalom ismerete, nem elegendő a szavakba foglalt tantételekre épülő tudás. Ameddig nem ismerjük fel mi magunk a valóságot, addig nem tudjuk megkülönböztetni a hamis látszatoktól.

Minél alaposabban megismerjük a szimbólumok rendszerét, minél mélyebben átéljük a szimbólumok sajátos tanát, annál világosabbá válik számunkra, hogy az anyagvilágban minden tárgy és minden jelenség — és így maga az egész anyagvilág is — csak látszat. Kénytelenek vagyunk belátni, hogy minden, amit e világban tapasztaltunk voltaképpen csak szimbólumokból áll és szimbólumok összefüggései révén létezik. Másként értékeljük tehát az érzékeléseinket, mint azelőtt. Tudjuk, hogy valóságos anyagvilág nincs.

Megtanuljuk, hogy tárgyak helyett szimbólumokat lássunk.

Világunkat, amelyben élünk, tulajdonképpen csak ekkor kezdjük látni és megismerni — a maga valójában.

IV. A Természet keresztmetszete.

Mindazok a szimbólumok, melyek a Természet valamely szintjén megnyilvánuláshoz vezetnek, **hajlandóságokként** foghatók fél. Mert minden megnyilvánulás valamely hajlandóságnak — vagy hajlandóságoknak — a megnyilatkozása az, anyagvilágban.

A megnyilvánulás megszűntével a mögötte rejlő szimbólum, vagyis a hajlandóság: lappangó **emlékké** válik a Természetben.

Az emlékek — voltaképpen ugyancsak a szimbólumok — egybehalmozódván: **ösztönöket** alkotnak. Az ösztönök pedig ismét **hajlandóságoknak** tekinthetők, amelyek — megfelelő alkalom adtán — újabb megnyilvánulásokat hoznak létre.

A hajlandóság, az emlék és az ösztön tehát valójában egy és ugyanaz: a **szimbólum**.

Valójában a Természet különböző **szintjei** is a szimbólumok függvényei. Nem egyebek, mint a hasonló természetű szimbólum-hatások alkotta, eszményi síkok. Ha szimbólumok nem volnának, szintek és síkok sem alakulhatnának ki a Természetben. De ha nem volnának szimbólumok, maga a Természet sem állhatna fenn.

A Természetet tehát — teljes egészében — a szimbólumok alkotják.

Akár szimbólumról, akár hajlandóságról, emlékről, vagy ösztönről beszélünk, mindenkor **ugyanazt** a valamit említjük. Éppúgy mondhatnék ezért, hogy a Természet hajlandóságokból, emlékekből, vagy akár ösztönökből áll.

De még ha úgy fogjuk fel, hogy a Természet nem egyéb, mint végtelen számú **lehetőségek puszta összessége**, akkor is azt látjuk, hogy minden lehetőség mögött ott kell rejlenie valamely eredendő **készségnek**, mely nélkül a lehetőség értelmetlen volna: valami, ami nem lehet. A lehetőségek mélyén is **ugyanazt** találjuk tehát: a készséget, a hajlandóságot, a tendencia-csirát — mint egységes alapot — vagyis a **szimbólumot**. ***Maga a lehetőség is függvénye ilyenformán a szimbólumnak!***

A yoga a szimbólumot **szamszkárának** nevezi.

A *szamszkára* tehát: *tendencia-csira*, eredendő *készség*, melyben egyúttal a megnyilvánulás *lehetősége* is benne rejlik, mint *hajlandóságban*. De éppúgy *emlék* és *ösztön* is, — a szerint, hogy melyik szerepében szemléljük.

A *szamszkára* sohasem a voltaképpen megnyilvánulás. Nem tárgy és nem jelenség. Csupán maga a *szimbólum*, mely a megnyilvánulásban megnyilatkozik, mely a megnyilvánulást létrehozza, létre serkenti.

Ilyenformán megértjük a yoga tanítását, hogy a Természetben minden — sőt maga az egész Természet — alapjában véve: a *szamszkárákból* fakad!

Ahhoz, hogy a továbbiakban jobban megvilágítsuk a *szamszkára* mivoltát, a lélekzés első fázisából kell kiindulnunk.

A kilélekzés következtében az ötféle lélekzési fázis szimbóluma *kapcsolatba kerül* egymással. Ebben áll a teremtés lényege, az első örvénylés. E kapcsolat bizonyos *viszonyt* képez az alapvető szimbólumok között. Ez a viszony, a kapcsolat — amikor első ízben alakul ki — nem egyéb, mint az ok és okozat közötti *összefüggés*, — hiszen mindegyik lélekzési fázis valamelyik másik fázisból *következik*. Kapcsolatuk azonban ekkor még nem törvényszerű, nem állandó, minthogy egyelőre egyedül áll a maga nemében, mint megnyilatkozás.

A szimbólumok közötti összefüggés azonban, amikor kialakult, *emlékké* válik a Természetben. Mint emlék: egyúttal *hajlandóság* is, mely *újabb megnyilatkozásokra törekszik*. E hajlandóság ilyenformán most már benne lappang a Természet világában és mindenkor kész arra, hogy ugyanazt a viszonyt hozza létre a szimbólumok között, mint amelyben először vált jelenvalóvá.

Ugyanaz az ok tehát ugyanavval az okozattal igyekszik együtt járni mindenkor, az összefüggésben rejlő szamszkára következtében.

A *szamszkára* tehát: *az oksági rend alapja*.

Voltaképpen az említett *összefüggés* maga is *szimbólum*, melyet az első jelenvalóvá-válása váltott ki preexisztenciális állapotából. Ez a szimbólum már természetszerűleg közrejátszik és általában beleszól ettőlfogva a szimbólumok *minden* kialakuló viszonyába. Ilyenformán újabb viszonyok — újabb ok és okozat közötti összefüggések — alakulnak ki a Természetben, melyek mind emlékké válván, mint hajlandóságok azontúl készen állnak arra, hogy újra és újra létrehozzák azt a jellegzetes összefüggést, mely a lényegükben rejlik.

Az a jelenség tehát, hogy az okok **szükségszerűleg** okozatokkal járnak együtt: a **szamszkárák** mindenkori hatásában leli magyarázatát.

A szamszkárák örökkévalók.

Preexisztenciális állapotukból — az őanyagból — egyszer megnyilatkozván, azontúl mindörökké a meg-nem-nyilvánuló Természet ösztönvilága körében lappanganak, újabb és újabb megnyilatkozásokra készen. A yoga meghatározása szerint „hozzátartoznak a Természet örökkévalóságához.” Vagyis, másképpen fogalmazva, minthogy a Természetet a **szamszkárák** alkotják: ***a Természet ugyanúgy örökkévaló, mint maguk a szamszkárák.***

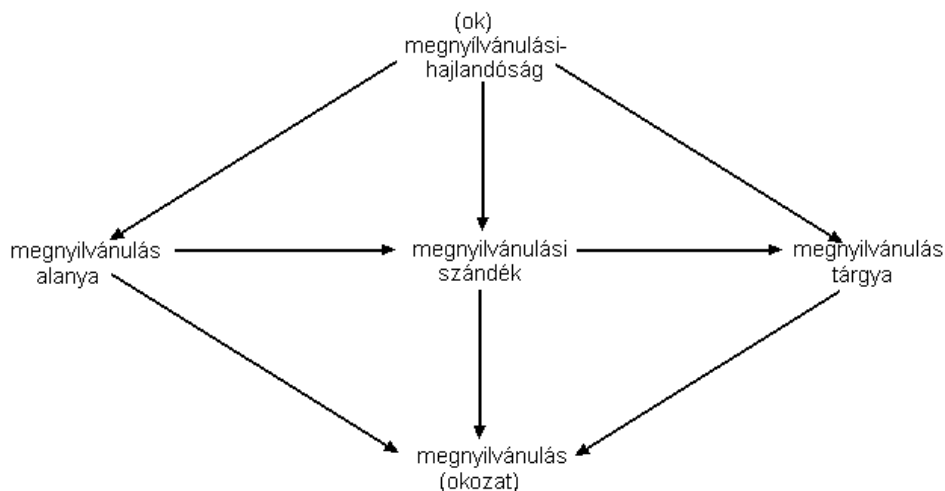
Visszatérve az előbb elmondottakra, látjuk továbbá, hogy az első örvénylést követően, ***egyre szaporodnak*** az okok és okozatok közötti összefüggések a Természetben, melyek minden lehető alkalommal megnyilvánulnak az öt alapvető szimbólummal kapcsolatban. Kialakul tehát az oksági rend, az oksági láncolat a megnyilvánulások körében, vagyis az ***anyagvilág***.

Ha csak magát az anyagvilágot szemléljük is és nem közvetlenül a **szamszkárákat**, akkor is meggyőződhetünk arról, hogy mindig, amikor valamely ***ok*** valamely ***okozattal*** jár együtt, — az ok és okozat közötti összefüggésben valamely ***hajlandóság*** nyilatkozik meg az anyagvilágban! A megnyilatkozáshoz azonban nem elegendő a pusztá hajlandóság, hanem szükséges annak a megfelelő ***alátámasztása*** is, hogy létrejöhessen az anyagvilágbeli megnyilvánulás. Valamely ***szamszkára*** tehát csakis akkor vezethet megnyilvánuláshoz, ha megvan az alátámasztása is — a megnyilvánulási ***alkalom*** — vagyis: ha van a Természetben, ***ami*** az illető hajlandósággal rendelkezhetik, és ugyanakkor van, ***amire*** az hajlandó lehet.

Az összefüggést a 6. ábra szemlélteti.

Ha figyelmesen tanulmányozzuk az ábrát, látjuk, hogy a **szamszkára** nem csupán a megnyilvánulási hajlandóság, hanem ***maga az egész összefüggés, illetve „tengelyrendszer” is.***

Ha az ábrát úgy képzeljük el, hogy feliratok nélkül, egyedül a tengelyek szerkezetét ábrázolja, akkor **a szamszkára** mibenlétének a rajzát látjuk magunk előtt! Az ok, az alany, a szándék, a tárgy és az okozat ugyanis csak a ***metszéspontoknak*** — a ***más szam-szkárákkal való összefüggéseknek és kapcsolatoknak*** — a megnyilatkozása, a valóságban. Ha nem áll fenn

6. ÁBRA

annyi kapcsolat, mint ahány metszéspont van a tengelyrendszerben, akkor a **szamszkára** a meg-nem-nyil-vánuló Természet körében — az ösztönvilágban — **lappang**. Ha valamennyi kapcsolat fennáll, akkor a **szaniszkára** megnyilvánulást hoz létre, illetőleg **megnyilvánul** az anyagvilágban. Ha pedig egyetlen kapcsolat sem áll fenn, abban az esetben a **szamszkára** még nem lehet létező (jelenvaló) a Természetben, hanem csak **preexisztenciális** állapotú.

Ha a **szamszkára** „tengelyrendszeréről” beszélünk, találó hasonlattal élünk. Mert mint ahogy valamely oldatból a keletkező kristály mindig a tengelyrendszer körül, annak értelmében válik ki, éppúgy valamely **ok** is csak a **szamszkára** „tengelyrendszere” körül, annak értelmében hozhat **okozatot**. Ahogy továbbá a kristály **alakja** mindenkor a kristály tengelyrendszerének a megnyilvánulása, éppúgy az ok és okozat között fennálló összefüggési forma is mindenkor a **szamszkaráé**. Végül: mint ahogy a tengelyrendszer a **kristálykialakulás alapja**, éppúgy a **szamszkára** is az **oksági rendé**.

Az ábrázolt tengelyrendszer bennerejlik minden szimbólumban, mind az öt metszéspontjával, mihelyt a szimbólum megnyilatkozik az **anyagvilág** területén. (Megnyilvánulás valójában nem is jöhet létre másutt, mint az anyagvilágban, hiszen éppen a megnyilvánulások alkotják — a maguk összeségében — az anyagvilágot.) **Ezért az okság — az oksági rend — az anyagvilághoz tartozó, az anyagvilág területére szorítkozó megnyilvánulás.**

A meg-nem-nyil-vánuló Természet körében — a szimbólumok világában — nincs okság és nincs oksági rend. **A szamszkára csupán létrehozza az okság tör-**

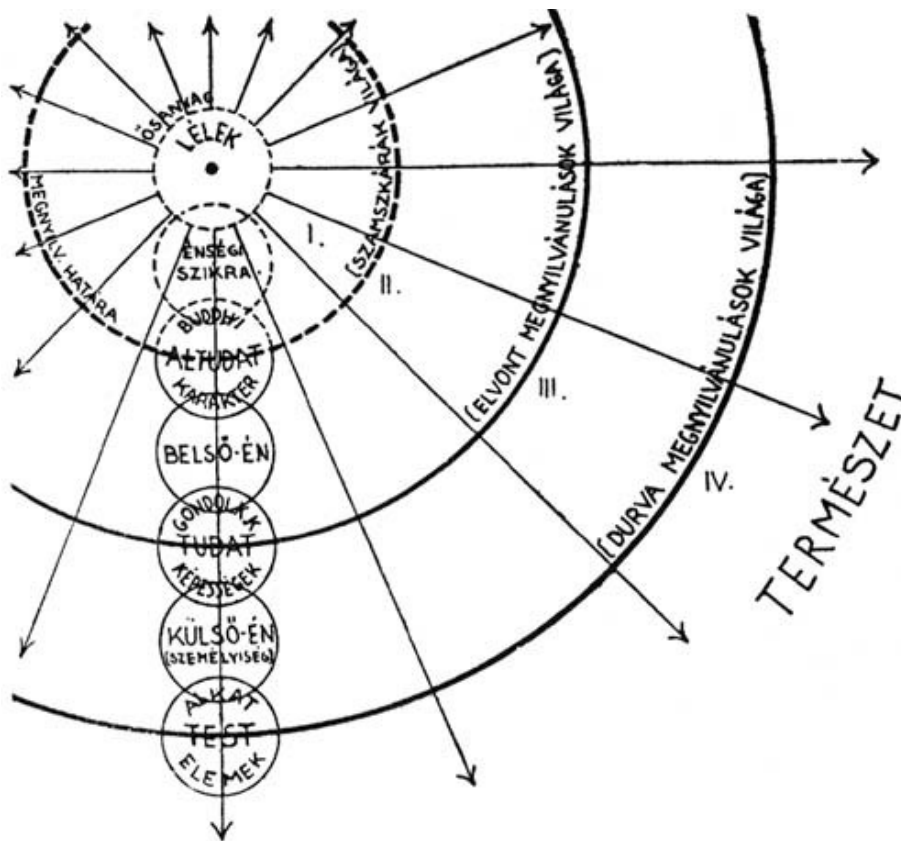
vényszerűségét, önmaga azonban független attól.

Míg tehát a megnyilvánulások mindenkor kauzálisak, addig a ***szamszkárák*** egyedüli jellemzője — a finalitás.

A célok mind ***kifelé*** irányulnak, a külvilág felé. ***A célokban, illetőleg a célokat rejtő szamszkárákban lakozik a Lélek tévedése (avidyá)***, mely abban áll, hogy önmaga abszolút voltáról mintegy megfeledkezve, a Lélek a relativitások körében véli felfedezni a létet, a célt és önmagát. A ***szamszkárák*** összesége alkotja ezért végeredményben a ***nem-tudást***, melynek következménye és megnyilatkozása: a Természet ***látszatvilága***.

Logikus összefüggések — tárgyi vonatkozások — csupán a megnyilvánult Természetben lehetnek. A ***szamszkára*** tehát nemcsak az ***okságtól***, hanem az ***időtől*** és a ***tértől*** is egyaránt független a maga mivoltában!

A ***szamszkárák*** világában nincsenek logikus (kauzális) kapcsolatok, hanem csak finális kapcsolatok vannak.

7. ÁBRA

Minden finalitásnak a középpontja pedig ugyanúgy a **Lélek**, mint ahogy a Lélek a Természetnek és az egyénnek is a középpontja. Hiszen az egyént ugyanazok a finális tényezők alkotják, mint a Természetet.

A Természet az egyéntől el nem választható. A **szamszkárák** által alkotott világot tehát csakis úgy tárgyalhatjuk, ha egyben az egyén megnyilatkozási formáival is foglalkozunk.

A 7. ábra tünteti fel a Természet keresztmetszetét, a yoga megvilágításában. Az ábrán a legbensőbb kör az **ősananyag** körét jelképezi, melynek középpontjában a **Lélek** áll.

Az I.-el jelzett terület — mely a középponttól a vastagabb szaggatott-vonallal jelölt körig terjed — a **meg-nem-nyilvánuló Természet** világát ábrázolja.

A II.-vel jelzett határvonal: a **megnyilvánulás határvonala**.

A meg-nem-nyilvánuló Természet méhében az ős-anyag rejlik, a preexisztenciális **szamszkárakkal**. Az ősanyagot a lappangó **szamszkárák** veszik körül. A meg-nem-nyilvánuló Természet felületén pedig az éppen megnyilvánulásra képes **szamszkárák** helyezkednek el. (Mondhatnók úgy is, hogy a preexisztenciális állapotú **szamszkárák**, mintegy az ősanyagból felmerülve, és érintve a megnyilvánulás határvonalát: azontúl a határvonalon belül, valahol a határvonal közelében lappanganak.)

A meg-nem-nyilvánuló Természetet tehát **csupán szamszkárák alkotják!**

A megnyilvánulás határvonalának 11.-vel jelzett körén belül a meg-nem-nyilvánuló Természet terül el, — e határvonalon kívül pedig az anyagvilág.

A III.-al jelölt szint az „elvont megnyilvánulások” köre. Ide tartoznak a benyomás-egységek (**tanmátrák**) és a cselekvő- és érző-képességek.

Végül a IV.-el jelzett szint a „durva megnyilvánulások” köre, a tárgyi megnyilvánulásoké, illetőleg a durva elemeké.

A felsorolt szinteknek megfelelően helyezkednek el a Természetben az egyén különböző megnyilvánulási-tényezői.

Az egyén középpontjában a **Lélek** áll. A megnyilvánulás határvonalához (II.) belülről **buddhi** illeszkedik, kívülről pedig — vagyis az anyagvilág felől — a **karakter**. Az elvont megnyilvánulások köréhez (III.) belülről a **gondolkozó-készség**, kívülről pedig a **képességek** illeszkednek. A durva megnyilvánulások körének (IV.) belső oldalán az **alkat** tényezője áll, külső felületén pedig az anyagvilágbeli durva **elemek** helyezkednek el.

Az egy-egy körhöz illeszkedő tényezőket helyesen mint **határértékeket** kell felfognunk; vagyis e felosztást helyesen úgy kell értelmeznünk, hogy buddhi és a karakter — a valóságban — **egyképpen a megnyilvánulás határvonalán áll**, a gondolkozó-készség és a képességek **egyaránt az elvont megnyilvánulások körén**, az alkat és az elemek pedig **egyaránt a durva megnyilvánulások körén állnak**.

Az elemek és az alkat együttesen a **testet** alkotják, a képességek és a gondolkozó-készség együttesen a **tudatot**, a karakter és buddhi pedig együtt az **altudatot**.

A test tehát a **durva megnyilvánulások** körébe tartozik, a tudat az **elvont megnyilvánulások** körében áll, az altudat pedig pontosan a **megnyilvánulás határvonalán**.

A Lélek és buddhi kapcsolata alkotja az **énségi-szikrát** (a legbensőbb ént). A karakter és a gondolkodókészség alkotja együttesen a **belső-ént**. A képességek és az alkat pedig együtt a **személyiséget** (a külső-ént) létesítik.

Mindezt szemléltetően tárja elénk a 7. ábra, az egymásba kapcsolódó, egymásba átnyúló körök sorával.

Látjuk, hogy az énségi-szíkra a **meg-nem-nyilvánuló Természet** körében rejlik. Az altudat, a belső-én és a tudat alkotja az **elme világát**, mely az **elvont megnyilvánulások** körzetében helyezkedik el. A személyiség és a test pedig a **durva megnyilvánulások** szintjéhez tartozik.

Az ábrán **egymás alatt** ábrázolt 7 kört — az egyén megnyilvánulási területeit — a yoga **csakráknak** nevezi.

Minden egyes **csakrát** két-két egyéni megnyilvánulási-tényezőnek a **kapcsolata, súrlódása, együttes örvénylése** alkot. Minden egyes **csakrában** tehát **két-két tényező** foglal helyet, szoros és benső összefüggésben, kapcsolódásban egymással!

A legalsó **csakra** a **test csakrája** (területe): a **muládhára-csakra**. A test képviseli ugyanis és hordozza magában az élőlény (egyén) megnyilvánulásainak a fizikai **alapját**. (**Mulá** = gyökér, alap; **dhára** = hordozó.)

A következő kör a **személyiség csakrája** (területe): a **szvádhisthána-csakra**. A személyiség ugyanis a meg-nyilvánuló-én tulajdonképpen **székhelye** az anyagvilágban. (**Szva** = saját; **adhisthána** = székhely.)

Közvetlenül feljebb a **tudat csakrája** (területe) áll: a **manipúra-csakra**. A tudat foglalja egybe, illetőleg egyesíti magában ugyanis a külső és a belső világ minden benyomását és **értékelését**; minden érzéki benyomás és gondolat egyaránt a tudatba **özönlik be** és a tudatban nyer **értéket**, kikristályosodást. (**Mani** — drágakő, kincs; **púra** = beözönlés, teljesség.)

A sorban a középső kör a **belső-én csakrája** (területe) : az **anáhata-csakra**. A belső-én ugyanis az a „tabula rasa”, mely minden születéskor **újonnan** várja színeződését, karakterét, az élet folyamán támadt élmények révén, — és azok szerint alakul. (**Anáhata** = vadonatúj.)

A sorban következő kör az **altudat csakrája** (területe) : a **visuddhi-csakra**. Az altudat ugyanis pontosan a megnyilvánulás határvonalán van, tehát: minden megnyilvánult anyagtól **tiszta, mentes**. (**Visuddhi** = tisztaság, mentesség.)

A meg-nem-nyilvánuló Természet körében az **énségi-szikra csakrája** (területe) áll: az **adnyá-csakra**. Az énségi-szikra az egyén magva, mely életről-életre újabb és újabb élőlényi megnyilvánulásokat hoz létre; az egyénné-válás eredendő oka pedig a relativitások felé fordulás: a **nem-tudás**. (*Adnyá* — nem-tudó.)

A Természet középpontjában végül a **Lélek csak-ráját** látjuk: a **szahaszrára-**, vagy **brahmarandhra-csakrát**. A Lélek ugyanis **ezer** (t. i. megszámlálhatatlan) **küllőnek** — egyéni sugárnak, egyénné-válásnak — a középpontja; az abszolút középpont, **Brahma**²² látszólagos „**sokfélé-hasadásának**” ábrázolásában. (*Szaha-szra* = ezer; *ara* = küllő; *randhra* = hasadás.)

A 7. ábrán a középpont felől szerteáradó sugarak helyébe — számtalan **küllő** formájában — valóban **végtelenül sok sugarat** kellene berajzolnunk, hogy az ábra teljes legyen. Mindezt nemcsak síkban, hanem minden irányban szerteágazóan, a **térben ábrázolva**.

A végtelenül sok sugár mindegyike a Léleknek a Természettel való kapcsolatát fejezi ki. Mindmégannyi sugár egy-egy énségi-szikra megnyilvánulása, **egy-egy egyéni-lélek (dzsiva) manifestálódása** a Természetben.

Minden sugár kiindulópontja tehát egy-egy egyéni-lélek. De minthogy valamennyi sugárnak közös a kiindulópontja, azért — még ábrázolásunk értelmében is — **valamennyi egyéni-lélek az ABSZOLÚT LÉLEKKEL azonos**.

Ábránkon csak egyetlen sugár vonalán rajzoltuk meg a hét terület — a hét **csakra** — összefüggő rendszerét. Helyesen úgy kell elképzelnünk az ábrát, hogy ugyanez a rendszer valamennyi sugárban, egyképpen bennerejlik, **végtelen számú egyént és végtelen számú csakra-rendszert alkotva a Természetben**.

Voltaképpen a hét **csakrából** fakad és a hét **csakra** területén megy végbe az egyénnek mint élőlénynek **minden megnyilvánulása**. Tekintettel arra továbbá, hogy a külvilággal kapcsolatos érzékelések és tapasztalatok, cselekvések és reakciók is mind, egytől-egyig, a **csakrákon belül** zajlanak le, megállapíthatjuk, hogy az élőlénynek mind belső, mind külső világát egyaránt a **csakrák** tartalmazzák. **Az egész Természet bennerejlik tehát a csakrák rendszerében**.

A **csakrák** egymásutánját alkotó sugár kiterjedése és összehúzódása fejezi ki az egyén — az **énségi-szikra** — lélekzését, ritmusát. A sugár visszahúzódása a megnyilvánulás határvonala mögé: az élőlény halála. A kiterjedés a határvonalon kívülre: az ujaszületés.

Mindaz, ami a **csákrákat** alkotó tényezőkből az anyagvilágba tartozik (elemek, alkat, képességek, gondolkozó-készség és karakter), felbomlik és alkotó-elemeire hull széjjel, mintegy **megsemmisül** a halálban. Aa énségi-szíkra azonban (a Lélek és buddhi kapcsolata) a halál után is fennmarad, függetlenül a léttől és az anyagvilágtól, és a sugár minden kiterjedésekor újrateremti a megnyilvánuló egyén anyagvilágbeli tényezőit (születés).

Az élet az énségi-szíkra **csakrájából** indul ki, éppen úgy, mint ahogy az énségi-szíkra tényezőjéből — az ösztönvilágból (buddhiból) — fakad minden ösztönzés, hajlandóság, emlék, illetőleg ösztön is az élet folyamán.

A **csakrák** táblázata:

1. Lélek = *szahaszrára-csakra*, vagy *brahmarandhra-csakra*.
2. Énségi-szikra = *adnyá-csakra*.
3. Altudat = *visuddhi-csakra*.
4. Belső-én = *anáhata-csakra*.
5. Tudat = *manipúra-csakra*.
6. Személyiség = *szvádhisthána-csakra*.
7. Test = *múládhára-csakra*.

Az **énségi-szitrának** éppúgy, mint a benne lappangó **szamszkáráknak**, jellemzője csupán — a **finalitás**.

Az **altudatnak** és a megnyilvánulásokat éppen létrehozó **szamszkáráknak** azonban — a megnyilvánulás határvonalán (tehát a meg-nem-nyilvánuló Természet és az anyagvilág **érintkező felületén**) — jellemzője már a **finalitáson** kívül a **kauzalitás** is.

A **tudatnak** és az **elvont megnyilvánulásoknak** jellemzői viszont: a **kauzalitás** és az **idő**.

A **testnek** és a **durva megnyilvánulásoknak** jellemzői pedig: a **kauzalitás**, az **idő** és a **tér**.

Mindezt összehasonlítva a 7. ábrával, láthatjuk, hogy a Természet I. körét egyedül a finalitás jellemzi,

II. körét (a határvonalat) a finalitás és a kauzalitás,

III. körzetét a kauzalitás és az idő, IV. körzetét pedig a kauzalitás, az idő és a tér.

Ami érthető is, tekintve, hogy a középponttól távolabb fekvő körök és **csakrák** egyre **több kötöttségnek alávetettek**, egyre inkább anyagszerűek.

A **csakrák** — merész hasonlattal élve — mintegy „üzemeknek” tekinthetők, melyekben két-két tényező „munkálkodik”. Az altudat, a tudat és a test: a **belső és a külső-világot** alkotó és fenntartó üzemek. Az én-ségi-szikra, a belső-én és a személyiség: a mindenkori **ént** létrehozó és megtartó üzemek. Mindezek fölött pedig, az egyéni-lélek (a Lélek) körében rejlik mintegy az üzemek megközelíthetetlen „igazgatósága”.

A test: térhez, időhöz és oksági törvényszerűséghez kötött üzem. A tudat: időhöz és oksági törvényszerűséghez kötött, de tértől független. Az altudat: oksági törvényszerűséghez kötött, de tértől és időtől egyaránt független; felső összetevője — az ösztönvilág (buddhi) — révén pedig egyben **célteljes** is. Az énségi-szíkában viszont **csupán célok rejlenek**, tértől, időtől és okságtól tökéletesen függetlenül.

Mármost, ha ilyenformán az **egyén szempontjából** nézzük a Természetet, akkor is a Természet négy szintjét különböztethetjük meg.

Különváló (visesa) megnyilvánulásai a Természetnek (körük az ábrán IV.-el jelölve) mindazok, amelyek nem tartoznak szorosan véve az én-tudathoz, tehát: a durva elemek, (föld, víz, tűz, levegő és tér); sőt — e meghatározás szerint — a durva, fizikai **testet** alkotó elemek is különvalóak.

Nem-különváló (uvisesa) megnyilvánulások mindazok, melyek szorosan az éntudattal függnek össze: az érző- és cselekvő-képességek (beleértve tizenegyediknek a gondolkozó-készséget is), valamint a tudat elvont anyagát alkotó erőhatások (a benyomás-egységek, a **tanmátrák**). (III.)

Éppen csak megnyilvánulóak (linga-mátra): a Természet megnyilvánulási határvonalán lévő **szamszká-ták**, vagyis az ösztönvilág (buddhi) és a karakter szimbólum-egységei, melyek mindenkor a megnyilvánulás többé-kevésbé megközelített **határértékén állnak**. (II.)

Meg-nem-nyilvánuló (alinga) — jellegtelen — pedig az őanyag. (Az I.-el jelölt terület legbensőbb köre.)

Ha a Természet **három alkotórészének** szempontjából tekintjük a Természetet, látjuk, hogy a IV. körben az **anyag** uralkodik, a III. körben az **erő**, a II. körön pedig az **értelem**, a **világosság** az uralkodó. Az ős-anyag körében viszont mindhárom alkotórész tökéletes egyensúlyban van és tökéletesen független egymástól.

A Természet három alkotórésze /A három **guna**/ — az anyag (**tamasz**), az erő (**radzsasz**) és az értelem (**szattva**) — a Természet mélyén rejlő szimbólumoknak —

mint tudjuk — egy-egy *alakja, arculata* csupán. Mindhárom alak, arculat bennerejlik azonban a szimbólumokban, mint ahogy minden háromszögnek három csúcsa örökké és elválaszthatatlanul bennerejlik a háromszög fogalmában. A háromszög egyik szöge jelentékenyebb lehet, mint a másik kettő, egyik szög, sőt akár kettő is eltörpülhet a harmadikkal szemben, stb., de mindig mindhárom szögnek meg kell lennie, *együtt*, hogy a háromszög valóban „háromszög” lehessen. Mert ha mindhárom szög független egymástól, vagy ha egyiknek sincs kifejezhető értéke, akkor a háromszög *nem létezik*, akkor beleolvadt az ösanyagba, a nem-lét körébe. Hasonlóképpen: a megnyilvánulásokban is meg kell nyilvánulnia mindig a Természet mindhárom alkotórészének, hogy a megnyilvánulás valóban *megnyilvánulás* lehessen. Így tehát a *Természet minden körében a Természet mindhárom alkotórésze megvan és megtalálható, mégpedig végtelenül sokféle, változó arány szerint*

Ha a megnyilvánulások szempontjából nézzük a Természetet, úgy találjuk, hogy a IV. kör külső oldalán, a körön kívül helyezkedik el az *ásványvilág*, a IV. körön, a kör vonalán a *növényvilág* (az érző- és cselekvő-képességekkel *még* nem rendelkező élő egyedek világa), majd a IV. körön belül kezdődik az *állatvilág*, mely átolvad fokozatosan az *ember* világába. Ez utóbbinak felső határát viszont az abszolút Középpont képezi.

Az ásványi, növényi és állat-világ nem határolható el élesen egymástól. *Egyik a másikba átnyúlik*. A kristály például átmenetet képez az amorf-anyagok és a növények állandó alapformákhoz kötött megnyilvánulásai között; bizonyos rovarfogó-növények átmenetet képeznek a növényi és állati világ között; valamint az egysejtű-lény is hasonlóképpen átmenetet képvisel a növényi és az állati létforma közt, stb.

A IV. körben a fejlődés rendkívül nehézkes és lassú, minthogy térhez, időhöz és oksághoz kötött. A III. körben már a térhez-kötöttség megszűnik. A II. körön pedig a fejlődés már pillanatszerű lehet, mert tértől, időtől és okságtól egyaránt függetlenné válik. Ezért, míg az ásványi és növényi világ fejlődése évmilliókat igényel, addig az állatvilágbeli fejlődés már jóval gyorsabb és szabadabb. Az ember fejlődésének pedig már nincsenek is időbeli korlátai, ha öntudata elérte a II. kör szintjét.

Ezért lehetséges tehát, hogy a yoga legvégső célja *egyetlen emberélet keretén belül* is elérhető.

Visszatérve a *csakrák* rendszerére, látjuk, hogy az egyéni létforma megnyilvánulásaiból csupán a fizikai *test* tartozik a durva anyagvilághoz. A *többi* egyéni megnyilvánulási-terület (*csakra*) nem tárgyszerű, és csak tökéletlenül, vagy

sehogy sem határolható körül a térben. A Lélek és buddhi, valamint a kettő kapcsolatából álló énségi-szikra pedig még az **idő** határaitól is független.

Valamennyi tényező, illetőleg terület (**csakra**) azonban — a fizikai síkon (a durva anyagvilágban) való **megnyilvánulása folyamán** — **kapcsolatba kerül térrel és idővel!** A karakter, a gondolkozó-készség, az érző- és cselekvő-képességek — szubtilis mivoltuk mellett is — bizonyos értelemben a testhez, illetőleg annak szerveihez, az idegrendszerhez kötöttek.

Az élő test tehát ilyenformán **szubtilis** tényezőket is rejt magában. Mondhatnék úgy is, hogy a fizikai test mélyében **a szubtilis csakrák rendszere rejlik és működik.**

A test **élete**, valamennyi **életfunkciója**: az úgynevezett „szubtilis testtől” függ, a yoga szerint. A „szubtilis test” (**lingasaríra**) azonban nem egyéb, mint a **tértől független egyéni csakrák gyűjtőfogalma**, beleértve a **személyiséget** is, melynek **csakrája átmenetet képez** a III. és IV. kör között. A „szubtilis testet” tehát: a személyiség, a tudat, a belső-én, az altudat és az énségi-szikra **csakrája** (területe) alkotja, együttesen.

Tény, hogy a fizikai test, mely a durva elemekből — az anyagból — a kémiai testekből áll, nem hozhat létre önmagában szellemi funkciókat. A kémiai elemek és vegyületeik nem hozhatnak létre önmagukban életet. És így tovább. Kell tehát lennie — a fizikai testen belül — valaminek, amiből az életfunkciók származnak. Ez a „valami”, mégha akármennyire szubtilis is, minthogy megnyilvánul: az anyagvilágba tartozik. **Anyagnak** tekinthető tehát. És minthogy az élőlényt alkotja, **szubtilis „testnek”** is nevezhetjük.

Ezért beszél a yoga szubtilis-testről, holott a **szubtilis csakrák összefüggő rendszerét érti alatta**, az egyéni megnyilvánulási tényezőknek és területeknek azt a rendszerét, melynek működése az **életfunkciókban** nyilvánul meg, az élő **testben**, vagy attól **függetlenül**.

Ha a **csakrákat** alkotó tényezők funkcióit tanulmányozzuk, úgy látjuk, hogy **a Lélek sajátos működéséről nem beszélhetünk**. A Lélek egyrészt nem változó, nem működő, abszolútum; másrészt pedig, a Természettel való kapcsolata magában rejtje az **összes** létező és lehetséges funkciókat.

A többi egyéni megnyilvánulási-tényező **funkciókörének**, centripetális és centrifugális **működésének** az összefüggését azonban összefoglalhatjuk áttekinthetően.

A következő oldalon látjuk a funkciók táblázatát.

Megnyílvánulási tényező	Funció köre	Centripetális	Centrifugális	Funkció-síkja
f u n k c i ó j a				
Buddhi	emlékezés	▲ asszociáció-összehasonlítás	értékelés-döntés	megnyílvánulás határ
Karakter	képzelet-működés	belső reakció-képesség (magatartás kialakítása)	külső reakció-képesség (magatartás alkalmazása)	tudat-küszöb
Gondolkozó-készség	megismerés	tudatbeli appercepció	tudatbeli irányítás	tudatos gondolkozás
Képességek	kapcsolat-felvétel	benyomás-inger közvetítés	cselekvés-inger közvetítés	reflex-működés
Alkat	vegetatív	idegrendszeri	idegrendszeri	vegetatív életműködés
Elemek	fizikai	változás mint ok	változás mint okozat	fizikai

Az embernél az életműködés szerve a fizikai test, melynek anyaga a Természet **elemeiből** áll. (Vesd össze a táblázat megfelelő sorait, illetőleg oszlopait!) A vegetatív, idegrendszeri működések szabályozója az **alkat**. A külvilággal való kapcsolat-felvétel, valamint a reflexműködések a **képességek** körében mennek végbe. A tudatos gondolkozás és a tudatbeli megismerés színtere a **gondolkozó-készség**. A „tudat-küszöb”, vagyis az ösztönvilágot a tudattól elválasztó tényező, melynek sajátos dinamizmusa a képzeletműködésben nyilvánul meg: a **karakter**. Az asszociációhoz, összehasonlításhoz, értékeléshez és döntéshez szükséges emlékezés — a megnyílvánulás határán — viszont az egyéni ösztönvilágból: **buddhiból** ered.

A fizikai, durva anyagvilágban végbemenő valamely *változás* tehát, mely az *idegrendszerre* hat, az érzékek (érző-képességek) *benyomási inger-közvetítése* révén *tudatbeli appercepcióhoz* vezet; a karakter reakcióképességénél fogva kialakul az egyéni *magatartás* a külvilág ingerével szemben; buddhiban pedig egyidejűleg létrejön, illetőleg végbemegy az *asszociáció és összehasonlítás*.²⁵ E láncolatot folyamatban áll a tényezők *centripetális* funkciója, mely a külvilág felől a Közeppontra — a Lélek — felé halad.

Buddhiban az asszociációt és összehasonlítást követi az *értékelés és döntés*, ez átszűrődve a karakter reakció-bázisán (pályáin), az egyéniségnek megfelelő *alkalmazott magatartássá* szűkül; ez utóbbiból fakad a *tudatbeti irányítás*; végül pedig a képességek *cselekvési inger-közvetítése* — az *idegrendszer* révén — megfelelő *változást* hoz létre — mint okozatot — a fizikai, durva anyagvilágban. Ebben áll a tényezők funkcióinak *centrifugáig* — középponttól távolodó — láncolata. (Lásd táblázatot.)²⁶

A tanítványnak biztos tájékozódásra kell szert tennie a befelé-fordulás terén. Helyesen akkor tájékozód-hatik, ha az egyes megnyilvánulási-tényezőket a legcsekélyebb működésükről is, azonnal felismeri. Ezért szükséges a funkciók elemzése és pontos osztályozása. Hasonlóképpen el nem engedhető feltétele azonban a helyes elmélyedésnek a tényezők kapcsolataiból alakult területek — *csakrák* — alapos ismerete is.

Minthogy a hét *csakrában* bennerejlik az egyén egész külvilága, egész belső világa, valamint minden

²⁶ Bár az életműködés általában a centripetális és centri-fugális funkciók *egész* sorára kiterjed, ezen a soron belül szüntelenül *kisebb* „körök” is kialakulnak. Így a reflexműködések, például, csupán az *alsóbbrendű, funkciók* (hatféle funkció) körében zajlanak le. [Pld. koromdarabka hull az ember szemébe. A korom Lehullása fizikai *változás mint ok*. (Lásd a táblázat harmadik oszlopának legalsó sorában.) A korom, illetőleg az érintés keltette inger: *idegrendszeri funkció*. (Lásd a táblázat harmadik oszlopának feljebb következő sorában, stb.) A *benyomási-inger közvetítése* már az érző-képességek körébe tartozó, egy fokkal magasabb rendű funkció. — Nem mindig szükséges azonban, hogy e közvetítés a tudatig is eljusson, hanem átágazhatik közvetlenül a *cselekvési-inger közvetítésbe*. (Lásd a táblázat negyedik oszlopában.) Az így keltett újabb *idegrendszeri működés* következtében a szemhéj hirtelen lecsukódik; e mozdulat pedig: fizikai *változás mint okozat!*] De nemcsak a reflexek szorítkoznak a kisebb „körökre”. A tárgyi és az elvont elmeműködés például: mindössze a *felsőbbrendű, funkciók* körében megy végbe. És így tovább.

megnyilvánulása és e megnyilvánulások minden egyes, legcsekélyebb visszahatása is, azért amikor tanulmányunk tárgyává tesszük a *csakrák* rendszerét, voltaképpen magát a *Természetet* tanulmányozzuk. Szükségünk van a Természet áttekintésére, márcsak azért is, hogy megérthessük az *embert*, megérthessük fizikai és szubtilis testének szerkezetét, megnyilvánulásainak összefüggéseit és végül *az egyén*

mivoltát, — önmagunkat.

Az egyéni megnyilvánulási-tényezők minden megnyilvánulását **örvénylések** alkotják. Valamennyi funkciójukban tehát ugyanúgy a **lélekzés** öt fázisát ismerhetjük fel, mint magának a létnek, az életnek a körforgásában.

Minden örvénylezés viszont **rezgésként** is felfogható, amiből az következik, hogy a fizikai és a szubtilis test minden működése és megnyilvánulása: egymásba szövődő, bonyolult **rezgésekből** áll.

E ciklikus változások nemcsak az egyes **csakrák** területére nézve jellemzők, hanem a **csakrák** összességére, magára az egész Természetre is. **A Természet is lélekzik. Lélekzése pedig a kozmosz ismételt újrakeletkezésében — örök elmúlásában és újraszületésében — nyer megnyilatkozást.**

A Lélek „hatása” következtében a (7. ábrán ábrázolt) sugárrendszer kiterjed a legkülső körig és megteremti az anyagvilágot. Ez a Természet **megnyilvánulási szakasza (manvantara)**. Ha csak egyes naprendszerekre értjük, **tartama** — emberi szempontból — akkor is szinte mérhetetlennek látszó idő. De még mérhetetlenebb a naprendszerek összességére vonatkozó értelemben! . . .

Az anyagvilág, illetőleg a megnyilvánulások **szüntelen egyensúlyra-törekvése** azonban oda vezet a Természetben, hogy — idők multával — egykor **beáll a teljes egyensúly állapota**: a sugárrendszer visszahúzódik önmagába, az anyagvilág felszívódik az őanyagba, a nem-lét állapotába, amelyből kiindult a keletkezés. Ez a Természet elnyugvásának, **nem-létének szakasza (pralaya)**, melynek tartama már nem mérhető az idő mértékével, minthogy az idő éppen a megnyilvánulásoknak, a változásoknak a függvénye.

Amikor a sugárrendszer újból kiterjed, akkor újra alakot ölt és újrateremtődik a Természet, és egyben ismét fellép az **idő múlásának** jelensége is. A kiterjedést később megint a visszahúzódás követi. És így tovább, és így tovább.

Magától értetődik, hogy mindannyiszor az **egész** Természet, az **egész** sugárrendszer — és így minden egyén is — **újrateremtődik** a beláthatatlan körforgásban. **Az újraszületések láncolata tehát valóban végtelen.** (Mert ameddig minden egyéni lélek **el nem különült** a Természettől, addig kapcsolatban áll a Természet lélekzésével, és így részese a lét- és nem-lét örök körforgásának is! Viszont — **egyenként** — akárhány egyéni-lélek is elkülönül, — az el nem különült egyéni-lelkek száma akkor is, véges számmal csökkenvén, **végtelen marad. A Természetnek, az egyének összességének valóságos csökkenése tehát sohasem következhetik be!**)

Minden elmúlást *keletkezés* követ, a keletkezés folyománya a *lét*, a lét pedig feloldódik az *elmúlásban*.

Maga a kozmosz is *megszületik, van és elhal*, akárcsak az ember. Elmúlása pedig éppúgy nem befejezés, nem végleges nyugópont, mint ahogy az ember halála sem az.

A sugárrendszer kiterjedése az anyagvilágba és a kiterjedést követő egyetemes egyensúlyra-törekvés, a maga egészében, valamint minden legkisebb részletében: a „Természet rendje” (dharma).

Ebben a kiterjedésben és egyensúlyra-törekvésben bennerejlenek a Természet összes *lehetőségei*.

Létrejöhetnek tehát olyan örvénylések is, melyek az egyetemes örvénylésnek ellene szegülnek, azt gátolják és hátráltatják. Ezeknek a megnyilvánulásoknak az *iránya, tendenciája* mintegy szembehelyezkedik a Természet rendjével (*adharm*a). Szembehelyezkedésük azonban csak *látszólagos*, minthogy maguk is mind — alapjában véve — a *Természet rendjéből* fakadnak.

A Természet rendjében tehát bennerejlik a *sors*, vagyis az örvénylések összefüggéseinek önmagából fakadó *törvényszerűsége*, de az egyensúlyra-törekvésből következő *tervszerűség* és *célirányosság* is, stb. Mindez: *egy és ugyanaz*. Amit célirányosságnak látunk, az a célirányosság, amit tervszerűségnek, az a tervszerűség, és így tovább; valamennyi nem egyéb, mint a *Természet rendje*.

Ha a Természetben végbemenő örvénylések összetett alakulását grafikusán akarnók ábrázolni, akkor *háromféle* görbét kellene felrajzolnunk, minthogy az alakulásoknak három fajtát (féleségét) különböztethetjük meg. *Az elmélyedés szempontjából rendkívül fontos, hogy különbséget tudjunk tenni a háromféle alakulás között*, mert az elmélyedés három tagozatában (*dháraná, dhyána és szamádhi*) éppen a háromféle alakulásnak a *tényét* éljük át. Az elmélyedéssel való kapcsolatukra még visszatérünk; e helyütt csupán a három alakulás (*parináma*) egyszerű megvilágítása a célunk. Minthogy azonban az olvasónak magának is felismerni, sőt megkülönböztetni kell tudnia az egyes alakulásokat, azért több szempontból is meg kell magyaráznunk azok tulajdonképpeni mibenlétét és viszonyát.

Az örvénylések alakulásának első (primér) félesége az, melyben *közvetlenül a Természet rendje nyilatkozik meg*, ezért ez az úgynevezett *dharmikus alakulás*.²⁸ Közvetlen oka az effajta alakulásnak: *mindaz, ami v an a Természetben; vagyis*

mindazok a szimbólumok — szamszkárák — melyek valaha már felmerültek preexisztenciális állapotukból, és a maguk ősz-szeségében az egyensúly felé törekednek. Ha például valamely edényben légüres teret állítunk elő, akkor az a jelenség, hogy ebbe a térbe valami behatolni törekszik és behatol, továbbá, hogy levegő, víz, vagy más anyag hatol-e be, egyaránt **dharmikus** alakulás. A teret betöltő tendencia ugyanis **megvan** a Természetben, éppen úgy, mint ahogy azok az anyagok is **megvannak**, amelyek a teret betölthetik. **Dharmikus** alakulás tehát a fogamzás — illetőleg a születés — is, mert abban is mindenkor valamely **meglévő** énségi-szakra foglalja el helyét az anyagvilágban. De **dharmikus** alakulásra vall például az a tény is, hogy a barackmagból éppen barackfa nő ki és nem másfajta fa; mert oka e törvényszerűségnek ugyancsak az, hogy a barack sajátos szimbóluma **megvan** a Természetben, és vagy **megnyilatkozik** a maga mivoltában, vagy ha nem áll módjában, hogy megnyilatkozzék, akkor az anyagvilág háttérében **lappang**, a lényege azonban semmiképpen sem változik meg, viszont a helyét sem foglalhatja el más szimbólum, ameddig jelenvaló. **Dharmikus** alakulás továbbá az élet megszűnése, a tűz kialvása, a hang elnémulása, stb. is, amikor az élet, a tűz, a hang, stb. szimbóluma visszahúzódik az anyagvilágból és más **meglévő** szimbólumoknak engedi át a megnyilvánulás terét.

A szimbólumoknak mintegy a tér-foglalása, térbetöltése és tér-átengedése képezi a **dharmikus** alakulásokat.

Mindenkor az a dharmikus alakulás, ami a gátló, hátráltató körülmények megszűntével, természetszerűleg előtérbe lép és a helyükbe áll.

Minden alakulás tehát, amelyet a szimbólumok — a **szamszkárák** — közvetlenül hoznak létre: **dharmikus alakulás**.²⁹

²⁹ Mindazok az alakulások ugyanis, amelyek gátló körülmények megszűntével, önmaguktól lépnek előtérbe: **közvetlenül** a szimbólumok által keltett alakulások, nem pedig szimbólum-viszonyok, szimbólum-kapcsolatok eredményei

Minthogy azonban a Természet összes dharmikus alakulásai nem egyszerre (nem egyetlen és közös pillanatban) zajlanak le, hanem bizonyos **egymásutánban**, azért az alakulások viszonyából előáll **egy oly másik (szekundér) alakulás-féleség is, mely — az előbb említett alakulásoktól eltérően — magát a sorrendet juttatja kifejezésre**. Minthogy az alakulások sorrendje — a jelenségek egymásutánja, idő-szerűsége — adja meg a tárgyak és a jelenségek **jellegét**, azért az effajta sorrendi-alakulás voltaképpen: **jelleg-alakulás**. A **dharmikus alakulásoktól** megkülönböztethetjük tehát az azok kísérőiként fellépő **jelleg alakulásokat**. Így például a barackmagba zárt csírának a fejlődése — a fejlődési folyamata — ahogy fokozatosan növénné, illetőleg fává válik, majd virágot és gyümölcsöt terein és újabb magvakat hoz létre: **jelleg alakulás**. Mert mindeme folyamatokban voltaképpen csupán a mag **jellege** változik meg, több szimbólum

egymásrahatásának a következtében, a nélkül azonban, hogy a barackmag sajátos szimbóluma méginkább előtérbe helyeződne, vagy átengedné helyét valamely más szimbólumnak a Természetben. Nem a Természet rendje alakul a folyamatban, hanem csupán a különböző dharmikus alakulások *összefüggése* változik, és e változás — mint *sorrend* — képezi magát a folyamatot.

Jelleg alakulás tehát a fa növekedése, a virágzás, a hervadás, a vénülés, a környező körülmények egymásutánja, valamint az idő múlása is, stb.

Mindenkor az a jelleg-alakulás, ami a dharmikus alakulások kölcsönös egymásrahatása folytán áll elő a Természetben.

Minthogy azonban az egymásrahatások sorrendje mindenkor az „idő” fogalmával kapcsolatos az anyagvilágban, azért a jelleg-alakulások *időben* zajlanak le, azokat az idő jellemzi, *sohasem pillanatszerűek*. Mindamellett, az anyagvilágtól függetlenül is — ahol már nincs helye és értelme az idő fogalmának — minden oly alakulás, melynek lényege a „sorrend”, az „egymásután”: ugyancsak *jelleg alakulás*.

A dharmikus alakulások mindegyike viszont még egy harmadik alakulás-féleséget is indukál a Természetben, mégpedig: *a keletkezés, a lét és az elmúlás egy-másba-átolvadásában rejlő állapoti alakulást*. A hajlandóságok tovatünésének tényében, vagy lappangó állapotából jelenvalóvá-válásában látjuk a tulajdonképeni *állapot-alakulásokat*. A hajlandóságok minden felbukkanása és alámerülése következtében beálló változás tényében valamely *állapot* változik meg. Mögötte rejlik a Természet rendje (a *dharm*a), kapcsolataiban pedig a jelleg-alakulások sorához társul e változás. Lényegében mégis különbözik mindkét, másik fajta alakulástól.

A hajlandóságok — mint tudjuk — nem egyebek, mint szimbólumok, *szamszkárák*. Minden szimbólum előtérbe-kerülése, vagy háttérbe-szorulása tehát egyképpen: *állapot alakulás*.

Valamely készség jelenvalóvá válása, vagy megszűnése mindenkor *állapot alakulás*. *Állapot alakulást* figyelhetünk meg az ember képességei terén, amikor felmerül és kibontakozik az ember valamely tehetsége, mely mindazideig csak szunnyadt a képességei körében. *Állapot alakulás* megy végbe az égés fokozódásában is, amidőn az égő anyag egyéb hajlandóságai mindjobban háttérbe szorulnak az égés ténye mellett. Jellegzetes *állapot alakulás* az a tudat terén végbemenő változás is, amikor a figyelem összpontosítása folytán valamely benyomás előtérbe kerül és egyre intenzívebbé válik a tudatban, míg a többi benyomás ugyanakkor tovatűnik körülötte és lappangásra kényszerül. Stb.

A megnyilvánulás határvonala mögül való „felmerülés”, valamint a „lemerülés” alkotja tehát a tulajdonképpeni **állapot alakulást** az anyagvilágban. A felmerülés és lemerülés ténye azonban az anyagvilágtól függetlenül is megvalósulhat, az ösztönvilág belső örvényléseiben, melyek a meg-nem-nyilvánuló Természet körében, **a megnyilvánulás határvonalán belül** rejlenek.

Mindhárom-féle alakulás tehát **a meg-nem-nyilvánult Természetben is megvan és meglehet**, ugyanúgy, mint az anyagvilágban.

Egymástól tökéletesen „függetlenek” az alakulások csupán az őanyag körében lehetnek; a nem-lét állapotában azonban **az alakulások maguk sem léteznek**. Viszont mind a háromféle alakulás **egyesülése** — együttvalósága — szükséges ahhoz, hogy létrejöhessen a dolgok **valósága**. /Patandzsali Yoga-Aforizmái, IV.14./ Összefoglalva az eddig elmondottakat:

1. **Az a tény, hogy valamely gátló körülmény megszűntével valamely alakulás támad a megszűnt gátlás helyén: dharmikus alakulás.**
2. **A különböző dharmikus alakulások összegeződése és egymásrahatása folytán beálló minden alakulás: jelleg alakulás.**
3. **A dharmikus alakulást alkotó szimbólumoknak — tekintet nélkül azok mivoltára — csupán a felmerülése, jelenvalósága és tovatűnése viszont: állapot alakulás.**

A háromféle alakulás mindenkor **együttesen** képez minden tárgyat és jelenséget a Természetben.

Az alakulások közötti különbségek ismerete azonban rendkívül fontos a gyakorlati yoga terén, mert az egyes alakulás-féleségek éles megkülönböztetésére és különválasztására — az **elmélyedés gyakorlata** során — feltétlenül szüksége van a yoginak.

Világítsuk meg tehát további példákkal is az egyes alakulás-fajták lényegét.

Valamely tájjal kapcsolatban, **dharmikus alakulás** például, amikor a borulat megszűntével megjelenik a végeláthatatlan égbolt a táj felett. Dharmikus alakulás, amikor valamely gát átszakadásakor, az akadály megszűntével, a felduzzasztott víztömeg az alacsonyabban fekvő földekre tör. Dharmikus alakulás, amikor a Nap lenyugtával előtűnnek a sokszorta gyöngébb fényű csillagok, stb. **Jelleg alakulás**, hogy a Nap sugárzásától a föld fölmelegszik. Jelleg alakulás, hogy a földekre áramló víztömeg áramlik és hullámszik, vagyis hogy általában tovamozog, helyzetét és szintjét változtatja. Jelleg alakulás a felhők vonulása, az esőzés és a föld felszáradása. Jelleg alakulás az égbolton látható csillagok relativ helyváltozása is.

Minden vonulás, áramlás és folyamat: jelleg alakulás. *Állapot alakulás* viszont a felhőkben az elektromos kisülésre vezető készség felmerülése, a végbement villámlás tovatűnése, a víztömegek által kioltott tűz kialvása, stb. De állapot alakulás — az égboltra föltekintő ember látókörében — az is, amikor egyetlen csillagot szemlélvén, a megfigyelő számára tovatűnik a többi égitest ragyogása az égbolt távolabbi részein.

És így tovább.

Szükséges, hogy a tanítvány maga is felismerje a háromféle alakulást, a mindennapi élet jelenségeinek a keretében. Az alakulások megkülönböztetése révén a Természet megnyilvánulásainak egy újabb *osztályozását* tanulja meg. Erre az osztályozásra pedig — éppúgy, mint az előbbiekre — azért van szüksége, hogy megszerezhesse a biztos *tájékozódást*, később, az elmélyedés egyes tagozatainak terén.

A tanítványnak mintegy vérévé kell, hogy válják a helyes és mindenre kiterjedő osztályozás képessége és készsége. Hiszen ez marad az egyedüli támpont, amelyre ítélete akkor támaszkodhatik, amikor az elmélyedés folyamán öntudata mindjobban eltávolodik, sőt elszakad a tárgyi anyagvilágtól, a tökéletes megismerést pedig még nem érte el.

Tiszta ítélőképességét a tanítványnak mindig, minden körülmények között meg kell őriznie, hogy káp-rázatok ne hálózassák be, tévedések ne vezethessék félre, hanem mindenkor világos öntudattal, biztonsággal követhesse a yoga útját.

A szemlélet biztonsága az elmélyedés alapfeltétele.

Az alakulások osztályozása és tanulmányozása során azonban ráeszmél a tanítvány arra is, hogy *mindhárom-féle alakulás voltaképpen egyedül a szemlélő szempontjából, és csupán a szemlélő számára létezik*. Megérti, hogy ha nem volna szemlélő, alakulások nem is jöhetnének létre. Mert minden alakulásnak és változásnak az a legelső feltétele, hogy *legyen bizonyos szempont a Természetben, amely szempontra vonatkoztatva valóban alakulhat valami*. Ha nincs ilyen szempont, akkor az alakulás fogalmának sincs értelme! Hogyan is mehetne végbe valamely alakulás ott, ahol hiányzik minden szempont, melynek értelmében az alakulás ténye meghatározható lehetne? A szempont viszont mindenkor a szemlélő pillanatnyi nézőpontjával egy.

Akárhol is van ez a szempont, mindenkor a szemlélőhöz tartozik. Valamelyik csakra területén kell, hogy legyen, — akár a test, akár a tudat, akár az altudat területén, vagy pedig az énségi-csakrák valamelyikében. A csakrák egész rendszere viszont az *egyénből* ered és az *egyénben* rejlik benne. Még az *abszolút szempont* — a Lélek nézőpontja — is az egyén legben-sőbb középpontjában van.

A tanítvány — ha helyesen fogja fel, amit a yoga a **csakrák rendszeréről** tanít — már pusztán logikus meggondolás alapján is meggyőződhetik arról, hogy **a csakrák területén kívül valóban semmiféle szempont sem lehetséges a Természetben.**

Mi a külvilág?

Minden érzékelés, a külvilágra való minden rá-eszmélés és a külvilág minden tapasztalása — valójában a **tudat területén** végbemenő örvénylésekben áll. Nincs tehát valóságos külső-világ a tudat körül. A külvilág minden alakulását csupán a tudat érzékeli, fogja fel, változtatja észleléssé és helyezi ki a térbe, mint valóságot. Az érzékelt külvilág ezért voltaképpen csak a tudatban létezik,³¹ éppúgy, mint ahogy csupán a tudatban van meg az elképzeléseknek, a gondolatoknak a világa is! Sőt maga a **test** is csupán a tudat alkotta valóság. (Amiről nem tudunk, az számunkra **nem létezik**)

A tudat valamennyi funkciója viszont nem egyéb, mint az egyéni ösztönvilág — **buddhi** — területén rejlő szimbólumok keltette **örvénylés**. Ezek az örvénylések, minthogy a szimbólumok mindenkor egymásközi viszonyából fakadnak: voltaképpen bennerejlenek a szimbólumok — a **szamszkárák** — lényegében. **Maga a tudat is csak látszat tehát: bizonyos szimbólum-viszonyok megfelelő kivetítődése — az ösztönvilág egyik perspektívájában.**

Hasonlóképpen: a tudat mögötti területet (az al-tudatot) is az egyéni-ösztönvilág alkotja.

Végeredményben nincs is más ilyenformán, mint buddhi világa. Buddhi pedig meg nem nyilvánuló, a megnyilvánulás határvonalán **belül** rejlő, pusztá **szamszkára** halmaz.

Az ember egész külső és belső világa egyaránt bennerejlik tehát a szamszkárák ösztönvilágot alkotó halmazában!...

Ebből a megállapításból önként következik, hogy a megnyilvánuló csakrák csupán **látszat-területek** valójában, éppúgy, mint ahogy a Természet minden megnyilvánulása is csak **látszat-megnyilvánulás**.

Amit gondolatoknak, tárgyaknak és jelenségeknek, stb. ismerünk, nem egyéb, mint pusztá, hiedelem okozta **látszat**, mely az ösztönvilágból fakad.

Ahogy a mindennapi életben a tudat működése be tudja pótolni képekkel, a látóképesség terén, a szem semmit sem látó vakfoltjának üres mezejét, **úgy tölti be**

egész külvilágunkat is a tárgyak sokaságával. Ezért hisszük a külvilágot állandónak, holott a megnyilvánulások nem folytonosak. Ahogy a látásban nem okoz kieséseket a vakfolt területének vaksága, éppúgy a külvilágunkban sem észlelünk tárgyi kieséseket és hiányosságokat, holott a külvilágnak ***mindenkor csak egészen csekély részletét érzékeljük és fogjuk fel,*** míg többi részének ugyanakkor hiányzik számunkra minden megnyilvánulása.

A tudat működésének a folytonosságát viszont — hasonlóképpen — a Természet háromféle alakulásának az egymásba-szövődése tünteti fel valóságként. Amikor szünetel egyik vagy másik alakulás, akkor nincs tárgyi valóság, nincs megnyilvánult változás, nincs tehát ***idő múlása*** sem. Akkor ***megáll*** a tudat számára az idő, viszont az alakulások egyesülésekor ***pontosan ugyanott folytatódik, ahol abbamaradt.*** (Nem létezhetnek tehát a külvilágba kihelyezett idő-kiesések.)

Az ***álmotalan-alvás*** és az ***önkívület*** — mint tudattalan állapotok — csupán ***a szemlélet (az öntudat) „tovahelyeződésében” állnak, a tudat területéről.*** A tudat örvényléseiből alkotott ébrenlét és álom sajátos ***világa*** azonban — minthogy mindenkor az ösztönvilág belső alakulásait tükrözi — mégha nem is nyilvánul meg a tudat területén, a tudat funkcióiban, az ***ösztönvilágban akkor is tovább alakul.*** Ha pedig újra kivetítődik és megint látszat-valósággá válik, ***mindenkor a közben végbement alakulások értelmében, azoknak megfelelően vetítődik ki a tudat köré.*** így a külvilágban — még az elmélyedés folyamán is — mintegy folytonosan tovább zajlanak a változások és tovább halad az idő, ***akkor is, ha nincs közvetlen és folytonos tudomásunk róla.***

Minden relatív valóság és változás — a háromféle alakulás egyesülése folytán — az ösztönvilág ***szamszkáráiból*** ered. Az embernek mind a külső-, mind a belső-világának látszata — látszat-valósága — tehát egyképpen az egyéni ösztönvilágból származik.

A külső és a belső világ alkotja együttesen a ***megnyilvánult*** Természetet az egyén számára. Mindez ben-nerejlik az ösztönvilágban. Az ösztönvilág pedig maga a ***meg-nem-nyilvánuló*** Természet. Végeredményben tehát az ***egész Természet*** bennerejlik az ösztönvilágbeli ***szamszkárák*** halmazában!

Ezért valóban a szamszkárákat, a szamszkárák viszonyát és e viszonyok alakulásait kell megfigyelnünk — függetlenül a megnyilvánulásaiktól — ha meg akarjuk ismerni a Természetet olyannak, amilyen valójában!

A csakrák egész rendszere — kivéven a Lélek csakráját — a Természethez tartozik. Aki tehát a csakrák rendszeréből álló ***embert*** akarja megismerni, annak is a ***szamszkárákat*** kell megfigyelnie és megismernie, hogy megismerhesse az

embert a maga *egészeben és lényegében*.

Az emberben pedig a yogi ilyenformán a Természetet, a Természetben viszont az embert ismeri meg!...

Az elmélyedés tagozataiban *különválasztódik* a háromféle alakulás. Az anyagvilág ezért, — a dolgok valósága híján — alkotó-elemeire hull széjjel és *semmivé válik* az elmélyedésben. *Az elmélyedő pusztán a szamszkárák világában él. A szamszkárákban azonban megtalálja az egész Természetet, a Természet lényegét.* Látja, hogy a Természet és az ember, a külvilág és a belső világ *nem kétféle valóság, hanem egy és ugyanannak az ösztönvilágnak a kivetítődése, közös eredetű látszata — eredője.*

Ami az ember lényege, az a világmindenségé is.

Mindazok a hajlandóságok és törekvések tehát, melyek az ember lényegében rejlenek, meg kell, hogy legyenek az egész világegyetemben.

Valóban megvannak. A világűrben is számtalanszor felmerül az egyéni középponttá-válásnak egyaránt emberi és kozmikus tendenciája, melynek következménye a lét, a térből mindinkább kiváló, sűrűsödő és testet-öltő megnyilvánulás, a maga szűkkörű birodalmával és birtokával. Ugyanaz a tendencia hozza létre az atomot és a naprendszert, mint az embert és minden élőlényt, egy-egy középpont körül megalkotva a létmegnyilvánulásnak egy-egy zártkörű, külön világát, mely lényegileg magában foglalja — az egész Természetet. Valamely *nap*, a körülötte keringő bolygókkal és azok holdjaival: lényegében éppen olyan *énségi-rendszer*, mint amilyen a növényben, az állatban és az emberben nyilvánul meg. Még a gravitáció sem egyéb, mint a kozmikus én-középponthoz való törekedés, az egyensúlyra törekvés, — a kiegyensúlyozottságnak, a megnyugvásnak az élőlényekben és az anyagban *közös tendenciája*. A térörvénylésről — a forgó mozgásról — is láthatjuk, hogy minden jelenség gyökere, alap-oka és fenntartója a Természetben, — akár az égitestek rendszerét, akár az atomot, akár a csakrák rendszerét alkotó örvényléseket vesszük szemügyre. Ahol semmiféle forgás, keringés nincs jelen, ott megnyilvánulás sem lehet. A megnyilvánuló világ alap-oka tehát a *lélekzés*: akár a kozmikus rendszerek kialakulását és elrendeződését, akár a tárgyak és a jelenségek bármely fajtáját és egyedét, akár az élőlény — az ember — mivoltát tekintjük. Minden téren és minden vonatkozásban: ugyanazokat az elveket ismerhetjük fel, ugyanazokat az elveket látjuk magunk előtt!

A Természetet tanulmányozva, mindjobban megértjük a „megsokszorozódás” fogalmát is. Az Abszolút Középpontból végtelen sok sugár árad ki, végtelenül sok irányban. Minden egyes sugár: egy-egy egyén. *Végtelen* kell, hogy legyen tehát az

egyének száma. Minden egyes egyén pedig egyaránt magában foglalja a csakrák egész rendszerének, vagyis valamennyi csakrának a kibontakozási lehetőségét, sőt valóságát. Mindazok az örvénylések ezért, melyek egyetlen csakrában végbemennek: végbemehetnek a megfelelő csakrák *mindegyikében*.

Minden egyes örvénylés tehát végtelen megsokszorozódásban állhat fenn, — akár egyidőben, akár függetlenül az idő korlátaitól.

Ahogy kialakul egyetlen sejt, kristály, fűszál, benyomás, vagy tapasztalat, stb., ugyanúgy kialakulhat *végtelenül sok* sejt, kristály, fűszál, benyomás és tapasztalat, stb. a Természetben, mintegy megsokszorozódva a tárgyi világban. Ahogy létrejön egyetlen Nap, vagy egyetlen atom, ugyanúgy létrejöhet *végtelen számú* nap és *végtelen számú* atom is, mégpedig a *nélkül, hogy mindegyiknek a lényege „különálló” lényeg volna valójában.*

Minthogy azonban a megnyilvánult Természet körében nem fordulhatnak elő valóságos végtelenségek, mert a „végtelen” természetszerűleg mindenkor a megnyilvánulás határvonalán *belül* rejlik,³² azért a megnyilvánulások — és így az *egyező megnyilvánulások* is — *véges-számúak az anyagvilágban*, és csupán a lehetőségek végtelenek. Nincs végtelen sok kristály és fűszál, nincs végtelen sok növény, állat, vagy ember, mégcsak végtelen sok atom sincs az anyagvilágban. A véges-számok, vagyis a megszámlálhatóság határán belül azonban *akármennyi lehet belőlük*; akár egyidőben, akár szétszórta az idők folyamán!

Minél jobban megértjük a „megsokszorozódás” fogalmát, annál inkább látjuk, hogy az egyező megnyilvánulások *azonos lényegűek*. Tudjuk továbbá, hogy minden egyén számára csak *önmaga* középpont, csak *önmaga* valóság, a többi egyén pedig, minthogy rajta kívül áll, éppúgy *látszat*, mint mindazok a tárgyak és jelenségek, amelyekről csak az érzékszervek és a tudat útján szerezhető benyomás. *Az egyező megnyilvánulások közül tehát mindenkor csak egyetlenegy képez valóságot az egyén számára*, a többi pedig látszat csupán, illetőleg a megsokszorozódás elvéből fakadó *tükröződés*: egy és ugyanannak a lényegnek a *többszörös tükröképe*.

Hol vesszük fel az egyéni középpontot, az a Természet mivoltára nézve közömbös. A sok ember közül tehát, akárhányat is érzékelünk, mindenkor csak az az *egy ember valóság számunkra*, amely saját középpontunkhoz tartozik, amely mi magunk vagyunk; a többi pusztán látszat, tükröződés. A sok naprendszer közül is mindig *csak az az egy naprendszer valóság számunkra*, amely a miénk, amelyben élünk, amelyből saját világunk és testünk anyaga közvetlenül származik; a többi pedig csak tükrökép, ugyanannak a megnyilvánulásnak a pusztá megsokszorozódása. És így tovább. *Akárhol is van az „egyéni-középpontunk” a Természetben.*

Végeredményben minden atom, vagy minden naprendszer, stb. ugyanúgy **egy**, mint ahogy a végtelen számú egyén lényege is **azonos**.

A tükröződés a Természet játéka, varázslata: **máyá**. *A megsokszorozódás elve pedig hozzátartozik a Természet lényegéhez, hiszen különben ez nem tölthetné be megnyilvánulásokkal önmaga terét, a végtelennek látszó anyagvilágot, az egyénnek az egyénen-kívül-elterülő külvilágát!*

Elegendő tehát egyetlen egyénnel, egyetlen csakra-rendszerrel foglalkoznunk, hogy megismerjük az egyének összességét, hogy megismerjük az egész Természetet.

A megismerés végtelen lehetőségei ezért **bennünk, önmagunkban** rejlenek, — és **sehol sem önmagunk valóságán kívüli**

Erre a természetes alaptételre épül fel az elmélyedés egész rendszere, a yoga egész bölcselete és gyakorlata.

Még önmagunkon, a csakrák rendszerén belül is az **egységet** kell megtalálnunk.

A hét csakra közül is csak **egy** a valóság: a Lélek csakrája, — az ABSZOLUTUM.

A többi csakra ennek az egynek a tükörképe. Mint ahogy minden megsokszorozódásban és kivetítődésben, alapjában véve, mindig **tükröződés** rejlik. Ilyenformán megérthetjük, hogy az emberben, az elmében és az elme minden örvénylésében, stb., egyaránt: a **Lélek tükröződik**. *A nélkül, hogy a Lélek cselekednék, vagy megváltoznék általa!*

A tükröződés — a Lélek „hatása”.

V. A lélegzés-szabályozás rendszere.

A csakrák tanának és maguknak a csakráknak az ismerete módot nyújt az embernek - többek között - arra, hogy tudását **gyakorlati életművészetként** is hasznosíthassa és gyümölcsöztethesse, a mindennapi élet terén.

Az életművészet titka: a csakrák működéseinek, illetve örvényléseinek mindenkor az ember önös céljainak megfelelő, tudatos irányításában és **szabályozásában** áll.

Minthogy azonban minden örvénylés **lélegzés**, azért a csakrák ilyen értelmű és bármely szabályozása, lényegében nem egyéb, mint **lélegzés-szabályozás (pránáyáma)**.

A yoga életművészeti ágazatát tehát a **pránáyáma** jellemzi, és így egyszerűen a **pránáyáma** névvel illelhetjük is ez ágazatot.

Elmélete egybeolvadt Indiában a mindenkor orthodox vallás theisztikus elemeivel. Gyakorlata szinte a végtelenségig aprólékos részletekre kiterjed, és sokszor zavaros utasításokat tartalmaz; tana sokfelé ágazó, és számtalan sallang, idegen elem homályosítja el. (**Tantra irodalom**). Mégis hamisítatlanul megtaláljuk benne a yoga eredeti bölcséletét.

Akármilyen sajátos gyakorlati rendszerek is alakultak ki idők folyamán a yoga keretében, valamennyinek **ugyanaz** az alapja, valamennyi a Lélek és a Természet kapcsolatának, az **egyénnek** a megismerésére épült fel. Ezúttal sem találkozunk tehát idegen szellemű rendszerrel. De amint például az elvont-jellegű matematikai tudás is felhasználható a hasznos hajtó, gyakorlati kamatszámításra, éppúgy a yoga tudományát is felhasználhatjuk anyagvilágbeli eredmények és sikerek kivívására és kikényszerítésére.

A yoga nem életművészet. Az önös életművészet azonban felhasználja a yogát - a maga céljaira.

Az életművészeti felfogásnak és az azzal kapcsolatos eljárásoknak a középpontja sohasem az Abszolút Középpont, hanem mindig az **én**. Terük pedig az **anyagvilág**.

Az én céljai **önös** célok. Amikor a megismerés terén szerzett tudásunkat efféle céloknak az érdekében értékesítjük, voltaképpen letérünk a yoga útvjáról. Az én ápolása és az önösség elősegítése nem vezet a személytelenséghez. Anyagvilágbeli céljainkat követve, mindjobban eltávolodunk a yoga igazi céljától. A befelé-

fordulás helyett **kifelé** irányulnak a törekvéseink! Mégis, ha megtanuljuk a **pránáyáma** gyakorlatát, a csakrák és az örvénylések szabályozását, abban az értelemben, hogy legalább anyagvilágbeli, földi törekvéseinknek a mindenkori sikerét biztosítsuk általa, **egyben feltétlenül megtanuljuk az én teljes megszűnetésének a módját is**, vagyis közvetett úton, még akkor is a **tulajdonképpen**i yogát gyakoroljuk a pránáyámával.

Nem vész kárba tehát egyetlen lépés sem, még azon az elkanyarodó úton sem, mely a gyakorlati yogát az önös célok és az önös törekvések szintjére alacsonyítja le.

Hol hajlik át a yogára támaszkodó életművészet végül az én-megszűntetésbe, azt látni fogjuk a lélegzés-szabályozási eljárások ismertetése folyamán. Addig azonban meg kell ismerkednünk még néhány sajátos yoga-fogalommal - éspedig elsősorban **idá és pingalá** különleges fogalmával, - hogy megérthessük az életművészeti eljárások lényegét.

Idá és pingalá az indiai felfogás szerint egyrészt a két orrnyíláson átáramló lélegzés **pályáját és örvényléseit** jelenti, másrészt mintegy átvitt értelmű **vér-erekként** fogható fel, melyek az egész Természetben keringenek. A theisztikus törekvés a titokzatosság valóságos **mítoszá**t szötte köréjük. Mindebben a látszólagos sokféleségben azonban **nincs tulajdonképpen ellentmondás**. Mert mint ahogy valamely szimbólum a legkülönbözőbb valóságokat alkothatja, aszerint, hogy a Természet mely síkján hoz létre megnyilvánulást, éppúgy **idá és pingalá** fogalmát is másként látjuk magunk előtt, ha a Természet különböző szintjein szemléljük.

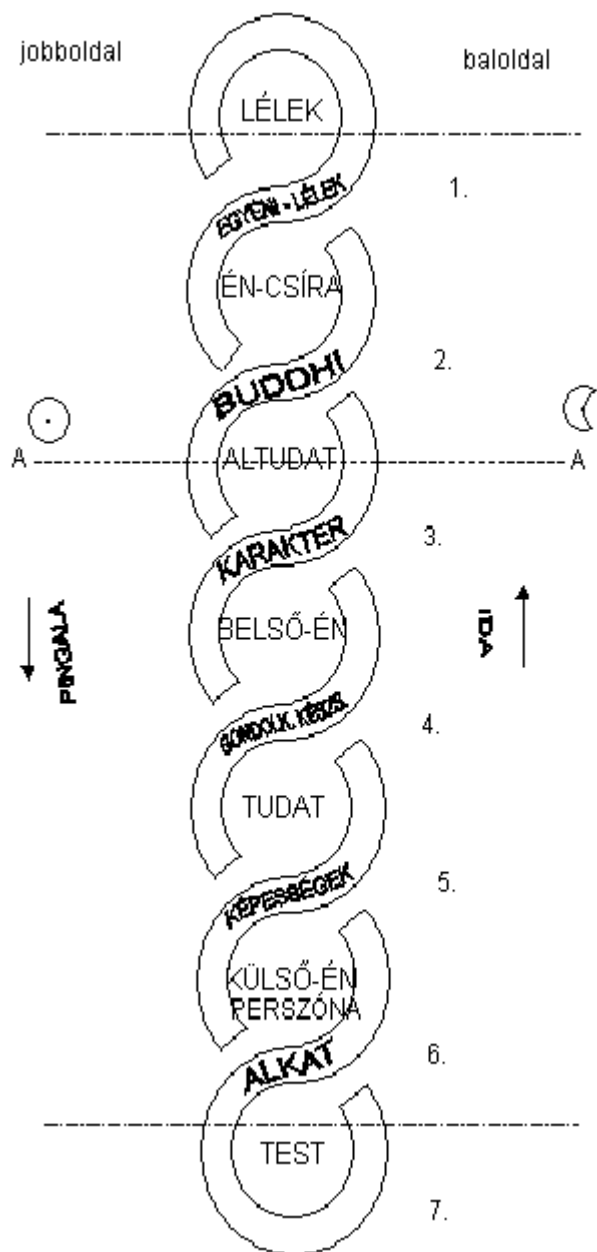
Lényegük minden megnyilvánulásban egy és ugyanaz. Való mivoltukat pedig csak úgy magyarázhatjuk meg, ha a csakrákon belüli szerepüket világítjuk meg elsősorban.

E célból a csakráknak egy sajátos ábrázolási módjához kell folyamodnunk. Anélkül, hogy másként tekintenők a Természetet, anélkül, hogy változtatnánk a felfogásunkon, vagy a rendszeren: csupán gyakorlati értelemben, alkalmaznunk kell egy oly ábrázolási formát, mely kifejezésre juttatja a csakrákban rejlő erőviszonyok rendjét.

A 8. ábrán vázoltuk fel a csakrák sorát ebben az értelemben.

Ha ábránkat összehasonlítjuk a 7. ábrával, látjuk, hogy a csakrák rendje mindkét ábrán azonos. A 8. ábrából is kitűnik, hogy **két-két** megnyilvánulási-tényező összekapcsolódásából, együttes örvényléséből áll minden egyes csakra (terület). A felsőbbrendű tényezők itt is mindmégannyi csakra körének a felső részén láthatók,

az alsóbbrendű tényezők pedig a csakrák alsó részét érintik. Kivételt mindössze a legfelső és a legalsó csakra képez. Mert sem a **Lélek** területnélküli pontszerűségét, sem a **test** (alkatból és elemekből) összetett voltát nem kell tekintetbe vennünk a gyakorlatban. A 8. ábrán - alul és felül - szaggatott vonallal jelöltük meg azt a határt, melyen túl a tényezők megkülönböztetése már csak bölcséleti jellegű. Gyakorlati szempontból ugyanis az egyéni-lélek a Lélekkel, az alkat pedig a testtel azonos. Ezért az ábra a legfelső és a legalsó csakra körében csak egy-egy tényezőt tüntet fel. Ez az eltérés azonban semmit sem változtat a csakrák rendszerén. Mint látjuk: az egyéni-lélek és buddhi kapcsolata alkotja az én-

A-A vonal = a megnyilvánulás határvonala

8.ÁBRA

ségi szikrát, buddhi és a karakter együttes örvénylése képezi az altudatot, a karakter és a gondolkozó-készség a belső-ént, a gondolkozó-készségek és a képességek a tudatot, a képességek és az alkat pedig együtt a személyiséget alkotják.

Lényeges különbség azonban a két ábra között az, hogy a 8. ábrán az egyes megnyilvánulási-tényezőket a **csakrák jobb- és baloldalán látjuk**, mégpedig **a relative felsőbbrendű tényezőket a jobboldalon, a relative alsóbbrendű tényezőket pedig a baloldalon**. (A karakter például az altudatban az alsóbbrendű tényező, ezért az altudat csakrájának a **baloldalát** tölti be; a belső-énben azonban a karakter a felsőbbrendű tényező, tehát a belső-én területén a **jobboldalon** van.) A 8. ábrán vázolt ábrázolással el tudjuk érni azt, hogy a csakrák sorából álló oszlop jobboldalán a csakráknak csupán a felsőbbrendű tényezői sorakoznak, baloldalán pedig a mindenkori alsóbbrendű tényezők. A két oldalon **egymás szomszédságába** kerülnek tehát az egyenértékű tényezők, anélkül, hogy sorukat megzavarná a felsőbbrendűség és az alsóbbrendűség váltakozása, mint a 7. ábrán.

Ha a jobboldalról beszélünk, a relative felsőbbrendű tényezők összességét értjük alatta. Ha pedig a baloldalt említjük, akkor a relative alsóbbrendű tényezők összességét értjük, egybefoglaltan.

Evvel az ábrázolással nemcsak az egyenértékű tényezőket hoztuk mintegy közös nevezőre, hanem ki tudjuk fejezni egyúttal a tényezők összefüggéseinek és funkcióinak a **természetes rendjét és viszonyát is**.

Csakis ebben az ábrázolásban tárul elénk a csakrák rendszere **a maga természetes mivoltában**.

Mindig az a "jobb", ami magasabbrendű, és az a "bal", ami alsóbbfokú a Természetben. Minthogy pedig (közönséges, emberi) nézőpontunk az anyavilágban van, azért a "felszínen" mindenkor azt látjuk, ami anyagi jellegű, viszont a jelenségek felszíne mögött, a "háttérben" rejtve marad mindaz, ami közelebb áll a Lélekhez, mint az anyagvilág.

Minden egyes csakrán belül ezért: a felsőbbrendű tényező nemcsak a csakra **jobboldalát** tölti be, hanem éppúgy a **háttérben**, a csakra **mélyén** is ott rejlik; az alsóbbrendű tényező pedig, mely a csakra **baloldalát** tölti be, a csakra **előterében**, a csakra **felszínén** is ott találjuk. Vagyis mindenkor:

- 1. jobboldal, háttér, illetőleg mélység tartalmazza a felsőbbrendű tényezőt,**
- 2. baloldal, előtér, illetőleg felszín tartalmazza az alsóbbrendű tényezőt.**

Valóban meggyőződhetünk erről az összefüggésről, ha akár a személyiségünket, akár a tudatunkat, stb. vizsgáljuk. Mert például a tapasztalható személyiségünk **felszínén** látjuk mindenkor az alkatot, - az alkat pedig az **alsóbbrendű** tényező a személyiségben. Ugyanakkor viszont úgy találjuk, hogy személyiségünk **mélyén** rejlenek a képességek, melyek a személyiség **felsőbbrendű** tényezőjét képezik! Hasonlóképpen, ha például a tudatunkat vizsgáljuk, tudatunk **felszínén** tapasztaljuk az érző- és cselekvő-képességek (a tudat **alsóbbrendű** tényezőjének) funkcióit; tudatunk **mélyén** pedig mindenkor a gondolkozó-készségnek (a tudat **felsőbbrendű** tényezőjének) a funkciója rejlik. s így tovább.

Oly ábrával, mely a csakrákat síkban ábrázolva tünteti fel, ezt az összefüggést nem tudjuk kifejezni és érzékeltetni. Minden egyes csakrát a térben, **gömbszerűen** kellene ábrázolnunk, ami viszont nehézségekbe ütközik, mert a csakrák **szubtilis körök, területek** csupán, melyek nem alkotnak valóságos gömböt a térben. Minden ábrázolási kísérlet tehát csak zavarossá tenné a fenti összefüggést, amit egyébként - átvitt értelemben - könnyen felfoghatunk.

A lényeg, amelyet meg kell jegyeznünk, mindössze annyi, hogy valamely csakra felszíne (előtere) a csakra baloldalával, mélysége (háttére) viszont a csakra jobboldalával egyenértékű.

Ezt tudva, eljutottunk a yogának egy újabb területére, és egyben megvilágíthatjuk a lélegzés-szabályozás rendszerének a különleges tanításait is.

Amikor ugyanis e rendszer azt tanítja, hogy a csakrák oszlopának **jobboldalán és háttérében bizonyos pulzáció uralkodik**, akkor e kifejezéssel voltaképpen - minden egyes csakrán belül - **kizárólag a felsőbbrendű megnyilvánulási-tényezők szerepét és funkcióját** érinti. Másrészt viszont, a csakrák oszlopának **baloldalán és előterében fennálló pulzáción** mindenkor egyedül az **alsóbbrendű tényezők szerepét és funkcióját** kell értenünk.

A kétféle pulzáció (**nádi**) valójában nem egyéb, mint a felsőbbrendű, illetve az alsóbbrendű tényezők örvényléseiben rejlő, kétféle **lúktetés**.

A felsőbbrendű tényezők lúktetése - **pingalá** - természetesen a Lélek felől ered, tehát **felülről-lefelé** hat. Az alsóbbrendű tényezők lúktetése - **idá** - viszont: a Természet felől ered, vagyis **alulról-felfelé** fejt ki hatását a csakrák sorában, a csakrák által alkotott gerinc hosszában.

Pingalá a gerinc jobboldalának a lüktetése, **idá** pedig a baloldalé.

A kétféle lüktetés kétféle *elvként, erőként* is felfogható. **Pingalá** a pozitív erő(+), **idá** a negatív (-). **Pingalá** a Nap (a középpont) ereje, **idá** pedig a Holdé (az anyagé). **Pingalá:** a Lélek hatásának "belövelődése" a Természetbe, **idá** pedig: a Lélek hatásának a "befogadása". **Pingalá** tehát - jelképesen szemléltetve - a férfi-erő, **idá** viszont a nőiesség.

Pingalá: a Lélek "ereje". **Idá:** a Természeté.

Pingalá célja: a megnyilatkozás. **Idá** célja: az odaadás.

A kétféle lüktetésben a Lélek és a Természet kettősségének a megnyilvánulását látjuk ismét, mindössze az eddigiektől eltérő világításban.

Se **pingalá**, sem **idá** nem egyértelmű magával a lélegzéssel. **Pingalá** csupán bizonyos lélegzési-fázisok összegeződése folytán előálló **lüktetés**, mely a Lélek felől ered és **kifelé** halad, az anyagvilág felé. Bizonyos ritmus-féleség (mégis lélegzés!) tehát, mely az örvényléseknek a Lélektől való "távolodásában" és a megnyilvánuló-világ felé való "kiáramlásban" jut kifejezésre. **Idá** pedig az ellenkező értelmű és irányú lüktetés, mely látszólag az anyagvilágból indul ki.

A kettő közül az egyik **uralkodó** lehet a Természet valamely területén. Vagy pedig a kettő **közömbösítheti** egymást.

Amikor az egyén szempontjából **pingalá** az uralkodó, akkor az egyén hét csakrájának mindegyikében a felsőbbrendű tényező uralkodik az alsóbbrendű tényező fölött. **Idá** uralkodása esetén pedig fordított a helyzet.

A tudatban például a gondolkozó-készség uralkodása: - minthogy a tudatban a gondolkozó-készség a **felsőbbrendű** tényező - **pingalá** uralkodására vall. (Ugyanakkor az altudatban az ösztönvilág, a belső-énben a karakter uralkodik, a személyiségben pedig a képességek. s így tovább.) Ha pedig a tudatban az érző- és cselekvő-képességek uralkodnak, vagy azok valamelyike, akkor - minthogy a tudatban a képességek képviselik az **alsóbbrendű** tényezőt: - **idá** lüktetése van uralmon, nemcsak a tudat területén, hanem a gerinc egész hosszában, a csakrák egész rendszerében. (Akkor az altudatban a karakter, a belső-énben a gondolkozó-készség, a személyiségben pedig az alkat uralkodik. Stb.)

Az olvasó jól teszi, ha a megnyilvánulási-tényezők minden egyes említett (és említésre kerülő) viszonyát figyelemmel kíséri a 8. ábrán. Csakis így tehet szert a megfelelő áttekintésre, melyre a yoga elméletében és gyakorlatában - egyaránt feltétlenül szüksége van.

Elegendő ezért **egyetlen** csakrát megfigyelnünk - megállapítva annak révén, hogy **pingalá** vagy **idá** van-e uralmon a gerinc mentén - hogy tudomásunk legyen **valamennyi** csakrát illetőleg, azokban a felsőbb- és alsóbbrendű tényezők uralmának a pillanatnyilag fennálló viszonyáról. Mert ez a viszony egyidejűleg **valamennyi csakrában csak azonos lehet**.

Tudjuk továbbá, hogy a csakráknak nemcsak a baloldalát, hanem **előterét** is mindenkor **idá**, - vagyis az anyagvilág lüktetése - foglalja el, valamint hogy nemcsak jobboldalukon, hanem **háttérükben is pingalá** - vagyis a Lélek hatásának a lüktetése - rejtőzik. Aszerint tehát, hogy az általunk éppen megfigyelt valamely csakrának az **előterében** zajlanak-e le a megnyilvánulások, vagyis hogyha a megfigyelt megnyilvánulások **anyagi jellegűek**, megállapíthatjuk, hogy **idá** uralkodik a csakrák egész rendszerén. Ha pedig a megnyilvánulások a csakra **háttéréből** fakadnak és az anyagvilágtól **elvonatkoztatott** jellegűek, akkor tudhatjuk, hogy **pingalá** az uralkodó lüktetés, és ennél fogva valamennyi csakrában a felsóbbrendű tényező uralkodik.

Ha például nehezebb (nem gépies) számtani műveleteket végzünk, akkor tudatunkban a "gondolkodókészség" funkciója uralkodik, vagyis a tudat **felsőbbrendű** tényezőjéé, ami egyértelmű avval, hogy **pingalá** van uralmon. Valamennyi csakránkban tehát az alsóbbrendű tényező ugyanakkor háttérbe szorul! Személyiségünkéből ezért hiányoznia kell a képességeknek megfelelő minden **alkati** (testi) megnyilvánulásnak (pld. sírás, nevetés, pirulás, nemi reakciók, stb.), belső-énünkben viszont kizárólag a karakterünk dominál, anélkül, hogy a gondolkodó-készség közvetítette élmények is zajlanának le körülötte, növelvén vagy csökkentvén énünk érvényesülését; és így tovább.

Ha pedig valamely érzéki élvezetben merülünk el, akkor tudatunkban az "érző-cselekvő-képességeink" funkciója uralkodik, vagyis a tudat **alsóbbrendű** tényezőjéé. Ilyenkor **idá** lüktetése van uralmon. A felsóbbrendű tényező valamennyi csakrában ilyenkor háttérbe szorul. Személyiségünkben tehát testi megnyilvánulások mennek végbe, belső-énünkben élmények borítják be a karaktert, énségi-szíkranokban pedig ösztönvilágunk eltakarja az egyéni-lelket, stb.

Felismervén valamely csakrában az uralkodó tényezőt: felismerjük az uralkodó lüktetést (**nádi-t**) is.

Az életművészet célja: az én érvényesülésének az elsősegítése.

A yoga - ilyen értelemben - a lélegzés-szabályozási rendszer keretében azt tanítja, hogy **pingalá-nádi** mindenkor a belélegzésre, **idá-nádi** pedig a kilélegzésre nézve kedvező!

Meg kell figyelni tehát a belső-én lélegzését - a pillanatnyi érvényesülést, vagy a fogyatékos fennálló átérzését - és ehhez kell **szabályoznunk a megfelelő (kedvező) lüktetést**, ha feltétlenül sikereket akarunk elérni az életben, állandósítva énünk érvényesülését a külvilág terén.

A gondolkozó-készség ugyanis az alsóbbrendű tényező a belső-énben.

Meg kell tanulnunk, hogy tudatunkban, vagy személyiségünkben tetszésünk szerint uralkodóvá tudjuk tenni - önös céljainknak megfelelőleg - a felsőbbrendű, vagy az alsóbbrendű tényezőt. A felsőbbrendű tényező uralkodóvá-tétele mindenkor a **pingalá**-pulzáció uralmához vezet, az alsóbbrendű tényezőé pedig az **idá**-pulzáció uralmához.

Ilyenformán módunkban áll, hogy mindenkor az **én** pillanatnyilag fennálló lélegzési fázisához **igazolva**, az énré nézve **kedvező pulzációt** tegyünk uralkodóvá a csakrák rendszerében.

Elegendő azonban **egyetlen** csakrában beszabályoznunk a lüktetést, hogy az **valamennyi** csakra területén hasonlóképpen alakuljon; minthogy az uralkodó lüktetés a gerinc egész hosszában, mindenkor csak egységes lehet!

A **pránáyáma** gyakorlatának irodalmában a végletekig részletes és aprólékos utasításokat találhatunk a legkülönbözőbb cselekedetekkel kapcsolatban, a követendő eljárásokra nézve. Mindazokban a cselekedetekben, amelyek természetesen **kilélegzéssel (érvényesüléssel)** járnak együtt, valamint azokban az állapotokban, amelyeket az én **érvényesülési tendenciája** hoz létre: a **pránáyámát** gyakorló yoginak az **idá-erőt**, az egyes csakrák baloldali, alsóbbfokú tényezőit kell

-----

Fennáll ez a lehetőség a test területére nézve is. A test izmain és idegein való

uralkodás ugyanis a test felsőbbrendű tényezőjének az uralkodásával, a test elernyesztése és "magára-hagyása" pedig az alsóbbrendű tényező uralomra-jutásával egyértelmű.

uralkodóvá tenni. Ezzel ellentétben a **belélegzéssel (fogyatékoságérzés-fokozódással)** kapcsolatos cselekedetekben, valamint a siker érdekében **teljes figyelmet igénylő** cselekvésekben: a **pingalá-erőt**, az egyes csakrák jobboldali, felsőbbfokú tényezőit kell uralomra juttatnia.

Ha ez az együttállás "hamis" - vagyis ha a lélegzés a **nem megfelelő** lüktetés uralkodásával kapcsolatos - akkor zavarokra, kedvezőtlen állapotokra vezet az **én** szempontjából.

Mint látjuk tehát: a kilélegzésnél a felfelé ható lüktetés (**idá**) kedvező, míg a belélegzésnél a lefelé ható lüktetés (**pingalá**); mintegy azon az alapon, hogy a **lélegzés és a lüktetés iránya mindenkor ellentétes legyen** és így bizonyos értelemben **kiegyenlítse egymást**.

gy például, a tantra-irodalom utasításai szerint, minden **érvényesülésnél** (kilélegzésnél), mint: "szórakozásnál, éneklésnél, táncnál, magasrangúaknál tett látogatásnál, kéjutazásnál, a szabad természetben való életnél, sétánál, lovaglásnál, fürdésnél, a tanítómesterrel vagy királlyal szemben nyilvánított hódolatnál, étkezésnél, házasságra lépésnél, csóknál, szerelmeskedésnél", valamint "betegségben, gondban, levert, vagy lázas állapotban, stb.": az **idá-lüktetés** kedvező. Ha azonban a felsorolt alkalmakkor a lélegzés és a lüktetés viszonya **hamis**, akkor ez a körülmény gátlólag hat az érvényesülésre, többé-kevésbé megghiúsítja a sikert és időelőtti belélegzésre (csökkent-értékűségi-érzésre) vezet, megzavarja az én-érzés fennálló érvényesülési állapotát.

A tudatban - a felsorolt cselekedetekenél - az érző- és cselekvő-képességeknek kell uralkodniuk tehát a gondolkozó-készséggel szemben; a személyiségben az alkati (testi) funkcióknak; a belső-énben az élményeket kialakító gondolkozó-készségnek; az altudatban az élményeket befogadó karakternek; és így tovább, hogy a cselekedetek eredményei megfelelőleg alátámaszthassák az én érvényesülését.

Megfelelő ellentétképpen, a **belélegzéssel** (csökkent-értékűségi, fogyatékosági érzéssel) kapcsolatos cselekedetekenél, mint például "könyörgésnél, ellenségeskedésnél, zavarodottságban és fájdalomban, nehéznek érzett feladatok végrehajtásánál, lenyűgöző küzdelemben és csatában, stb." valamint a teljes

figyelmet igénylő cselekedetekenél, mint tanulásnál, olvasásnál, vásárlásnál és eladásnál, a kereskedelemmel kapcsolatos mindennemű műveleteknél, hegymászásnál, vadászatnál, vadállatok, vagy elefántok szelídítésénél, vívásnál, versenyzésnél, udvarlásnál, a királynál tett látogatásnál, orvosságok bevételénél, étkek megválasztásánál, nehéz-zene művelésénél, ellenmérgek alkalmazásánál, stb." :a **pingalá-lüktetés** kedvező.

Mindezek a cselekedetek a tudatban a gondolkozó-készség feltétlen uralmát kívánják meg a képességek felett, hogy a cselekvés valóban eredményes, sikeres lehessen. A belső-énben a karakternek kell uralkodnia, a személyiségben a képességeknek, az altudatban pedig az ösztönvilágnak, és így tovább.

Mert ha a lüktetés **hamis**, megghiúsítja a sikert és belélegzéshez (kudarchoz) vezet. Olvasni, tanulni, eredményes üzletet kötni, stb., valóban nem lehet úgy, ha a tudatban csupán az érző és cselekvő-képességek uralkodnak, a gondolkozó-készség pedig a háttérben szunnyad és pihen. Mert akkor a képességek is háttérbe szorulnak a személyiségben, a karakter a belső-énben, az ember ösztönvilága pedig az altudatban egyaránt rejtve marad, a cselekvéshez szükséges megnyilvánulásai nélkül.

Az én kilélegzése és belélegzése az élet folyamán folytonosan végbemegy és minden percünket jellegzetessé teszi a maga befolyásával. Ha a sorsra bizzuk a lüktetések megfelelő alkalmazkodását, akkor időnként sikerekhez, máskor meg kudarcokhoz vezetnek az életben. Ha azonban minden alkalommal úgy állítjuk be a csakrák tényezőinek viszonyát, és ennek folytán a megfelelő lüktetést is, hogy az mindenkor az énünk érvényesülését segítse elő, akkor kiküszöböljük életünkben a kudarcokat, a kudarcoknak még a lehetőségeit is, egyben pedig biztosítjuk önünk állandó érvényesülését - ***kilélekzését*** - felfüggesztve ezáltal a kilélegzés és a belélegzés váltakozását, és megteremtve önünk nyugalmi állapotát.

Ez az életművészet gyakorlati célja.

A lélegzés minden csillapítása pedig: ***yoga***.

Amikor tehát a tanítvány, önös céljai érdekében, megtanulja a csakrákban uralkodó lüktetés mindenkorai tudatos befolyásolását, voltaképpen a ***yogát gyakorolja***.

Bár úgy tűnik fel, hogy az életművészeti eljárásoknak túlságosan nagy teret szenteltünk a misztikus yoga ismertetésének a keretében, valójában csakis így érthetjük meg a lüktetések természetét és mindazt, ami az összefüggéseikből következik. Ez ismeretek nélkül pedig nem világíthatunk rá a csakráknak a yoga szempontjából ***legfontosabb*** erő-viszonyára: ***szusumná*** közömbös állapotára.

Összefoglalva az eddig elmondottakat, megállapíthatjuk, hogy általában a huzamosabb kihatású, valamint a kedély *nyugodt* állapotát biztosító cselekedeteknél az *idá-pulzáció* uralkodása, viszont a *hirtelen* elhatározást igénylő és a kedélyt pillanatnyilag meg nem nyugtató cselekedeteknél a *pingalá-pulzáció* uralma kedvező az énre, a csakrák rendszerében. Csakis így érhető el az én-érzés fokozott átélése, csakis így válik lehetővé a *felfokozott élet*.

Lehetséges azonban, hogy a kétféle lüktetés gyors váltakozásban uralkodik a csakrák körében, vagy pedig mindkettő egyidőben fennáll, és ilyenformán - többé vagy kevésbé - *közömbösíti* egymást.

Amikor a yoga pillanatnyilag fennálló lüktetés és a lélegzés összhangba hozásának tanát a *szvara* (hang) tanának nevezi, ez a meghatározás önkéntelenül is a modern rádió-technikában használatos egyik szakkifejezést juttatja eszünkbe. Egyrészt az elektromos rezgőkörök egymásközi *összehangolása*, másrészt pedig a csakrák köreinek, illetőleg belső örvényléseinek (rezgéseinek) egymással *összhangba-hozása* között, valóban, értelmi rokonság áll fenn. Örvénylő rendszerek bármely összhangba-hozása, a Természet minden síkján - egyértelműleg - *hangolásnak* nevezhető.

A közömbösített állapot: *szusumná* állapota.

Ez, a cselekedetekkel való kapcsolatában, az énre nézve a legnagyobb "veszedelmet" rejt magában; ilyenkor minden megkívánt siker kárbavész, hiszen az én-tudat fokozott átélése helyett *ennek az ellenkezője következik be*: a közömbösség pillanatnyilag megszünteti az ént; ha pedig nincs *én*, amely élvezze a sikert, akkor a siker fogalma is illuzórikussá válik: *nem marad helye, sem létjogosultsága a Természetben*. A közömbösség állapotában minden oly törekvés, mely az énből fakadt, elveszíti értelmét és célját. A yoga életművészeti ágazata tehát a közömbösséget valóban az én *veszedelmének* kell, hogy tekintse.

Szusumná - mely nem lüktetés, hanem csak üresség, semleges állapot - a 8. ábrán, a csakrák oszlopának függélyes *tengelyével* jelképezhető. Sem a jobb, sem a bal oldalhoz nem tartozó vonal ez, melynek nincs sem pozitív, sem negatív jellege, mely sem az előteret, sem a háttérrel nem érinti, mely sem fölfelé, sem lefelé nem mutat és nem irányul; a csakrák *üres és közömbös állapotának* tengelye.

A tantra irodalom szerint, *szusumná* fennállása esetén: "minden áldás és minden átok, minden jó és rossz cselekedet hatástalan és sikertelen, *csupán a yoga*

gyakorolható eredményesen." Minthogy a yoga - lényegében - amúgy is minden cselekedet közömbösítésére és megszüntetésére törekszik.

Az az állapot tehát, mely az énre nézve a lehető legkedvezőtlenebb, - a yoga útjának a tulajdonképpen **egyetlen kedvező állapota**.

Itt hajlik át az életművészet a yoga terére. Nem hiábavaló semmi fáradság, egyetlen lépés sem, melyet a tanítvány a lélegzés-szabályozás elsajátításának az érdekében tett, mégha akármilyen önös célzatok vezérelték is. Mert avval az erővel, ahogy megtanulta, hogy tetszése szerint mindenkor a megfelelő lüktetést tette uralkodóvá csakráiban, megtanulta egyúttal a lüktetések **közömbösítését** is. Hatalmas lépéssel előbbrejutott a yoga útján, mégha nem is kívánta ezt az előbbrejutást. Mert a közömbös állapot megvalósításával eltávolította a közvetlen-megismerés, a befelé-fordulás és a fejlődés alapvető akadályát, - az ént. s megvalósította helyében a **csendet**, - valamennyi csakrája területén.

Nem az ébrenlét és álom között találta meg a határvonalat, hanem a kétféle lüktetés közt! Más úton - talán könnyebb úton is - ugyanazt érte el, amit a befelé-fordulást gyakorló yogi, aki az ébrenlét és álom határvonalán valósította meg a "harmadik állapotot".

Mert **szusumná** - más néven: **madhyamarga** (közép-út, közép-vonal) - voltaképpen nem más lényegében, mint a **harmadik állapot!**

Valahányszor az egyik lüktetés fennálló uralkodását a másiknak az uralma váltja fel, az **átmenetben** mindannyiszor megvalósul **szusumná**, valamely rövid időre, legalább is pillanatszerűen. Amennyire káros ez az **átmenet** az életművészet szempontjából, annyira fontos és szükséges a yoga útján, a yoga terén. A tanítványnak mindössze arra kell törekednie, hogy megrögzítse és **fenntartsa**, ha el akarja érni a megvilágosodást és az elmélyedés lehetőségeit: a határtalan tudást és az avval együttjáró hatalmat.

Mert a **lüktetések** közömbösítésével nemcsak egyik, vagy másik csakrájában csillapítja le a yogi az örvényléseket, hanem **egyszerre valamennyi csakrájának** a területén. Minthogy a fennforgó lüktetések mindenkor valamennyi csakrában azonosak.

Az a yogi, aki megnyugtatja testét, elhallgattatja tudatát, majd altudatát igyekszik elcsöndesíteni, fáradságos vesződéssel, **egymásután** állítja be csakráit a semlegesség állapotára. A lüktetések - **idá és pingalá** - közötti átmenet megrögzítése (vagyis a lélegzés-szabályozás révén **szusumná** megvalósítása) ezzel szemben **módot nyújt arra, hogy egyszerre és egyetemlegesen közömbösítse az**

ember a csakrák egész rendszerét.

A közömbösített csakra-rendszer pedig lehetővé teszi az öntudatnak a Természetből való felszabadulását, az Abszolút Középpontig való fölemelkedését.

A lélegzés-szabályozásnak - mint módszernek - a lényege tehát valójában ugyanaz, mint a befelé-fordulása, vagyis nem más, mint az ***akadályok eltávolítása*** - a Lélek világossága előtt.

Akadályok: ***idá és pingalá*** a kétféle lüktetés fennállása és uralkodása, a csakrák felszínének, valamint háttérének a megnyilatkozása, az alsóbbrendű és felsőbbrendű tényezők versengése, örvénylése és uralomrajutása, stb., a ***csakrák*** területén. Ameddig fennállanak ezek az akadályok, addig a csakrák: ***teltek***. Telítettségük folytán nincs hely, nincs szabad tere az abszolút megismerés - a világosság - teljes kibontakozásának. ***Szusumná*** közömbös állapotának uralkodása esetén azonban a csakrák ***üreseknek*** tekinthetők. Üres-voltuk pedig nem gátolja meg a világosságnak a csakrák területére való korlátozatlan beáramlását.

Tudjuk, hogy a Lélek világossága sohasem "kényszeríthető" a Természetbe való beáradásra. Ha azonban nem állják útját gátló akadályok, akkor ez a beáradás "lehetővé válik" - és megvalósulhat a maga teljességében.

A világosságnak az egyéni csakrákba való beáradása viszont mindenkor egyértelmű az öntudat emelkedésével, mind a yoga rendezett terén, mind pedig a természetes fejlődés kígyózó és hosszadalmas útján. A yoga csak meggyorsítja és beteljesüléshez viszi azt a folyamatot, amely végbemegy a Természetben, a fejlődés egész során.

A fejlődés útjának mélypontján - vagyis emberi megítélésünk szerint a fejlődés ***kezdetén*** - az öntudat csupán az ***anyagban***, az anyagi testben lakozik. Az ásványvilágbeli öntudat még nem emelkedik az ásványok síkjára - a Természet IV. köre - fölé. Mint ahogy az egysejtű-lény öntudata is csak testi öntudat, ha differenciáltabb is az ásványi öntudatnál. A növény-világban már első nyomait látjuk a személyiség kibontakozásának. Az alsóbbrendű ***állat*** öntudata pedig már a ***személyiség*** területére emelkedik. Amikor azonban a megnyilvánuló egyén - az újrászületések során - eléri a felsőbbrendű állat színvonalát, akkor öntudata a személyiség köréből fokozatosan a ***tudat*** területére száll fel. Az ***ember*** öntudata pedig már nemcsak tudatbeli öntudat, hanem a ***belső-én*** szintjére emelkedett.

Ugyanezt az emelkedést látjuk az egész ***emberiség*** körében is. Az ősember öntudata is kezdetben csupán testi-öntudat volt, majd ezt követte az öntudatnak a

testből a személyiségbe, a személyiségből a tudatba, és - évezredek során - a tudatból a belső-énbe való emelkedése. Még a ma élő emberiség körén belül is megkülönböztethetjük az egyes fokozatokat, az állatembertől, a vad törzseken és népeken át, az értelmiség legmagasabb fokán álló ember-típusig.

De ugyanez az emelkedés megy végbe minden egyes emberélet során, analóg módon megismétlődve mindnyájunk életében. A gyermek, az emberió is kezdetben egysejtű-lény, majd többsejtű lénné alakul, és egymást követő állati fokozatokon áthaladva, válik megszülető csecsemővé, majd gyermekké, ifjúvá és felnőtté. Öntudata a születéskor kezd fölemelkedni a személyiség szintjére. Első tapasztalatai kapcsán még csupán élő testét tudja megkülönböztetni a környezetétől; két-három éves korára azonban már különbséget tud tenni saját személyisége és a teste között. Önmagáról, személyiségéről rendszerint még "harmadik" személyben beszél ilyenkor, és csak akkor eszmél rá énjére, a személyiségében rejlő én-tudatára, amikor öntudata már egészen betöltötte a személyisége körét és lassan a tudat szintjére emelkedik tovább. A pubertás korában azután - esetleg még annál is később - belső-énjéről is **közvetlen tudomást szerez, annak jeléül, hogy öntudata a belső-én csakrájába emelkedett fel.**

Általában evvel a **belső-én-kialakulással** ér véget az öntudat normális emelkedése, egy-egy emberélet folyamán.

Maga az emelkedés azonban sohasem ábrázolható egyenes vonallal. **A csakrákat ugyanis az egyes megnyilvánulási-tényezők megnyilatkozásai töltik be mindenkor, folytonos váltakozásban. Az öntudat pedig csak ezek között, ezek helyzetéhez igazodva és alkalmazkodva emelkedhetik tovább, egyik csakrából a másiknak a területére,** számtalan akadály közt keresve útját, amennyiben éppen lehetővé válik emelkedése ez egyéni fejlődés során.

A testben az alkat tényezőjére eszmélt öntudat az **alkat** tényezőjét kell, hogy kövesse, amikor a személyiségbe emelkedik. Áthajlik, átkanyarodik tehát az egyik csakra **jobboldaláról** a másik csakra **baloldalára**. A személyiségben a képességek tényezőjére eszmélt öntudat viszont a **képességek tényezőjét** követi a tudat csakrája felé emelkedésében. Ismét egyik csakra jobboldaláról a másik csakra baloldalára kanyarodik át. A tudat területén pedig a gondolkozó-készség tényezőjére ráeszmélt öntudat a **gondokodó-készséget** követi a belső-én csakrájába emelkedvén. Emelkedésének útvonalát tehát (lásd a 8. ábrát) voltaképpen egy ide-oda gyűrűző, kígyózó vonallal rajzolhatjuk be a csakrák rendszerébe.

Minthogy az öntudat emelkedése minden egyes élet folyamán **előlről** kezdődik és mindenkor a **legalsó** csakrából indul ki, látjuk, hogy az öntudat mivolta - "tüze" - valójában a csakrákból alkotott gerinc **legalsó körében székel és onnan "kígyózik**

fel" a gerinc felsőbb csakráiba, amennyiben tere nyílik az emelkedésre. Teljességében a legalsó csakrában szunnyad tehát, és olyan mértékben kígyózik fel abból csupán, amily mértékben lehetővé teszik megmozdulását az útjából kiküszöbölt akadályok.

Az öntudat tüze - *mintegy egy összecsavarodott kígyó pihen a gerinc alsó végén.* Felemelkedését elősegíteni és a gerinc *egész hosszára* kiterjeszteni: a yoga igazi feladata.

Az öntudat tüze és "ereje": *kundaliní.*

Együttvéve, a legrejtelmesebb erő ez a Természetben; még a közvetlen megismerés számára is felfoghatatlan ható-erő, melynek lényege a *Lélek megvilágosodásának közvetlen beáradása a Természet köreibe.* Benne gyökerezik a mindentudás és a mindenhatóság. A létnek, a fejlődésnek, az énre és a valóságra való ráélmésnek, valamint a

yoga-elmélyedésnek *közös ereje ez. A nagy ER, amely megalkotta, fenntartja és megszüntetni, megsemmisíteni is képes a Természetet.*

Kundali: a megismerés kígyója, az öntudat kígyó-ereje, melyet csak a yoga ébreszthet fel egészen, a maga teljes és maradéktalan mivoltában.

Az egyes megnyilvánulási tényezők és az ezek alkotta egyes csakrák *tudatossá válásában* látjuk *kundali* felszállását, felemelkedését - a durva anyagból, a Lélek felé!

Kundali felszállásának lehetővé-tétele: a yoga gyakorlati célja.

Kundalin = gyűrűs, gyűrűzött; kígyó

A szó egyes-számú alanyeseti alakja: *kundali.*

A lélegzés-szabályozásban - amikor az már nem életművészet, és már nem a mindenkori én önös érvényesülését szolgálja - látjuk a yoga *leg hathatósabb eszközét.* Mert amikor a kétféle lüktetés *szusummá* középső vonalára helyeződik át - a lélegzés-szabályozás végső eredményeképpen - akkor *kundali* útjában megszűnik minden akadály, akkor az öntudat *nyilegyenesen* szállhat fel a gerinc egész hosszában, anélkül, hogy bárhol is letérni kényszerülne a közömbösség vonaláról, - szabadon kiegyenesedve, "mint a bottá merevedő kígyó, ha megütötték". Akkor tehát *tudatossá válhat valamennyi csakra.* Nemcsak a belső-

én határáig, hanem azon túl is, tudatossá válván tudatossá válván az altudat, az énségi-szíkra, sőt még az egyéni-lélek is.

Mindez pedig a legmélyebb elmélyedés állapotával egyértelmű.

Akár a befelé forduló elmélyedés útján, akár a lélegzés-szabályozás segítségével küszöböli ki az ember a **kundali** útjában álló, különböző lüktetéseket: mindenképpen a yogát gyakorolja és ugyanahhoz a célhoz jut el.

Az öntudat "felszálló tüzében" - **kundali** felszállásában - rejlik a Természet megismerésének **minden lehetősége**. De ugyanabban rejlik, ugyanakkor révén bontakozik ki a megnyilvánult Természet **valósága**, valamint az anyagvilágnak az újrászületések hosszú-hosszú sorára kiterjedő, látszólagos **maradandósága** is.

Hogy a pusztán megszokásból eredő "természeti

Hathayogapradipiká, III., 11-12.

törvények" az égitestekre és az ásványvilág elemeire nézve is fennállanak, annak magyarázatát abban találjuk, hogy a legelső tapasztalatok voltaképpen nem az élő sejtől, hanem a legelső anyagi megnyilvánulásokból, vagyis már az elemi atomvilágból erednek. A legalacsonyabbfokú testi öntudat már az atomban is megvan és kibontakozik, lehetővé teszi az első "tapasztalatok kialakulását" és a lappangóvá vált "emlékek" felhalmozódását az egyéni ösztönvilágban, kialakítva a lét legelemibb "hiedelmeit". Az öntudat minden emelkedése ettől fogva a tapasztalatok kiterjedéséhez, a még egyszerű hajlandóságok, emlékek és ösztönök összességének a folytonos kibővüléséhez vezet. Az ásványt létrehozó ösztönvilág már egyesíti magában az ásványi molekula atomjaihoz tartozó ösztönvilágokat, amellett, hogy valamely kémiai test öntudata még csak a **legkezdetlegesebb testi öntudat**. A tényleges **testi** öntudat a kristályon át, a legalsóbbfokú élőlény fejlődési fokozatán kezd kibontakozni. s így tovább, a sejten, és a sejtek összefüggő rendszerén át...

Minthogy azonban az öntudat **kígyója** - összetekeredve - akkor is a maga egészében ott szunnyad a legelső csakra alján, amikor az öntudat még csak a legcsekélyebb mértékben emelkedik, azért **a legalacsonyabbrendű élőlény is - sőt a holt anyag is - voltaképpen részese a mindentudásnak és a mindenhatóképességnek, de mindenkor éppen csak annyit tud megvalósítani abból, amennyi a saját fejlődési fokának megfelel.**

Az egysejtű-lény, vagy akármely állat - mint élő megnyilvánulás - éppúgy

mindazoknak az egyéni megnyilvánulási-tényezőknek - vagyis **egy egész csakra-rendszernek** - a földi (durva anyagvilágbeli) megnyilatkozása, mint az ember. Ahol még nem tudatos valamely tényező funkciója az anyagvilágban, ott természet-adta, **ösztönszerű**; abban a **finalításban nyilvánul meg, mely az én-kibontakozás, az én-kifejlődés irányában vezet**. A csakrák rendszere - a gerinc - valójában **mindenkor egész**, és magában foglalja az egész Természetet.

Ezért van az, hogy még a holt anyag is úgy viselkedik, **mintha tudná**, mit kell tennie, ha különböző külső hatások érik. Ezért lehetséges, hogy az ameoba kikerüli az útjában álló akadályokat, felismeri táplálékát, stb., **mintha gondolkoznék**. Ezért fedezhetünk fel valamely alacsonyrendű állat magatartásában a **karakterére** valló hatásokat, és ezért lehetnek az átlagos embereknek is intuitív megérzései és meglátásai, mintha alkalmazni tudná életében **buddhi** ítélőképességét, a felsőbbrendű tudást. Holott a holt anyagban még a **test** sem tudatos, az amoeba öntudata nem emelkedett még a **személyiség** szintjére sem, az alacsonyrendű állatnak még lappang a **belső-énje**, az átlagos ember pedig még nem tudja tudatosítani **altudatát**. Ezért az említett megnyilvánulásaik csupán **ösztönszerűek**.

Az egyes tényezők, az egyes csakrák tudatossá-válása ugyanis az öntudat - a **kundaliní-erő** - fokozatos **emelkedésének** a függvénye.

Az öntudat a természetes fejlődésnek megfelelőleg emelkedik, az újraszületések során. Az alacsonyrendű állat öntudata még mély szinten, a fejlettebb állaté pedig már magasabb szinten áll. Az ember öntudata általában a **tudat** területe felett lakozik: a **belső-én** szintjénél följebb azonban - a yoga vagy a misztika gyakorlása nélkül - sohasem emelkedik. Mert **kundali** - az öntudat kígyó-ereje - ha el nem távolítjuk akadályait, nem emelheti fejét magasabbra, mint amennyire az emberiség fejlődési-foka éppen megengedi.

A befelé-fordulás akadályainak egyénenkénti eltávolítása nélkül ma még nem hatolhat be öntudatunk az altudat és az énségi-szikra területére, minthogy az emberiség általános fejlődése eddig még csupán a belső-én tudatosításáig jutott el.

Bár a fejlődés folyamatossága idővel oda **kell** vezessen, hogy az öntudat egyre feljebb és feljebb emelkedve, egykor az altudat és az énségi-szikra szintjét is elérje, - mindez ma még beláthatatlan idő-távlatok homályában rejlik, szinte elérhetetlenül távoli jövőben, mind az emberiséget, mind a földi életmegnyilvánulásokat illetően.

A yoga azonban megrövidítheti a fejlődés útját, felébresztheti a **kundali-erőket**, - módot nyújtva arra, hogy "felegyenesedjék" a csakrák egész rendszerében, - és így egészen a Lélek szintjéig emelheti az öntudatot.

Akár a befelé-fordulás ösvényét követi a yogi, akár a *pránáyáma* útját.

A yoga útja: maga a fejlődés.

Mindegy, hogy a tanítvány a yogának melyik ágazatát választja és gyakorolja. *A cél mindenkor egy és ugyanaz.*

Belátható azonban, hogy a yoginak egyaránt ismernie kell a *szimbólumok tanát* (a valóságokban megnyilatkozó és a meg nem nyilvánuló *szamszkárákat*) és a *csakrák rendszerét*. Hiszen ez ismeretek nélkül valóban nem tud helyesen tájékozódni a Természetben, nem juthat el a megkülönböztetni-tudás legmagasabb fokára és nem szabadulhat meg tökéletesen a Természet káprázatától sem.

Ez ismeretek birtokában viszont: felismeri a csakrák rendszerét a Természet *valamennyi* szintjén, felismeri *idá* és *pingalá* transzformációit, felismeri a csakrák és a lüktetések minden alakját és variáns megnyilvánulását, mind a meg-nem-nyilvánuló Természet körében, mind az anyagvilágban, - mint ahogyan áttekintheti egy-egy szimbólumnak is az összes lehetséges megnyilvánulásait s transzformációit a Természetben.

Ahogy a Lélek szimbólumát felismeri a yogi a hang-benyomásban, a hallásban, a kifejező-képességben és a térben, vagy az őanyag szimbólumát a tapintási-benyomásban, a tapintásban, a megfogó-képességben és a levegőben, stb., *ugyanúgy a lényeget látja meg mindenkor a csakrák és a lüktetések megnyilvánulásainak valamennyi, legkülönbözőbb változatában is.*

A jobb orrnyíláson eszközölt lélegzetvétel a yogi számára ugyanúgy *pingalá* lüktetését fejezi ki, mely a

-----

Lásd a 35. oldalon lévő táblázat 5-ig és 4-ik sorában.

test jobboldalával áll kapcsolatban, mint ahogyan a bal orrnyíláson át végbemenő légzés mindenkor az *idá-pulzáció* lényegét foglalja magában. De meglátja a *yogi idá és pingalá* lüktetését az idegek és a vér-erek rendszerében is. A test is örvénylések - ritmusok és rezgések - lüktető halmazából áll. A jobb és a bal, a háttér mélysége és a felszín: mindenkor *pingalát és idát* juttatja kifejezésre.

Ha megfigyeljük a 8. ábrán a megnyilvánulási-tényezők áthajló görbéit, látjuk, hogy 6 ilyen görbét (6 tényezőt) különböztethetünk meg a rendszerben. Továbbá, mint ahogyan a szimbólumoknál láttuk, hogy az öt alapvető szimbólum

mindegyikében bennerejlik mind az öt szimbólum lényege, tudnunk kell, hogy ugyanúgy: a hat megnyilvánulási tényező mindegyikében is bennerejlik ***mind a hat tényezőnek*** a mivolta. E 6x6 alakzat mindegyike ***ezer*** (t.i.megszámlálhatatlanul sok) örvényléssel lehet kapcsolatos a csakrák területén. Minthogy pedig az örvénylésekkel összefüggő lüktetések mindegyike éppúgy a jobb, mint a bal oldalon fennállhat, azért végeredményben a lüktetéseknek - ***idának és pingalának*** - "72.000" változatát különböztethetjük meg.

Mindezek megnyilvánulnak az emberi testben is.

Valamennyi lüktetés örvényléseket foglal magában. s minden örvénylés valamely lüktetéssel kapcsolatos a Természetben. Akár anyagi, akár elvont jellegű.

Amikor tehát ***idát és pingalát - sőt szusumnát is***

$$6 \times 6 \times 1000 \times 2 = 72.000$$

- egy-egy "pályának, érnek, vagy nedv-csatornának" nevezi a yoga-irodalom, valójában akkor is csupán arról a ***lényegről*** tesz említést, mely a megfelelő lüktetésekben - illetőleg azok közömbössé vált állapotában - lakozik.

Ha ismerjük e fogalmak lényegét, megérthetjük valamennyi megnyilvánulásukat.

Hiszen a csakrákat is megtalálhatjuk az emberi szervezetben. ***Analógiák*** a Természet minden síkján fennállanak! A yoga azt tanítja, hogy az élő szervezetben a legalsó csakra a gerinc-oszlop alsó végén, a többi pedig sorban az ágyék és a köldök magasságában, a szív-tájon, és a nyaki bemélyedés, továbbá az orrtő és végül a fejtető magasságában székel. Az élő test egyes szintjei csakugyan ***rokonvonatkozásúak*** a megfelelő csakrák funkcióival. gy például a személyiség az ágyék magasságában a bél-rendszerrel, a belső-én a szív-tájon a vérkeringés rendszerével, az énségi-szikra pedig az orrtő magasságában a lélegzés rendszerével függ össze. A tudat és az altudat csakrájának természetesen az énségi-csakrák ***között*** kell elhelyezkednie; a Lélek csakrája pedig az ***agy fölött***, tehát a "fejtető magasságában" lehet csupán!...Mindez tiszta szimbolika. Minthogy azonban a szimbólumok a tulajdonképpeni valóságok a Természetben, azért a csakrák "testi" rendszerét ***éppoly valóságnak kell tekintenünk***, mint a való mivoltukat.

Megérthetjük tehát, hogy a yoga gyakorlata azért írja elő a gerinc-oszlop ***egyenesen tartását*** az elmélyedés folyamán, hogy biztosítsa az

-----

Az összefüggést lásd az I. kötet 224. oldalán.

öntudat emelkedésének nyíl-egyenes pályáját a csakrák tengelyében. Hiszen e tengely bármely hajlása vagy elferdülése egyaránt akadálya volna **kundali** felszállásának. A Természetben rejlő akadályokat pedig egytől-egyig ki kell küszöbölnünk.

Azon a ponton, ahol az öntudat **idá és pingalá** határvonalán felszállva, eléri az altudat magasságában a **megnyilvánulás határvonalát**: rejlik a **beavatás**. Amikor a tanítvány öntudata ezért e magasságot, ezt a pontot eléri, válik a tanítvány a **Természet mélyébe betekinteni tudó yogivá**.

Ennél a pontnál kezdődik ugyanis - a voltaképpen elmélyedés.

Vagyis **szusumná** erejében, a csakrák közép-tengelyén.
Lásd a 8. ábrát.

VI. Az elmélyedés gyakorlata

A *rádzsa-yoga* - a királyi yoga - útja az elmélyedésen át vezet.

A *rádzsa-yoga* szempontjából tehát a lélegzés-szabályozás csak egyszerű eszközt, előkészítő eljárást jelent - a yoga negyedik tagozatát - melynek célja legkevésbé sem az állandó érvényesülés biztosítása, hanem egyedül az akadályok kiküszöbölése a yoga ösvényéről, az elmélyedés megvalósításának útjából. Minden önös érdek és az azokból fakadó életművészet gyakorlása csak hátráltatná a *rádzsa-yogit* a célja elérésében. A yoginak tudnia kell, hogy az ember még akkor is érdekből cselekszik, tehát *helytelenül*, ha nem is törekszik éppen jelentős sikerekre, hanem mindössze a sorsát igyekszik javítani, távoltartván magától a rosszat, a bajt, megakadályozván minden veszteséget, mely a külvilágban érheti. A *rádzsa-yogi* ezért még ebben az értelemben sem használja fel soha a yoga terén szerzett tudását és képességeit. Számára a lélegzés-szabályozás nem az életnek, hanem ellenkezőleg, éppen a léthez-kötöttség *megszüntetésének* az eszköze lehet csupán.

A kétféle lüktetés határvonalán keresi és találja meg a közömbösséget. Minthogy pedig a közömbösség nem életuntság, ezért a *rádzsa-yogi mindent szívesen vesz, ami éri*, akár jó, akár rossz az, akár kedvező értelemben befolyásolja énjének a külvilággal való kapcsolatát, akár kedvezőtlenül. Minden törekvésével csupán a *kundaliní*-erőpárt - öntudatának "tüzét és erejét" - igyekszik följebb és följebb emelni, tudata és belső-énje területe fölé. Ameddig ébren van, addig az ébrenlét világához igyekszik alkalmazkodni, amikor pedig alszik, az álom-világhoz. Befeléfordulásának gyakorlatában azonban, az ébrenlét és álom határvonalán, *mindkét világot maga mögött hagyja*, megvalósítva öntudata *kiemelkedését* a Természet valamennyi megnyilvánulásának köréből.

Amikor felszálló öntudata elhagyja a tudat területét, akkor megszűnik minden kapcsolata az érzékeivel, illetőleg érző- és cselekvő-képességeivel. Ezáltal eléri és megvalósítja a yoga ötödik tagozatát (*pratyáhára*). A belső-én szintjén álló öntudatának azonban még akkor is fennmarad a gondolkozó-képességgel való kapcsolata, minthogy a gondolkozó-képesség nemcsak a tudatnak, hanem a belső-én csakrájának is egyik tényezője. A gondolkozó-képességgel való kapcsolat csupán akkor szűnik meg, amikor a felszálló öntudat már a belső-én csakráját is elhagyja. (E ponton éri el az öntudat az altudat területét.)

Az elmélyedés első fázisában *négy lépéssel* érhető el, hogy az öntudat egyrészt

elszakadjon a gondolkozó-készségtől, másrészt a karakter tényezőjétől is függetlenné váljon, és így az altudat középpontjában - a megnyilvánulás határvonalán - állapodjék meg, **szusummá** tengelyében. Az első lépés: a képességek megnyilvánulásaitól függetlenné vált, összpontosított gondolkozás megvalósítása **(a)**. A második: e gondolkozás megszüntetése **(b)**. A karakter ekkor már csupán az altudat területén nyilatkozik meg; ilyenformán azonban még létrehozza a pusztán elvont fogalmak körében végbemenő kombinációkat, melyek a gondolkozó-készségben még megindítják az elvont gondolkozást **(c)**. Az utolsó lépés: ennek az elvont gondolkozásnak is a megszüntetése, **(d)**, mely egyértelmű a karakternek is - mint tényezőnek - a teljes közömbösítésével.

Eképpen emeli fel az elmélyedés az öntudatot: a megnyilvánulás határvonalára. Megvalósítván a **kundali**-erőnek ugyanazt az emelkedését, melyet a puszta lélegzés-szabályozás is végbevihet, helyesebben: **lehetővé tehet** az elme területén.

A lényeges különbség a kétféle eljárás eredménye között abban áll, hogy az elmélyedés első fázisa - **dháraná** - a gondolkozás kezdeti összpontosítása révén, az elme beállítottságát bizonyos meghatározott irányban **rögzítve**, mintegy **irányt szab** az elmélyedés során végbemenő szubtilis tapasztalatoknak is, míg ezzel szemben a puszta lélegzés-szabályozás - mindössze **idá és pingalá** lüktetésének a közömbösítése révén - az elme valójában "rendezetlen" területeire emeli fel az öntudatot. Míg tehát **dháraná** - vagyis a tulajdonképpeni elmélyedés első fázisa - mindenkor valamely **meghatározott rendű**, szubtilis belső **megismeréshez** vezet, addig a pusztán lélegzés-szabályozással **felemelt öntudat** - **idá és pingalá** középvonalán - lehetséges, hogy csupán az **álomtalan mély-alvás állapotát** éri el.

Az álomnélküli **mély-alvás** ugyancsak az ébrenlét és álom határvonalán megvalósuló **harmadik állapot (szusupti)**: éppúgy, mint az az állapot, amelyhez **dháraná** gyakorlata vezet. A **rendezetlen** elmében azonban, melyet nem készített elő az elmélyedés első tagozata, olyan **végtelen irányú** és mintegy **szétszórt** megismerés állhat elő, melyet az öntudat, amikor visszasüllyed a tudat területére, még **nyomaiban sem** tud magával hozni és átvetíteni a tudatba. Ilyen esetben a "harmadik állapot" (**szusumná vonalán**) az **álomtalan-alvás állapotának tűnik fel**, emberi szempontból nézve.

Valójában az álomnélküli mély-alvás is a legmagasabbrendű elmebeli állapot. **A legmagasabbfokú tényleges megismerést azonban csakis a befelé-fordulás, illetőleg az elmélyedés megfelelő gyakorlata hozhatja meg!** Mert a lélegzés-szabályozás megvalósíthatja ugyan az öntudat fölemelkedését a csakrák tengelyében, de már a **tökéletes megismerés** kibontakozása, valamint a Természet **áthidaló-megismerése** stb., sohasem jöhet létre az elmélyedés előzetes megvalósulása nélkül!

Látni fogjuk, hogy a királyi-yoga útja valóban az **elmélyedés** egyes tagozatain át kell, hogy vezessen - a megismerés végső fokához - **az abszolút tudáshoz**.

Az elmélyedés **gyakorlati technikáját** már ismertettük e mű első kötetének XI., továbbá második kötetének XIV. fejezetében. Az elmélyedés három tagozatának a tényleges megvalósításához azonban nem elegendők e pusztán technikai vonatkozású ismereteink, hanem feltétlenül szükségünk van a háromféle alakulás (**parináma**) alapos ismeretére is, megértvén, hogy éppen ezek az alakulások jellemzik az egyes állapotokat és tagozatokat az elmélyedés terén. Különben sohasem tudnánk tájékozódni a földhöz-kötött ember számára tökéletesen idegenszerű tapasztalatok között, föl sem ismernők azokat, és főként nem volna mire támaszkodnunk, hogy öntudatunkat biztonsággal megtarthassuk egy-egy elért, szokatlanul magas szinten.

A háromféle alakulást csak nemrég ismertettük, a Természet keresztmetszetével kapcsolatban. Semmiféle befelé-fordulási kísérlet sem vezethet a tényleges elmélyedéshez mindaddig, amíg meg nem értjük és át nem tekintjük e háromféle alakulásnak az elmélyedés három tagozatával való kapcsolatát. Mindazok az utasítások tehát, melyeket eddig adtunk, vagy melyeket a yoga irodalma nyújt általában az elmélyedés gyakorlatát illetően, csak akkor válnak felhasználhatóvá és teljessé, amikor kiegészítjük azokat a három alakulásra vonatkozó gyakorlati ismereteinkkel.

Fel kell ismernünk, hogy **dháraná** állapotának a **dharmikus alakulás, dhyánaénak a jelleg alakulás, számádhi**, vagyis a tulajdonképpeni **elmélyedés** állapotának pedig **az állapot alakulás** a jellemzője!

Mindezt legegyszerűbben úgy világíthatjuk meg, ha gyakorlati példák keretében mutatjuk be a megfelelő összefüggéseket és magát az elmélyedést.

Feltéve, hogy a tanítvány már begyakorolta és megvalósította életében a yoga első öt tagozatát - a tilalmak, a követelmények megtartásának, a helyes ülés mód elsajátításának, a lélegzés-szabályozásnak és az érzékeknek (a képességeknek) a külvilágtól való függetlenítésének az öt tagozatát - ezúttal mindjárt ott kezdhetjük a tanítvány tapasztalatainak az ismertetését, amikor az elmélyedés első fázisát, **dháranát** igyekszik megvalósítani elméjében. Tegyük fel, hogy e célból, megnyugtatva testét és lélegzetvételt, keresztbetett, maga alá húzott lábbal ül a földön, kiegyenesített gerinccel, hátával egy fatörzsnek támaszkodva, térdein pihentetve két kezét. Tekintete, szem-magasságban, a szemközti fa durva kérgén pihent meg. Egészen jelentéktelen, közönséges tárgyat óhajt választani elmélyedése tárgyául. Arra a fakéregre gondol, amelyet maga előtt lát, aztán amint

észreveszi, hogy egy hernyó kúszik fel a fán, a hernyóra összpontosítja egész figyelmét és gondolatait. Egyelőre megfigyeli, színét, mozgását, alakját, vagyis mindazt, amit láthat, tapasztalhat rajta, azután behunyja szemét és maga elé idézi képzeletében a hernyó képét, olyan élénken és olyan tisztán, hogy valósággal még összetekeredő testének puhaságát is érzi, tapintja, és nemcsak látási benyomásaival fogja fel. Egyetlen olyan gondolatot sem enged felmerülni tudatában, mely nem a hernyóra vonatkozik. Közelről szemléli, tenyerére veszi és mintegy megforgatja maga előtt, - **gondolatban**. Megfeledkezik minden egyébről, mintha a hernyó volna az egyetlen valóság, az egyetlen észlelhető és tapasztalható tárgy a külvilágban. Valamennyi benyomása, mely a tudatában támad, a hernyót varázsolja az érzékei elé, oly tökéletesen és oly nagy elevenséggel, hogy a tarka színű, lassan mozgó puha test lassanként betölti tudatának az egész világát. Minden benyomása a hernyóban él, minden gondolata a hernyó mivoltából indul ki és abba is tér vissza. Szavak kísérik a gondolkozását, mint ahogy a tárgyi külvilágban is az ember minden tapasztalatát rendszerint a belső, hangtalan beszéd festi alá. De valójában nem érzel és nem cselekszik, képességei függetlenné váltak a külvilágtól és közömbösen szunnyadnak a tudata mélyén; amit lát és amit érez, az mind csak pusztá gondolat - **a gondolkozó-készség önálló funkciója** - mely nem áll kapcsolatban a testi szerveivel. Összpontosított gondolkozás ez, melynek gondosan megőrzi határozott irányát, elcsöndesítve és már a felbukkanása pillanatában visszahúzódásra kényszerítve minden oly ösztön-megnyilvánulást, emléket és hajlandóságot, mely eltéríthetné ettől a felvett iránytól. Nincs más megnyilvánulás számára, mint csupán a szemlélete gyújtópontjába fogott **hernyóé**. Addig hagyja kibontakozni azt, míg egyre fokozódik gondolatainak az élénksége, míg egyre jobban átéli a hernyó szemléletét. Aztán, a csúcsponton - hirtelen elhatározással - elhallgattatja gondolatait, elcsöndesíti egész tudatát. Most már egyetlen szó, egyetlen benyomás sem idézi eléje, amivel addig foglalkozott. Egyetlen emlék, egyetlen hajlandóság sem bukkan fel tudata mélyéről, a megnyilvánulás határa felől, hogy testet öltson mint gondolat, mint változás. A csöndben mégis ott uralkodik a hernyó **ténye**, megfoghatatlanul. Anélkül, hogy gondolatokká tudna válni, mint szimbólum tündöklük a tudat **mögötti** térben. A hernyó-gondolat szubtilis **értelme** ez csupán, mely fennáll a szimbólumok világában akkor is, amikor nem ragadhatja magával a tudat benyomás-egységeit. Minthogy azonban ez a spontán tündöklő "értelem" mindenkor elvont-fogalmak sokaságát foglalja össze és rejti magában, azért az elvont-fogalmak körén belül bizonyos **kombinációk** jönnek létre ismét, a még nem tökéletesen közömbös karakter funkciója folytán. Többé-kevésbé magukkal ragadják a gondolkozó-készséget is, és fokozatosan kialakul az elvont gondolkozás. A tanítvány újra a hernyóra gondol, anélkül azonban, hogy tárgyi gondolatai támadnának. Mindössze a "hernyó" elvont-fogalmával kapcsolatban merülnek fel egyéb elvont-fogalmak az elméjében, azok is egytől-egyig a megfelelő, eredeti irányban. Ami nem tartozik a hernyó fogalmához, az ezúttal sem válhatik gondolattá. Lehet, hogy szavak is

kísérik a gondolkozását, vagy pedig szavak nélkül - mintegy "intuitív" megérzések és meglátások formájában - zajlik le elméjében az elvont gondolkozás. Karakterének a funkciója ekkor már csupán a fogalmak egyszerű kombinálásában nyilvánul meg, sem vágyakat, sem pedig idegenkedéseket nem kelt ezúttal, melyek kifejeződhetnének a gondolatokban, a gondolatok egymáshoz kapcsolódásának tényében, mint előbb, a tárgyi gondolkozás folyamán. Minthogy a karakter tényezője ekkor már csak az altudatban nyilatkozik meg és nem a belső-énben. Mégis ameddig fennál a gondolkozás, addig fennáll a karakter funkciója is, addig a karakter nem válhatik tökéletesen közömbös tényezővé. A tanítvány tehát elvont gondolkozását is megszünteti, újból és most már teljesen elcsöndesítve nemcsak gondolkozó-készségét, hanem a karakterét is, egész elméjében megvalósítva a megnyilvánulások megszüntének az állapotát.

Ebben a csöndben már letűntek mindazok a szimbólumok, amelyek fenntartották a gondolkozást. Megnyilvánulásaik híján megszűntek az elmebeli összefüggések is: az ösztönvilág kapcsolata a karakterrel, a karakter kapcsolata a gondolkozó-készséggel, valamint ez utóbbinak is az összefüggése az érző- és cselekvő-képességek mivoltával. Az elme beállítottsága pedig - melynek irányát kezdetben a gondolkozás egyirányú összpontosítása szabta meg - **megrögzítődőtt**, minthogy nem maradt fenn több oly ható-tényező, mely megzavarhatná, megtéríthetné, illetőleg befolyásolhatná.

Mint ahogy egy csöndes nyári éjszakán, a fellegek teljes eloszlásának a pillanatában, felragyog helyükben az égen a csillagok tündöklő fénye, úgy bontakozik ki a **szamszkárák** mérhetetlen világa is a szemléletben, amikor letűnnek a szemlélet teréről a gondolkozás szimbólumai, a gondolkozást fenntartó és tápláló **szamszkárák**. Ami pedig felmerül helyükben, az az elme beállítottságának értelmében, a szemlélet **megrögzített irányából** merülhet fel csupán, minthogy a szemlélet eredeti iránya nem változott meg.

Az elmebeli megrögzítettségnek és a belső megismerésnek ez a kibontakozó állapota, mely a gondolkozás és az elmebeli összefüggések megszüntetésének következtében áll elő: **dháraná** állapota.

Minden oly alakulás pedig, mely a gátló, hátráltató körülmények megszüntével, természetyszerűleg lép előtérbe és a helyükbe áll, mint tudjuk: **dharmikus alakulás**.

A tanítvány tehát a szimbólumok körében végbemenő dharmikus alakulás tényéből ismeri fel, hogy valóban elérte és megvalósította elméjében dháraná állapotát. Abból a tényből ismeri fel, hogy a gondolkozást keltő és fenntartó szimbólumok helyében - azok letűntével - **a szamszkáráknak a Természet-rendje alkotta világa tárul fel** belső szemléletében. Hasonlóképpen ahhoz a természetbeli

alakuláshoz, mint amikor a felhők mögül előtűnik az égboltnak a mindaddig rejtve maradt, beláthatatlan csillagvilága.

Dháraná kialakulásának pillanatában hull le az anyagvilág fátyla a szamszkárák való mivoltáról.

Eloszlik a felhő - a megnyilvánulások felhője - és ami mögötte fölmerül, az a szimbólumok tiszta valósága. ***A közvetlen tudás*** világa ez, melyben nincs többé gondolat, nincs logika, nincs okság és nincs semmiféle anyagvilágbeli megnyilatkozás.

Ha hiányoznék ekkor a szemléletnek ***minden*** egyéni iránya, ez az állapot oly szerteágazó és mérhetetlen tudást foglalna magában, hogy azt az öntudat - minthogy nem tudná egyszerre befogadni - csak pusztán ***űrnek, ürességnek*** tekinthetné. (Mély-alvás.)

Ha pedig nem volna a szemléletnek ***határozott iránya***, akkor a szemlélet elkalandoznék a szamszkárák végtelen birodalmában, és természetesen eltérne attól a tárgytól, amivel eredetileg foglalkozott.

Ha azonban az összpontosított gondolkodás kezdetben megrögzítette az elme beállítottságát, akkor a szemlélet iránya megmarad és feltétlenül ugyanaz marad, mint ami volt!

Ezért a szimbólumok végtelen világából a ***hernyót alkotó*** szimbólum-csoport tárul fel ***dháraná*** állapotában a tanítvány előtt. Még így is beláthatatlanul nagy, óriási kiterjedésű az a szamszkára-halmaz, az a szamszkára-szövevény, amely most közvetlen tapasztalattá válik számára, egyes részleteiben. Egymásután kerülnek a szemlélete gyújtópontjába kisebb és nagyobb szimbólum-rajok, és ezeken belül: a különböző szimbólumok. A hernyó-szimbólum és a hozzátartozó jellegzetességek szimbólumai: a hernyó-test, a hernyó-fej, a száj, a nedvesség és a nyál szimbóluma, a fonal, a gubó, a belső átalakulás és a pillangó-lét szimbóluma, a pillangó formájának, színeinek és valamennyi jellegzetességének szimbólumaival: a szárny, a repülés, a nász, a megtermékenyülés, a pete-lerakás és a pete szimbóluma, stb., a petéé, mely újra magában foglalja a hernyót, a pillangót és az összes jellegzetességek szimbólumait. ***s így tovább***. Valamennyi szimbólum átélése magával hozza a közvetlen tudást. A tanítvány előtt feltárul a hernyó egész ösztönvilága. Feltárul tehát minden ösztön, minden emlék és azokban minden ***tapasztalat*** is, melyet a hernyó valaha szerzett, egymást követő életei során. Kavargó, áramlik az ösztönvilág valamennyi szamszkárája. Egyik a másikat vonja maga után, mindazokat, amelyekkel érintkezik és összefonódott, amelyekhez valamely kapcsolat fűzi. Sehol sincs vége a sornak, az áramlásnak, mindig vannak

csatlakozó szimbólumok, mindig újabb és újabb szamszkárák sorakoznak egymás nyomában, ahogy örvénylik és hömpölyög az ösztönvilág egész szövevénye. Nincs támpont benne és nincsenek állandó irányok. Csak áramlás van, amely önmagából fakad, és továbbhalad - a végtelenből a végtelen felé.

Egymásután vonulnak keresztül a szimbólumok a szemlélet gyújtópontján. Nyugodt és zavartalan áramlásban, melyet nem befolyásol többé a karakter tényezője, a képzeletműködés, az én. Vonulásuk független az anyagvilágtól. Nincs köze tehát az idő fogalmához sem. A szamszkárák áramlását szemlélő yogi: az örök jelenben él.

Szemléletének elmélyülése ekkor elérte a folyamatos megismerő-megfigyelésnek - ***dhyánának*** - az állapotát.

De minthogy a megfigyelt szamszkárák körében nincs támpont, nincsenek határok és nincsenek mértékek, - nincs mihez viszonyítania szemléletét. Ezért csakis kerülő-úton ismerheti fel, hogy elérte ***dhyána*** állapotát; éppen abból a tényből, hogy a szimbólumok egymásután vonulnak át a szemlélete terén, megállásra képtelenül, folytonos ***sorrendi*** alakulásban. A sorrendet, az egymásutánt pedig - mint tudjuk - a jelleg-alakulás juttatja kifejezésre. ***Egyedül a jelleg-alakulás jellemzi tehát dhyána állapotát!***

Tájékozódó-képességét a yogi csakis úgy őrizheti meg a szimbólum-áramlás megfigyelésének és átélésének folyamán, ha ismeri és felismeri benne ezt az összefüggést.

Egyébként valóban nincs mire támaszkodnia, nincs és nem is lehet semmiféle áttekintése a szimbólumok világa felett. Hiszen az örök jelenben él, ami egyértelmű a ***boldogsággal***, de egyben az ***önfeledtséggel*** is. ***Dhyána*** állapotában csupán a szimbólumok képeznek számára valóságot. ***Nincs tudomása énjéről, de még egyéni mivoltáról sem.*** Elmerülve az örök jelenből fakadó boldogságban, a folytonosan változó megismerések között, mindig csak a ***jelent*** képező megismerésben felolvadva, mindig az éppen jelenvalóvá váló szimbólum valóságában él. ***Nem emlékszik*** a már tovatűnt szimbólumokra. ***Nem is emlékezhetik***, hiszen minden emlékezés a ***múlttal*** kellene, hogy kapcsolatos legyen; ***dhyána*** állapota pedig csupán a ***jelen***. Nem látja, hogy mi van a szimbólumok ***előtt*** és hogy mi van ***mögöttük***. Nincs tudomása tehát még arról sem, hogy a hernyó ösztönvilágát voltaképpen a ***saját, egyéni ösztönvilágán belül találta meg!***

Minthogy szemlélete egyetlen irányhoz van rögzítve, valóban nem tekintheti át a szimbólumok összefüggő, egész tartományát.

Nem ismerheti fel ilyenformán azt a tényt, hogy minden megfigyelt szimbólum valójában a *saját, egyéni ösztönvilágába* tartozik. Nem az egész ösztönvilágát tapasztalja, hanem annak csak egyetlen, folyamatos szamszkára-áramlását.

A szimbólumok átélésében elért megismerése azonban - a maga nemében - *tökéletes*. Merőben különbözik ez a megismerés minden másfajta megismeréstől. Mert más a célja, az értelme, és mások a tárgyai is, mint a tudatban végbemenő megismerése, akár az ébrenlét, akár az álom folyamán.

Ha ébren volna a tanítvány, nem figyelhetné meg egyszerre például a hernyónak valamennyi oldalát, nem tapasztalhatná egyszerre a külsejét meg a belsejét is, nem élhetné át a hernyó sajátos tapasztalatait, és sohasem figyelhetné meg a külvilág tükörképét a hernyó szemléletében, stb. Mindez azonban lehetséges, sőt természetes is *dhyána* állapotában, a szimbólum-valóságok közvetlen átélése folyamán, amely független az anyagvilágbeli *tér* fogalmától. Ha ébren volna a tanítvány, *meg kellene várnia*, mivé fejlődik a hernyó, hogy megfigyelhesse változásait, átalakulását. Mindaddig nem tapasztalhatná a pillangót, amíg a hernyó át nem alakult azzá, de amikor már a pillangót látná maga előtt, akkor csupán a pillangót tapasztalhatná, a hernyó jelenléte nélkül. *Dhyána* állapotában viszont - függetlenül az *idő* fogalmától - a hernyó és a pillangó valóságát *egyszerre* élheti át. Mintegy "belülről" szemlélvén a hernyót: abból az ösztönvilágból, amely létrehozta a hernyó valamennyi megnyilvánulását, amelyben tehát egyaránt bennerejlik a hernyó valamennyi - tényleges és lehetséges - megnyilvánulásának a lényege.

Ha pedig álmában látná a hernyót, akkor is csak ugyanazok a benyomás-elemek állnának össze tudatában - megalkotva az álombeli hernyót, mint megfigyelhető tárgyat, - amely benyomás-elemek az ébrenlét folyamán a hernyó látszat-valóságát képviselik a tudatbeli szemlélete számára. Mert az álombeli észleletek is a tudatban zajlanak le, éppúgy mint az ébrenlét észleletei. Mint ahogy minden *következtetés* is a tudatban megy végbe, és ahogy csupán a tudat funkciója vehet tudomást a hallott és olvasott tapasztalatokról is, vagyis mások *tanúságtételeiről*.

A közvetlen megismerés ezzel szemben - *dhyána* állapotában - merőben más, mint akár az anyagvilágbeli tapasztalás, akár a következtetés, akár pedig a tanúságtételek révén szerzett megismerés és tudás.

A *dhyána*-beli szemlélet - közvetlen megismerés - megvalósítása azonban, éppen ezért, rendkívül nehéz feladat, még a tapasztalt tanítvány számára is.

Mert ha a tanítvány nem ápolja elméjében azt a határozott törekvést, mely egyrészt

a megnyilvánulás határvonalának az *elérésére*, másrészt a határvonalon való huzamosabb *megmaradására* irányul, továbbá, ha nem valósítja meg önmagában - legalább pillanatnyilag - a teljes *vágytalanságot*, akkor a *megszokásban és a vágyakban kifejezésre jutó tendenciák hatóképesek maradnak elméje mélyén!* Ha tehát megszünteti is a megnyilvánuló gondolkozását, nem alakulhat ki annak helyében *dhyána* állapota, hanem *továbbra is végbemennek elméjének szubtilis funkciói*, melyek - minthogy kicsúsztak az öntudat fennhatósága alól - már meg nem fékeezhetők, meg nem szüntethetők. Ezek a funkciók - a gondolkozás megszüntetése után - a maguk sajátos pályáin zajlanak le, mind több és több örvénylés csatlakozik hozzájuk, végül pedig magukkal ragadják a tudat benyomás-egységeit és *álomtörténeteket* hoznak létre az elme területén. Megteremtik ilyenformán az álom külvilágát, és ugyanakkor arra kényszerítik az öntudatot, hogy lebillenjen a megnyilvánulás határvonaláról *ez álom-külvilág* súlypontja felé. *Dhyána* állapota helyett tehát az alvás állapota alakul ki az elmében. Az álom pedig sohasem vezet a közvetlen megismeréshez, hanem csak illúziókat varázsol a szemlélet bolyongó sugár-kévéjébe. Az álmodás ez esetben nem egyéb, mint célt tévesztett *visszatérés* az anyagvilágba.

Ha pedig a tanítvány meg tudja rögzíteni ugyan öntudatát a megnyilvánulás határvonalán, gondolkozásának összpontosítása azonban nem volt tökéletes - *és így szemlélete nem egyetlen célpont felé, nem egyetlen pontra irányul, hanem a szubtilis átélések akármelyikére, sőt valamennyi belső átélésre* - akkor az elvont gondolkozás megszüntetésekor, *dháraná* kialakulásának a pillanatában nem az ösztönvilág tiszta szimbólumait éli át, hanem az *altudat rémeivel* áll szemközt. Ez esetben mindaz, amit a karakter mint a "tudat küszöbe" valaha elfojtott, előtérbe léphet az altudatból. Fennálló feszültségek, a maguk elementáris erejével és elviselhetetlen "borzalmasságával" *átélések sorozatához* vezetnek, árnyékot vetve a tanítvány öntudatára és felforgatva egész elmeéletét.

Illúziók és tévedések, másrészt pedig idegrendszeri és elmebeli zavarok lehetnek tehát a következményei az elmélyedés minden korai, kellőképpen meg nem alapozott kísérletének.

A tanítványnak ezért csak megfelelő és alapos *előkészületek* után szabad hozzáfognia az elmélyedés gyakorlásához. Egyrészt a teljes *vágytalanságot* kell megvalósítania, másrészt meg kell tanulnia *elméjében a szemlélet irányának a tökéletes megrögzítését*. Ha nem tesz eleget - teljes mértékben - e két feltételnek, akkor *dhyána* állapotának az elérése helyett: tévedések és illúziók hálójába keveredik, mely hosszú időre ismét az anyagvilághoz köti és meghosszabbítja szenvedéseit. Ha helytelenül, vagy elhamarkodottan fog hozzá a tanítvány az elmélyedés kísérletéhez, akkor ezáltal természetesen elzárja önmaga előtt a megismerés kapuját, melyet annál nehezebb újra kinyitni, minél hevesebben és

minél rendszertelenebbül ostromolja az ember.

Meg kell tanulnia továbbá, hogy a **dhyána** állapotabeli megismerést minden körülmények között megkülönböztesse az álom jelenségeitől és az álombeli tapasztalatoktól. Erre a megkülönböztetésre pedig csak a háromféle alakulás (**parináma**) ismeretének a birtokában lehet képes. Valahányszor felismeri ugyanis a háromféle alakulás együttállását és együttvalóságát, mely mindenkor az anyagvilágra vall, akkor egyúttal azt is tudja, hogy az ébrenlét, vagy az álmok világában él pillanatnyilag. Ha azonban a háromféle alakulás közül csak kettő, illetőleg csupán **egyik** van jelen abban a világban, amelyet tapasztal, akkor ennek a ténynek a felismeréséből egyben meggyőződhetik arról is, hogy tapasztalatai **kívülesnek** az anyagvilág körén, vagyis hogy azok valóban az elmélyedés egyes tagozatainak a körébe tartoznak.

Az elmélyedés gyakorlata csak akkor helyes, ha az elvont gondolkozás teljes megszüntetése után a háromféle alakulás **nem egyesül**.

Dhāraná állapota: egyedül dharmikus-alakulás. **Dhyána** állapotát egymagában a jelleg-alakulás (a sorrend, az áramlás) jellemzi. A tényleges elmélyedésnek pedig - mint később látni fogjuk - csupán az **állapot-alakulás** a jellemzője.

Az idegrendszer, az anyag tehetetlenségénél fogva, kezdetben természetsszerűleg lázadozik a befelé-fordulásra, illetőleg az elmélyedésre irányuló törekvések ellen. Ha a tanítvány hibásan, helytelenül végzi gyakorlatait, akkor elősegíti és fokozza ezáltal az idegrendszer zavarait is. Ha azonban már valóban elérte és helyesen megvalósította elméjében **dhyána** állapotát, akkor az "örök jelenből" fakadó boldogság nyugalma a testet, a szerveket, az idegek rendszerét is áthatja és megnyugtatja, a Természet rendjének értelmében, erőt-adóan és jótékonyan.

Az elmélyedés helyesen végrehajtott kísérlete és gyakorlata sohasem káros a szervezetre. Ellenkezőleg, a lehető **legkedvezőbben** befolyásolja a test vegetatív életét és természetsszerű funkcióit. Mint ahogy az elmének is az "eszményi állapotát" valósítja meg.

A yogi számára azonban, amikor elérte **dhyánának** tértől, időtől és okságtól független állapotát, elvész a logikusan összefüggő világ, az **ébrenlét** valósága, valamint hasonlóképpen az **álmok** külön világa is. E világokkal együtt **elvész számára mindaz, ami tárgy és ami jelenség, mindaz, ami érzékelhető és ami elgondolható**. Az elmélyedés gyakorlata során a yogi tehát voltaképpen a **halál lényegét** éli át. Nem marad fenn kapcsolata anyagi megnyilvánulásokkal; elveszíti személyiségét és belső énjét. **Megnyilvánult énje valóban megszűnik**: szemlélete beleolvad a szimbólumok áramlásába, anélkül, hogy bármiféle világhoz tartozónak

tarthatná magát.

Minél többször ismétli meg az anyagvilágból való kiemelkedést - megvalósítva az elmélyedés gyakorlatában **dháraná és dhyána** fokozatát, - annál megszokottabbá válik számára tehát a halál fogalma. Annál jobban csökken ösztönvilága mélyén a halálfélelem, valamint avval együtt az **életösztön** is. Mindinkább kiküszöbölődik ilyenformán életéből a legerősebb ösztön, mely az anyagvilághoz köti, a legnagyobb akadály, mely megnehezíti az elmélyedést. Egyre könnyebben és egyre tökéletesebben tudja átélni tehát **dhyána** állapotát.

Minél mélyebben sikerül belemerülnie azonban a szamszkárák áramlásának személytelenné vált, belső szemléletébe, annál feljebb emelkedik öntudatának "tüze és ereje" a csakrák közömbös tengelyének vonalán, minthogy egyre fogynak azok az akadályok, amelyek visszatarthatnák öntudatát az emelkedésben. Amikor pedig az öntudat felszálló kígyó-ereje már kiemelkedett az altudat köréből és eléri az **énségi-szikra területét, akkor a yogi természetesen újra ráeszmél egyéni mivoltára, a lét érzetére, akármennyire is személytelen az az én-tudat, amely kibontakozik ekkor a szemlélete középpontjában.**

Az énségi-szikrában tudatossá váló N tökéletesen független az anyagvilágtól.

Ez az én-tudat mégis elegendő ahhoz, hogy megváltoztassa **dhyána** állapotát! Mert az elme egységes beállítottságánál fogva - az ösztönvilág egyirányú tendenciái révén - ez az "én" máris a szimbólumok áramlásának a **megállítására törekszik**: ugyanúgy, mint ahogy a yogi anyagvilágbeli-énje is az elme megnyilvánulásainak a teljes megfékezésére törekedett, amikor a gondolatok összpontosítását és az elme megrögzítését hajtotta végre az elmélyedésre irányuló gyakorlat kezdetén.

A yogi személytelen "énje" - a létérzet szubtilis bázisára támaszkodva - önkényesen megállítja ilyenformán a szamszkárák folyamatos áramlását a szemlélet gyújtópontjában.

Voltaképpen nem is az áramlás megállítása ez, hanem a szemlélet megrögzítése egyetlen szamszkárában.

Egyetlenegy szamszkára mintegy kiemelkedik ekkor a többi sorából és mint a megismerő-megfigyelés célja - **egymagában ragyog**. Háttérbe szorul mellette a megszűnt áramlás valamennyi egyéb szamszkárája, - mindazok, amelyek már tovahaladtak volt az áramlás folyamán, valamint azok is, amelyek a kiemelkedő szimbólumot kellett volna, hogy kövessék a sorrendi alakulásban. Egyetlen szimbólumnak a jelen egész terét betöltő kimagasodása pedig, párhuzamosan a többi szimbólumnak a megfelelő háttérbe-merülésével, illetőleg tovatűnésével -

mint tudjuk - valójában: *állapot alakulás*.

Egyedül az *állapot-alakulásnak* ebből az egymagában álló tényéből ismerheti fel a yogi, hogy elérte a tényleges elmélyedés - *szamádhi* - különlegesen magasrendű állapotát.

Mert ugyanakkor a megfigyelés a maga mivoltában már meg is szűnik; teljes mértékben beleolvad a megfigyelt szimbólumba, ez pedig olyannyira betölti az öntudat egész világát, hogy semmi másnak, még a megfigyelő személytelen *én* önállóságának sem marad helye mellette. *Mind a megismerő, mind a megismerés, mind pedig a megismerésnek a tárgya - tökéletesen eggyéválik szamádhi állapotában. A megszünt áramlásból kiemelkedő szimbólum - mint a szemlélet egyedüli tárgya - magában foglalja ekkor az egész szemléletet, éppúgy, mint magát a szemlélőt is!* Nincs más valóság immár, mint ez az *egyetlen, meg nem nyilvánuló szimbólum*, mely ilyenformán mintegy a Természet egész világává növekedett. A személytelen én - független lévén az elmétől - a maga teljes mivoltában bennerejlik ebben a szimbólumban: az egyéni középpont pedig eggyéválik a szimbólum középpontjával. Nincs yogi és nincs külvilág ekkor, nincs megkülönböztető én és nincs megfigyelhető belső világ, hanem *csak egyetlen szimbólum áll kapcsolatban a Lélekkel, - a Természet helyén*. Mégpedig *az a szimbólum, amelyre a megrögzített megismerés* - az elmélyedés kezdetén, a gondolkodás összpontosításakor - *irányult*.

Ebben áll *szamádhi* - a tényleges elmélyedés, - mely akkor valósul meg *dhyána* állapotát követően, amikor a szamszkára-áramlásra jellemző *jelleg-alakulást: az állapot-alakulás váltja fel*.

Végtelenül sok szamszkára közül *egyetlenegy* képezi ekkor a megismerés egész terét. Minél mélyebb, minél tökéletesebb tehát az elmélyedés, annál kevesebbre terjed ki, sőt végső fokán, a "lehető legkevesebbet" öleli fel a Természet valóságai közül. A megismerés körét mintegy végtelenül leszűkíti. Maga a megismerés azonban - ebben a leszűkített körben - végtelenné válik! Hasonlatosképpen ahhoz a jelenséghez, melyet a mindennapi életben tapasztalunk, ha valamely tárgyat nagyítóüvegen, sőt mikroszkópon át nézünk és egyre fokozzuk a nagyítás mértékét. Mert minél erősebb a nagyítás, annál kisebb részletét látjuk a megfigyelt tárgynak, de a látott részlet ugyanakkor annál nagyobb kiterjedésűnek tűnik fel szemünkben, és maga a látás is annál mélyrehatóbb.

A tényleges elmélyedés - *szamádhi* - már nem a hernyóra és nem a pillangóra irányul példánkban, nem is a hernyó, vagy a pillangó egyes részleteire, hanem csupán a hernyót és pillangót alkotó ösztönvilágnak *egyetlen* szamszkárájára. Végtelenül csekély része ez az ösztönvilágnak, a *dhyána* állapotbeli szamszkára-

áramlásnak. Ezt az egyetlen szamszkárát - az anyagvilágban -a geometriai, terület-nélküli **pont** fogalmához hasonlíthatjuk mindössze.

Akármilyen magasrendű állapotát is jelenti tehát **szamádhi** a megismerésnek, - amikor megvalósul, nemcsak hogy nem áll az **egész** Természet megismeréséből, hanem ellenkezőleg, csupán a Természet legkisebb részét, egyetlen pontját illeti.

Ez a pont azonban végtelenné növekszik a maga nemében és ilyenformán a bennerejlő megismerés is végtelenné bővül.

Ezen a tényen alapszik a yogának az az előírása, hogy az elmélyedő yoginak az elmélyedés egyes tagozatait - ***dháranát, dhyánát, és szamádhit*** - a megfelelő sorrendben, a helyes egymásutánban kell megvalósítania. Mert akkor a végbevitt elmélyedés teljes egyenes vonalúsága lehetővé teszi, hogy az elmélyülés lendülete ne torpanjon meg ***szamádh***i állapotának a megvalósulásakor, hanem még magát az ***állapot-alakulást is tovább befolyásolja***.

Egy és ugyanarra a tárgyra kell, hogy irányuljon a gondolkozás összpontosításától kezdve az elme megrögzítése (***dháraná***), ezt követően a szamszkára-áramlásnak a folyamatos megismerő-megfigyelése (***dhyána***), majd a szamszkára áramlás megállítása, megszüntetése, mely egyetlen szimbólumnak a kiemelkedésével, és e szimbólumnak a szemlélővel, valamint magával a szemlélet-erejével is, az ***eggyéválásával*** egyértelmű (***szamádh***i).

A helyes sorrendben egymást követő ***dháraná, dhyána és szamádh***i tagozataiból álló "teljes elmélyedést" a yoga ***szamyamának*** nevezi.

A ***szamyamában*** bennerejlő, meg nem fékezett és irány-törésektől meg nem gátolt lendület ugyanis oda vezet, hogy a ***szamádh***i betöltő egyetlen szimbólum - mint csúcspont - körül: ***áttekinthetővé válik a megállított szamszkára-áramlás valamennyi tovatűnt szimbóluma is, - vagyis megismerhetővé válik az egész ösztönvilág - valamennyi benső összefüggésével!***

Mint ahogy a vándor, ha felért a legmagasabb hegycsúcsra, egyszerre látja maga körül az elhagyott és bejárni szándékozott tájat: ***a szamyamát*** helyesen gyakorló yogi is - a ***szamádh***i követő megismerésben - egyszerre figyeli meg, egyszerre személi a szamszkára áramlás letűnt és még fel nem merült szamszkárait, egyféleképpen fogja fel a "a tovatűntet és a jelenvalót". Ez az elme ***ekágrata*** - vagyis egyetlen csúcspan kifejezhető - alakulása: a ***tökéletes-megismerés (pradnyá)***.

A megismerésnek az a határtalan - és mégis irányított - állapota, mely csupán ***szamyama*** megvalósítása révén érhető el, a teljes elmélyedésben.

Szamádhi tehát - példánkban -a hernyó ösztönvilágának akármelyik legjelentéktelenebb szimbólumára irányul is: a ***szamyamából*** fakadó "tökéletes megismerés" már a hernyó ***egész*** ösztönvilágára kiterjed, ***sőt, azon túl is, az elmélyedő yogi egész ösztönvilágára***, melyben a fejlődés minden egyes fokának szimbólum-csoportjai megtalálhatók, az állatvilágon át az emberig...Valójában még ennél is többet ölel fel. Többet minden elképzelhető valóságnál.

A tökéletes-megismerés az ***énségi-szíkra*** - vagyis az "egyén" - tudatossá-válásával

egyértelmű.

s mint ahogy az anyagvilágban minden egyes tetszőleges pont felfogható az anyagvilág relatív középpontjaként, mint ilyen pedig magában rejti az egész anyagvilág lényegét, - éppúgy a tökéletes-megismerés magvát képező egyetlen szamszkarában - a *szamádhit* betöltő szamszakra pontszerűségében - is bennrejlík voltaképpen *az egész Természet lényege*.

A tökéletes megismerésben a yogi tehát *az egész Természetet szemléli!* - Mégpedig abból a középpontból, melyet a szemlélet erejével és magával a szemlélővel is eggyévált *szamszakra* képez a meg-nem-nyilvánuló Természetben.

Ebben a megismerésben a yogi nemcsak a személyiségének és belső-énjének a szimbólum-csoportjait, hanem még a személytelen, énségi-szikra-beli NJT is megfigyelheti.

Hiszen éppen azért alakulhat ki a tökéletes-megismerés *szamádhi* állapotában, mert a Lélek és a Természet kapcsolata nem az énben, de nem is az egyén egészében rejlik immár, hanem csupán *egyetlenegy* szamszkarában, amelyből nézve még az énségi-szikra területe is mintegy külvilágként áttekinthető.

Az énségi-szikra mélyén - a háromféle alakulás lehetőségeiben - a yogi felismeri ekkor a fejlődés egész múltját és jövőjét. Hiszen minden szimbólum, amely a múltban valaha is megnyilvánulást hozott létre, *megvan* az énségi-szikra ösztönvilágában és így az erre vonatkozó szemléletében is. Mindazok a megnyilvánulások pedig, melyek a jövőt alkotják, csupán a *meglévő szimbólumokból fakadhatnak, a háromféle alakulás megfelelő együttállásakor*. A tökéletes-megismerés szempontjából: a múlt és a jövő tehát egyaránt bennefoglaltatik a *jelenben*.

Az ösztönvilágban megvan - és fel is ismerhető az egyén minden egyes, a múltban valaha is kialakult *énjének* a jellegzetes szimbólum-csoportja, szimbólum-szövevénye. Mindezeknek a szamszaráknak a közvetlen szemléletében a yogi tehát végigtekinthet *összes* előző születésein. De nemcsak összes énjeiről vesz tudomást, melyekkel valaha azonosította belső világát és öntudatát, hanem a szamszarák különböző összefüggéseiben felismerheti egyben mindazokat a *tapasztalatokat* is, melyek ezeket az énjeit létrehozták és kialakították az egyes születései - életei - folyamán. Még a legcsekélyebb tapasztaltai is ott tükröződnek a tökéletes-megismerésben. Tapasztalatainak az összességében pedig megláthatja azt a minden egyes életének megfelelő *tárgyi külvilágot* is, melyből az egykorú benyomásai és érzékelései fakadtak.

Minden én és minden megnyilvánulás **emléke** feltámad a tökéletes-megismerésben. Minthogy pedig az emlék: maga a szamszkára, azért a szamszkárák közvetlen szemléletében - az örök jelenben - voltaképpen **maguk az egykori ének és életek támadnak fel, hiány nélkül és maradéktalanul.**

A tökéletes megismerés a fejlődés legmagasabb fokával egyértelmű, a fejlődés **végével**, ahonnan tehát a fejlődésre visszatekintő szemléletben kialakult minden ítélet a "végső ítélet" jellegével bír. A megismerésnek ebben az állapotában már nem az ember, hanem a **Lélek** áll szemközt a Természet való mivoltával.

A tökéletes-megismerés **szamádhi** állapotából fakad. Nem több annál, hanem ez állapotnak mintegy a beteljesülése. **Szamádhit** ezért a megismerés **legmagasabbrendű** állapotának kell tekintenünk a yoga útján, mégha akármennyire is leszűkíti a megismerés tulajdonképpeni körét egyetlen szamszkárára. Mert a **végtelen** kicsiny már valóban egyértelmű a **végtelen naggyal**, amikor megszűntek az összetettség korlátai.

Nincs elérhetetlen szint a Természetben, nincs távolság és nincs titok, - **szamádhi beteljesült állapotában.**

A tökéletes-megismerésben pedig, a szemlélet eredeti irányának a teljes megrögzítettsége folytán, a yogi pontosan abból a szemszögből látja egész ösztönvilágát és a Természetet, ameoly szemszöget már az elmélyedés **kezdetén** elérni és megvalósítani kívánt, gondolatainak a megfelelő összpontosításával. Voltaképpen **választ** kap tehát mindazokra a ki nem mondott, de felvetődött **kérdésekre**, amelyekből - amelyek értelmében - elmélyedése kiindult kezdetben, az ébrenlét állapotából.

A példánkban említett yogi, aki a hernyóra összpontosította gondolatait, öntudatlanul is a hernyó mivoltát, lényét, múltját és jövőjét kívánta megismerni. A tökéletes-megismerés világosságában megtudja tehát **mindazt**, amit tudni óhajtott ez irányban. De nemcsak megtudja, hanem **átéli** is a hernyót és a pillangót; mintha **benne élne** a hernyó arasnyi földi létében és átalakulásában. Közvetlen megismerésében nemcsak látja, hanem átéli is a pillangó formáját, szárnyainak és testének szín-hatásait, mozgását, testi érzéseit és érzéki életét. **rzi** a pillangó tapasztalatait, felfogja benyomásait, látja és érzékeli a külvilágát, stb. ppúgy, mint a hernyóét is.

Amit átél, az: **valóság**. Nem képzelődés, nem álom, hanem a pillangó **valóságos élete, amely lezajlott a múltban, vagy pedig a jövőben válik majd valóra.** (Hiszen a múlt és a jövő egyaránt maga a jelen!)

Látja és felfogja a pillangó egész ösztönvilágát, felismeri összes születéseit, egész fejlődését. Teljes áttekintéssel szemléli azt a mérhetetlen útvonalat, amelyen egyes újraszületései következtek a fejlődés során, míg elérték azt a fejlődési fokozatot, melyet mint pillangó képvisel a Természetben, a maga élőlényi mivoltában.

Látja és átéli a pillangó egész sorsát. Minden szárnymozdulatát vele együtt teszi meg, vele száll virágról-virágra, vele élvezi a napfényt és vele szenved el az esőt, a vihart, a hideget. Még utolsó szerencsétlenségét is vele együtt éri meg, a külvilág fojtogató ránehezedését, bénító, gyilkos támadását, mely a pillangó halálát okozza. Látja az énségi-szikra visszahúzódását, de újabb kiterjedését is. Követi a megszűnt pillangót újabb életébe, újabb megnyilvánulásaiba, mintegy a végtelenségen át. Minden benyomás és minden cselekvés, akármilyen jelentéktelen is, feltárul tökéletes-megismerésében, anélkül, hogy eltakarna valamit is abból, ami, akármely értelemben, *mögötte* van.

Szamádhiban nincs "egyszerre" és nincs "egymásután". Nincs tér, nincs idő és nincs oksági összefüggés; nem állnak fenn tehát a térnek, az időnek és a logikának a korlátai sem.

Mint ahogy valamely drágakőnek **kristálytiszta** a belseje, és belülről nézve, minden parányi része egyképpen áttekinthető, mert egyik részecskéje sem takarja el a másikat és egyik sem akadályozza meg többi részének a meglátást, éppúgy "kristálytiszta" a **szamádhi**-beli tökéletes-megismerés is - a maga nemében. Nincs benne árnyék és akadály, egyik szimbólum nem fedi el a másik szimbólumot, a látás minden irányú és a végtelenbe ér, a látottak nem folynak össze és nem keltenek káprázatot, nem esnek egybe és nem zavarják a megismerést. Mégis minden együtt van benne, **egymáson belül**, anélkül, hogy kisebbnek kellene lennie annak, ami beljebb van, és hogy bárhol is határa volna és lehetne a "még beljebb" fogalmának. Az áttekintésnek nincsenek korlátai, a megismerésben ninc sorrend, csak tiszta **tudás van**. E tudás azonban térre és időre is vonatkozik és felöleli a valaha végbement, meg a jövőben végbemenendő megnyilvánulások oksági láncolatát is. Mint tudás: felöleli a sorrendet, anélkül, hogy magában a tudás tényében bármely szerepe volna a dolgok egymásutánjának.

Az emberi ész nem foghatja fel a megismerésnek ezt a legmagasabbrendű állapotát. A yoga szubtilis valóságairól csak a yoga **gyakorlata** révén lehet meggyőződni. **Szamádhi** mivoltát csak a yogi értheti meg, aki tapasztalja. Csakis a tökéletes-megismerés világosságában válik felfoghatóvá magának a tökéletes-megismerésnek a mibenléte és fogalma.

Mert a példánkban szereplő yogi, valójában nemcsak a hernyó és a pillangó közös ösztönvilágát tekinti át, nemcsak a hernyóban megnyilvánuló egyén összes

újrászületéseit látja, hanem a **saját** ösztönvilágát, **saját** énségi-szikráját is felismeri - a hernyónak ahhoz képest kisebb ösztönvilága körül - mint magát a **Természetet**. **Saját életeinek, saját újrászületéseinek mérhetetlenül hosszú sora is feltárul tehát a megismerésében, - mind egészében, mind a legcsekélyebb részleteiben.** Felismeri saját múltjában is a fejlődés hernyó-fokozatát, melyen keresztül haladt az egyre felsőbb fokozatú megnyilvánulások felé. Látja a benső összefüggést a hernyó és a saját énjei között. Látja minden egyes tapasztalatát, mely számtalan életében - valaha is - a külvilágban egy-egy hernyó-megnyilvánulásra vonatkozott. Tisztán látja és megérti, hogy a külvilág hernyóit mindenkor a **belső-világából** vetítette ki. Felismeri a hernyót az emberben, és az embert is a hernyóban. Felismeri saját egyéni-ösztönvilágában a hernyóéval közös ösztönöket, közös szimbólumokat, tisztán látván azok lényegének egységes mivoltát - minden élőlényben.

Ugyanabban az értelemben tehát, mint ahogy a hernyó egész múltját és jövőjét is megismerte: megismeri **Önmagát**, valamint önmagán belül az egész megnyilvánult és meg-nem-nyilvánuló Természetet!

"Tat tvam aszi" - ez te vagy! - jellemzi számára a Természet mindmegannyi körére kiható felismerésének a lényegét.

Mindez a megismerés pedig **nem vesz igénybe időt számádhi állapotában**. Nem fokozatosan és nem egyszerre valósul meg, hanem az időtől tökéletesen függetlenül.

Az elmélyedő yogi, akinek teste - mintha aludnék, - teljes érzéketlenségben és mozdulatlanságban pihen, - csupán az **anyagvilág** szemszögéből nézve "tölt hosszabb, vagy rövidebb időt" az elmélyedés elrévült állapotában. A valóságban **számádhi**: maga a pillanat és maga az örökkévalóság. **Nincs időtartama.**

A tökéletes-megismerés azonban - minthogy minden szimbólumot magában foglal - **az idő-múlás** fogalmának a megismerésére is kiterjed, elvi határtalanságában.

Ha a yogi az elmélyedés - **szamyama** - tárgyául a legkisebb időegységet, a **pillanatot** válaszja, illetőleg a pillanatok **egymásutánjára** alkalmazza és irányítja elmélyedését: eljut az u.n. **megkülönböztető megismeréshez (vivekadzsam-dnyánam)** melynek révén megkülönböztethet egymástól két-két egymásba folyó, egymásba olvadó pillanatot, valamint azok egész világát.

Minden változik a Természetben. Két különböző pillanatban tehát **semmi sem ugyanaz**, mégha a két pillanat közvetlenül követi is egymást. Valamely tárgy, vagy jelenség, és a tárgyhoz, illetőleg jelenséghez tartozó világ: **más** az egyik pillanatban és más a másikon, mégha tökéletesen egyezőnek is látszik.

Mindannak azonban, ami keletkezés, jelleg és helyzet szempontjából meg nem különböztethető, **valóságos különbsége** tisztán áll a yogi előtt e megkülönböztető-megismerésben.

A pillanatok különálló totális rendszerekké válnak, mint a mozgófénykép egyes fimkockái, melyek mindegyikén megvan az **egész kép**, a maga minden legapróbb részletével. s mint ahogy a filmkockák is különválaszthatók, a yogi meg tudja különböztetni egyik pillanat világát a másik pillanat világától, mintha mindegyikben egy-egy **különböző** Természetet látna maga előtt.

Valamely lefényképezett szoba például - az egymást követő filmkockákon - annyi szobává válik, ahány felvételt készítettünk róla. Az egyes felvételeket a mozgófénykép filmjein általában 1/24 másodpercnyi időköz választja el egymástól. Készíthetünk azonban ennél sűrűbben is felvételeket, mintegy a végtelenségig szaporítván azok számát egy-egy másodpercen belül. Minthogy két pillant világa sohasem ugyanaz, a valóságban mindenkor **annyi különböző** szobáról szerzünk tudomást ilyenformán, ahány egymástól elválasztható képet nyerünk.

A megkülönböztető megismerésben a Természet is annyi megkülönböztethető világgá szakad szét, ahány pillanatra terjed ki a yogi megismerése. E világok **mindegyikében**: minden megsokszorozódik. Valamennyi magában foglalja tehát az egész Természetet. Minthogy pedig a tökéletes-megismerésnek nincsenek határai, azért **végtelenül sok, különböző világ áll együtt a yogi szemléletében.**

A pillanatokra - "a végtelenül kicsiny idő-egységekre és azok egymásutánjára" - irányuló elmélyedés voltaképpen kimeríti a **matematikai differenciálás** fogalmát is. Az így kialakuló megismerésben - a tökéletes megkülönböztetés révén - feltárul tehát: a Természetben végbemenő változások **iránya és értelme**. (Mint ahogy a matematikai differenciálással is, lényegében, valamely görbének az **irányítását** fejezzük ki, a görbe végtelenül kicsiny ív-töredékén belül.)

A Természetben végbemenő változások minden iránya és értelme pedig valójában a **Természet rendjét - a dharmát** - juttatja kifejezésre. A **megkülönböztető megismerésben a yogi tehát a T e r m é s z e t r e n d j é t ismeri meg közvetlenül!**

De ugyanakkor a Természet végtelen számú pillanatra tagozódva és mintegy az azokban megsokszorozódott világok tényében áll a megismerésében, differenciáltan, - anélkül, hogy egyetlen egészként volna felfogható.

A megkülönböztető megismerést, amikor már minden irányban beteljesült, önként követi tehát az összefogó, integráló, **áthidaló-megismerés (táraka)**, mely

mindezeket a világokat és pillanatokot egyesítve magában - és a különbségeket áthidalva - ***a Természet egészére és totális egységére vonatkozik.***

Az áthidaló-megismerést már nem érinti a természetbeli szintek és irányok különbözősége, nem befolyásolják a relatív nézőpontok, az egyéni megismerések, valamint a fejlődés sorrendje sem. ***Az áthidaló-megismerés*** - minden tárgyat és minden tárgykörülményt egyképpen felölelve - ***valamennyi énségi szikrára, valamennyi egyénre*** egyformán kiterjed - és valamennyi egyénnek minden tapasztalatára - egyetlen megismerésben feloldva a végtelen múltat és a végtelen jövőt, a magasságokat és a mélységeket, a Természetet.

Az áthidaló-megismerésben: ***az örökkévalóság minden preexisztenciális, megnyilvánuló és lappangó tapasztalata egyesül tehát.***

Minthogy pedig a Természetet csupán a Lélek foghatja fel a tapasztalatok összességeként, azért az áthidaló-megismerés csak akkor valósulhat meg az elmélyedésben, ***amikor az öntudat - az énségi-szikrán is túl - már a Lélek csakrájába emelkedett fel.***

A Lélek szemszögéből nézve: a megnyilvánuló anyagvilág, a meg-nem-nyilvánuló Természet és az őanyag ***egyképpen*** bennefoglaltatik a tapasztalatok összességére vonatkozó megismerésben. A Lélek csakrájába emelkedett öntudat ezért az egyént (önmagát) és a végtelen számú egyének összességét - a minden különbséget áthidaló megismerésben - mint ***közös egységet*** tapasztalja. Egyben pedig felismeri az egyéni-

-----
A Természet szemléletében, a lét vonatkozásaiban és minden tapasztalatban mindenkor a ***Lélek*** a tulajdonképeni tapasztaló. A tapasztalatok totális összessége ezért ***egyedül a Lélek szempontjából tekinthető át.*** Ebből a szempontból nézve pedig a tapasztalatok összessége valóban egyértelmű a Természettel, vagyis mindavval, ami az Abszolútumtól különbözik.

lelkeknek mind egymással, mind az Egyetemes Lélekkel való ***azonosságát*** is, minthogy e legbensőbb megismerésben már valamennyi egyéni középpont az ABSZOLTUMBAN olvad egybe.

Ez a legmagasabbrendű megismerés a gondolkozás fényében - az emberi ész számára - még megközelítőleg is felfoghatatlan valóság. Mert mérhetetlen magasságban lebeg, a földi, emberi fogalmak legfelső határán túl. Közelébe még az ihletett, szárnyaló képzelőerő sem tud elhatolni, hogy megsejtse való mivoltát.

Mint ahogy a legnagyobb megerőltetéssel sem alkothatunk fogalmat egy számunkra ismeretlen oly színről, **szín-féleségről**, amelyet a földi élet folyamán sohasem tapasztalunk, éppúgy nem képzelhetjük el magunknak helyesen azt a fajta **megismerést sem**, amely kívül esik a tapasztalataink körén. Azt, hogy miben áll és mit jelent ez a megismerés, csak a yogi tudhatja, aki valóban elérte, tapasztalja.

Az áthidaló-megismerés beteljesülésekor **kundaliní** - az öntudat "tüze és ereje" - a legfelső csakrába száll fel.

Mondhatnók tehát úgy is, hogy az áthidaló-megismerés az öntudatot mintegy **kimentí** a Természetből - a relativitások köréből - és **átmentí az Abszolútumba**. (**Táraka = megmentő megismerés.**)

"Legfelső csakra" pedig csak **egyetlenegy van** - a Természet középpontjában, - akárhány csakrarendszerből állónak tekintjük is a Természetet. Hiszen a Lélek csakrája **minden egyénben közös**, illetőleg valamennyi csakra-rendszerben **azonos**. (Világosan szemlélteti ezt az azonosságot a 7. ábra, melyen, ha a középpontból kiindulva **akármilyen irányban is rajzoljuk fel a hét csakra láncolatos rendszerét, a Lélek köre mindenkor egy és ugyanaz marad!**) A legfelső csakrába emelkedett öntudat ilyenformán a Természetnek, az őszanyagnak is **legbensőbb körében** mintegy **a középpontjában áll**.

"Általános egyéni-öntudatnak" is nevezhetnők ebben a legmagasabbrendű helyzetében, mert valamennyi énségi-szikrával - az egyének összességével - egyértelműen összefügg, sőt egyesül.

Mindennek ellenére, mégis **egyéni öntudat** marad, mindaddig, míg be nem következik az elkülönülés, - vagyis míg a Lélek és a Természet között létrejött eredendő kapcsolat meg nem szakad.

A kapcsolat - az egyén - maga a lélegzés: **prána** kiáramlása az Abszolútumból az anyagvilág felé. A lélegzés pedig **cselekvéshez** vezet, a tendenciák **megnyilatkozásaihoz**. gy tehát az öntudat is, míg **egyéni** öntudatot képez: **lélegzik**, és e lélegzés következtében nemcsak "tudással", hanem megfelelő "hatóképességgel" is kapcsolatos a Természetben. A "bölcsség" mellett az **"akarat"** is egyik formája tehát a Lélek hatásának mindaddig, amíg az öntudat a "lét" körébe tartozik.

A Természet hajlandóságainak ezért nemcsak a legtágabb körű megismerését, hanem a legtágabb körű i r á n y í t á s á t is lehetővé teszi az elmélyedés - az öntudatnak a Lélek csakrájába való emelkedése!

Ha ebből a szempontból tanulmányozzuk a fejlődést, vagyis ha végigtekintünk az öntudat kígyózó emelkedésének útvonalán, tisztán láthatjuk a kötött-akaratnak **szabad-akarattá** való kibontakozását, valamint e kibontakozásnak az egymást követő fokozatait is, - a csakrák rendszerében.

Azon a fokon, amikor tudatosan még mindössze a **tudat** befolyásolja a testet - a tudatnak az altudattól való függőségének a következtében - mindenkor a **folyamatban lévő sors** megnyilvánulásai vezérlik a tudatbeli akaratot, determinálják azt és szűk, anyagvilágbeli határok közé kényszerítik. Akkor a cselekvés anyagi és sorsszerű gátlásokba ütközik, és természetesen **csak egészen szűk körű lehet**.

Az öntudatnak az **altudatba** kell emelkednie ahhoz, hogy maga a tudat is befolyásolható legyen. E fokon az akarat már az **egyéni-sorsból** fakad, és így mind a **megnyilvánuló, mind a lappangó sors lehetőségeit egyképpen érinti!** Akkor a tudat világában mindaz megvalósítható, aminek lehetősége összhangban áll az egyéni sorssal; tekintet nélkül arra a körülményre, hogy az akarat céljai időszerűek-e a folyó életben. Akkor az akarat - az egyéni-sors keretén belül - bárhol meríthet és bármit megnyilváníthat; mindössze az egyéni-sors határait nem lépheti túl.

A legfelső csakrába emelkedett öntudat ezzel szemben, mely az őanyag szintjén, a Természet középpontjában áll, - **a Lélek** ható-ereje következtében: - már az egész Természet felett, a Természet összes szintjein és összes lehetőségein uralkodik!

Az altudat pedig a mindenkori sors irányítója az élet folyamán!

Ez a legmagasabbrendű öntudati állapot - az áthidaló-megismerés - már egyértelmű a mindentudással és ennél fogva a mindenhatósággal is, - a megismerésnek és a szabad-akaratnak gátlásoktól mentes és a végtelenbe való kiterjedésével, kibontakozásával.

Hiszen az öntudat, mely mindentudásában felismeri a Természet preexisztenciális és lappangó **összes lehetőségeit**: természetesen válik mindenhatóvá. Nemcsak az anyagvilágbeli kötöttségek fölé emelkedett, hanem az őanyagban rejlő lehetőségek köre fölé is. gy tehát nem csupán a **cselekvés** korlátai közül szabadult fel, hanem **teremteni** is képes: szabadon rendelkezik a Természet preexisztenciális szamszkaráival, melyek még sohasem nyilvánultak meg az anyagvilágban.

A yogi, aki elérte az elmélyedés legvégső fokozatát, ***mindent megtehet és megteremthet maga körül: újonnan alkothatja a Természet valamennyi elemét, törvényét és megnyilatkozását.***

Ha a yogi elmélyedésének az volt az eredeti célja, amikor gyakorlat a gondolkodás összpontosításakor az ébrenlét állapotából kiindult, hogy valamely soha nem létezett megnyilvánulást "teremtsen", akkor -

-----
Az elmélyedés (szamádhi) mélységi fokozatait fejezi ki a dharmakája, szambhogakája és a nirmánakája meghatározás is. Dharmakája: a tökéletes-megismerés öntudati állapota, mely a Természet rendjének (dharmának) a megismerésével kapcsolatos. Szambhogakája: az áthidaló-megismerés öntudati állapota, mely minden egyénnek, múltnak és jövőnek és a lét egész összességének valamennyi tapasztalatát (bhoga) egyképpen felöleli. Nirmánakája pedig: az öntudat teremtető-képességének, a ***teremtés (nirmána)*** megvalósításának a legmagasabbrendű öntudati állapota.
-----

elérve az öntudatnak a Lélek csakrájába való emelkedését - az elme eredeti beállítottságának teljes megrögzítettsége folytán, valamint a mindenhatóképesség kibontakozása révén, ***e szándéka természetszerűleg megvalósul.***

A csodatevésnek, a teremtésnek minden tényében azonban ilyenformán ***személyi*** vonatkozások rejlenek. Minden személyi vonatkozás pedig akadálya a felszabadulásnak, az elkülönülésnek. A yogi tehát, aki ***a teljes személytelenség*** megvalósítására törekszik: a teremtető-képességet mindössze ***eléri, de sohasem használja fel, nem alkalmazza.***

A Természet rendjébe való beavatkozásnak nincs értelme, ha nincs ***én***, mely élvezze a beavatkozás gyümölcseit, és ha nincsenek ***önös célok***, melyek a Természet megváltoztatására serkentik az embert!

A yogi, amikor elérte a tökéletes megismeréssel járó (***szampradnyáta***) elmélyedés legmagasabb fokát, annak teljes és legmagasabbrendű beteljesülését, jól tudja, hogy közvetlenül az előtt a szakadék előtt áll, mely a lét és nem-lét világát - a Természetet - az ABSZOLTUMTL választja el. Az elkülönülést célzó törekvése egyedül oda irányul tehát, hogy "átugorja" ezt a szakadékot, és így elszakadjon a Természetnek még a legszubtilisabb látszat-valóságaitól is.

Az elmélyedés a felszabadulás eszköze. A "maggalbíró elmélyedést" azonban -

melynek magva a Természet valamely szamszkárája, mely magvat, centrumot képez a Természetben, - a **"mag-nélkül-való elmélyedésnek"** kell felváltania ahhoz, hogy lehetővé váljék a Természettől való teljes elszakadás, **§a felszabadulás.**

A kétféle elmélyedés valójában alig hasonlít egymáshoz.

Ezért a mag-nélkül-való elmélyedés lényegét csak úgy világíthatjuk meg, ha a kétféle elmélyedés között fennálló összefüggésből kiindulva mutatunk rá a két elmélyedés különbségére és mivoltára.

Vissza kell térnünk ilyenformán a gondolkodás összpontosítására és az elmélyedés gyakorlatára.

Mint tudjuk, minden cselekvés hajlandóságokból fakad. gy tehát még **dháraná, dhyána**, valamint a tényleges elmélyedés megvalósítása is - mint cselekvés - bizonyos **hajlandóságoknak** következményeként áll elő. Még maga **szamádhi** sem mentes és független a hajlandóságoktól, hiszen a Lélek **szamádhi** állapotában is közvetlen kapcsolatban áll valamely szamszkárával. A tökéletes-megismerés pedig ugyancsak a Természet pusztá hajlandóságainak - szamszkáráinak - a megismerésében áll.

A tökéletes-megismerés (**pradnyá**) azonban minden megnyilvánulástól valójában távolálló és **független** megismerés. **Más természetű** ennél fogva, mint az anyagvilágbeli érzéki tapasztalásból, a következtetésből, vagy az emberek tanúságtételeiből leszűrődő megismerés. A benne rejlő szamszkárák pedig, minthogy tökéletesen idegen tőlük minden megnyilvánulás, mintegy **ellenszegülnek** az érzékelés, a gondolkodás és a hiedelmek összes szamszkáráinak, nem felelve meg mindezek megnyilvánuló természetének, sőt ellentétben állván avval.

Az elmélyedést-létrehozó szamszkárák - minden m á s szamszkárának ellenszegülnek tehát! Hiszen csakis így válhatik lehetővé az érzékelésnek, a gondolkodásnak és a hiedelmeknek a teljes megszűnése, csakis így valósulhat meg a legmagasabbrendű elmélyedés.

De ha teljesen kiküszöböljük még az elmélyedést létrehozó és az elmélyedéshez tartozó szamszkárák szerepét és hatását is az elmélyedésből, akkor ezáltal maga a tökéletes-megismeréssel járó (szampradnyáta) elmélyedés is megszűnik, és helyét egy "másik" elmélyedési állapot foglalja el, mely valójában nem is állapot, mert híjával van még a Természet legszubtilisabb megnyilatkozásainak is, és még a tökéletes-megismerést is nélkülözi (aszampradnyáta).

A "másik" elmélyedésnek már nincs köze a Természethez.

Az öntudat a Lélekbe - az ABSZOLTUMBA - emelkedik fel **ebben** az elmélyedésben.

Valóban ugrás" vezet ehhez, valóban ugrania kell az öntudatnak, mert mielőtt elérhetné, el kell vesztítenie maga alól az utolsó támpontot is: a lét folytonosságának talaját.

A lendületet még az egyén adja meg az eszményi ugrásnak. Magában a lendületben azonban **az egyén is elvész az öntudat számára**. Eltűnik a Természet, minden megnyilvánulásával és meg-nem-nyilvánuló mivoltában, egyaránt. Maga az egyéni öntudat is megszűnik. Hiszen öntudat csak ott állhat fenn, ahol még helye van valamely megkülönböztetésnek. Az Abszolutumban azonban — különbségek nem lévén — nincs lehetősége semmiféle, még a legcsekélyebb megkülönböztetésnek sem.

Lét és nem-lét eltűnik a csöndben, mely mint csönd is megszűnik, semmivé válik. ***Az elmélyedés a Lélek Valóságában olvad fel, és eggyéválván avval, már nem más akkor, mint maga az Abszolút Valóság.***

A földi életben elért megváltottságot jelenti ez a **másfajta** elmélyedés.

Aki erőszakosan törekszik feléje, ahhoz áll valóban közel, az érheti el. Hiszen csak a nyilvánvalóan erős elhatározás hozhatja létre az elme helyes irányú beállítottságát, megrögzítettségét és az elmélyedés teljes szilárdságát, és csak a leghevesebb igyekezet adhatja meg azt a lendületet az elmélyülésnek, mely — a Természetet a Lélektől különválasztó „szakadék" **túlsó** partjára — a „másfajta elmélyedéshez" vezet.

A földi megváltottság beteljesülését — az **aszampradnyáta** megvalósulását — mindössze az különbözteti meg az elkülönüléstől, hogy még **visszatéréssel** jár: az öntudat még önkénytelenül „visszaereszkedik" belőle, a Természet körébe, mert még nem merült ki az egyéni sors, még nem csillapodtak le a múltbeli cselekedeteknek a folyamatban lévő hullámai. A yogi tehát visszatér földi életébe, „felébred" elmélyedéséből, és újra meg újra **előlről** kell kezdenie a tökéletes-megismeréshez és az **aszampradnyátához** vezető befelé-fordulást, valahányszor az ébrenlét visszarántja és visszakényszeríti öntudatát az anyagvilágba, az érzékelések és a cselekedetek színterére.

Mert az **aszampradnyáta** — a „másfajta" elmélyedés — nem szünteti meg a

szamszkárákat. Nem szünteti meg a Léleknek a Természettel való kapcsolatát. A Lélek csupán mint „szemlélő” fordul el benne a Természettől, — olyanformán, mint ahogy valamely mélyen a gondolataiba elmerült ember is elfordul a külvilágtól, a nélkül azonban, hogy amikor nincs tudomása róla, valóban megszűnnék az összefüggés közte és a külvilág között. Csupán a **szemlélet** ténye szűnik meg a másfajta elmélyedésben. Maga a „kapcsolat” azonban akkor is fennmarad a Lélek és a Természet között. Fennmarad tehát az egyén, az egyéni lét is, — a szamszkárák tovább örvénylenek az egyéni Ösztönvilágban, — a sorsnak a folyamatban lévő hullámai tovább haladnak, tovább futnak a Természet minden egyes szintjén, megnyilatkozva és megnyilvánulásokhoz vezetve, melyek megakadályozzák az öntudatnak az Abszolútumban való megmaradását, zavartalan felszállását és a Lélekkel való eggyéolvadását.

Az elmélyedés tehát nem válhatik maradandóvá, állandóvá, míg meg nem szűnik az élet, a lét, a Természettel fennálló kapcsolat.

A megváltott yogi élete azonban már nem közönséges emberi élet, mert hiányzik belőle minden személyes érdek, minden önös vonás. A megváltottság, a másfajta elmélyedés természetszerűleg hozza magával ezt a tisztultságot. A Lélek tiszta világossága mellett jelentéktelenné törpül el minden földi cél. Az **aszam-pradnyáta** megvalósulása: maga a megváltás. A megváltott yoginak pedig már nincs mit várnia, remélnie a léttől. Egyedüli célja: a Lélek Valóságában való elmerülés, a **felszabadulás**.

Voltaképpen még a megismerésre irányuló törekvés is — mely a yoga eredeti és mindenkori célja volt — elveszíti fontosságát és háttérbe szorul. Hiszen az áthidaló-megismerés végtelenségében: jelentéktelenné zsugorodik, magával a semmivel válik egyenlővé mindaz, ami még megismerni való, illetőleg még megismerhető lehet a Természetben.

A megváltott yogi elérte a megkülönböztetés legmagasabb fokát. Megismerte a Természetet. Az így már megszerzett és végtelenné vált tudás azonban, éppúgy, mint maga a megkülönböztetés is, egyaránt fölöslegessé válik a **másfajta elmélyedésnek** lét és nem-lét fölé emelkedett tényében, a Lélek egyetlen és abszolút **VALÓSÁGÁBAN** való elmerülésben.

Fokozatosan kimerülnek, önmaguktól lecsillapodnak tehát az egyéni ösztönvilág örvénylései. Ha a yogi nem ad újabb lendületet ez örvényléseknek, ha nem táplálja többé én-tudatát, — ha nem hibázik és nem keveredik újra a nem-tudás hálójába, — akkor valóban csak pusztá szemlélője marad a sors **befejeződésének**, annak az **utolsó fordulatnak**, amelyet a lét lendületben lévő kereke még megtenni kénytelen a Természetben, mielőtt megállna.

Aki csak „szemlélője” a sorsnak, az nem vesz részt abban. Nincs tehát karaktere és nincs énje. Még személytelen céljai sincsenek, melyek a Természethez; köthetnék.

Aki pedig már ott tart, hogy még a yoga terén sincs egyéni érdeke, annak elmélyedése — a megkülönböztetni-tudás teljessége és megszilárdult volta folytán — mintegy **keresztülsiklik** a tökéletes-megismerésen, a nélkül, hogy valóban érintené azt. A tökéletesen érdektelen yogi elmélyedése nem kell, hogy kövesse tehát **dháraná, dhyána** és **szamádhi** útját, hanem a befelé-fordulás minden legcsekélyebb mérvű megvalósításakor: az ébrenlét állapotából máris **közvetlenül** az ABSZOLUTUM VALÓSÁGÁBA olvad bele, **közvetlenül eggyé-válván a LÉLEKKEL.**

A fejlődésnek ebben az állapotában már nincsenek ösztönzések és nincsenek cselekedetek sem. Csupán az emberi sors tükröződik a yogi élő személyében. Nem ő maga cselekszik, hanem benne az emberiség, a lét, a sorsnak őt érintő, utolsó hullámai.

Ez az a legmagasabbrendű állapot, amely „közvetlenül megelőzi” az elkülönülést

A sorsnak nem zavart és nem növelt hullámai — önmaguktól lecsillapodva — végül is megnyugszanak. Teljes megnyugvásukkal pedig bekövetkezik a test **utolsó** halála: a Lélek és a Természet kapcsolatának a megszakadása és megszűnése — a végleges megváltottság — az **elkülönülés.**

Prána: a lélekzés visszatér, visszahúzódik önmagába, — a középpontba, amelyből a teremtés kezdetén kiindult.

Ez a célja — a végső célja — minden yoga-elmélyedésnek.

VII. A misztikus átélések.

Az ember tárgyi-külvilággal összefüggő átéléseinek színtere: *az ébrenlét*. A tárgyi külvilággal össze nem függő, különleges átélések színtere: *az álmovilág*. Ezzel szemben: *az ébrenlét és alvás állapota között lévő határmezsgyén, egyedül a megnyilvánulás határvonalán nyilatkozhatnak meg az ember misztikus átélései*.

Ezek nem tartoznak sem az ébrenlét, sem az álmok körébe. Mindamellett kapcsolatba kerülhetnek e két állapot benyomásaival, tapasztalataival és élményeivel, valahányszor az öntudat "lebillen" a határvonalról, akár az egyik, akár a másik állapot felé. Az összevegyült átélések ilyenkor nehezen különböztethetők meg egymástól, a misztikus megismerés sajátos tisztultságát elhomályosítja a képzelet-működés, a gondolkozás és az érzékvilág.

Egyedül a *megrögzített irányú elmélyedés* gyakorlása révén ismerhetjük fel közvetlen tapasztalatainkat - belső, misztikus átéléseinket - a maguk torzítatlan valóságában. Ha elmélyülésünk nélkülözi a teljes, egyenes-vonalú megrögzítettséget, akkor mindezek az átélések valamely *téves-felismeréssel* kerülnek kapcsolatba. Még abban az esetben is, ha függetlenek a képzeletműködéstől, illetőleg a gondolkozástól!

A misztika területe beláthatatlan ingoványhoz hasonlítható, melyen csak egyetlen, ijesztően keskeny nyíl-egyenes járható út vezet át. Ha az ember irányt-vesztetten letér erről az útról, akkor elvész alóla a szilárd talaj, lába süpped, botladozik, sárral mocskolja be magát és bármelyik pillanatban elmerülhet a megnyíló, iszapos mocsárban.

Ebben áll a misztika veszedelme.

Különbséget kell tennünk ezért a megrögzített irányú *elmélyedés* és a meg nem rögzített irányú *elmélyülés* között. Az előbbi a helyes előkészületek (előírt tilalmak és követelmények szigorú betartása, helyes ülés mód, lélegzés-szabályozás, stb.) megvalósítása után, a gondolkozás teljes összpontosítását követően, *dháraná, dhyána és szamdáhi* fokozatain át jön létre és valósul meg, - és akár "yoga elmélyedésnek" nevezzük, akár "valódi és tökéletes misztikának": egyképpen a látszatok felismeréséhez, illetőleg megszűnéséhez, végül pedig a *valóság maradéktalan megismeréséhez vezet*. Ezzel szemben minden oly elmélyülés, melyet nem terelnek megfelelő irányba a szükséges előkészületek, mely tehát megvalósulásakor híjjával van az elme teljes, egyenes-vonalú megrögzítettségének:

a valóságos misztikus megismerést szükségképpen a téves-megismeréssel vegyíti egybe! A téves-megismerés pedig nemcsak megghiúsítja mindennemű kötöttség meglazulását, hanem még fokozza is a Természethez-kötöttséget, oly értelemben, hogy a megszokott látszatvilág helyébe újabb látszat-világokat teremt, melyek mint feneketlen vermek és kavargó örvények, mindenkor elnyeléssel fenyegetik az öntudatot.

Míg tehát a megfelelően előkészített elmélyedés sohasem veszedelmes, és egyben a felszabadulás felé vezet, addig a kellőképpen nem irányított misztikus elmélyülés örök veszedelmeket idéz fel, melyek az egyén számára - végső fokon - magát a kárhozatot jelenthetik.

Felfoghatjuk e veszedelmek természetét, ha meggondoljuk, hogy minden befelé tekintő elmélyülés során a **meg-nem-nyilvánuló Természet** sajátos világa tárul fel az ember szemléletében.

A megfelelően elő nem készített elme, a meg-nem-nyilvánuló szamszkarák közvetlen megismerésekor - helyes tudás helyett - csupán a struktúra nélküli világosságot látja meg, - és érthetetlen, szubtilis benyomásokat nyer, melyeket a gondolkozó-készség segítségével, földi értelemben igyekszik megmagyarázni önmagának. E magyarázat sohasem lehet helyes, minthogy a tértől, időtől és okságtól független megismerést a tér, az idő és a logika korlátai közé igyekszik beszorítani. Mármint, ha nem sikerül megnyugtatóan adaptálnia misztikus átéléseit a földi élet feltételeihez és körülményeihez, akkor az ember máris elveszíti belső életének biztonságos talaját, úgy érzi, rémítő megnyilatkozásokkal áll szemben, melyek nem tartoznak a világ megszokott rendjébe, hanem megzavarják, sőt alapjából felforgatják azt. Zűrzavarossá válik számára az élet, a világ, a lét. Gyámoltalanul és vergődve menekül e káosz feltárulása és meglátása elől, mintegy önmagát is elveszítve abban. A világosság elől menekülve, a sötétségben keres támaszt tehát, amelyben megkapaszkodjék.

Ha pedig sikerül földi értelemben megmagyaráznia belső átéléseit, akkor meghamisítja azokat és téves eszméket teremt, minthogy azok a gondolkodás számára felfoghatatlanok és logikusan nem értelmezhetők, a földi élet megszokott keretébe bele nem illeszthetők. Minden téves eszme viszont ugyancsak az elmében lakozó sötétség növekedéséhez járul hozzá.

Az elmélyülésben feltáruló "világosság", ha elkápráztat, ha elvakít, valamint ha iszonyatot és visszariadást kelt az elmében, mert felfoghatatlanul ragyogó nagy fényességével csak eltakarja az emberi látás megszokott tárgyait, anélkül azonban, hogy kibontakozhatnék belőle a világosság keltette közvetlen megismerés: - bárha a maga nemében misztikus átélést jelent is és a legmagasabbrendű misztikát váltja

is valóra - ***meg-nem-értettségében*** nem viszi előbbre az embert a fejlődés útján, nem emeli fel a Természet legmagasabb szintjére, és nem szabadítja fel a lét kötöttségeiből. Ellenkezőleg: a meg nem értett világosság még súlyosabb akadálya a felszabadulásnak, mint a homály, amelyben az élet folyamán csaknem vakon tapogatódzva vergődik az ember. Mert e homályban irányt mutathat a fény, célt és irányt, amely tudatosan követhető. A fénytől való visszariadás azonban mindenkor a sötétségnek még mélyebb rétegei felé tereli az embert, a lét egyre alacsonyabbrendű szintjei felé!

A megfelelően elő nem készített elme tehát ***vagy meghamisítja és önkényesen eltorzítja*** a valóság közvetlen megnyilatkozását, ***vagy pedig megzavarodik a világosságra való rádőbbenés elviselhetetlennek érzett pillanatában***. Mindkét esetben hamis utakra terelődik az élet és egyre mélyebben bonyolódik az illúziók, a kötöttségek tapadó szálai közé, melyek fogvatartják az embert a valótlan, szenvedésekkel teljes látszat-világban, az újraszületések örök körforgásában.

Ezért a gyakorlati misztika, vagyis mindazok az eljárások, melyek a megnyilvánulás határvonalának és a meg-nem-nyilvánuló Természetnek a közvetlen meglátására és belső szemléletére vezetnek - ha nem alkalmazkodnak teljes mértékben a yogának az elme beállítottságára és megrögzítésére vonatkozó előírásaihoz - ***kétes értékűek lehetnek csupán***.

A tánccal, a mértéktelen böjtöléssel, izgató-szerek alkalmazásával, vagy bármi más módon kiváltott ***eksztázis***, például, csaknem éppúgy lehetővé teszi az ébrenlét és alvás között lévő "harmadik állapot" megvalósítását, mint a közvetlenül a yoga-elmélyedésre irányuló törekvések. A harmadik állapottal járó átélések ***helyes felfogását, személytelen értékelését***, valamint az ebben az állapotban való tudatos ***tájékozódást*** azonban csakis az elmélyedési rendszer ***helyes gyakorlása*** válthatja valóra!

A test csakrájának megzavart életműködése mindenkor kiváltó-oka lehet a belső, misztikus átéléseknek. A fokozott önmegtagadás - az aszkézis, önsanyargatás, a lélegzés mértéken felüli visszatartása, stb. - éppen úgy eszköze lehet az elmélyülésnek, mint akár a szavakban rejlő különleges ható-erő, a szuggesztió. A megfelelő beállítottsággal nem rendelkező és a meg nem rögzített elmében azonban minden megismerés - amennyiben létrejön - természetszerűleg ***eltorzul***. A misztika, ha nem az elmélyedés kapcsán fakad, csak ***töredékes misztika*** lehet: a valóságnak valamely tökéletlen meglátása, mely az emberi élet-szinten meggyégbe és így ahelyett, hogy elősegítené: ***megakadályozza*** a Természet tökéletes megismerésének a kibontakozását.

Kellőképpen ***elő kell készíteni az emberi elmét*** ahhoz, hogy befogadhassa a

legmagasztosabb megnyilatkozást. Nem az elmének szabad szemlélnie a világosságot, mely a Lélek Valóságából árad, hiszen az elme sohasem lehet képes arra, hogy szembeforduljon evvel a fénnel, evvel a mérhetetlen ragyogással, hanem a misztikusnak - az elmélyedő yoginak - magát **az elmét kell megfigyelnie** a Természet középpontjából szerteáradó fényözön megvilágításában, hogy elérhesse a helyes tudást, a helyes megismerést.

Lényeges különbség ez.

De még az elme megfigyelése, a szemlélet helyes beállítottsága sem elegendő ahhoz, hogy biztonsággal megóvja az elmélyülő misztikust a látszatok körében való minden eltévelyedéstől!

Az elmélyedést gyakorló yoginak feltétlenül ismernie kell a Természet különböző szintjei és háromféle alakulását, hogy megőrizhesse tájékozódó képességét az elmélyedésben, annak valamennyi fokozatán át. Ha pedig ismeri a Természetet, akkor azt tudja, hogy a szemlélet eredeti irányának a teljes megrögzítése nélkül: előtt-utóbb el kell veszítenie **minden** tájékozódási lehetőséget, amikor szemlélete a szimbólumok közvetlen átélésében merül el, az ösztönvilág szimbólum-szövevényének körében.

Tudjuk, hogy a szimbólumok világában nincs támpont. Akármely szimbólum kerül tehát az elmélyülő szemlélet gyújtópontjába, az elme mindenkor az éppen megnyilatkozó változást tartja az **egyedüli** valóságnak. Nincs tudomása arról, hogy többet is áttekinthet, mint ami éppen elébe tárul. Ilyenformán pedig nem törekszik és nem is törekedhetik mélyebb megismerésre.

Ezért, ha az elmélyedő nem állítja be már eleve és nem rögzíti meg helyesen a megismerés irányát: akármennyire is elmélyül misztikus benső szemlélete, távolról sem közelítheti meg, sohasem érheti el a tökéletes-megismerés fokozatát.

Az ösztönvilágban "éppen megnyilatkozó" szimbólumok átélésében **megrekedő szemlélet** tényében rejlenek a misztikus elmélyülés sorsszerű gátlásai, illetőleg a **további veszedelmei**. A szimbólumok világában való irányvesztett kóborlás ugyanis különböző **látszatvilágokba** csalhatja magával az embert. Mert amikor az elmélyülés letér a helyes-megismerés egyenes vonaláról - márpedig feltétlenül letér arról, ha hiányzik a belső szemléletnek eleve megrögzített iránya és lendülete, - akkor a szimbólumok szövevényében irányt és támpontot veszítvén, különböző látszat-világokban téved el, nincs tudomása semmi másról, mint amit **éppen átél** azokban, és nem is igyekszik, de nem is képes szabadulni e világok köréből. Megreked azokban, és tévedések, látszatok rabjává válik.

A yoga több - pontosan hat - efféle világot (loka) ismer és különböztet meg. **Ezek akármelyikébe irányulhat és torkolhat a megismerésnek egyenes vonaláról letért elmélyülés.**

Mind a hat világ a felszabadulásnak az akadály.

Mint tudjuk, az egész Természet - és így minden, ami van a Természetben - **szimbólumokban** gyökerezik és **szimbólumok** egymásra-hatásából fakad. **Minden egyes természetbeni csakrának** (a Lélek csakráján kívül!) **megvan tehát a maga sajátos szimbóluma és szimbólum-rendszere a Természet mélyén.** A hat csakrának megfelelően: hatféle ilyen szimbólum-rendszert különböztethetünk meg, egymáson belül, a meg-nem-nyilvánuló Természet körében. Minden egyes megkülönböztethető szimbólum-rendszer pedig - mint meg-nem-nyilvánuló "világ-strukturát", mint egy-egy világ "lényegét" - **egy-egy sajátos "világot" rejt magában, mely a megfelelő és egymással összhangban lévő hajlandóságok összességéből áll.**

Mint tudjuk továbbá, a tudatos gondolkozáshoz **hasonló** folyamat végbemehet a szimbólumok közvetlen átélésének folyamán is, az ösztönvilágban. Nem más ez ilyenkor, mint a "gondolkodás szimbólum-csoportjának" - vagyis a tudatbeli gondolkozást megindítani-tudó szimbólumoknak - egyszerű **kapcsolatba kerülése** a többi, a másfajta szimbólumokkal. Nem gondolkodás ez, de annak a hasonmása; az az **alap**, amelyből a tulajdonképpeni, megnyilvánult gondolkodás **származik**. Bennerejlik tehát a gondolkodás **egész lényege**. Az iránytvesztett szemlélet pedig - kóborlása közben - egyaránt kapcsolatba kerülhet a **gondolkodás** szimbólumaival és a **csakrák** szimbólumaival, amellet, hogy az ösztönvilág **más** szimbólumait is felöleli egyben. Kialakulhat tehát e szemléleten belül: valamely sajátos **világnak**, e világot betöltő **tárgyaknak és jelenségeknek**, valamint az ezek között való önmagára-eszmélésnek, vagyis a **gondolkodásnak** az együttes látszata; anélkül, hogy ugyanakkor akár csak egyetlen megfigyelt szimbólum is megnyilvánulást hozna létre az elmében, illetőleg az anyagvilágban.

A szemlélet ilyenkor a szamszkárák áramlását éli át. Nagyjában megfelel ezért ez állapot *dhyána* állapotának, avval a különbséggel mégis, hogy hiányzik a megfigyelésnek, helyesebben az átélésnek minden irányítottsága: az tehát csak sorsszerű lehet és nem függ többé az ember eredeti elhatározásától, nem követi az elmélyedés eredeti célját.

Ilyenformán a szemlélet a szamszkárákból alakult sajátos "világok" valamelyikében merül el, valójában céltalanul, hiszen nincs meg az a lendület, mely tovább vezérelhetné az elmélyedés magasabb síkjai, illetőleg e világok *főlé.* s minthogy ez állapotában nem tekintheti át a szimbólumok szövevényének a teljes összefüggését, sőt még arról sincs tudomása, hogy a megfigyelt és átélt szimbólumokon kívül még *más* szimbólumok is vannak a Természetben, - az átélt szimbólumokban viszont a valóságos élet szűk körű hiedelme támad fel előtte a végbemenő látszólagos gondolkozásában, - azért *nem is tud szabadulni e világokból,* tapasztalatait pedig, földi értelemben, *anyagvilágbeli tapasztalatoknak tartja!*

Látszólag önmagára eszmél. Nem tudja, hogy nem ő maga "gondolkozik", hogy voltaképpen nem is érzékelés, nem is gondolkozás az, amit tapasztal, hanem csupán az *érzékelés és a gondolkozás szimbólumai és az egyéb* szimbólumok közötti kapcsolatoknak a *puszta "tényét" éli át.* Nélkülözvén minden támpontot és határozott irányt, természetsszerűleg *azonosítja önmagát* mindenkori tapasztalatainak az összességével, avval a látszat-énnel, mely e világokban tükröződik. Nem tudja, hogy a különböző szimbólum-kapcsolatok a "tapasztalási folyamatoknak" csupán a *hiedelmét* tárják fel szemléletében, nem pedig valamely tényleges folyamat lezajlását. Azt *hiszi* tehát, hogy - ugyanúgy, mint az anyagvilágban - *térben és időben,* valamely *érzékelhető és "kézzelfogható" világban él,* akármilyen más természetű is ez a világ, mint amelyet földi életében megszokott. Valójában nem is emlékezik vissza az ébrenlét állapotának emlékeire, hanem ezek az emlékek - amennyiben szemléletének a sugarába kerülnek - mintegy a *jelenben* veszik körül, tárgyakkal és jelenségekkel benépesítve kibontakozó világát, amelyen kívül semmi sem létezik számára, minthogy iránytvesztett szemlélete tökéletesen elmerült abban, önerejéből a tájékozódásra és a szabadulásra egyaránt képtelenül.

Egyedül a szimbólumok és szimbólum-kapcsolatok *sorsszerű* örvénylései változtathatják meg ilyenkor tapasztalatainak a körét és vezethetik át valamely másik világba, - vagy az ébrenlétbe! Ha pedig ismét a szamszkárák birodalmának valamely sajátos világában merül el, akkor már csupán *ez újabb világot véli az egyedüli valóságnak,* amelyen kívül semmi egyéb nincs, nem létezik szemléletében.

A hat világ közül akármelyikbe is téved, annak ***rabjává válik***, öntudatlanul.

Az iránytvesztett misztikus elmélyülés e világainak egyike sem azonos azonban valamely álmovilággal, minthogy az álmok mindenkor a ***tudat*** benyomás-egységeiből tevődnek össze és mindenkor ***megnyilvánulást*** alkotnak; míg ezzel szemben a hat világ (loka) ***az altudat*** ösztönvilágában rejlik és ***sohasem nyilvánul meg*** a Természetben! Valóban sajátos világok ezek, melyek ***csakis a megnyilvánulás határvonalán álló öntudat számára*** léteznek. Egyébként nincsenek meg, sem az ébrenlét, sem az álmok területén, sem pedig a helyesen megvalósított yoga-elmélyedésben.

Mint mondtuk, a Lélek csakráján kívül, a hat természetbeli csakrának megfelelően különböztethetjük meg az elmélyülés e látszat-világait. gy tehát ezeket is a Természet egyes ***szinte*** jellemzik. Lényegüket és összefüggéseiket szem előtt tartva, a hat világot ekképpen sorolhatjuk fel:

1. Az ***énségi-szikrák világa***, mely a Természetben rejlő énségi-szikrák ***sajátságos szintjét*** tükrözi és foglalja magában. E világban a lét legmagasabbrendű princípiumai lakoznak, mint aktív isteni-erők (***dévák***), melyek az egész anyagvilág fenntartói, mozgatói és irányítói. (A misztikus, vallásos szemléletben: "istenek" és "angyalok" stb.)

2. Az ***altudat világa***. Vagyis az a szimbólum-rendszer, mely az altudat ***sajátságos szintjét*** juttatja kifejezésre a szemléletben, anélkül azonban, hogy e világ valóban az egyén altudata volna. E világot ***jóakarató és rosszindulatú*** óriások (tündérek, stb.) népesítik be - ***csábítások és rémek*** - melyek a sors irányítói, a cselekedetek készítői az élet folyamán.

3. A ***belső-én világa***, mely általában a belső-ének sajátos szintjét foglalja magában. Ez a tulajdonképpeni "emberi világ", melyet az úgynevezett ***emberi lét-szint*** képvisel a fejlődés során. (Az embernél az öntudat ugyanis a ***belső-én csakrájában*** ébredzik, közvetlenül a tudat csakrája felett.)

4. A ***tudat világa***, mely a "tudat-csakrák" jellemző szintjét tartalmazza és tükrözi a szemléletben. Ez voltaképpen az "állati" világ, melyet az úgynevezett ***állati létszintnek*** felel meg a fejlődés természetes útvonalán. (Az öntudat még a felsőbbrendű állatnál is csupán a ***tudat*** csakrájába emelkedik fel!)

5. A ***személyiség világa***, mely a "személyiség-csakrák" sajátos szintjét juttatja kifejezésre. E világot, megfelelően a személyiség mivoltának: a legvegyesebb érzelmek, gerjedelmek és indulatok töltik be, mint átélt valóságok. E világ tehát a

vergődés, a **boldogtalanság** színhelye, az érzelmek és indulatok természete szerint, melyek tudvalévően mind csak **szenvedéshez** vezethetnek.

6. *Az elemek, illetőleg a test világa*, mely a Természet

legalacsonyabbrendű szintjét foglalja magában: az **anyag** szimbólum-körét. E világ, a misztikus szemléletben, az anyagba-zártság, a bebörtönözöttség és a tehetetlenség (kiszolgáltatottság) fogalmának megfelelően: az örökkön tartó szenvedés, tűrés és rabság fájdalmainak a színhelye, melyet az anyagtól el nem választható hő fűt át, - vagyis ez: maga a **pokol**.

Akármilyen névvel illeti is a yoga irodalma e világokat (mint **deva-loka, aszura-loka, nara-loka**, stb.), mindenkor a csakrák szintjeire céloz. Elegendő tehát ebben a beállításban ismernünk e világok sorát, hogy megérthessük azok természetét.

Valójában egyik sem létezik. Ha azonban egyik vagy másik kibontakozik a szemléletben, máris **teljes mértékben a valóság látszatát kelti fel.**

Mert mint ahogy álmában sohasem tudja az ember, hogy **alszik**, éppen úgy e világokban való elmerülése közben sincs és **nem is lehet** tudomása az öntudatnak arról, hogy még a szimbólumok közvetlen átélésében is - a **szimbólum-kapcsolatokra** irányuló szemlélete révén - voltaképpen bizonyos **illúziókban él.**

Az illúzió mindenkor elfedi a valóságot.

Akármelyik látszat-világ is bontakozik ki tehát a szemlélet tükrében: tökéletesen elfedi, eltakarja a többi öt világ mivoltát éppúgy, mint ahogy lehetetlenné teszi azt is, hogy a megismerés a Természet **egészére** irányuljon; mert minden kialakult illúzió nemcsak a káprázatok mögött rejlő **lényegre** borít fagylat, hanem elrejtí egyúttal e lényegből fakadó **egyéb illúziókat és azok összes lehetőségeit is.**

Az "énségi-szikrák-szintjének" megfelelő látszatvilágban elmerült öntudat például **valóságként tapasztalja a mennyországot, anélkül, hogy ugyanakkor csak sejtelve is volna arról, hogy végtelen sok másfajta tapasztalatot is szerezhetne, ha a Természet egészét szemlélné.** Az "anyag" szintjének megfelelő látszatvilágban elmerült szemlélet pedig, mely magát a poklot tapasztalja: **egyedül a pokol világát tartja valóságnak, mit sem tudva a t ö b b i világról, az egész Természetről, mindarról, ami kívül esik a szemlélete sugarán. s így tovább.**

A hat világ közül a k á r m e l y i k b e n is merül el a misztikus szemlélet, nem tudja meg elmélyülése folyamán, hogy átélt világa voltaképpen b u d d h i s z i m b ó l u m - s z ö v e v é n y é - b e n rejlik, azokban a sajátos szimbólum-

kapcsolatoknak a tényében és mivoltában, melyek a maguk összefüggéseiben még másik ötféle világ illúzióját alkothatják.

A yoga tanítása szerint mind a hat látszat-világ csupán az ösztönvilág szimbólumain belül, mintegy azok között létezik, és csupán a szemlélet számára tükröződik.

Erről a tényről azonban csakis a yoga, illetőleg a yoga-elmélyedés gyakorlása közben győződhetünk meg, mert minden más elmélyülés, ha nem jár együtt az elme teljes megrögzítettségével, természetsszerűleg e világok foglyává válik, és menthetetlenül elmerül azok egyikének - **valóságnak tartott** - káprázatában.

Visszatérve az előbbi fejezetben említett példákra, látjuk, hogy az elmélyedést - **szamyamát** - gyakorló yogi a hernyó ösztönvilágán belül a hernyó-megnyilvánulást alkotó szimbólumok **valóságát** éli át, **nem pedig kapcsolataikat**, - minthogy szemlélete **egyetlen pontra irányul**, mely ponton ha átáramlanak is az egyes szimbólumok, kapcsolataik szövevénye nem ejtheti rabul és nem tévesztheti meg szemléletét. s bárha belehelyezkedik is a hernyó ösztönvilágába és eggyéválik avval, **tökéletes-megismerése egyetlen szamszkárán belül alakul ki**, függetlenül a szomszédos szamszkárák kapcsolataitól. **Tökéletes megismerésében** viszont feltárul előtte saját ösztönvilága és így az **egész Természet!**

Ezzel szemben a **nem irányított elmélyülés** mindenkor nélkülözi a határozott irányt és célpontot, nélkülözi tehát a lendületet is, mely keresztülsegíthetné, keresztülvezethetné a szamszkárák áramló és örvénylő tartományain. Nem kényszeríthető benne a megismerés, hogy valóban a hernyó-megnyilvánulás szimbólumait ölelje fel; ha pedig mégis felöleli, nem irányítható a lényegre, mely a szimbólumok mélyén, illetőleg azok középpontjában rejlik. Elmélyülő szemlélete sohasem független a szimbólumok egymásközi kapcsolataitól, hanem mindenkor az átélt kapcsolatok sajátos hálójába keveredik és abban - minthogy nem lát kiutat belőle - fogva marad. Ezért, ha a szemlélet történetesen éppen a hernyót alkotó szimbólumok körére irányul, egyúttal az "állati-létforma-szintjének" megfelelő **világba (loka)** is téved, és a hernyó lényegét - e világ rabjaként éli át. A Természet valóságai **e látszat-világ** illúziójába burkoltan tárulnak elébe, olyformán, mintha semmi más nem volna és nem is létezhetnék, e sajátos világon kívül. **Sohasem látja tehát a Természet egészét, hanem annak mindig csak részleges illúzióit foghatja fel.** Abból a világból pedig, amelynek foglya lett, csakis a szimbólum-kapcsolatok **sorsszerű** változása szabadíthatja ki - és helyezheti át valamely **másik világba**, vagy az **ébredésbe** a szemléletét.

Míg tehát a yogi - elmélyedése során - a hat egymást-kizáró és egymástól-elkülönült világ helyett: magát a Természetet, helyesebben a **Természet egészét**

ismeri meg és éli át, - addig a nem irányított misztikus elmélyülés legnagyobb veszedelme abban áll, hogy az elmélyülő szemlélet e világok egyikének a káprázat-körébe téved és abban *foglyul esik, anélkül, hogy tovább folytatódna, vagy megszűnnék az elmélyülése, tehát anélkül, hogy elérhetné a valóság megismerését, vagy önerejéből visszatérhetne az ébrenlétbe.*

Legrosszabb esetben pedig, valamely büntudat és a mögötte rejlő testi vágyak esetén - melyek önkéntelenül terelik a szemléletet a *test* világába - rabságának színhelye: maga a *pokol*.

A szimbólumok közvetlen átélése, mint tudjuk, mindenkor a *jelenben* valósul meg, az örök jelenben, mely magában foglalja a múltat, a jövőt, illetőleg az egész *örökkévalóságot*. A hat világ *mindegyike* ezért, minthogy éppen a szimbólumok közvetlen átélése során válik a szemlélet tárgyává: *mérhetetlen múlttal és jövővel rendelkező, örökkön fennálló világnak tűnik fel az elmélyülő szemlélet tükrében.* A mennyország és a pokol, valamint a többi négy *loka* is, egyképpen *örökkévaló világ* a misztikus megismerés számára, a misztikus megismerésben. A mennyországbeli ragyogás és a pokolbeli szenvedés *örökké* tart tehát, a maga körén belül, éppúgy, mint ahogy a többi négy *lokát* jellemző átélések is mindenkor az örökkévalóság távlatát rejtik magukban, - az örök jelenben.

A yoga tanítása szerint e hat világ voltaképpen *nincs meg a* Természetben. Mégis mindegyik, a maga nemében, a *valóság* erejével hat az öntudatra, ha felmerül az ösztönvilág szimbólumai között.

A valóságos létnek és az örökkévalóságnak párhuzamos látszata gátolja meg az öntudatot abban, hogy szabadulni, elhagyni törekedjék azt a világot, amelyben - egész szemléletével - elmerült. Hiszen önmagának a végtelenbe vesző, teljes múltját és teljes jövőjét megtalálja e világban, mintha a világ kezdete óta benne élt volna - és sehol másutt; ezért "eszébe sem jut és nem is juthat", hogy a Természet más köreit és másfajta megismerések elfeledett tartományait keresse, valahol e világon kívül, túl a valamennyi égtáj felé kiterjedő végtelenség látszatán.

Az öntudat nem is próbál szabadulni. Valójában mégcsak egyetlen oly "gondolata" sem merülhet fel, mely valamely értelmet és irányt adhatna a szabadulásnak.

Hiszen e látszat-világok kialakultával együttjár az azok középpontját képező, megfelelő *én-tudat* kialakulása is, mely én-tudat egyúttal - a megsokszorozódás elvénél fogva - *benne tükröződik a megfigyelt és átélt szimbólumokban is.* gy válik megismerhetővé számos erő és fogalom e világok körén belül. *Élet* tölti be tehát e világokat, tárgyak és *élőlények* sokasága; az élet oly *maradéktalan* illúzióját keltve és annyira *lefoglalva a* feléje irányuló szemléletet, hogy az

öntudatnak sem *ideje*, sem *lehetősége* nem marad önmaga-keresésére, a befelé-fordulásra!

A "megszemélyesítés" fent említett módon támadó káprázatában rejlik az oka és magyarázata annak a lélektan körében ismert jelenségnek is, hogy az altudat szintjére emelkedett öntudat, ha nélkülözi az elmélyedés határozott irányát, mindenkor *rémekkel*, illetőleg *tündérekkel* találkozik az altudat területén. Az altudat felső tényezője ugyanis az ösztönvilág. Az egyéni ösztönvilágnak minden oly szemlélete - átélése - pedig, mely híjával van az elmélyedés megrögzített, egyenesvonalú lendületének, nemcsak az ösztönvilágbeli *szimbólumok* közvetlen-átélésére, hanem e szimbólumok *kapcsolatainak* a szövevényére is kiterjed, elmerülve ilyenformán a hat látszat-világ valamelyikében. Ez az elmerülés pedig együttjár a megfelelő én-tudat kialakulásával és az én-tudatnak a természetszerű, megsokszorozódott *tükröződésével* is, a szemléletet betöltő látszat-világ körén belül. Az "ijesztő" és a "csábító" fogalmak (szimbólumok) az altudatban tehát *eleven rémekké, illetőleg tündéreké* változnak át.

Minden misztika voltaképpen ott kezdődik, amikor az öntudat az egyéni altudat csakrájába száll fel.

Belevetítve énjének *mását* a rajta kívülálló szimbólumokba.

Az altudat a sors irányítója. Teljesen *sorsszerű* tehát, hogy a nem irányított szemlélet *mily* megszemélyesített erőkkkel és fogalmakkal, *mily* élőlényekké vált emlékekkel és ösztönökkel találkozik az altudat területén.

A sors az ember *cselekedeteinek* az összessége, leszűrődése és következménye. Ennélfogva mindaz, ami a misztikus szemlélet látszat-világaiban "történesek" formájában végbemegy, és mindazok az illúziók, melyek rosszakaratú, vagy jóindulatú élőlényekkel népesítik be e világokat: az ember cselekedeteinek a következményei.

Még e világok kialakulásában és a bennük tapasztalt átélésekben sincs tehát véletlen!

Azok a cselekedetek, amelyekben az önzés, illetőleg a gonoszság nyilvánul meg, természetszerűleg a sorsnak is hasonló gonosz jelleget adnak; az önzetlen, a jó cselekedetek viszont a jó-sors okai és előidézői, az újraszületések, a lét folyamán. Hiszen a sorsban mindenkor a cselekedetek, vagyis az *én* mindenkori beállítottsága és szerepe tükröződik. *A látszat-világok pedig, amelyek az ösztönvilágban*

támadnak, feltétlenül magukon viselik a szimbólumok szövevényében rejlő sorsszerűség bélyegét, hiszen az életben minden cselekedet valamely *ösztönből* fakad és *emlékké* válik: az ösztönök és emlékek pedig - mint szamszkarák - összességükben az *ösztönvilágot* alkotják! A sors bennerejlik tehát és örökké fennmarad az ösztönvilág struktúrájában, a szimbólumok egymásközi összefüggéseiben, és ilyenformán *azokat a látszat-világokat is teljes mértékben áthatja*, amelyek valójában ez összefüggéseket juttatják kifejezésre az elmélyülő - misztikus - szemléletben.

Ameddig a cselekvést nem váltja fel az érdek nélküli "nem-cselekvés" megszokottsága a földi életben, addig a sors állandó tápot nyer a cselekedetek tényéből, - és így valamennyi kialakuló látszat-világ körében is benne kell, hogy tükröződjék a sors. Csupán a yogi, aki egyrészt a vágytalanság, másrészt a helyes elmélyedés megvalósítása révén a sors fölé emelkedett, maradhat mentes attól, hogy az altudat közvetlen szemléletében a látszat-világok egyikét lássa meg. Minden más elmélyülés számára *ezek* a világok képezik a sors megnyilatkozását, és a bennük végbemenő "történések" alkotják magát a sorsot, az elmélyülésben.

Nem véletlen tehát, hogy mindazok az élőlények - rémek, démonok, sárkányok, állatok, emberek, stb. - amelyek e látszólagos világokat benépesítik, *miként viselkednek*. Magatartásuk, melyet az elmélyült szemlélet - sajátjának érzett - *énjével* szemben tanúsítanak: nem önálló magatartás, hanem az *egyén* mindenkori sorsa. Fellépésük és cselekedeteik *jóakaratóiak*, vagy *rosszindulatúak*, biztatják, vagy fenyegetik, segítik, vagy üldözik az ént, *de sohasem hagyják nyugodni*, mert bennük a szemlélet a *sors szembeforduló hullámzásával* találkozik - múltbeli cselekedeteinek az emlékeit látja feltámadni az elmélyülő öntudat - *mégpedig pontosan abban az értelemben, abban a beállításban, amely megfelel az elmélyülés kezdetén, vagyis közvetlenül az elmélyülés előtt az ember elméjében uralkodó vágyak és idegenkedések természetének*.

Lásd az I. kötet 172-173. oldalán.

Ez az elmélyülést megelőző *vágybeli beállítottság: voltaképpen* az egyetlen *irányító tényező* a szándékosan nem irányított misztikus átélések terén!

Vágyak és idegenkedések vezérlik tehát a szemléletet mindama tapasztalatok felé, amelyek a hat látszat-világ egyikében érhetik és kell, hogy ériék az ént.

Akár ördögökkel, akár angyalokkal találkozik az öntudat, valójában csak *önmaga* lényegét látja maga körül az egyén, félelmetes és boldogító jelenségek, élőlények,

tárgyak és világok káprázatában. Tapasztalatainak tulajdonképpen káprázat-voltára azonban nem eszmélhet rá mindaddig, míg sorsa fogva tartja szemléletét. Sorsától pedig csak akkor válhatik függetlenné, ha már sem vágyak, sem idegenkedések nem rejlenek elméje mélyén. ***Akkor pedig a yoga útján jár,*** vágytalan elmélyülése ***valóságos elmélyedéssé*** válik, nem téríti el annak felvett irányától semmiféle sorsszerű hatás - vágy vagy idegenkedés keltette gondolat; magát a ***valóságot*** ismeri meg tehát tökéletes megismerésében, anélkül, hogy káprázatokkal, káprázat-lényekkel találkozni, anélkül, hogy csak nyomát is látna a felismert szimbólumok körében valamely látszat-világnak.

Ebben különbözik a yoga-elmélyedés- a tudatosan és helyesen irányított misztika - minden másfajta elmélyüléstől, misztikától. A yoga gyakorlata, a megrögzített elmélyedés révén az ember a ***valóságot*** ismeri meg, a Természet való mivoltát, a káprázatok mögött rejlő pusztá okokat és célokat, a tiszta ***lényeket***. Minden másfajta elmélyülés pedig, a földi élet világából való kiemelkedéssel párhuzamosan, újabb káprázat-világokat von maga köré, az egyén vágyainak és idegenkedéseinek, sorsának és hiedelmeinek vergődő rabjaként, belekeverve a helyes megismerésbe a téves megismerés illúzióit, a megszokást: ***a külvilág és az énmegnyilatkozás kettősségének örök látszatát!***

A nem irányított misztikus átélések nagy általánosságban megfigyelhető, feltűnő ***hasonlósága*** pedig a ***sors egyetemességében*** leli magyarázatát. Mert még ha akármilyen egyéni szemszögből is szemléli az öntudat azokat a jelenségeket és történeteket, amelyek látszatvilágát betöltik, voltaképpen ***egy és ugyanannak a Természetnek a sorsa nyilatkozik meg minden egyes egyén ösztönvilágában, a szimbólumok összefüggéseiben és kapcsolataiban.*** Az altudatbeli hatféle világ tehát, minden egyéni szemlélet számára, ***ugyanaz a hat világ.*** Hiszen nincs többféle csakra, nincs többféle szint-jellegzetesség a Természetben. Ezért ha a földkerekség akármelyik pontján, akármely korban és időpontban merül el az elmélyülő öntudat e világok valamelyikében: ugyanazt a világot mindenkor ***ugyanolyannak*** ismeri meg. Az altudat rémei, nagyjában, minden ember számára ugyanazok; akár a mennyország, akár a pokol, akár a többi világ jellegzetességei: lényegileg ***minden misztikus elmélyülésben egyformák.***

A káprázat-világokba tévedt misztikus szemléleteknek a révén - a misztikus átélések hasonlósága következtében - alakult ki az emberiség nagyjában egységes ***mitológiája.***

Valóban, bármely történelmi korszaknak, vallásnak, vagy bármelyik világrésznek a sajátos mitológiáját vesszük is szemügyre, fel kell ismernünk az azok megfelelő elemei között fennálló hasonlóságot, párhuzamot és azt a számos egyezést, melyet még a legtávolabbi eredetű mítoszok is felmutatnak. Másrészt azonban ***ugyanazok***

a mitológiai elemek merülnek fel - nemcsak a misztikus elmélyülés során, hanem közönséges, mindennapi álmainkban is, álmaink háttérében. Hiszen az álmok - a tudat benyomás-egységeit magukkal sodró tendenciák - ugyancsak az **altudat** területéről erednek.

A yogi mindenkor a szimbólumok felismerésére, a szamszkárák közvetlen megismerésére törekszik, meglátva azok való mivoltát, minden káprázat mélyén. Az "ördög" jelenségében felismeri tehát a Természet rendjének az örök **ellentétét**: fonákját, negativumát az ösztönvilágban. A Természet a maga mivoltában közömbös. **Ellentétekre a vágyak bontják a közömbösséget.** Az ördögnek - a Természet rendjével ellentétben álló végletnek - a megnyilatkozása ezért, valójában a **vágyak és idegenkedések hatása, következménye a lét folyamán.** Az ok és a következmény pedig mindenkor egy-és-ugyanazt a szimbólumot fejezi ki, minthogy a **következmény voltaképpen már az azt előidéző okban bennerejlik.** A vágyak és az idegenkedések ilyenformán azonosnak tekinthetők magának az "ördögnek" a mibenlétével, a mivoltával. - Ha nem volna "Természet rendje", nem lehetne és nem jöhetne létre megismerés sem, nem ébredhetne önmaga tudatára az ember, a Lélek. Az ördög tehát mindenkor **az** a természetben, ami megakadályozni törekszik az önmaga-tudatára-ébredést!...

Az ördögök, a démonok, a rossz szellemek: a yoga akadályai. A yoga kilenc akadályát látjuk megszemélyesítve bennük: a betegségnek, a korlátoltságnak, a kételkedésnek, a gondatlan megfigyelésnek, a restségnek, az élvezetváagnak, a hamis fogalmaknak, a bizonyosság meg nem találásának és az állhatatlanságnak - az elmét a helyes iránytól **eltérítő** - ösztönvilágbeli szimbólumait. Megnyilatkozásuk nyomában: levertség és nyugtalanság, belélegzés és kilélegzés hullámozása jár, **szenvadás**, mely csak akkor szűnhetik meg, amikor maga a sors is megszűnik.

A yogi megismerésében és felfogásában azonban nemcsak a hat **loka** szubtilis élőlényei származnak az altudatból, hanem voltaképpen **minden élőlény: altudatbeli lény. Minden ember és minden állat a külvilágban, éppúgy, mint minden tárgy és jelenség is, valójában az egyéni altudatból származik.** Hiszen a külvilág csak "kivetített" világ, mely csak a tudatban van meg; maga a tudat viszont nem egyéb, mint az altudatbeli **ösztönvilág hajlandóságai keltette**, bizonyos örvénylések összessége. Minden ember és minden állat ezért, - úgy, amint azt látjuk és tapasztaljuk, - **a saját ösztönvilágunkból fakad és a saját sorsunkat teljesíti be, vagyis lényegében minden élőlény: a saját magunk lényegével egy.** Viselkedésük éppúgy sorsszerű, mint a hat **loka** lényeié; valójában a múltbeli cselekedeteink következménye. Hiszen nem cselekedhetnek másképpen, mint ahogy azt a sorsunk értelmében **megérdemeljük.** Rajtunk kívülálló mivoltuk pedig csak káprázat - **a külvilág kivetítődésének káprázata** - a tárgyi, a földi

világban éppúgy, mint az altudat világaiban.

Az a test, az a személyiség, stb. pedig, amelyet mint saját lényünket, mint **önmagunkat** érzünk és tapasztalunk, - **ugyancsak az altudatunkból kivétített káprázat!** Hiszen a befelé-forduló szemlélet fényében éppúgy a külvilághoz tartozik, mint a többi test, a többi személyiség, amelyet rajtunk kívülállónak fogunk fel az életben. Magatartása tehát még a saját lényünknek is **sorsszerű** kell, hogy legyen. Ebben rejlik a testforma, a testi jellegzetességek, az életfunkciók, az érzékelések, a tapasztalatok, a tudatbeli akarat, stb. **sorsszerű determináltsága. Saját lényünk is a múltbeli cselekedeteink következménye.**

Valójában a nemek különbségében is a sors tükröződik. Minthogy ellentétekre mindenkor a vágyak bontják a közömbös Természetet, azért még a hím és a nőstény, a férfi és a nő nembeli ellentétének is a vágyak - mégpedig a létfenntartás és a fajfenntartás ősi és elemi vágyai - a tulajdonképpeni okai. A lényeg, a férfiban és a nőben éppúgy, mint minden élőlényben: **egy**. Ami elhomályosítja és megzavarja ezt a felismerést, az a Természet káprázatának - **mayának**- a műve, a yoga akadályainak, az ördögnek az incselkedése csupán: a téves megismerés.

A lényeg: a Lélek.

Az embernek fel kell ismernie tehát a valóságot, hogy nem ő maga - nem a Lélek - hanem a **Természet** cselekszik benne és általa!

Egyedül azok a misztikus átélések segítik elő az ember legmagasabbfokú fejlődését, amelyek lehetővé teszik ezt a mélyreható felismerést.

Ilymódon ugyanis fokozatosan eléri az ember a megkülönböztetésnek azt a végső fokát, mely mindannak, ami nem-a-Lélek: a Lélektől való megkülönböztetéséhez vezet.

A yogi jól látja megismerésében, hogy ki az, aki érez, türelmetlen, szenved és örül, stb., az élet folyamán. Látja, hogy nem a Lélek, hanem - **a Természet az csupán!** A Természet, mely a Lélekhez viszonyítva elveszíti valóság-jellegét és felismert látszattá válik a legmagasabbfokú megkülönböztetésben.

A megkülönböztetés: maga a megismerés.

Amint átéljük és megértjük azt a tényt, hogy az emberben az érző és szenvedő alany csak pusztá **látszat**, megszűnik az érzés és a szenvedés is.

A helyes élet ezért csakis a Természettel való maradéktalan és tökéletes együttműködés lehet, a cselekvésbe való bekapcsolódásnak az a formája, mely a

teljes *személytelenségből* fakad.

A személytelenséggel és éntelenséggel alátámasztott misztika pedig már az öntudatnak az *énségi-szikra* csakrájába való emelkedését valósítja meg. Ezen a fokon válik közvetlen átéléssé a Lélek világosságának a meglátása: "Isten megközelítése."

A megfelelően előkészített elme elbírja a fényt, a mindennek fölött álló misztikus csodát, az elmétől függetlenné vált szemlélet elmélyülését a fényben. Ha azonban az elméből még nincs kiküszölve az elmélyülésnek minden akadálya, akkor a szemléletet nem csak elkápráztatja, elvakítja e világosság, hanem visszariadást is kelt a Természetben, - *az emberben* - fokozva és megerősítve annak én-tudatát: a kötöttséget.

A yoga bölcséletét és a misztikát csak *együtt* érthetjük meg, - vagy pedig egyiket sem foghatjuk fel helyesen. Hiszen *szamáddhi* valójában a Természet legmagasabbrendű *misztikus átélésével* egyértelmű. A befelé-fordulás a *közvetlen* átélésekhez, illetőleg a *közvetlen* megismeréshez vezet: a dolgok lényegéhez, a szimbólumoknak a *belülről fakadó* meglátásához és tapasztalásához, a meg-nem-nyilvánuló Természet körén belül.

Minden külsőség tehát tökéletesen jelentéktelenné válik a yogi, a misztikus számára.

A megvalósított elmélyedés fokán már a legkevésbé sem fontos, hogy milyen külső-világbeli körülmények - milyen szertartások - kísérik a befelé-fordulás gyakorlatát.

De ugyanakkor éppen az elmélyedő misztikus, a yogi látja meg és ismeri fel a külsőségeknek és a ceremóniáknak a *szinte felbecsülhetetlen értékét - azok igazi helyén!* Hiszen csak a külsőségek, a jelképes ceremóniák mutathatják meg az átlag-embernek és sejtethetik meg az emberiséggel azt a belső Valóságot, mely a maga mivoltában kifejezhetetlen és a tudat számára fel nem fogható.

A yoga-tanítvány szüntelenül a szimbólumok felismerésére törekszik, az élet valamennyi vonatkozásában. A belső lényeket, a szimbólumot keresi minden tárgy és minden jelenség mélyén, hogy tökéletesen megismerhesse a Természetet, és így végül megkülönböztethesse azt a Lélektől, az abszolút VALÓSÁGTÓL. Csakis így közelítheti meg a megismerés legvégső célját: a szemlélet számára elérhetetlen ABSZOLTUMOT. Segítségére van ebben a yoga bölcselete és rendelkezésére áll a gyakorlati yoga, a misztikus befeléfordulás. Mindaddig azonban, míg nem tért rá a yoga útjára, míg mint *ember* áll szemben a lét mélyén lakozó, örök rejtelemmel, -

csupán a külsőségek, a misztériumokat kifejező ceremóniák, a vallási szertartások irányíthatják gondolkozását és értelmét a legvégső cél és az egyedüli Valóság - a Lélek - az ABSZOLTUM felé.

De nemcsak ebben az általános értelemben, hanem az altudat megszemélyesítő tendenciái folytán, még a befelé fordult, nem irányított *elmélyülés* terén is: az öntudat a Lelket Urának", "Atyjának" kell, hogy tekintse.

Az embernek - a "Fiúnak" - egyé kell válnia az "Atyával".

Ez a lét legvégső célja, tekintet nélkül helyre és korra, nemre és fajra, vagy felfogásra. Efelé törekszik az ásvány, a növény, az állat és az ember. A tudomány, a hit, a misztika és a yoga tana karöltve segíti az embert, hogy elérhesse ősi törekvésének egykori, eszményi beteljesülését - az Atyával való eggyéválást - a Természettől való *elkülönülést*.

Minden lépés és minden tapasztalat az életben - még az eltévelyedés kerülő-útja is - e cél felé vezet. Akár híven őrzi meg az utókor az egykoron élt nagy mesterek tanítását, akár eltorzítja: a tanítás értéke mindenkor ugyanaz marad. A külsőségek ugyanazt a szimbólumot juttatják kifejezésre, mint amely a belső lényeket, a valóságot foglalja magában. A tudatosan, vagy a spontán tervezett *mandalák*, a kegyszerek, a rítusok, stb. mind-mind a megismerés elősegítői a földi élet folyamán.

A meg-nem-nyilvánuló Természet megismerése pedig, ha megvalósul, nem csupán a szimbólumok közvetlen átélését jelenti, nemcsak az altudat, az ösztönvilág és az énségi-szikra valóságainak a pusztá meglátásában áll, hanem egyúttal képessé teszi az öntudatot arra is, hogy *megváltoztassa* a szimbólumok összefüggéseit és szövevényét, e területeken belül. Akármilyen csekély, vagy akármily nagy jelentőségű is az a változás, amelyet az egyéni öntudat a szimbólumok körében végbevisz, az mindenkor meghaladja az anyagvilágbeli, illetőleg a földi cselekedetek szintjét és keretét.

A Természet egységes voltánál fogva viszont mindaz, ami *egyetlen* egyéni-középpont rendszerében megváltozik, egyben *valamennyi* más középpont számára is változást jelent. Ilyenformán tehát valamennyi egyén belső és külső világát érinti, és az anyagvilágban is változást okoz.

Minden misztikus elmélyülés ezért - az elmélyülés szintjeinek megfelelően - *különleges képességek* természetszerű kifejlődéséhez vezet.

Már magának valamely szimbólumnak a közvetlen átélése is különleges képesség.

Magasabbrendű módja a megismerésnek, mint amelyre az ember - a fejlődés általános emberi szintjén és fokán - képes lehetne, ha nem gyakorolná a befeléfordulást, a misztikát, illetőleg a yogát. A szimbólumok közvetlen átélése másrészt a térbeli és időbeli korlátok eltávolodásával is együttjár, vagyis módot ad olyan különleges meglátásokra is, amelyek tértől és időtől függetlenek, amelyek tehát az érzékszervek révén az anyagvilágban soha meg nem valósíthatók, nem tapasztalhatók. Ezeket a szubtilis meglátásokat is a különleges képességek keretébe kell sorolnunk. De legfőbbképpen a szimbólumok közötti összefüggések **tudatos megváltoztatásában** láthatjuk az ember mintegy "természetfeletti" és **valóban különleges képességeinek** a kibontakozását. Azokét a képességeket, amelyek révén az ember hatóköre szupernormálisan kibővül, amelyek révén tehát az ember úgynevezett "csodákat" tehet.

Minthogy pedig **minden belső-világbeli változás a külső világban is változást okoz**, azért e szubtilis képességek, bizonyos fokig, az ébrenlét világára, az ébrenlét tartamára is kihatnak; és ha már kibontakoztak az élet szintjén, fennmaradnak az ember megnyilvánult, anyagvilágbeli lényében is, mintegy az **énnek** a rendelkezésére állva, - **látszólag az elmélyülés állapotától is függetlenné váltan**.

Különleges, mágikus képességekre tesz szert ezért ilyenformán az ember, akár a szigorúan vett yoga-elmélyedést valósítja meg, akár pedig a misztikus elmélyülés bármely más fajtát.

Csupán az elért képességek **fokozatában** rejlik a megfelelő különbség.

VIII. Mágikus képességek az emberben.

A lét minden formájában, mindenben, ami létezik: a Természet nyilatkozik meg, — ***nincsenek tehát természetfeletti jelenségek!*** Minden jelenség és minden változás a Természet körében nyilvánul meg, a Természetből fakad, és a Természetben megy végbe. Egyedül a Lélek független a Természettől, a Lélek azonban nem megnyilatkozó, nem változó, nem cselekvő, nem tárgy és nem jelenség, stb.; a Lélek ***nem létező és nem is nem-létező*** Abszolútum. ***Mindaz tehát, ami megnyilatkozik, ami van: szükségszerűleg más, mint a Lélek, és így a Természet körébe tartozik.*** Természetfeletti képességekről ezért csak jelképesen beszélhetünk. Az úgynevezett ***különleges-képességek (sziddhik)*** mindössze ***a megszokott világrendet meghaladó megnyilatkozások*** a Természetben. A megszokott törvényszerűségek felett álló oly tények és valóságok, amelyeknek mindenkor ***megvan a természetes magyarázatuk*** is, mert magyarázatuk minden esetben megtalálható a szimbólumok — a szamszkárák — mivoltában és összefüggéseiben. Valamely, a szamszkárák rendjétől független jelenség ilyenformán ***nincs és nem is lehet*** a Természetben. ***Mágikus*** csupán annyit jelent tehát, mint ***szupernormális***.

A korlátlan megismerés révén határtalanná vált tudása folytán azonban a yogi kapcsolatba hozhatja cselekedeteit: a Természetnek az ember ***számára ismeretlen, vagy még soha meg nem nyilatkozott lehetőségeivel is***. Így pedig valóban olyan ***különleges képességekre*** tehet szert, amelyeket az emberi ész nem foghat fel és logikusan soha meg nem magyarázhat.

Vyásza — a Yoga-Aforizmákhoz írt kommentárjaiban — nyolc fokozatot sorol fel, mint a különleges képességek nyolc alapvető fokozatát.

Ezek:

1. ***animan***: a végtelen-kicsinnyé válás,
2. ***laghiman***: a súlytalanná-válás, lebegés,
3. ***mahiman***: a kiterjedésbeli megnagyobbodás,
4. ***prápti***: a térbeli korlátozatlanság, illetőleg a térmegváltoztatás képessége,
5. ***prákámya***: a cselekedetekkel szembenálló akadályok megsemmisítésének a képessége,
6. ***vasítva***: a megnyilvánulások mögött rejlő szimbólum-kapcsolatok felett való uralkodás,
7. ***ísitritva***: a dolgok megjelenése, eltűnése, és összetétele felett való uralkodás, és

8. *yatrákámávaszáyitva*: az okoknak — és azokon keresztül a következményeknek — a tetszésszerinti befolyásolása.

Ahhoz, hogy legalább hozzávetőlegesen megérthessük a különleges-képességek mivoltát, párhuzamot kell vonnunk közöttük és az elmélyedés (*szamádhi*) egyes *mélyégi fokozatai* között.

Foglaljuk össze tehát röviden a hatodik fejezetben ezirányban elmondottakat:

1. *Dhyána* állapotát követően, mint tudjuk, az elmélyedés a szemléletet a szamszkára-áramlás egyetlen *szamszkárájában* rögzíti meg. *Szamádhi* állapota akkor alakul ki, amikor a szemlélő tökéletesen *eggyéválik* evvel a szamszkarával. Ebben a tényben áll az elmélyedés tulajdonképpeni lényege: a szemlélőnek, a szemlésés tárgyának és magának a szemléletnek is a *tökéletes eggyéolvadása*, egyetlen pontban, mely a Természet végtelenül kicsiny alkotó-eleme, egyetlen szamszkárája.

Magát az eggyéolvadás tényét tekinthetjük *szamádhi* kezdeti, vagyis első mélyégi-fokozatának.

2. Az elmélyedés második mélyégi-fokozatát a *tökéletes megismerés* kibontakozásában látjuk, amikor a szamszkára-tartományok mind, korlátlanul áttekinthetővé válnak, és így az *egész Természet* megismerhetővé válik, az *elmélyedés magát képező egyetlen szamszkárán belül*.

E fokozatot követheti végül az *áthidaló-megismerés kibontakozása*, mely megismerés voltaképpen már a Lélek és a Természet *valamennyi kapcsolatára — valamennyi egyénre — egyképpen kiterjed*. Ennélfogva felöleli, és magában foglalja az énségi-szikrák, az egyének *összességét*. Minthogy pedig *szamádhi* állapotában a megismerés azonos a megismerővel és a megismerés tárgyával is, azért *szamádhi* e mélyégi fokozatában a *megismerés már az énségi-szikrák* (az egyének) *összességével való eggyéválással egyértelmű*. Ebben áll az elmélyedés harmadik, és egyúttal — a Természet körében elérhető — utolsó fokozata.

Ezt már csak a "másfajta" elmélyedés (az *aszampradnyáta*) múlja fölül, mely a Természettől is független a maga mivoltában.

Minthogy azonban, amíg a Lélek és a Természet teljes elkülönülése meg nem valósul, addig a *lélegzés ténye* — valamely formájában — mindenkor fennáll a Természetben, illetőleg a Lélek és a Természet kapcsolatából eredő összes vonatkozásokban, — *azért a lélegzés még a legmélyebb elmélyedésben is megnyilatkozik*. *Szamádhi* állapotában való megnyilatkozása abban áll, hogy az öntudat — *az elmélyedés legmélyebb fokozatából — ismét a lét, a*

megnyilvánulások, vagyis az anyagvilág felé fordul. Ha nem következnek be a kilélegzésnek ez a természetes fázisa, illetőleg folyamata, akkor az öntudat nem térhetne vissza az egyén csakra-rendszerébe, a yogi tehát **nem ébredhetne fel** elmélyedéséből, a befelé-fordulás állapotából, és nem folytathatná földi életét.

A belélegzést azonban mindenkor kilélegzés követi, mígcsak az elkülönülés véglegesen meg nem szünteti magát a lélegzést, a lélegzés valamennyi fázisát. Még a "másfajta" (**aszampradnyáta**) elmélyedés is a Természet körébe való **visszatéréssel** jár. Feltétlenül megvalósul ezért a visszafordulás fázisa abban az elmélyedésben — az **áthidaló megismeréssel járó számádhiban** — mely mindvégig a Természet körén belül marad!

Az elmélyedő öntudat pedig — amikor visszafordul az elmélyedés mélyéből az anyagvilág felé — mielőtt még visszatérne az ébrenlét megszokott világába, **az elmélyedés erejével a megnyilvánulások mindennemű befolyásolására és megváltoztatására is képes.** Hiszen nemcsak megismerte a szimbólumok összes kapcsolatait, hanem — korlátlaná vált tudása révén — teljes mértékben **uralkodni** is tud azokon.

A korlátlaná vált tudás tényéből, valamint az öntudatnak az elmélyedés keretében vázolt "visszafordulásából" fakadnak a yoga különleges képességei.

1. **Animan** — a végtelen kicsinnyé válás — lényege nem egyéb, mint az öntudatnak (és így magának a yoginak is!) egyetlen, pont-szerű, terület-nélküli szamszkarával való **eggyéválása**. Az "egyetlen szamszkarával való egygyéválás" viszont — ha megvalósul — **teljes mértékben azonos számádhi lényegével!** A yoginak az a képessége tehát, hogy befelé-fordulásában, az elmélyedésre törekedvén el tudja érni **számádhi** első mélységi fokozatát, valójában már egyértelmű a "végtelen-kicsinnyé-válás" **különleges képességével is.**(1.)

A szamszkárába beleolvadt, a szamszkarával egygyévált öntudat pedig, minthogy az egygyéválás a meg-nem-nyilvánuló Természet körében valósul meg, a meg-nem-nyilvánuló szamszkárának viszont hiányzanak az anyagvilággal való kapcsolatait, **függetlenné válik tértől és időtől és az oksági rendtől; ez a tökéletes függetlenség pedig természetszerűleg egyértelmű a "súlytalanság" és a "lebegés" (laghiman) fogalmával,** hiszen semmihez sem vonzódik, semmihez sem kapcsolódik a Természetben.(2.)

A tökéletes-megismerés kibontakozása továbbá, amint a szimbólumoknak egyre nagyobb és nagyobb tartományát öleli fel, és végül az egész Természetre kiterjed: magában foglalja a **kiterjedésbeli megnagyobbodás (Mahiman)** tényét is, az elmélyedés magvát képező egyetlen szamszkarán belül, minthogy az öntudat (a

megismerő) a tökéletes- megismerésben mindenkor egy és azonos a megismerés tárgyával, a szimbólumok megismert, valahány, végtelen-sok tartományával.(3.)

A kiterjedésbeli megnagyobbodás ilyenformán az áthidaló-megismerésben éri el tetőfokát és beteljesülését!

A "visszaforduló" öntudat azonban, amikor elhagyja az áthidaló-megismerés mélységi fokozatát — az énségi-szikrák összességének egyetlen egységbe integrált területét, hogy visszatérjen fokozatosan az ébrenlét, az anyagvilág felé, — ismét szeparálja mindazokat a szimbólum-tartományokat, amelyeket közvetlen megismerésében egyesített, illetőleg amelyekre átfogó megismerése vonatkozik. Ezeket a tartományokat — az elmélyedésben felszabadult **szabad akaratával** — **az elmélyedés keretén belül, még szabadon választhatja meg. Megismerését, szemléletét tehát tetszésszerűen szimbólum-tartományban mélyítheti el. Ez a képessége viszont egyértelmű avval, hogy olyan teret teremthet maga körül, amilyent kíván, a Természet olyan területeit választhatja egyedüli világának, amilyenben éppen elmerülni — "létezni" — óhajt. E képessége természetszerűleg magában foglalja tehát a "térbeli korlátozatlanság, illetőleg a tér-megváltoztatás" (prápti) különleges képességét!** (4.)

Mint látjuk, a különleges képességek első négy fokozata — faja — teljes mértékben bennerejlik az elmélyedésben.

Az áthidaló-megismerésből ismét az **anyagvilág** felé irányuló öntudat pedig — az elmélyedés e legmagasabbrendű állapotában — **teremteni is képes megnyilvánulásokat**, minthogy az akarat-kifejtés, a cselekvés és így a teremtés ténye is éppen a kielégzés (az anyagvilág felé fordulás) fázisában valósul meg. Az áthidaló-megismerésben: ismeri a Természet összes lehetőségeit, szabadon rendelkezik a Természet lappangó és preexisztenciális szamszkaráival, nem korlátozzák tehát a cselekvés korlátai, semmivé válik számára a cselekvés minden természetbeli akadály. Az elmélyedés e fokozata ezért egyértelmű **"a cselekedetekkel szembenálló akadályok megsemmisítésének" a különleges képességével (prákámya)!** (5)

Az elmélyedésbeli megismerés, mint tudjuk, a szimbólumok egymásközi kapcsolataitól mindenkor független marad. Az anyagvilág felé visszaforduló öntudat tehát **különválaszthatja** az egymással összefüggő szimbólumokat, "megbonthatja" azok ösztönvilágbeli szövevényét, és egyes szimbólumokat háttérben-maradásra kényszerítve, megakadályozhatja azok megnyilatkozását, mintegy kiiktatva szerepüket minden megnyilvánulásból, miután szabadon befolyásolhatja a Természetben fennálló oksági-láncolatot, a sorsot, illetőleg a Természet rendjét. **Ebben áll a "megnyilvánulások mögött rejlő szimbólum-**

kapcsolatok felett való uralkodás" (vasitva) különleges képessége.(6)

Az elmélyedésből visszaforduló öntudat — a megnyilvánulás határvonalán — a szimbólumok "különválasztása", vagy "egybekapcsolása" révén oly módon befolyásolhatja tehát a tárgyak és a jelenségek megnyilvánulását, hogy azok egy részét háttérben-maradásra, ***lappangásra***, vagy pedig ellenkezőleg ***felmerülésre*** kényszerítheti az anyagvilágban, megnyilvánulásokat keltve és megszüntetve, tetszése szerint. ***Uralkodik ilyenformán a dolgok megjelenése, eltűnése és összetétele felett***, megvalósítván elmélyedésében ezáltal az ily értelmű ***különleges képességet (ísitritva)*** is. (7.)

A szimbólumok szövevényének, egymásközi kapcsolatainak és összefüggéseinek a tetszésszerű megváltoztatása révén pedig oly ***okokat*** teremthet és hozhat létre a yogi öntudata az anyagvilágban, melyek természetesen az általa megkívánt ***következményekhez*** vezetnek, tekintet nélkül arra, hogy a létrehozott ok és okozati összefüggések beletartoznak-e a megnyilvánuló Természet fennálló oksági rendjébe és rendszerébe, vagy pedig új oksági láncolatokat indítanak meg abban. Ebben áll ***az okoknak — és azokon keresztül a következményeknek — a tetszésszerű befolyásolása (yatrakámávaszáyitva)***. (8.)

Mind a nyolc különleges képesség tehát szervesen hozzátartozik az elmélyedéshez. Egyszerű kísérője, velejárója az elmélyedés jellegzetes mélységi fokozatainak.

Ha mindössze elméletileg ismerjük is a yoga-elmélyedésnek ***szamádhi*** állapotában egymást követő mélységi fázisait — és ha ilyenformán át tudjuk tekinteni az öntudat elmélyülésében és visszafordulásában rejlő lélegzés tényét az elmélyedésben,- akkor már tisztán látjuk magunk előtt az egyes ***különleges képességek*** mivoltát és egymásközi viszonyát is, és így megérthetjük a nyolc alapvető ***sziddhi*** természetét.

Nem babonasággal összefüggő, titokzatos megnyilatkozások ezek, nem túlvilági lények adományozta erők, stb., hanem ***természetes származékai a fejlődésnek, illetőleg annak az elmében kialakuló állapotnak, amely lehetővé teszi a szimbólumoknak, a szamszkaráknak a közvetlen átélését és megismerését.***

Értelmetlenné válik tehát az a Nyugaton gyakran felvetődő kérdés, hogy vannak-e valóban különleges-képességek, vagy pedig csak a csalások és a mesék birodalmába tartoznak-e az efféle képességekre és az ezekkel kapcsolatos jelenségekre vonatkozó adatok és híresztelések. Hiszen ha megértjük e képességek voltaképpen mivoltát és magyarázatát, akkor a megnyilatkozásuk tényében és valóságában sem kételkedhetünk.

A felsorolt **sziddhi** nyolc faja és fokozata — Patandzsali III. 44-45. aforizmája szerint — az **anyagvilágra** (mint megismerési célra) alkalmazott és irányított elmélyedés (**szamyama**) következményeként merül fel a maga **teljességében!** Valójában azonban e képességek, többé-kevésbé, minden **másirányú** elmélyedéssel is együttjárnak, sőt még a nem-irányított elmélyülés is bizonyos különleges képességek kibontakozásához vezet, az elmélyülés mélységi fokozatainak megfelelően.

Minden oly esetben tehát, amikor az életben akár csak a legcsekélyebb mérvű elmélyülés is valóra válik: annak a kísérőjeként, kapcsolatban a normális életfunkciókkal, különleges képességek is megnyilatkoznak, — még a mindennapi életben is, szinte megszámlálhatatlan fajtát alkotván ilyenformán a szupernormális jelenségeknek és funkcióknak.

Ide tartoznak a tisztánlátás (clairvoyance), a médiumi jelenségek, a gondolatolvasás, a jövőbelátás, a távolba-hatás, a térbeli áthelyeződés, a különböző szellem-jelenések, apport-tünemények, stb.

Ha ismerjük a nyolc alapvető **sziddhit**, e különleges jelenségek valamennyi válfaját visszavezethetjük azokra, és azokból származtathatjuk le.

Valójában e jelenségek nemcsak szórványosan, kivételesen fordulnak elő az életben. Sokkal gyakoribb a megnyilatkozásuk, mint ahogy azt általában — felületes tájékozódás alapján — hisszük.

A szigorúan **logikusan gondolkodó** elme azonban — minthogy a logikus gondolkozás minden elmélyülés egyik legnagyobb akadályja — sohasem találkozik és nem is találkozhat különleges képességek megnyilvánulásaival a saját, megfigyelt élettapasztalatainak szűk körén belül. Mindazt pedig, ami nem illeszthető a logikus gondolkozás keretébe, mégha időnként tapasztalja is a külvilágban, **nem hiszi**, attól természetszerűleg elfordul, és tagadni kénytelen. Ezért van az, hogy a tudományos kutatás csak a legritkább esetekben tud az úgynevezett különleges képességek közelébe férközni, és hogy a tudós, a kutató a legkevésbé sem jut ily képességek birtokába, hiába törekszik a megszerzésükre, a megismerésükre.

Általában csupán az eksztázis, a révület (trance) és a hipnotikus hatással előidézett alvásszerű állapot alkalmas arra — ha nem követjük a yoga, a misztika, illetőleg az elmélyedés útját, — hogy elérhessük benne és általa a megnyilvánulás határvonalát, azt a jelentékeny mélységet, amelyen lehetővé válik a közvetlen átélések, valamint a különleges képességek kibontakozása.

Ezzel szemben a haldokló — az élet és a halál határmegyéjén, határvonalán **természerszerűleg abba a kivételes helyzetbe** kerül az élet utolsó perceiben, hogy fennálló vágyai szerint, illetőleg elméje megrögződő beállítottságának értelmében, önkéntelenül alkalmazhatja a határvonal elérésével együttjáró **képességeket** is, amennyiben azok felmerülnek a belső átélések és az élettől való megválás során. Ezért a leggyakoribbak általában a távolbalátásnak és a távolbahatásnak, stb. azok a jelenségei, amelyek halálesetekkel kapcsolatban, helyesebben a haldoklók körében nyilvánulnak meg és tapasztalhatók.

Minthogy azonban a közönséges alvás és ébrenlét közötti öntudati-állapot ugyancsak a megnyilvánulás határfelületén van, azért az ébrenlét és alvás **átmeneti** állapotában — kedvező esetben — az életben bármikor, **spontán** is megnyilatkozhatnak egyes különleges képességek. Az átmeneti-állapot pedig megvalósulhat az éber megfigyelés minden csökkenésével; anélkül is, hogy feltétlenül az álomvilág, illetőleg az álomélet kialakulásának kellene követnie. Kialakulhat tehát **észrevétlenül** is, olyformán, hogy nem győződhetünk meg arról, valóban megközelítettük-e benne az elalvás tényét és pillanatát. Ilyenkor úgy látjuk, hogy egy-egy különleges képesség az **ébrenlét folyamatosságának megszűnte nélkül** nyilatkozik meg, önmagunkban és a külvilágban, mindennapi életünk folyamán.

Látszólag tehát a különleges képességek nem függnek össze szükségszerűleg az öntudat elmélyülésével. **Gyakran nincs is tudomásunk róla, hogy különleges képesség az, amellyel éppen cselekszünk.** Nem szoktuk megfigyelni például, hogyan alakul ki minden egyes meggyőződésünk az életben; vajon megfelelően indokolják-e azt a tárgyi tapasztalatok és következtetések, vagy pedig hogy meggyőződésünk létrejöttének ténye meghaladja-e a gondolkozó-készség működésének szintjét és körét. Mert ha megfigyelnök elménk világát, számos esetben ez utóbbi körülményt állapíthatnók meg. Ha indokolatlannak látszó cselekedeteink következtében olykor elkerülünk valamely szerencsétlenséget, — ezt rendszerint a **véletlennel**, vagy a **szerencsével** magyarázzuk — és nem ismerjük fel a tudatunk mögött lezajló jövőbelátást, mely kihatott a cselekedeteinkre és megváltoztatta terveinket. Többnyire nem eszmélünk rá arra sem, amikor megérezzük és így átvesszük más emberek gondolatát, — pedig ez számtalanszor előfordul az életben! — mert a tudatunkban felmerülő **gondolatokat**, egytől-egyig, mindenkor a magunkéinak tartjuk, és nem kutatjuk azok származását. És így tovább.

A különleges képességek spontán megnyilatkozásához mindössze az szükséges, hogy valamely elmebeli beállítottság kedvező körülményeket teremtsen azok számára, — a megfelelő elmeállapot kialakulásakor.

Így például mindenkor felidézheti és kiválthatja a különleges képességeket a mély, vallásos **hit**. De megnyilatkozásukhoz vezethet egyébként a babonába vetett határtalan **hiedelem** is. Hiszen mindenkor a hitünk és hiedelmeink összessége vezérli belső-világunk kialakulását — és ennél fogva a külvilágunkban végbemenő változásokat is.

Megfelelő növényi nedvek, mámort, eksztázist kiváltó mérgek és bódítószerek élettani hatása — másrészt azonban, mint ellenkező véglet, az önmegtagadó, aszkéta életmód és az önsanyargatás is — különleges képességek alkalmi megnyilatkozásaihoz vezethet, a yoga tanítása szerint.

Hasonlóképpen, bizonyos szertartások és szertartásos cselekedetek is — imádkozás, áldás, vagy megátkozás, úgynevezett varázsigék elmondása, vagy elhangzó, szuggesztív szavak, stb. — nagy mértékben alkalmasak arra, hogy megvalósítsák az öntudat oly fokú elmélyülését, azt a megfelelő elmeállapotot, mely lehetővé teszi a különleges képességek megnyilvánulását — sőt szándékos megnyilatkoztatását is — az életben.

E képességek egyes válfajainak tanulmányozása szempontjából azonban lényegtelen, hogy szándékosan idézzük-e fel azokat, vagy önkéntelenül.

Tanulmányi szempontból mindenekelőtt a különleges képességek két csoportját kell megkülönböztetnünk: a tökéletes-megismerésből és az áthidaló-megismerésből származó képességek szerint.

A **tökéletes-megismerés** több-kevesebb megnyilatkozását ismerjük fel a különleges képességek alább felsorolt változataiban.

Elsősorban a **tisztánhallás** (clairaudience, **divyansrotra**) jelenségeiben, melyek zörejeknek, zenei hangoknak, vagy beszédhangoknak a hallószervtől független meghallásában, felismerésében és tudomásulvételében állnak. A tisztánhallás jelenségei könnyen összetéveszthetők a képzeletműködés szülte érzékcsalódásokkal. Valójában abban különböznek ez utóbbiaktól, vagyis a hallucinációktól, hogy a tisztánhallás keretében meghallott hangok **valahol csakugyan elhangzottak, illetőleg megvannak** a Természetben, akármilyen közel, vagy akármilyen távol, a jelenben, a múltban, vagy a jövőben. A tisztánhalló tehát **létező** hangokat hall: a részben megvalósuló tökéletes-megismerés kapcsán azokat a **szimbólum-kapcsolatokat** veszi tudomásul, amelyek hang-megnyilvánulásokra vezethetnek a Természetben, és amelyekben egyúttal hiánytalanul bennrejenek e hangmegnyilvánulásokat **moduláló tendenciák** is. E szimbólum-kapcsolatok — az elme megfelelő, elmélyült állapotában — **valóban megnyilvánulnak** az egyén számára. Azokat az egyén tehát **valóságos hangoknak** hallja, függetlenül attól,

hogy a sors, az anyagvilág *hol és mikor ad alkalmat* e hangok külső-világbeli megnyilvánulására, elhangzására. A szimbólum-kapcsolatok mindenkor a jelenben állnak fenn, a *jelenben* pedig egyaránt bennerejlik a múlt és a jövő. A tisztánhallás ezért egyképpen kiterjed a tér és az idő végtelenségére.

Míg azonban a tökéletes-megismerés a szimbólumok és a szimbólum-kapcsolatok maradéktalan összességét érinti és felöleli, addig a tisztánhallás — mely nem azonos a tökéletes-megismeréssel, hanem csak abból származik, — *mindössze a halló-képességnek megfelelő szimbólum-kapcsolatok belső átéléséből fakad.*

A *megnyilvánuló* különleges képességek — egytől-egyig — csak *származékai* valamely belső megismerésnek, mely megismerés éppúgy lehet tudatos, mint ahogy szétszórta (öntudatlanul is) kialakulhat az elmélyülésben.

A tisztánhallást ilyenformán a tökéletes-megismerés *részleges megnyilvánulásának* is tekinthetjük az életben.

A *tisztánlátás* (clairvoyance, *divyarúpaszajmvid*, *dibbacsakkhu*) lényege ugyancsak szimbólum-kapcsolatok közvetlen megismerésében áll, mégpedig egyedül azokra a szimbólum-kapcsolatokra vonatkozik, amelyek *szín-hatások, látási-benyomások* megnyilvánulásához vezethetnek — és vezetnek — a külvilágban, illetőleg az egyén belső-világában. Mindaz, amit a tisztánhallással kapcsolatban elmondottunk, megfelelő változtatásokkal ezért a tisztánlátásra nézve is érvényes, és fennáll. A *tisztánlátás* sem hallucinációk, káprázatszerű látomások felmerülésében nyilvánul meg, hanem a tisztánlátó a Természetben *valóban létező valóságot* látja; szubtilis látóképességét pedig — tisztánhallás jelenségeihez hasonlóan — sem a tér, sem az idő nem zárhatja anyagvilágbeli korlátok közé.

A tisztánlátásnak gyakorlatilag három irányát különböztethetjük meg; a *halott-látó, élő-látó és elme-látó* képesség szerint, — a test, a személyiség és a tudat anyagvilágbeli szintjének megfelelően.

A *halott-látó* csak a tárgy-szimbólumokat látja, a Természet legalacsonyabbrendű szintjének szemszögéből; egyrészt az elemek (a durva elemek) szimbólumait, másrészt az alkatéit, melyek az anyagból testet, tárgyat képeznek. Azokat a szimbólum-kapcsolatokat fogja fel tehát, melyek az *élettelen testet* alkotják az anyagvilágban. (Emberből és állatból csupán a tetemet láthatja meg, valamint annak tárgyi környezetét és körülményeit, stb.)

Az *élő-látó* — a személyiség-szintnek megfelelő szemszögéből — a rajta kívülálló élőlényeket már *mint eleven és cselekvő személyeket* szemléli; látja cselekedeteiket, helyzetüket és mozgásukat, még színekben megnyilvánuló

indulataikat is, — nem vehet tudomást azonban a benyomásairól.

Az **elme-látó** viszont a **tudat** szintjének megfelelő szimbólum-kapcsolatokat szemléli, és ennél fogva a rajta kívülálló egyének **elméjébe** nyer közvetlen betekintést. Úgy és azt látja tehát, **ahogyan és amit** az általa megfigyelt egyének (elmék) érzékelnek, illetőleg belső világukban mint látási-benyomásokat élnek át. A tárgyakat és jelenségeket ilyenformán valamely idegen elme szemszögéből,

-----
Természet magasabb, meg-nem-nyilvánuló szintjein ugyanis forma-látás már egyáltalában nem lehetséges!

mintegy ez idegen elme tükrében látja meg, anélkül azonban, hogy közvetlen tudomást szerezhetne ugyanakkor arról a tárgyi-külvilágról is, melyet az illető elme tapasztal. Mert mindenkor csupán azokat a szubtilis **képeket** éli át, amelyeket a tárgyak, személyek és jelenségek a megfigyelt idegen elmében alkotnak.

A tisztánlátás ezért — a tisztánhalláshoz hasonlóan — még messze van a tökéletes-megismeréstől, bárha lényegében ez utóbbiból származik is. Hiszen egyrészt a puszta tárgy-látás sohasem foglalhatja magában a Természet **egészét**, másrészt pedig valamely idegen elme meglátásainak az átélése nem zárja ki a **tévedéseket**, melyek az illető elmében uralkodnak; stb.

A tisztánlátás ennél fogva — mint különleges képesség — csak **kísérője** lehet, nem pedig **eszköze, elősegítője**, vagy célja a helyes elmélyedésnek. Mert a látóképesség szupernormálissá fokozódása, mégha az ember látóköre a végtelenségbe is kiterjed, éppúgy **akadályát** képezi a helyes és a tökéletes megismerésnek, mint minden érző- és cselekvő-képesség, mely az anyagvilággal áll kapcsolatban, és így a tárgyi világhoz köti az embert.

Az elmélyedés gyakorlatát — önös érdekből — ezért sohasem szabad oly értelemben lealacsonyítania a tanítványnak, hogy valamely különleges-képesség megszerzésére és megnyilvánítására használja fel!

A "halott-látó", "élő-látó" és "elme-látó": általánosságban nem használatos kifejezés. Találónan kifejezésre juttatja azonban az egyes meglátási irányok lényegét.

Ismerünk egészen egyszerű eszközöket, amelyek kiválthatják a tisztánlátás

jelenségeit. A **kristálynézés** például — valamely sötét alapra helyezett, fényesre csiszolt, vagy természetből tökéletesen síklapú kristályfelület hosszas és merev szemlélete — egyrészt elfárasztja a látószervet és csökkenti az éberséget, másrészt pedig kikapcsolja a képzeletműködést és megszünteti a gondolkozást. Lehetővé teszi ilyenformán az öntudat oly mértékű elmélyülését, melyen már megvalósulhat a szimbólumok közvetlen meglátása. Az elme beállítottsága viszont, a kristálynézés során — minthogy kezdettől fogva csupán a látásra, a látni-akarára irányult! — egyenesen a **látási benyomásokat kiváltó szimbólum-kapcsolatok közvetlen átéléséhez vezet**. A helyesen gyakorolt kristálynézés ezért feltétlenül felidézi a tisztánlátás jellegzetes tüneteit. **Megfelelően elő nem készített elme esetében azonban ugyanolyan veszedelmekkel jár, mint a gondolkozásnak bármely más, szándékos megszüntetése, és éppúgy számtalan lehetőségét rejtí magában a téves megismerésnek, mint általában a nem-irányított elmélyülés.**

Másik, hasonló eszköze a tisztánlátásnak az úgynevezett "**csodatükör**", vagy **tükör-varázslat**. Gyakorlata abban áll, hogy az ember, valamely megfelelő méretű tükör előtt elhelyezkedve — ha nincs a háta mögött jelentékeny fény és így a tükörkép háttérében sincs élénk világosság — tekintetét a tükörlap szinte láthatatlan felületére, annak egyetlen pontjára rögzíti. A tükörlap (tüköruveg) a valóság és a tükörkép **elválasztó határfelülete** révén: már optikai, fizikai értelemben is a "megnyilvánulás határvonalának" a szimbólumát rejtí magában. Mégjobban elősegíti tehát az éberség csökkenésével és a gondolkozás megszüntével a megnyilvánulás határvonalán beálló elmélyülést, mint egy egyszerű kristályfelület szemlélete.

A szimbólum-kapcsolatoknak — az elmélyüléssel együttjáró — közvetlen átélésének a pillanatában a tükörkép önmagától **megváltozik**. Helyét — részben, vagy egészben — az a kép foglalja el, illetőleg azok a kép-elemek töltik be, melyek az átélt szimbólum-kapcsolatokból, a szimbólumok önkénytelen transzformációja révén, a látási benyomások körében fakadnak, — az ember tudatában. E felmerülő képek tükrözhetik magát a valóságot, de megismerhetik annak **jelképes értelmezését** is. (Hasonlóképpen, mint ahogy az álomképek is, az altudatbeli örvénylések lényegét és tendenciáit, csaknem mindig **szimbolikusan** fejezik ki.) Hiszen a tükör-varázslat folyamán felmerülő képek: a szimbólumok átélésének az anyagvilág alacsony szintjére transzformált, tudatbeli **vetületei** csupán. Befolyásolja továbbá e képek kialakulását a tisztánlátó egyéni **karaktere**, valamint a **gondolatkör** is, amellyel a kísérletet megelőzőleg éppen foglalkozott. Stb.

E gyakorlati eszközök egyike sem alkalmas tehát arra, hogy megvalósítsa a tényleges és tévedésektől mentes tisztánlátást, ha az ember, aki a tisztánlátás elérésére törekszik, nem ismeri a Természetet, nem gyakorolja az elmélyedést, és

így nem ismeri az öntudat elmélyülésének egyes fokozatait sem, — valamint ha még vágyak és idegenkedések rabja, és ami a legfontosabb: ha nem személytelenül szemléli belső és külső világát!

Kedvező esetben azonban még így is lehetségessé válik a tisztánlátó képesség némi kibontakozása, az ember elért fejlődési fokának megfelelően.

Akármilyen meglepőnek — vagy merésznek — tűnik fel a nyugati ember számára az az állítás, hogy valóban **van** tértől és időtől független látás, — a yoga, a szimbólumok és a Természet ismeretének a birtokában nemcsak az ezirányú kételyeink oszlanak el, hanem **megérthetjük** a tisztánlátás mibenlétét és természetét is, éppúgy, mint ahogy az **elmélyedésbeli megismerés valóságairól** is fogalmat alkothatunk. A yogi szemszögéből nézve **egyszerűvé és megmagyarázhatóvá** válik mindaz, amit az ember — általánosságban — természetfeletti tüneménynek, vagy csodának tekint.

Még akkor sem beszélhetünk természetfeletti jelenségekről, amikor a **tisztánlátás** együtt lép fel a **tisztánhallás** képességével. Hiszen hasonlóképpen felmerülhet az érzékszervektől független **tapintási, ízlelési és szaglási képesség** is. Ezek pedig, az előbbiekkal együttvéve, a tisztánlátott tárgyak és jelenségek **teljes átélését** lehetővé teszik.

Ha pedig a tisztánlátó valamely tárgyra vagy személyre irányítja figyelmét — mindaddig, míg különleges érzékelési-képességei akcióba lépnek és megnyilvánulásokat idéznek elő elméjében — akkor ezáltal a belső átélések útján kialakuló szubtilis benyomásait is olyképpen befolyásolhatja, hogy azok éppen az illető tárggyal, vagy személlyel kapcsolatban merüljenek fel, valamely meghatározott irányban és értelemben.

Ilyenformán tehát lehetségessé válik, hogy a tisztánlátó **azt lássa meg, amit látni óhajt.**

A tisztánlátás gyakorlata folyamán egyébként gyakran feltárnak az ember előtt oly elfeledett képek, benyomások és jelenetek is — minden részletükben tisztán és híven — amelyekre annakidején, amikor lezajlottak a szeme előtt, csak egészen csekély vagy egyáltalában semmi figyelmet sem fordított volt. Sőt lehetséges az is, hogy az ember **előbbi életeinek egyes szórványos jelenetei is** felmerülnek e szupernormális szemléletben. Hiszen minden életnek minden tapasztalata — **emléke** — hiánytalanul megvan az ösztönvilágban.

Minthogy pedig a múlt a jövőtől csak sorrendi alakulásban különbözik, éppúgy kibontakozhat a tényleges **jövőbelátás** is, mint ahogyan a tisztánlátás máskor

csupán a jelenre, vagy a múltra vonatkozik.

Lehet a jóslás eszköze a tenyér vonalainak hálózata, kirakott kártyalapok relatív helyzete, madarak röpködése, füstgomolyok vonulása, iszapos kávé-üledék szeszélyes elhelyezkedése, vagy bármi más, — a jövővel összhangban álló jóslat akkor is, mindenkor csak a **szimbólum-kapcsolatok közvetlen átéléséből** fakadhat, akár az elmélyedés tökéletes-megismerésében, akár a tökéletes-megismerésből származó tisztánlátás, tisztánhallás, stb. jelenségeinek szűkebb keretén belül.

A szimbólum-kapcsolatokból alkotott jóslat a Természet rendjénél fogva beteljesül, — tekintet nélkül arra, hogy következtetésekkel logikusan alátámasztható-e, vagy pedig ésszerűtlen. Mert, egyrészt a szimbólumok közvetlen megfigyelésekor, az azok köréből előtérbe hozott hajlandóságok — a jóslat elemei — természetszerűleg megvalósulásra törekszenek az anyagvilágban, másrészt viszont a szimbólumok átéléséből **csak azt lehet jósolni**, ami azok kapcsolataiban — a jóslás időpontjában — valóban bennrejlík, illetőleg megnyilatkozásra készen áll!

Még az asztrológia — a csillagok állásából való jóslás — sem egyéb végeredményben, mint efféle **szimbólum-magyarázat**. Hiszen a bolygók helyzete és viszonya az égbolton — valamely születés pillanatában — csak **ugyanannak** a szimbólum-csoportnak a megnyilatkozása lehet a Természetben, amely szimbólum-csoport a születést is létrehozza, az egyén egész jövőendő életét befolyásolván a születés adottságaival és körülményeivel, és amely szimbólum-csoport egyben — egyidejűleg — az egyén belső és külső világán, **minden más vonatkozásban** is uralkodik. Ha betekintést nyerünk e szimbólum-csoportba — akár a bolygók helyzetének és viszonyának a kiszámítása révén, akár a tisztánlátás erejével — egyképpen feltárul előttünk az összefüggő szimbólumokból fakadó megnyilatkozások sorsa, tehát az azok által létrehozott élet, s így az egyén egész sorsa és jövője is.

Mindez azonban csak akkor lehetséges, ha a képzeletműködés — a karakter funkciója — a legcsekélyebb mértékben sem befolyásolja a jóslat meglátásait. A tisztánlátónak, a jósnak tehát sohasem szabad kombinálnia és következtetnie, hanem mintegy dogmatikusan kell

-----
Az egyidejű történésekben mindenkor közös szimbólum-csoport nyilatkozik meg, akármennyire is távol állnak egymástól e történések és megnyilatkozások.

elfogadnia a meglátásokat, illetőleg a jóslat önmaguktól felmerülő elemeit, hogy az így nyert képei valóban megfeleljenek a sorsnak, a jövőnek, a valóságnak.

A meg-nem-nyilvánuló Természet körében, *külsőhöz nem idomulóan*, preexisztenciális, lappangó és megnyilvánulásokat-létrehozó szamszkarák tényében és mivoltában, bennerejlik mindaz, ami van, és ami lehetséges a Természetben. A szamszkarák összessége alkotja azt a "nagy-testnélkülvaló" (*mahávideha*) valóságot, azt az egységet, mely — mint okok és célok halmaza — voltaképpen magában foglalja az egész Természetet: az őanyagot, a meg-nem-nyilvánuló és a megnyilvánuló világot. *Minden változás ennél fogva nemcsak a megnyilvánulások körében, az anyagvilágban zajlik le, hanem a szamszkarák viszonyában, a szamszkarák testnélkülvaló halmazában is bennerejlik, — sőt valójában csakis e szubtilis értelemben képez valóságot, — minthogy a megnyilvánuló világ, teljes egészében, csak a szamszkarák köréből fakadó és a szamszkarák világában támadó illúzió!*

A legmagasabbrendű tisztánlátás előtt ezért, ha erre a "nagy-testnélkülvalóra" irányul, lehull az illúziók valamennyi fátyla, megszűnik minden káprázat, mely eltakarja és eltakarhatná a megértés és a megismerés világosságát.

A Természet egészére irányuló és a Természet egészét felölelő tisztánlátás tehát — elvileg — a *tökéletes megismeréssel egyértelmű*.

Patandzsali Yoga-Aforizmái, III. 43.

A tisztánlátásnak (tisztánhallásnak, stb.) mindazok a *jelenségei* azonban, amelyek a *tudat* körében nyilvánulnak meg, magának a tökéletes-megismerésnek csak a tudat területére levetített, szórványos *töredékei* lehetnek; hiszen a tudat korántsem lehet képes arra, hogy befogadja és felfogja mindazt, amit a tökéletes-megismerés a maga végtelenségében felölel. Másrészt pedig a meglátások és megismerések levetítése természetesen együtt jár a szimbólumok megfelelő *transzformációjával* is, mert minden szimbólum, mint tudjuk, különbözőképpen nyilatkozik meg a Természet minden egyes szintjén. Minden szimbólumnak *másként* kell megnyilatkoznia tehát a tudatban, mint a tökéletes-megismerésben.

A különleges érzékelési-képességeknek a tudatba levetítendő összes "érzékelései" (benyomásai) ezért sohasem lehetnek azonosak magával a megismert valósággal, hanem a valóságnak mintegy a *hordozói*, a *"jelzései"* lehetnek csupán. Helyes értelmezésük éppúgy *összehasonlításokat* és ezek kapcsán, megfelelő *hozzászokást* igényel, mint ahogy minden közönséges érzékelés is csak sorozatos összehasonlítások révén, valamint a megszokás folytán válik értelmezhetővé az életben.

A csecsemő, amikor először látja a holdat, utána-nyúl, mert elegendő számú tapasztalat híján, még nem tudja helyesen megítélni, hogy a hold meglátásával kapcsolatban támadó érzéki-benyomása valójában mit jelent. De még az a felnőtt is, aki nem ismeri az önműködő távbeszélő-berendezések rendszerét, hiába hall valamely bűgő hangot a telefonkészülék hallgató-kagylójában, magából a bűgös tényéből még nem tudja megítélni, vajon a vonalzúgás, tárcsahang, csengetés, vagy a foglaltság jelzése-e. És így tovább.

Hasonlóképpen, a tisztánlátó sem tudja helyesen értelmezni szubtilis meglátásainak a tudatába levetítődő képeit, — amikor először tapasztalja azokat. Nem tudja, hogy ha hullámozó vízfelületet lát, az valamely folyónak, tónak, vagy tengernek a képe-e, nem tudja, hogy amit lát, az hol van, a múltból, a jelenből, vagy a jövőből származik-e, továbbá azt sem fogja fel, hogy a látott kép milyen körülményeket fejez ki a maga szimbolikus mivoltában. Ha azonban összehasonlításokat tesz az egyes meglátásai között, megtanulja, hogy valamely derűs víztükör képe például nem jelentheti valakinek a megfulladását, hogy a mozgás életet jelent, hogy a folyónak, a tónak és a tengernek megvan a maga sajátos hullámozása és hangulata, amelyről felismerhető, megtanulja továbbá, hogy a képek figyelmeztető jellegű felépítése a jövőre vall,- és így tovább.

A tudatban megnyilatkozó tisztánlátás helyes értelmezését *tanulni* kell.

A tökéletes-megismerésben viszont természetyszerűleg bennerejlik a teljes tudás, *mely önmagából fakad, és sem megszokásra, sem összehasonlításokra nem szorul, hogy kibontakozhasson a maga jellemző végtelenségében.*

De még a tökéletes-megismerésben sem válik egyé az öntudat a rajta kívülálló egyének öntudatával. Ez az egyéválás csupán az *áthidaló-megismerésben* következik be. Más természetűek ennél fogva azok a különleges képességek, amelyek az *áthidaló-megismerésből* fakadnak.

Ide tartoznak a halott-idézés és a spiritizmus egyes jelenségei, amennyiben nem a halott-idéző egyéni múltját- előbbi életeit és előbbi, múltbeli énjeit — hozzák felszínre anyagvilágbeli megnyilatkozásaikban.

Az áthidaló-megismerésben a megismerő azonossá válik az egyének összességével. Minden egyénnek minden élete és tapasztalata — a fejlődés kezdetétől annak végtelenségéig — bennerejlik tehát e megismerésben, és így az ebből származó különleges képességek révén, egyes megnyilvánulásokban is benne tükröződhetik.

Ilyenformán élők és halottak csakugyan megidézhetők. Én-tudatuk — valóságos egyéni mivoltuktól függetlenné váltan — térben és időben megnyilvánítható. Mindazok a szimbólumok és szimbólum-kapcsolatok ugyanis, amelyek bármely egyén sajátos ösztönvilágában megvannak és fennállnak, átvetítődnek az áthidaló-megismerésben *egyetlen, az egész Természetet átfogó, közös ösztönvilágba*, abból pedig — a lélegzés kifelé forduló fázisában — felmerülhetnek a megnyilvánulás határvonalára is, megfelelő megnyilvánulásokat okozva és keltve felbukkanásukkal az anyagvilágban. Minden efféle megnyilvánulásban természetsszerűleg valamely idegen *én*, és az illető énnel sajátos emlékei, tapasztalatai tükröződnek, — mint annak egyéni ösztönvilága, mely magában foglalja az illető én fejlődési fokának megfelelő *képességeket* is. A megnyilvánuló én tehát érezhet, cselekedhetik és gondolkodókészségét is megnyilváníthatja, továbbá önálló karakterrel bír, — sőt anyagi *testet* is ölthet.

Végeredményben azonban a halott-idéző csak a saját elmélyülésének körét, *saját megismerését* vetíti ki e megnyilatkozások formájában. Különleges képessége mögött, az áthidaló-megismerésben, minden egyén és minden én: *valójában ő maga*. Ilyenformán pedig csak önmagát nyilvánítja meg, önmaga érez, és önmaga cselekszik, minden megidézett lényben.

A spiritizmus összes jelenségei ennél fogva — még akkor is, ha a halott-idéző nemcsak a saját egyéni-múltjából merít és a saját újraszületéseinek, életeinek egykori tapasztalatait idézi fel, — *az anyagvilág síkjára transzformált valóságból származó i l l ú z i ó k csupán*. A megismerés, mely mögöttük rejlik, magában foglalhatja az egész Természetet; maguk a jelenségek azonban — a megnyilvánuló élőlények és ének — nem egyebek *kivetített káprázatnál*.

Feljegyzésekből és szóhagyományból tudjuk, hogy valóban előfordulnak az életben ilyfajta jelenségek. A yoga irodalma azonban felsorol még számos további olyan különleges-képességet is, mely a nyugati ember számára teljesen idegenül és meglepően hat, sőt legnagyobbbrészt elképzelhetetlen.

De még ezeket a képességeket is megérthetjük, legalább lényegükben, ha ismerjük az elmélyedés egyes mélységi fokozatait, továbbá az azokkal kapcsolatos megismerést, valamint a megismeréssel járó, nyolc, alapvető *sziddhit* (különleges képességet).

Ugyancsak élet és halál tényével függ össze például a *más testbe való áthelyeződés (parasariravesa)* különleges képessége is. A yoga tanítása szerint, az öntudat átmehet más testbe, ha ismeri a megnyilvánulások (az anyagvilág) köréből való *kiemelkedés (udána)* fázisát, valamint az egyéni lélegzésnek ama másik fázisát (*szamána*) is, mely életet, égést, *születést* kelt a Természetben. Meglazítván

a kötöttségek **okát** és tökéletesen ismervén azt a **módot**, ahogyan az újraszületés ténye végbemegy: elméjét a yogi tetszésszerű testbe helyezheti át, függetlenül a sors fennálló törvényszerűségeitől.

Ez az — egyébként fantasztikusnak látszó — áthelyeződési képesség is az áthidaló-megismerésben leli magyarázatát. Mert a megismerésnek e legmagasabb fokán a yogi nemcsak a végtelen Természetet látja maga előtt, amelyben testet, megnyilvánulást választhat, hanem látja és átéli a Természetnek azt a **legbensőbb körét, középpontját** is, amelyben minden egyéni csakra-rendszer összefut, egyesül, és amelyből valamennyi csakra-rendszer származik és kiindul, — amely középpontba tehát saját testi megnyilvánulását okozó énségi-szikrája is **visszahúzódhat**, és amelyből ismét **kiterjedhet**, tetszésszerű irányban, az anyagvilág, illetőleg valamely újabb testi megnyilvánulás felé.

A Természet e legmagasabbrendű megismerésének szemszögéből nézve: még a más testbe való áthelyeződés képessége is felfoghatóvá válik tehát.

Annál inkább, mert a kívülálló személyekbe való

Patandzsali Yoga-Aforizmái, III. 38-40. (Vesd össze a 4. ábrával)

részleges elmebeli-áthelyeződés jelenségét az életből, tapasztalatból, már amúgy is ismerjük.

Hiszen a hipnotizmus, a hipnotikus eljárások arra szolgálnak, hogy általuk **teret teremtsünk** valamely idegen személyiségben önmagunk, saját elménk megnyilvánulása számára. Ha pedig a szuggerálás képessége eléri legmagasabb fokát és a sugalmazás gyakorlata valóban tökéletessé válik, akkor a sugalmazó meggyőződik arról, hogy a szuggerált személyben — az aktívvá vált szuggesztiók körén belül — **ugyancsak ő maga a cselekvő és szenvedő alany**. Akkor ráeszmél arra, hogy a szuggesztiók teljesítése és végrehajtása: saját elmebeli alakulásainak a megnyilatkozása; az idegen csakra-rendszer pedig csak eszköz, mellyel a saját életét bővíti ki, megnagyobbítva anyagvilágbeli hatókörét, tágabb teret nyújtva ösztöneinek és hajlandóságainak, felhasználva egy idegen élőlény érző- és cselekvő-képességeit, szemszögét és én-tudatát.

Minden szuggesztióban — még a reklám-tervező munkájában is — bennerejlik a gondolat-áthelyezés különleges képességének a megnyilvánulása: az idegen elmék belső világából a külvilág felé **kiható** cselekvés.

Az orvos, a színpadi hipnotizőr és a mutatóványos, hivatásának és foglalkozásának körén belül, tudatosan végzi és gyakorolja a sugalmazást. Megtanulja tehát, hogyan kell alkalmazni, irányítani és mindjobban kifejleszteni önmagában a szuggerálás különleges képességét. Megfelelő tudással és számos tapasztalattal rendelkezve, valósággal művészi fokot is érhet el ezen a téren. De mint ahogy a macska olykor, körben forogva, saját farkát mint idegen testet üldözi, és ahogy például a csecsemő is megragadni és elfogni igyekszik a saját lábait, mert nem ismeri fel, hogy még a legtávolabbi testrészében is ő maga él, ő maga mozog, cselekszik, éppúgy az embernek is megszámlálhatatlan tapasztalatra van szüksége ahhoz, hogy felismerje minden általa szuggerált személy magatartásában és cselekvésében önmagát: **saját magatartását és cselekedeteit, saját elméjének működését.**

Nyugaton ez a gondolat annyira idegen, annyira összeférhetetlen az anyagelvű tudományok szellemével, hogy nyugati ember ezért, úgyszólván sohasem foghatja fel, sohasem értheti meg a szuggerálás való lényegét.

Mindazok a szuggesztiók, melyek nélkülözik azt a meggyőződést, hogy a szuggerált személyben maga a szuggeráló érez és cselekszik: csak öntudatlan alkalmazásai az elméleti áthelyeződésnek. Töredékes, felületes megnyilvánulások, melyek nem vezetnek oda, hogy a szuggeráló valóban kiterjeszthesse egész elméjét valamely idegen személyre. Ha azonban a megfelelő meggyőződés — mint közvetlen átélés — már fennáll és kialakult, akkor maga az **áthidaló-megismerés** nyilatkozik meg — természetszerű transzformációval — a szuggeráló elméjében, az anyagvilágban.

A hipnotizálás, a szuggerálás is **idegen elmébe, idegen testbe való áthelyeződést** jelent tehát. Avval a különbséggel, hogy a szuggerálás különleges-képességét alkalmazó egyén öntudata nem húzódik vissza egyidejűleg saját csakra-rendszerének a középpontjába, **nem hagyja** el saját elméjének és testének körét.

Áthelyeződhet azonban az elme, a yoga tanítása szerint, nemcsak idegen testbe, vagy személybe, hanem az anyagvilágbeli **térben** — valamely más **környezetbe** — is.

A test és a tér között fennálló viszonyra irányított **elmélyedés (szamyama)** — valamint a pernye-könnyűség fogalmával való szemléletbeli egygyéolvasás, mely utóbbi természetszerűleg valóra válik az **egyetlen** szamszkarával megvalósuló egygyéválás alkalmával (az áthidaló-megismerés szubtilis középpontjában) — **szabadon megváltoztathatja a tér-viszonyokat**, oly értelemben, hogy a térbeli környezet továbbmozdulhat az anyagi testhez képest, sőt újonnan is kialakulhat a test körül.

Megfelel e képesség **a negyedik alapvető sziddhinek**. A yogi — az elmélyedés

erejével — tetszésszerű szimbólumokat és szimbólum-kapcsolatokat szoríthat háttérbe, illetőleg készíthet felmerülésre, megnyilvánulásra a Természetben. Szabadon befolyásolhatja tehát a teret betöltő, a **környezetet alkotó** szimbólum-megnyilatkozásokat is, vagy pedig — ha eltávolítja azokat az előtérből — szabadon választott megnyilatkozásokkal töltheti be azok helyét, a körülötte megnyilvánuló térben.

A relativitás általános elvénél fogva pedig a környezet minden tovamoszulása: viszonylagosan egyértelmű a test ellenkező irányú haladásával, tovamoszgasával. A környezet süllyedése egyértelmű a test **emelkedésével**, a lesüllyedt környezet továbbcsúszása pedig a test **tovalebegésével**. És így tovább. **Nem a test, hanem a környezet befolyásolásával** és a relatív tér-viszonyok megfelelő megváltoztatásával tehát megvalósítható a **levitáció**, a nehézségi erőből való látszólagos függetlenség: **a térben való mozgás (ákaságamana) jelensége!**

A térbeni környezetnek a szimbólum-hatások megváltoztatása folytán beálló **kicserélődése**, teljes átváltozása viszont egyet jelent avval, hogy a test **valamely más környezetbe helyeződik át**, anélkül, hogy meg kellene tennie a közbeeső utat odáig az anyagvilágban. Megnyilvánulhat ilyenformán a yogi — az ember — tetszésszerű helyen, a maga mind elmei, mind anyagi mivoltában. Sőt, ha elmélyedése nem oldja fel testének megnyilvánulását abban a környezetben, amelyet kikapcsol szemléletéből, akkor — de persze csupán a rajta kívülálló egyének szempontjából, — teste a régi környezetben, továbbra is fennmarad. Ebben az esetben pedig testi megnyilvánulása — bár csak egyik helyen cselekszik! — megkettőződik a Természetben.

Mindezt a yoga tanítja így. Hasonló jelenségeket azonban — az áthelyeződési képesség spontán megnyilatkozásainak formájában — elvértve a közönséges életben is észlelhetünk; legalább is számos, szavahihető feljegyzés tanúskodik efféle esetekről és megfigyelésekről. (Lásd. C. Flammarion, B. Joire, S.V.Schrenck-Notzing műveit, stb.) Teljesen mellékes viszont, hogy a följegyzett esetek hány százaléka alapszik érzéksalódáson. Mert ha még a vonatkozó tanúságtételek egyikét sem tekintjük hitelesnek: a térbeli, stb. áthelyeződés tünetényeinek a **lehetősége akkor is fennáll**, — hiszen a yogi, ha a szimbólum-viszonyokat meg tudja

-----
Patandzsali Yoga-Aforizmái, III.42.

változtatni a Természetben, egyúttal a megnyilvánulásokat, a környezetet és a

külvilágot is megváltoztathatja, függetlenül a megszokott törvényszerűségektől, amelyek között mint emberek élünk.

Az anyagi világ — minden tárgyával és jelenségével együtt — pusztán illúzió. Tulajdonképpen lényege, melyből minden káprázat fakad, mindenkor a szimbólumok halmaza és szövevénye. Minden oly hatás tehát, mely közvetlenül a szimbólumokat éri: az anyagi világot *lényegében* változtatja meg, illetőleg magukat a fennálló illúziókat alakítja.

Relatív eltűnésről, *láthatatlanná válásról (antardhána)* is beszélhetünk, abban az értelemben, hogy a yogi, ha elmélyedését a test *látható* alakjára irányítja, és az elmélyedése révén, elmélyedésének erejével — a látószerv és a fény közötti fennálló viszony és kapcsolat szimbólumainak a háttérbe-szorítása és elfojtása mellett — meggátolja a testnek, mint a megfigyelés tárgyának, "önmagát-észrevetető" erejét, illetőleg az erő megnyilvánulását az anyagvilágban: *természerszerűleg megszünteti teste láthatóságát*. Ez esetben fizikai megnyilvánulásai — a látási-benyomások terén — *észlelhetetlenné válnak*, mind önmaga, mind a külső megfigyelők számára. Valamely test *tényleges eltűnését* ezzel szemben, a yoga tanítása szerint, a yogi annak az elmélyedésnek a keretében valósíthatja meg, mely elmélyedés a testet alkotó és a testi megnyilvánulásokat létrehozó szimbólumoknak és szimbólum-kapcsolatoknak a teljes és maradéktalan háttérbe-szorítására, illetőleg a feloldására irányul.

Minthogy pedig a (megnyilvánulásukra nézve) feloldott szimbólum-kapcsolatok *tértől és időtől függetlenek*, és bármely létviszonylatban -tehát tetszésszerű helyen — eredeti mivoltukban *visszaállíthatók*: lehetővé válik ilyenformán valamely testnek (vagy tárgynak) *a tényleges áthelyezése, akármely környezetbe*.

Ebben látjuk az ún. *apport-jelenségeket* — tárgyak eltűnésének és más helyen újra megjelenésének, illetőleg az anyagon való áthatolás jelenségének — tulajdonképpen *magyarázatát*. Az elmélyülő misztikus — akár tudatosan irányítja elmélyedését (yogi), akár öntudatlanul (pl. a spiritizmus körében, a fizikális jelenségek létrehozására képes *médium*) valójában *nem az apportálandó tárgyak durva anyagát bontja szét elemi atomjaira* (mert ez az anyagvilágban nem is lehetséges), hanem a tárgyakat alkotó szimbólum-kapcsolatok *összes megnyilvánulásait* oldja fel, oly értelemben, hogy az apportálandó tárgy szimbólumait — a környezetet alkotó, egyéb szimbólum-kapcsolatoktól — teljesen függetleníti és a megnyilvánulás határvonalán belül, lappangásra kényszerítve, valamely másik környezettel kapcsolatban állítja vissza, amikor is az illető tárgy, eredeti mivoltában, az *utóbbi környezetben újra megnyilvánul*. Tárgyak efféle áthelyezésének elvileg nem lehetnek térbeli akadályai (pld. falak, távolság, stb.) hiszen a lappangó szimbólumok az anyagvilágbeli téren *kívül* rejtőznek a

Természetben. A valóságban azonban az áthidalható távolságok az elmélyülés mélységétől függnének, és csupán az egész Természetet felölelő, legmagasabbrendű elmélyedésben válhatnak korlátlaná.

A fizikális jelenségeket előidéző különleges képességek másrészt, *ha nem valamely tudatosan irányított, legmagasabbrendű elmélyedés eredményei*: csak sorsszerűek — mintegy *véletlenszerűek* — lehetnek. Tárgyilagos emberi szempontból megítélve tehát többé-kevésbé *értelmetlennek* tűnnek fel. A spontán létrehozott apport-jelenségekben rendszerint nem találunk több észszerűséget, mint amennyit egy apró gyermektől várhatunk, aki pusztán játékból cselekszik, erőit és képességeit próbálgatva az életben, a külvilágban.

Ha meggondoljuk viszont, hogy a spontán támadó különleges képességek és a kibontakozó, legmagasabb-rendű megismerés körülbelül úgy viszonylanak a fejlődés *emberi* fokozatához, mint ahogy a felnőtt ember képességei viszonylag a csecsemő, vagy a gyermek fejlődési fokához az életben, — akkor megérthetjük azt is, hogy az áthidaló-megismerésből fakadó különleges képességek minden spontán megnyilatkozása csakugyan "játék", az egyén egy-egy szárnypróbálgatása, melynek korántsem az a célja, hogy értelmes jelenségeket produkáljon, hanem mindössze a *kipróbálás* és a *gyakorlás* célját szolgálja.

Más a helyzet azonban akkor, ha a különleges képességek a tudatosan irányított *yoga-elmélyedésből* fakadnak.

A yoga tanítása szerint, a durva elemekre, valamint a Természet egyes szintjeinek az elemekben bennerejlő mivoltára alkalmazott és irányított elmélyedés (*szamyama*), végső fokon, az elemek, a megnyilvánulások, illetőleg az *anyagvilág* felett való uralkodáshoz vezet.

Az így megvalósuló, korlátlaná váló *uralkodásnak* pedig egyúttal végtelenül sokirányú *alkalmazási lehetőségét* is magában rejti az elmélyedés gyakorlata. Hiszen minden elmélyedésben, mint tudjuk, mind a nyolc alapvető különleges-képesség megvalósul. Valamennyi *sziddhi* tehát együttjár az elemek felett való uralkodással is.

A yogi ilyenformán teljes mértékben ura az anyagvilágnak.

Testének anyaga pedig a durva elemekből áll. Hasonlóképpen uralkodik tehát a *testén* is. Megszüntetheti teste hibáit, megszüntetheti annak sérülékenységét és elpusztíthatóságát, valamint függetlenítheti testének anyagát az elemeknek a Természetben fennálló törvényszerűségeitől is. Ha úgy akarja, teste nem öregszik. Kórokozó csírák, mérgek, tűz, stb. pedig nincsenek hatással rá.

A különleges képességek ily irányú alkalmazása ezért módot ad egyben a **gyógyításra** is; nemcsak a yogi saját testét, hanem bármely élő testet illetőleg, tekintet nélkül a térbeli távolságra.

Ha pedig a gyógyítás készsége együttjár az elmélyedésben az **apport-jelenségeket** előidéző különleges-képesség teljes mértékű kibontakozásával is, akkor elvileg annak sincs akadálya, hogy az elmélyedő yogi valamely test hibás, vagy hiányos részei és szervei

-----

Patandzsali Yoga-Aforizmái, III. 44-46.

helyébe idegen, egészséges anyagot (szerveket) ültessen át, elmélyedésének az **anyag áthelyezését** megvalósító erejével. Minthogy pedig másrészt az anyag felett való uralkodás az anyag **minőségi átalakítására** is módot és lehetőséget nyújt, megfelelő szimbólum-kapcsolatok háttérbeszorítása, illetőleg aktiválása révén, azért valamely test beteg szervei pusztán a **földből** — a szilárdság szimbólumának köréből — is újjáalkothatók. Stb.

Megérthetjük tehát a yogik és misztikusok csodatételeit, egyedül a szimbólumok tanának — a Természetet alkotó illúziók hátterének — megfelelő ismeretére támaszkodva, anélkül, hogy természetfeletti jelenségeket látnánk a cselekedeteikben.

Már többször mondtuk, de még így sem győzzük eléggé hangsúlyozni, hogy a kézzelfogható és látható anyag — a testek és tárgyak anyaga — nem valóság, hanem csak az érző- és cselekvő-képességeink által körénk kivetített káprázat. Ami valóban valóság az anyagban, az mindenkor a szimbólum. A szimbólumok közvetlen megismerése és az azokon való uralkodás tehát természetszerűleg az anyagvilág **megszokott törvényszerűségei fölé emelkedéshez** kell, hogy vezessen, mégpedig messze túl azokon a korlátokon, amelyek között — mint emberek — élünk és gondolkozunk!

Így például, a yoga azt tanítja a továbbiakban, hogy a közvetlenül az érző- és cselekvő-képességek lényegére és a Természetnek e képességekben bennerejlő egyes szintjeire alkalmazott és irányított elmélyedés révén a yogi megszerzi az **érzékek és cselekvőképességek felett való korlátlan uralmat is**.

Az elmélyedés eme fokán az egyénnek már nincs szüksége megkülönböztethető **érző- és cselekvő-szervekre**, valamint érző és cselekvő **képességekre** sem, hanem megvalósíthatja, hogy az érzéki benyomások, — szervektől és képességektől

függetlenül — mint szimbólum-kapcsolatok, pusztán *önmagukban jöjjenek létre*. Ilyenformán pedig valóban mindent megtehet, és mindent megteremthet belső és külső világában, anélkül, hogy cselekvéseiben a szervek és képességek anyaghoz-kötöttsége bármily értelemben, bármily fokban is korlátozhatná. A mindent-megteremtés különleges képessége pedig már az *ősanagon* való uralkodással egyértelmű.

Ebben állnak a yoga-elmélyedés *végtelen* lehetőségei. Azé az elmélyedése, amely *határozottan*, egyetlen pontra, *egyetlen szamszkarára irányul – mint a Természet középpontjára!*

Kíséreljük meg ezúttal az irányított *elmélyedés* és a nem irányított *elmélyülés* között fennálló különbségnek a *grafikus ábrázolását* is, még egyszer összefoglalva az eddig elmondottakat, hogy világosan áttekinthessük a kétféle szemlélet egymástól eltérő útvonalát.

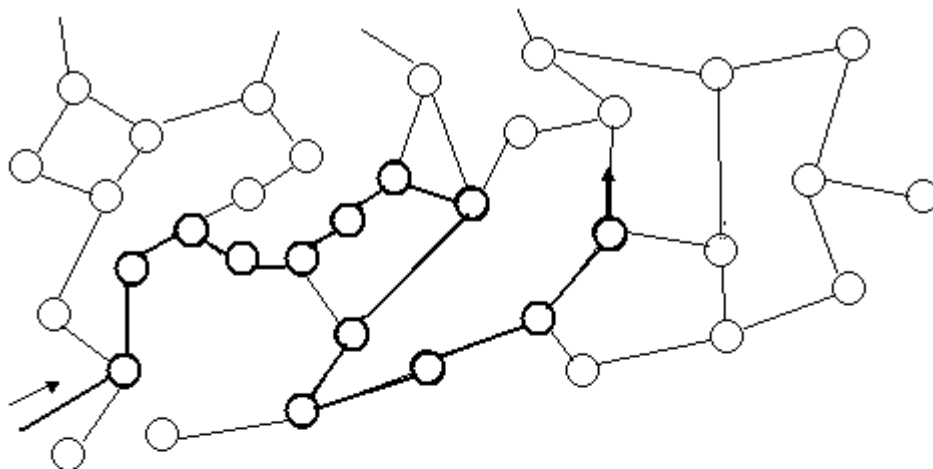
Tudjuk, hogy az egyenesvonalú elmélyedés csupán a szimbólumokra – és végül *egyetlen* szamszkarára - irányul és független a szimbólum-kapcsolatoktól, bárha a tökéletes megismerésben e kapcsolatok viszonyát is megismeri. Ezzel szemben az irányvesztett elmélyülés mindenkor a szimbólum-kapcsolatok rabja, és e kapcsolatok *között*, azok *mentén* bolyong.

Patandzsali Yoga-Aforizmaí, III. 47-48.

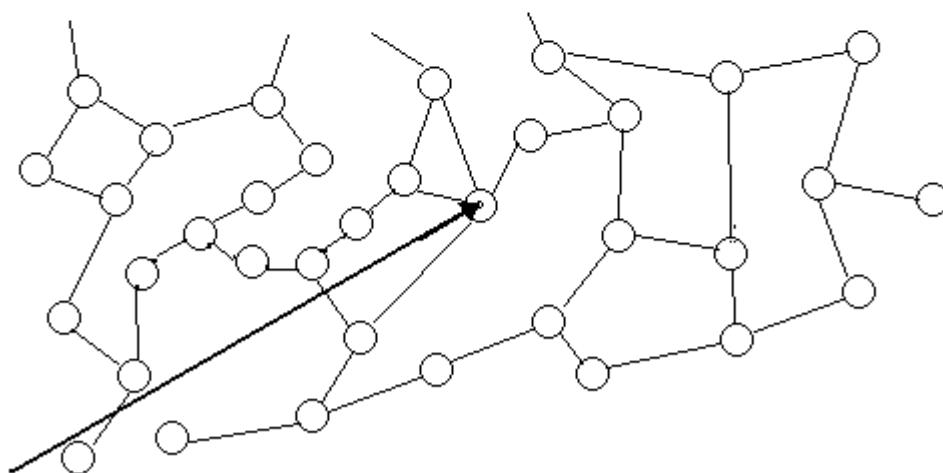
Ha grafikusan ábrázoljuk (helyesebben: *jelképezzük*) a *meg-nem-nyilvánuló szimbólumok* ösztönvilágbeli szövevényét, akkor — ha a szimbólumokat körökkel fejezzük ki — minden szimbólumnak (körnek) *legfeljebb háromirányú* kapcsolatát tüntethetjük fel. (Lásd a 9. ábrát.) Mert abban az esetben, ha valamely szimbólum (szamszkará) *négy* másik szimbólummal áll kapcsolatban: *fennáll a szimbólum "tengelyrendszerének" mind az öt metszéspontja, és ennél fogva az illető szimbólum megnyilvánul az anyagvilágban!* (Lásd a 6. ábrát!) A szamszkará tengelyrendszerének négy "sarka" ugyanis csak akkor alkot metszéspontokat, ha mindegyik "sarok" egy-egy kívülálló szimbólummal kapcsolódik; akkor pedig fennáll az az *ötödik* metszéspont is — a szamszkará középpontjában. Mind az öt metszéspont fennállása esetén viszont a szamszkará már közvetlen megnyilvánulást hoz létre. A meg-nem-nyilvánuló szimbólumoknak tehát négyirányú kapcsolatuk soha sincs, a megnyilvánulás határvonala mögött.

A 9. ábra tünteti fel az irányvesztett szemlélet útvonalát a meg-nem-nyilvánuló szimbólumok szövevényében. Mint látjuk, e szemlélet csupán érinti a

szimbólumokat, és ***mindenkor a fennálló szimbólum-kapcsolatokat követi***, azok hálójába keveredik, sorsszerűen változtatva irányát a szimbólumok között, a szimbólum-szövevény valamely területén, amelyből önerejéből nem tud szabadulni. E szemlélet zeg-zugos irányban halad, egy-egy szimbólumot többször is érinthet, és ilyenformán — sorsszerűen — visszatérhet önmaga kiindulópontjára is, az ébrenlétbe.

9. ÁBRA

10. ÁBRA

A 10. ábrán ezzel szemben az irányított elmélyedés egyenes vonalát látjuk, mely egyetlen szimbólumba torkollik, bárha keresztülhalad is a szimbólum-kapcsolatok számtalan vonalán. Amikor a szemlélet ***egyetlen szimbólumban*** olvad fel: e szimbólumból áttekintheti a szimbólumok összességét, az egész természetet; hiszen a Természet ***valamennyi*** szimbóluma valamely viszonyban áll e szamszkarával. Ez a ***tökéletes megismerés***. Lényege: a szimbólumoknak és a

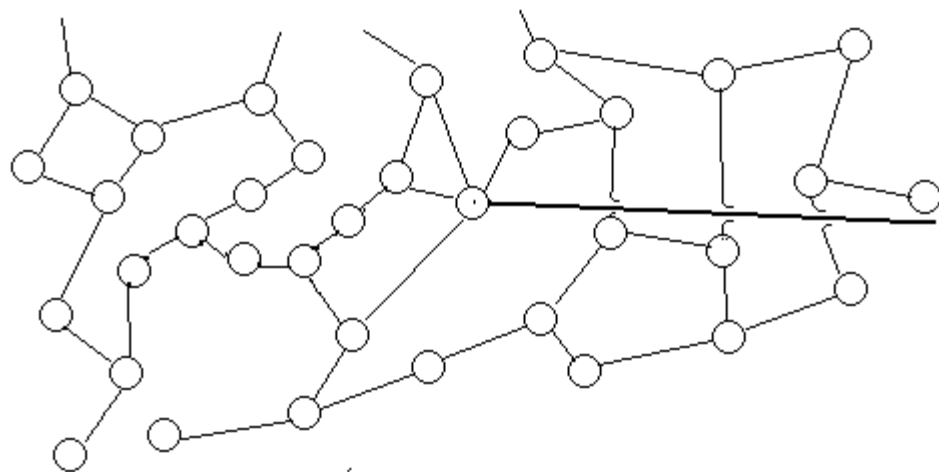

szimbólum-kapcsolatoknak *csupán a megismerésében* áll, anélkül, hogy a szemlélet valóban felvenné és követné e kapcsolatok zeg-zugos irányát!

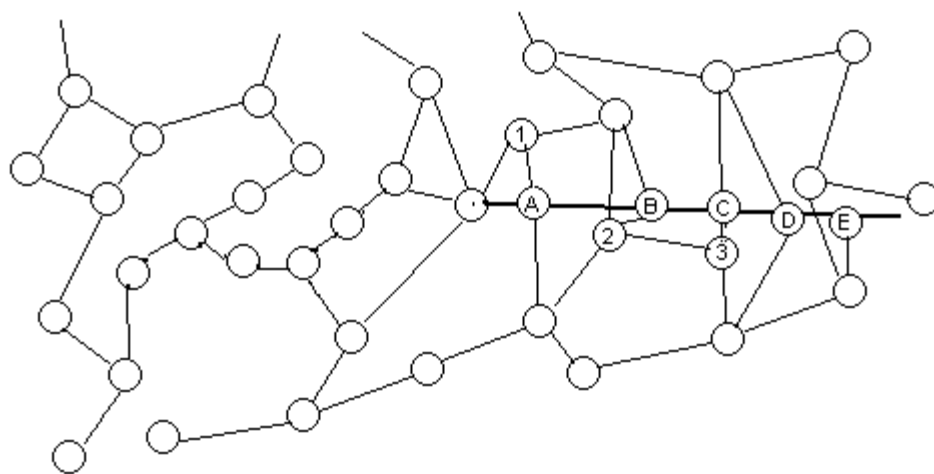
A 9. és 10. ábra szemléltetően ábrázolja az elmélyülés és az elmélyedés közötti különbséget.

Hasonlóképpen, grafikus ábrázolással fejezhetjük ki — jelképesen — a szimbólumok tetszés szerinti háttérbeszorításának és megnyilvánításának, vagyis a különleges képességeknek a kapcsolatok *megbontásában* és új kapcsolatok *alkotásában* megnyilvánuló alkalmazását és mivoltát is.

A 11. ábra tünteti fel az elmélyedés magvaul szolgáló szimbólumból *kifelé irányuló lélegzés (kilélegzés)* irányvonalát. Amikor az öntudat az elmélyedésből ismét az anyagvilág felé fordul: a kilélegzés erejével mintegy "elfújhatja" az útjában álló szimbólum-kapcsolatokat — *mint ahogy a fűvás a lángot is oldalra térítheti, anélkül, hogy eloltaná*. A fennálló kapcsolatok *valójában nem szűnnek meg* ilyenkor. Megbontásuk ténye csupán addig áll fenn, ameddig maga a kilélegzés végbemegy. A különleges képességek a sorsszerű megnyilvánulásokat tehát csak *átmenetileg* szoríthatják háttérbe.

11. ÁBRA

12. ÁBRA

A kilélegzés hatásának megszűntével a kapcsolatok ismét helyreállnak, és szövevényük **változatlan** marad. A különleges képességek révén eltüntetett megnyilvánulások valamikor **újra felmerülnek** tehát, és visszaáll a Természet régi rendje.

Ha azonban a yogi az elmélyedésből való visszafordulás tényében — a kilélegzésben — az **ősanyag** néhány preexisztenciális szamszkáráját **kapcsolatba hozza a fennálló szimbólumokkal**, akkor valóban új kapcsolatok alakulnak ki a Természetben. A 12. ábrán az A, B, C, D, és E betűvel megjelölt szamszkárák jelképezik az ősanyagból felmerülő szimbólumokat, a kilélegzés vonalán. E szimbólumok **valóban** megváltoztatják az ösztönvilág szimbólum-szövevényét. Mindazok a szamszkárák pedig, melyek ilyen esetben négy irányú kapcsolatba kerülnek: anyagvilágbeli **megnyilvánulásokat** hoznak létre. Így tehát a 12. ábrán feltüntetett példánkban az 1., 2., 3., valamint az A, B, C és D szimbólumok valóban megnyilvánulnak az anyagvilágban. **Az ősanyagból felhozott szimbólumok nem merülnek vissza az ősanyagba.** Ezért az 1., 2. és 3.

szimbólumok megnyilvánulása **maradandóvá** válik és független a kilélegzéstől, a kilélegzés fennállásától. Az A, B, C és D szimbólumok azonban a kilélegzés megszűntével — minthogy elveszítik két-két irányú kapcsolatukat — **lappangóvá** válnak, a megnyilvánulás határvonalán belül.

Amikor a kilélegzés (vastagon jelölt) vonalát az ábrából már hiányzónak tekintjük!

Ebben látjuk a Természet megváltoztatásának, az un. **csodatételnek** a voltaképpeni magyarázatát, és megérthetjük, hogy az így létrehozott változások részben **fennmaradnak**, részben pedig **megszűnnek** — a yogi különleges-képességének a természetszerű háttérbemerülése után.

Így például valamely, a hőhatásokkal szemben érzéketlenné és sérthetlenné tett testfelület **ismét megpörkölköhetővé, megégethetővé válik**, a láthatatlanná tett tárgy **újra látható lesz**, stb., viszont az apportált tárgy megmarad, a vaknak visszaadott látása is csak **külső okok következtében szűnhetik meg újból**, és így tovább.

A Természet a yogi számára tehát nemcsak végtelen megismerési, hanem végtelen cselekvési lehetőségek színtere is.

Hiszen éppen **ez a Természet voltaképpeni célja**: a végtelen tapasztalatszerzés, és ennek kapcsán a tapasztalatok és a relativitások köréből való felszabadulásnak — a Lélek elkülönülésének — a megvalósulása!

Az ember azonban szűk látókörében él a földön. Megismerését és cselekedeteit tekintve, törvényszerűségek és kötöttségek rabja. Különleges képességeit még csak ösztönszerűen, öntudatlanul alkalmazza. Nem mer nyíltan szembenézni e képességekkel és nem elég bátor ahhoz, hogy tudomást vegyen arról, ami meghaladja gondolkozásbeli felfogását; mint ahogy a serdülő ifjú is fél és visszaretten a szívében először feltámadó szerelem — az "ismeretlen" megnyilatkozásának — nyílt felismerésétől. Tagadja inkább a mélységeket, amelyekbe lebecsátkozhatnak, tagadja még az azokra valló tapasztalatait is.

Egyedül a yogi, az elmélyedő, aki ismeri a Természetet és ismeri annak céljait, látja meg az ember igazi helyét a Természetben, a **középpontban**, és ért egyet e magasztos hellyel járó megismerések, cselekvési lehetőségek és végtelen felelősség kérdésében is — a Természettel.

Mert az ember számára az életben, minden közönséges és megszokott képesség alkalmazása csak játék, vagy pedig eszköz, **a hatalom eszköze**, amelyet önös és

önző céljainak szolgálatába állít. ***Ugyanígy fogja fel tehát az ember a különleges-képességek megnyilatkozásait is!***

A mágia gyakorlata, a tekintélyt szerző varázslás és boszorkányság, stb. mind ennek az önös beállítottságnak a következménye — az emberiség történetében.

Ez a szűkkörű és önös felfogás a Természet háttérét szellemekkel, kísértetekkel, ördögökkel és istenekkel népesíti be. Hiszen minden olyan elmélyülés, amelyet nem a Természet helyes ismerete, hanem babonák és hiedelmek irányítanak, éppúgy elvezetheti az embert — a szemléletet — a boszorkány-gyűlések valamely látszat-világába (loká-jába), "inkubuszok" és "szukkubák" fajtalankodásainak körébe, mint ahogy lehetővé teheti felidézett halottak megjelenését, vagy kavicsok, kígyók és madarak apportálását is, kíváncsi és rejtelemre vágyó embereknek a túlvilágot kutató ülésein, stb.

Mindez azonban nem segíti elő ***ésszerűen*** az egyén fejlődését.

A yogi nem törekszik a különleges képességek elérésére! Nem vágyik tekintélyre, hatalomra, mert nincsenek egyéni céljai. De nem tévedhet látszat-világok káprázatkörébe sem, minthogy mindenkor a legvégső célt — az ABSZOLTUMOT — tartja szem előtt.

A yogi nem varázsló. Csak ***tökéletes ember*** — a szónak legnemesebb, legmagasabbrendű és már ***valóban korlátlan értelmében***.

A yogi jól tudja, hogy ***aki belső-világát megváltoztatja, az a külső, a tárgyi világot is megváltoztatja egyben***. Törekvésével és igyekezetével tehát, mely a végtelen ***belső*** megismerésre irányul és saját egyéni fejlődését viszi előbbre, voltaképpen az egész emberiséget, a megmérhetetlen világot, a lét és a Természet ***egészét*** szolgálja.

Jól tudja, hogy a különleges képességeknek — helyes értelemben — csak az elmélyedésből szabad fakadniuk. Azok minden oly alkalmazása pedig, mely a Természet fennálló rendjébe való beavatkozással egyértelmű, még a megismerés és az egyéni fejlődés szempontjából is, ésszerűtlen és helytelen!

Nem változtatja meg tehát a Természet rendjét. És nem demonstrálja különleges képességeit, — sem önmaga, sem az emberek előtt.

IX. A Lélek.

Ha a Lélekről kívánunk beszélni és a Lélek tulajdonképpeni mivoltát akarjuk - legalább némiképpen - megvilágítani, akkor ismét abból a megállapításból kell kiindulnunk, hogy a Természet valóságai nem az anyagvilágbeli tárgyak és jelenségek, hanem csupán a **szimbólumok**. Minden szimbólum, mint tudjuk, visszavezethető egyetlen szimbólumra: a Természet szimbólumára. Maga a Természet is azonban - csak **relatív** valóság. **Más, mint a Lélek, az Abszolútum!**

A Lélek az egyetlen valóság, amelyet az ember **sohasem** ismerhet meg annak igazi mivoltában, még a legmélyebb elmélyedésben sem.

A Lélek: **abszolút** Valóság. Nem tartozik a Természethez. Még a Természet egészét felölelő megismerés sem érinti tehát a Lelket. De ugyanakkor a Lélek - mint ABSZOLUTUM - mégis bennerejlik minden megismerésben, hiszen a voltaképpeni megismerő, a voltaképpeni szemlélő: **mindenkor maga a Lélek!**

Csak tagadó formában határozhatjuk meg a Lélek mivoltát: **nem ez és nem az!...**Minthogy a megismerés sohasem irányulhat a legbensőbb középpontra - a megismerőre, - amelynek számára a megismerés létrejön.

Másrészt viszont, minthogy a Természet **nem** az ABSZOLUT Valóság: azért a Lélek Valóságának a Természet körében **csakis negatívumokkal** kifejezhető mivolta mindenkor azt bizonyítja, hogy a Lélek minden tekintetben **kívül áll a Természet relativitásainak körén**.

A "minden relativitás középpontjában" és a "relativitásokon kívül állás" ellentétes fogalma pedig csakis az ABSZOLUTUM szempontjából jelenthet **egyet**; az ABSZOLUTUMNAK a szempontjából, amely - éppen, mert abszolút valóság - semmi mással nem hozható viszonyba, csak önmagával.

Nehéz akár vázlatosan is körülírnunk, de éppoly nehéz még hozzávetőlegesen elképzelnünk is azt a **különbséget**, amely fennáll a Lélek és a Természet között. Hiszen a yoga tanítása szerint: **pusztán ennek a fennálló különbségnek a megismert voltából is mindentudás és mindenhatóság származik!**

Kíséreljük meg mégis az összehasonlítást. Kövessünk valamely tapogatódzó gondolatmenetet, amely a Természettől a Lélekig vezet. Akármilyen hiányos is az így kialakuló gondolatmenetünk, nem róható fel hibájául a hézagossága, hiszen

nem a logikus gondolkozásunkra, nem a logikus megértésre, hanem egyedül a felsőbb megismerésünkre apellál.

A Természet, mint tudjuk, **három alkotórészből** - anyagból, erőből és értelemből - áll. E három alkotórész nem más, mint a szimbólumok három különböző arculata. A Természetet a **szimbólumok** alkotják. A szimbólumok viszont csak úgy hozhatnak létre bármit, csak úgy fejthetnek ki valamely hatást, ha **nem egyedülállók**, hanem ha egymással bármily értelmű **viszonyba** kerülnek. A viszony lényege pedig a **relativitás**.

A szimbólumok összességéből álló Természet - a yoga tanítása szerint - **nem önmagáért van**, hanem azt a célt szolgálja, hogy benne a relativitások felmerülhessenek, fennállhassanak és megnyilatkozhassanak; illetőleg azért jött létre a Természet, mert relativitások egyáltalában **felmerültek**.

A **relativitások összessége** alkotja a megismerés tárgyát és hozza létre a megismerést is. Hiszen egyrészt **csakis** az lehet megismerhető, ami relatív; másrészt pedig éppen a relativitásokban rejlő **összehasonlítás** lehetősége és ténye alkotja magát a megismerést. A tényleges "megismerő" tehát más kell, hogy legyen, mint a Természet, mert valamennyi relativitás - maradéktalanul - csak akkor válhatik megismerhetővé, ha maga a "megismerő" az **összes relativitásokon kívül** áll! Valóban **megismerő** ezért csakis az **Abszolútum** lehet. Ami pedig abszolút, annak sehol sem lehet helye a relativitások körében. A Természet tehát valóban nem foglalhatja magában a Lelket, az ABSZOLUTUMOT. A Lélek ellenben - minthogy nincs meghatározható **helye**: - a relativitásokat bárhonnan, bármely középpont szemszögéből megismerheti, hiszen akármely terület-nélküli pont egyúttal **abszolút** középpont is lehet a Természetben.

Minden, ami létrejön, a Természetben jön létre és a Természettől nyeri létét. Az Abszolútum sohasem indít valamely folyamatot és sohasem szenved el valamely folyamat visszahatását, minthogy semmivel sem kerül viszonyba, ami nem önmaga. **A Lélek tehát nem cselekvő és nem változó.** A Léleknek nincs akarata, valójában nem sugároz erőt, sőt még világosságot sem. Mégis a Lélek **hatására** támad a Természet, és minden, ami bennerejlik a Természetben! Olyformán, hogy mivel az ABSZOLUTUM az **egyetlen** valóság: azért mindaz, ami **relatív**, ennek az egyetlen valóságnak a **tükröképe** lehet csupán. **Illúzió tehát a Természet**, mely a maga létével és káprázatával: egyben az ABSZOLUTUM valóság-voltát is bizonyítja.

Beláthatjuk, hogy az ABSZOLUTUM nem lehet teljes és egyedülálló, ha nem zárja ki a relativitások minden lehetőségét maga körül. A relativitások lehetőségei pedig csak úgy szűnhetnek meg az Abszolútum körül, ha megkísérlik

a maguk látszat-létét megvalósítani és éppen ennek a kísérletnek a megvalósítása kapcsán igazolódik be a valótlan voltuk, illetőleg szűnnek meg a maguk mivoltában mint lehetőségek.

Ebben áll a nem-tudásnak és a Természet létrejöttének a magyarázata.

A Lélek ***hatása és ható-ereje*** nyilvánul meg tehát a Természetben, - ***anélkül azonban, hogy a Lélek valóban cselekvőleg hatna, valóban valamely ható-erőt cselekvőleg fejtene ki!***

Ahogy a vasreszelék is szabályos sorokban, tervszerű célirányossággal rendeződik el a mágnes körül, a mágnes közelében, anélkül, hogy a mágnes - ***mint cselekvő*** - bármely értelemben résztvenne ebben a folyamatban, - hasonlóképpen támad a mozgás és a rend a Természetben is: a Léleknek pusztán a ***hatására***, anélkül, hogy a Lélek valóban cselekednék.

A szamszkárák, mint tudjuk, nem függnek tértől és időtől, - mégis örökkévalóak. Mert belőlük áll a Természet, ami - (minthogy benne gyökerezik az idő!) - ***örökkévaló.***

A Lélek viszont ***nem lehet örökkévaló, de nem lehet múlandó sem.*** Minthogy az örökkévalóság és a múlandóság is: egy-egy ***sajátság***, az ABSZOLUTUMNAK pedig nincsenek és nem lehetnek sajátságai. (Minden sajátság ugyanis valamely viszonyt fejez ki és ennél fogva relatív.) A Lélek tehát még az örökkévalóságtól is független, és - képiesen kifejezve - ***mintegy "fölötte áll" még az örökkévalóságnak is.***

Másrészt azonban, minthogy az ABSZOLUTUM az egyedüli VALSG, - azért minden, ami van, benne kell, hogy foglaltassék ebben az EGYETLEN VALÓSÁGBAN, lényegében az Abszolútummal ***egy*** kell, hogy legyen! Ilyenformán pedig a Lélek Valósága mégis bennefoglaltatik, benne tükröződik mindenben, - az örökkévalóságban éppen úgy, mint a múlandóságban.

Minden következtetéssel, mely a Lelket illeti, csak paradoxonokhoz jutunk és juthatunk el.

Ezért mondhatjuk ki a legnagyobb paradoxont is, mely szerint a Lélek tulajdonképpen megismerésének egyetlen módja és lehetősége abban áll, hogy - a legmélyebb elmélyedés világosságában - ***mindent megismerve, ami nem a Lélek: a b b a n, a m i t m é g í g y s e m i s m e r h e t ü n k m e g, "felismerhetjük" a Lélek meg-nem-ismerhető Valóságát!***

Valójában, mint embereknek, nincs is szükségünk arra, hogy valaha is a Lélek tényleges **megismerésére** törekedjünk. Hiszen a **másfajta (aszampradnyáta) elmélyedés** megvalósításával és a yoga végső céljának az elérésével, az **elkülönülés** bekövetkeztével, egyaránt a Lélek Abszolút Valóságába olvad bele emberi öntudatunk.

A Lélek Valóságába való beleolvadás pedig **nem megismerés. Hasonlíthatatlanul több annál.** Hiszen az ABSZOLUTUMBAN - mint egyetlen valóságban - bennerejlik mindannak a lényege, ami egyáltalában létezik és létezhetik, sőt még az is, ami a Természet és a lét körében nem lehetséges.

Amikor az elkülönülésben véglegesen megszűnik az egyén számára a Természet, és így megszűnik maga az egyén is, valójában **mindaz** megmarad, amit az egyén ilyenformán elveszített, amellet, hogy mindez avval is eggyéválí, amí a fejlődés egész folyamán, **sohasem** tartozott hozzá a fejlődő egyénhez. Az elkülönülés nem veszteség tehát, hanem - emberi szempontból nézve - mérhetetlen **nyereséggel** jár! Ha viszont abszolút szempontból tekintjük az elkülönülést, akkor már sem veszteségről, sem nyereségről nem beszélhetünk, minthogy az egyén abszolút középpontja és legbensőbb lényege - a végtelen fejlődés egész folyamán - mindenkor **ugyanaz** az ABSZOLUTUM volt és maradt - a LÉLEK, - mely az elkülönülésben is csak **önmagába** olvad bele és csak önmagában lakozik, önmagában marad meg.

Emberi bölcsesség a Lélek valóságát és mivoltát sohasem foglalhatja meghatározások, definíciók keretébe, hanem egyszerűen csak *szavakat* alkothat - a Lélek jelképes kifejezésére. *Pranava* - az "*AUM*" szó éppúgy magában foglalja tehát az **ABSZOLUTUM**, a **LÉLEK** fogalmát, mint a kínai *TAO* (az út) a szanszkrit *ÍSVARA* (Isten), *ÁTMA* (a halhatatlan én), a számkha-filozófiában használatos *PURUSA* (egyéni lélek), valamint a Védákban alkalmazott *BRÁHMAN*, vagy az arab *ALLAH*, stb. kifejezések. Mindegyik az ember, az egyén és a Természet abszolút középpontjára és az ahhoz vezető útra vonatkozik. Minthogy az út: maga az igazság; az igazság pedig: maga a **LÉLEK**, az **ABSZOLUTUM**.

A **LÉLEK**: van is, meg nincs is.

A **LÉLEK** nem cselekszik. *Mégis szüntelen működést kelt.* Hiszen a Természet minden változása és az egyén minden cselekedete egyaránt a **LÉLEK VALÓSÁGNAK** a hatására támad, és a **LÉLEK VALÓSÁGÁT** tükrözi.

A tükröződésben keletkezik és alakul ki az **EGYBŐL A KETTŐ**. (Lélek és Természet.)

Minthogy azonban a tükröződés - a kialakulás - maga is önálló egységet alkot: a **KETTŐ** valójában széjjeltagozódik **HÁROMMÁ**. (*Lélek, lélekzés és Természet*)

E hármasság alkotja a létet és nem-létet.

E hármasság az énné-válás és a megismerés alapja is.

Ugyancsak e hármasságnak egyik tükröződését láthatjuk az *anyagnak, az erőnek, és az értelemnek* - a Természet három alkotórészének, a szimbólumok hármas arculatának - a lét és nem-lét körében való megnyilatkozásában, illetőleg örök bennerejlésében is.

Egyetlen "tükröződés" sem foglalja magában azonban az **ABSZOLUTUMOT**. Ahogyan az *anyag* nem zárja magába a voltaképpeni Természetet, ahogyan az *erő* nem lehet egyértelmű a lélegzéssel (mint az egész Természetet létrehozó, fenntartó és megszűntető hatással), - éppúgy *az értelem (világosság) sem azonos a LÉLEKKEL!*

Az értelem mégcsak bizonyos *része* sem lehet a Lélek Valóságának, minthogy az **ABSZOLUTUM** sohasem bontható fel részekre. Az értelem (*szattva*) valóban az, ami a *legmagasabbrendű* a Természetben. Mégis, oly mérhetetlenül különbözik a **LÉLEKTŐL** - bárha mint *világosság*: a Lélek Valóságát tükrözi is, - hogy pusztán az értelem és a **LÉLEK** között fennálló *különbség* megismerése is már egyértelmű

a mindentudással.

Hiába keressük tehát a LELKET az értelem körében, hiába kutatjuk a világosság mélyén, valójában sohasem találhatunk rá ezen az úton. Mint ahogyan még a legvilágosabb tükörképünkben sem találhatjuk meg és érhetjük el soha **önmagunkat**.

Fölösleges bizonyítanunk is a LÉLEK "létét" és valóságát.

Lásd az I. kötet X. fejezetét.

Patandzsali Yoga-Aforizmái, III. 49.

Hiszen a "valóság" szónak - mint fogalomnak - ***annyiféle értelme van, ahány szempontból tekintjük!***

A számkha-yoga filozófia irodalma gyakran megkísérli mégis a bizonyítást. Egyes bölcselek és szövegmagyarázók megelégednek a Védák, a Szent Könyvek megfelelő állításaira való hivatkozással, minthogy az indiai orthodox vallás felfogása szerint a Védák minden szava ***igazság***, mely nem tűr kételkedést. Mások ***következtetésekkel*** igyekeznek bebizonyítani a yoga végső céljának és a LÉLEK VALÓSÁGÁNAK a létezését. Mind e bizonyítási módok azonban elégtelenek, mert az emberi értelem valójában sohasem bizonyíthat be olyan állításokat, amelyekre nézve a logika már nem érvényes.

Afféle elmefuttatások, mint például, hogy "...az én-tudat, a Lélek valósága nélkül, ***éppúgy nem jöhetne létre***, mint ahogy árnyék nem jöhet létre árnyékot-vető fényforrás híján!", vagy pedig hogy "...minden, ami részekre bontható (összetett): mindenkor ***másnak*** az érdekét szolgálja; ahogy az ág a test céljait szolgálja, éppúgy a test az elmét, az elme pedig - ugyancsak összetett lévén - megint másvalaminek az érdekében van; a sor végén tehát ***lennie kell*** valaminek, ami nem összetett és nem részekre bontható, különben a sor a végtelenbe, a képtelenségbe futna!..." - nem egyebek érzékeltető ***hasonlatoknál***. Logikai bizonyító erejük nincs.

De a yoginak nincs is szüksége semmiféle bizonyításra. Hiszen a yoga egész tana éppen a ***meggyőződésre*** épül fel. A yoga útjának szilárd talaja ugyanis mindenkor a ***közvetlen átélés és a közvetlen tapasztalás***. Aki pedig közvetlenül éli át a valóság megismerését, annak a szemében már nemcsak ***fölöslegessé*** válik, hanem ***értelmetlen*** igyekezetként is kell, hogy feltűnjék minden olyan törekvés, mely a tudat szűk körén belül, ***gondolatokkal*** igyekszik kifejezni és alátámasztani a valóságot, hogy ***hihetővé, elfogadhatóvá váljék éppen az, amiből maga a tudat és***

Így maguk a gondolatok is fakadnak!

A yogi, aki elérte az elmélyedésben a tökéletes megismerést: ***a szimbólumokat érti, a szimbólumok értelmét és lényegét fogja fel - és éli át!***

Megváltozik tehát a yogi gondolkozása is, oly értelemben, hogy még a szavakban is - mint minden megnyilatkozásban - ***jelképet*** lát csupán.

A Természet megnyilvánuló valóságaiban is felismeri a yogi a valóságok kifejezhető jelképeit.

Száma a föld (***prithiví***) jelképe a ***négyzet*** (□), a víz (***apasz***) jelképe a ***félhold*** (☾), a tűz (***tedzsasz***) jelképe a ***háromszög*** (Δ), a levegő (***váyu***) jelképe a ***kör*** (○), - és egyedül a tér (***ákása***) valósága az, ami Természetben ***minden jelkép nélkül való!*** Hiszen a térnek "kifejező tartozéka" (feltétele, ***upádhi-ja***) valóban nincs; a tér mindenkor csak ***hatásaiban*** ismerhető meg, tapasztalható és fogható fel.

Ahogy pedig a föld szimbóluma az elmében a gondolkozó-készségben nyilvánul meg, ahogy a víz

-----
Vesd össze a valóságok táblázatában feltüntetett első és ötödik csoport elemeit! A továbbiakban válik érthetővé az első és ötödik csoport szimbólumainak a párhuzamos egyezése, valamint ilyenformán mind az öt csoport elemeinek a megfelelő egyezése is!

szimbóluma a karaktert alkotja, a tűz szimbóluma buddhit, a levegő szimbóluma pedig az őszanyag mivoltában nyilatkozik meg, ***úgy a tér (ákása): a Lélek valóságával rokon a Természetben.***

A yogi érti és tapasztalásból ismeri a megfelelő egyezéseket. Száma a "jelképek" foglalják magukban a Természet mélyén rejlő valóságokat. Tudja, hogy a ***négyzet*** mint a föld valóságának jelképe a ***tárgyszerűséget*** fejezi ki, mint a gondolkozó-készség jelképe pedig a logikát. Tudja, hogy a víz valóságának jelképe - a félhold - a folyadékok térbeli elhelyezkedési tendenciáját fejezi ki, mint a karakter jelképe pedig a karakternek a megnyilvánult Természet felől, a Természet megnyilvánulási határvonalához való alkalmazkodását a karakter nehézkességét, súlyát, "lefelé" és a megnyilvánulás határfelületén, minden irányban való ***kiterjedési törekvését.*** A ***háromszög***, mint a tűz valóságának jelképe, a ***láng*** vázlatos térbeli alakját szemlélteti, mint buddhi jelképe pedig buddhinak az őszanyag felől, a Természet

megnyilvánulási határvonalához való *illeszkedését* (a háromszög alapja egybeesik a megnyilvánulás-határvonalával, míg felső csúcsa az őanyag mélyébe ékelődik), kifejezván ilyenformán buddhi lángszerű "lobogását", az újraszületésekben megnyilatkozó "nyughatatlanságát", de egyúttal buddhi örökön "felfelé" irányuló törekvését is. A *kör*, mint a levegő valóságának jelképe a légnemű anyagok minden irányba kiterjedését, *minden teret betöltő törekvését* fejezi ki, mint az őanyag jelképe pedig: *az ősanyagnak mindent-magában-foglaló körét* jelképezi. A tér (*ákása*) azonban - éppúgy, mint a Lélek - csak *közvetve*, vagyis mindössze a relativitások körében megnyilatkozó "hatásaiban" ismerhető meg! Legkifejezőbb jelképe tehát: *minden jelkép hiánya*, térre és Lélekre értelmezve, egyaránt.

Megértjük, ezt tudva, a yoga irodalmában használatos ama kifejezést, hogy: a "yoginak *ákása* adja meg a tulajdonképpeni yogát"; hiszen ez az állítás a térnek és a Léleknek erre a jelképes egyértelműségére vonatkozik elsősorban. De jelenti e tételben *ákása* a csakrák közömbösségét, helyesebben a csakrákban lévő *üres teret*, valamint az elmében lezajló alakulások *tökéletes hiányát (csendjét)* is, mint leglényegesebb feltételeit a yoga, az elmélyedés, illetőleg az elkülönülés megvalósulásának!

A Lélek és a tér valóságának jelképes egyezését tekintve, megértjük továbbá a "*Minden ákásából származik!*" kifejezés való értelmét is. Hiszen amíg egyrészt a Természet, valamennyi megnyilatkozásában, sőt meg-nem-nyilvánuló mivoltában is, egyképpen a "kifejezésnélküli" *abszolút* valóságból fakadhat csupán, addig másrészt: ahogyan *ákása* - a puszta tér - valójában magában foglalja az egész anyagvilágot, éppúgy a Lélek is - bárha egyetlen és abszolút Valóság - magában foglalja voltaképpen az *egész Természetet*.

A közömbösség állapota ugyanis a csakrák "üres" voltával egyértelmű. (128-129. oldal.)

Patandzsali Yoga-Aforizmái, I. 2.

s mint ahogyan a Lélek - az egyetlen és a tulajdonképpeni megismerő - önmagában egyesít és tartalmaz minden megismerést, és ezáltal a fejlődés összes lehetőségeit is magábazárja, éppúgy *ákása* - a *tér*, a *csend* - is önmagában őrzi a múltat, a jelent és a jövőt, a cselekedetek és a változások maradéktalan összeségét.

A térben, a csendben tehát bennerejlik mindaz, ami megismerhető. A tér, illetőleg a csend mélyén pedig ott rejlik maga az ABSZOLUTUM - a LÉLEK - is!

Egyedül a jelképek és az analógiák teszik némiképpen érthetővé - az ember számára - az ABSZOLUTUMOT. Mert, bárha ezek sem tudják megvilágítani a

Lélek Valóságát a maga abszolút mivoltában, mégis - bizonyos tekintetben - legalább rámutatnak és rávallanak. Hiszen a relativitások körében is megtaláljuk mindazokat az összefüggéseket - így pld. a szubjektum és objektum viszonyát; valamely hatásnak a ható-októl való függőségét; stb. - melyek az ABSZOLUTUM és a Természet között fennálló, alapvető **különbség** kihatásait tükrözik önmagukban.

Igaz ugyan, hogy a LÉLEK VALÓSÁGÁT - mint abszolútumot - még a yogi sem ismerheti meg. A yogi azonban, aki elérte elmélyedésében a legmagasabbfokú megismerést, visszatekinthet a fejlődés **egész** útjára. Mintegy maga előtt látja tehát a fejlődés útjának **elejét** is.

Látja a **kezdét kezdetét**, - amikor a Lélek, anélkül, hogy valóban változást szenvedett volna, megszámlálhatatlan **egyéni-lélek** mivoltában,

-----

Ákása-krónika!

végtelen sok **sugár** kiindulópontja lett. Minden egyéni-lélek, akkor is, magával az EGYETEMES LÉLEKKEL maradt azonos. Hiszen a sugarak önmaguktól, önmagukban jöttek létre - a **lélegzés** lényegében, - összességükben képviselve a nem-tudást, a Természetet. Valamennyi egyéni-léleknek - mint egy-egy sugár kiindulópontjának - magával a sugárral való pusztá **kapcsolata** alkotta meg kezdetben az egyének végtelen számát: minden egyes egyén magvaként azt az **énségi-szikrát**, mely - mint kigyulladó én-tudatok lappangó, lángralobbantó szikrája - lehetővé tette a létet, az egyénné-válást a Természetben, az újrászületést, vagyis a végnélküli megnyilatkozást,- az életet és az elmúlást, a tapasztalatszerzést, a fejlődést és a felszabadulást.

Az énségi-szikra kilélegzéséből fakadt a lét: **a megnyilvánulás**. Minden megnyilvánulásban **hajlandóságok** nyilvánultak meg és váltak **emlékké**, fölépítve fokozatosan, az emlékek egybehalmozódása és egymáshoz-illeszkedése folytán, az **egyéni ösztönvilágot**. A megnyilvánulások mindenkor megnyilvánulási **pályákat** nyitottak meg a Természetben. E pályák összességéből **egyéni karakter** lett. A megnyilvánulás határvonalán kialakult tehát az **altudat** - az ösztönvilág és a karakter kapcsolataként.

A létrejött altudat már magában foglalta a célokat, de egyúttal az okság törvényszerűségeit is. Elindította és megnyilatkoztatta tehát a **sorsot**, melynek lényegét az ösztönvilág szimbólum-szövevényei alkották - a kezdet kezdetétől fogva és kiterjesztve az idők végtelenségére - a szimbólumok fennálló

kapcsolataiban.

A sors mögött, már kezdetben, ott kellett rejlenie a relativitások **minden lehetőségének** is; különben a sors nem irányíthatta volna a megnyilatkozást - mindenkor a maga mivoltának és fázisának éppen megfelelő lehetőségekre - a Természetben. Az egyéni-lélek viszont már kezdettől fogva **abszolút középpontja** volt minden megnyilatkozásnak. Mint abszolút középpont pedig szembenállt minden relativitással, és ebben a szembenállásban már bennerejlett a relativitások minden irányú **összehasonlításának a** ténye is: a **megismerés**.

Az összehasonlítás tényéből **sorsszerűen** kialakult tehát a megismerésnek - a megnyilatkozásoknak megfelelő - **első eszköze** is: a gondolkozó-**készség**. Valamint létre kellett jönniük mindazoknak a **képességeknek is**, amelyek szubtilis egyesülése és egybehalmozódása alkotja valójában ezt a megnyilatkozásokat megismerő "eszközt" a Természetben. Létrejött ilyenformán - a gondolkozó-készség és a képességek lehetőségeiből - a **tudat** szubtilis köre, a sors megnyilatkozásainak a pusztá megismerése folytán, a megismerés keretében.

De maguk a képességek is megnyilatkozásra törekedtek, mint minden felmerült és kialakult relativitás. Megnyilatkozásuk egyetlen lehetősége viszont abban állt, hogy bizonyos **formát** kellett találniuk, amelyben megnyilatkozhatnak. Mint megnyilatkozási forma, létrejött tehát az **alkat**, mely a maga kezdeti mivoltában csupán **egyszerű anyaggá** sűrítette a megnyilvánulásokat - a sorsban rejlő ritmus első **belélegzési** fázisában.

Az anyaggá sűrűsödés ezek szerint létrehozta azokat a **valóságokat**, amelyekből felépülhetett a **test**, hogy megnyilatkozhatnak benne az alkat, az alkatban a képességek, a képességek egyesülésében a gondolkozókészség, a gondolkozókészségben pedig a karakter és az ösztönvilág.

Létrejöttek tehát a Természetben a **durva elemek**, sorsszerűen kialakult a durva **anyagvilág**.

Maga a fejlődés itt kezdte meg fölfelé törekvő útját - visszatérő szakaszát - a középpont, az ABSZOLUTUM felé.

Az elmélyedés tökéletes-megismerésében kitűnik, hogy valójában **előbb** jött létre a Lélek és a Természet **kapcsolata** - az egyéni sugár, az egyén, - mint ahogy kialakult az egyéni ösztönvilág. Az egyéni ösztönvilágból származó megnyilatkozások pályáiból álló egyéni karakter **előbb** alakult ki, mint a gondolkozó-készség, vagyis a megnyilatkozások megismerésének eszköze. Hasonlóképpen, a gondolkozó-készségnek is **előbb** kellett meglennie, mint ahogy

kialakultak mindazok a képességek, amelyek a gondolkozó-készséget a szintjének megfelelő megnyilatkozásokkal kapcsolták egybe. ppígy a képességeknek is **előbb** kellett kialakulniuk, mint az alkatnak. Az alkat pedig ugyancsak **előbb** kellett, hogy fennálljon, mint az anyagi megnyilvánulás: az **öt elem** a Természetben.

A fejlődés látszólag mégis a durva anyagból indult ki és kezdte meg fölfelé igyekvő örvénylését, a Természet legalacsonyabbrendű szintje felől, - a Lélek felé.

Minden kezdet azonban - mint fogalom - maga is **jelkép**. A yogi, aki elmélyedésében elérte a tökéletes-megismerést, jól tudja, hogy a Természet **örökkévaló**: nem volt és nem is lehetett sehol sem **valóságos kezdete** a fejlődésnek, az egyénné-válásnak! Ha tehát mégis valamely "kezdetről" beszél a yogi, azért teszi csupán, mert a szó, mint jelkép, akkor is magában foglalja a valóságot, amikor nincs tárgyi, logikai értelme a kifejezésnek.

Hasonlóképpen, pusztán jelképes értelemben tekinti a yogi az öntudatot annak a **világosságnak**, amely valójában - mint a felragyogó fény - ott támad, ahol a sugár **anyagba** ütközik, ahol a kiáradó sugár **anyagra talál**.

E jelképes meghatározás szerint pedig az öntudatnak valóban a Természet legtávolabbi körében, az anyagban kell felbukkannia, és - mint az anyag felé kiáramló sugár fényének visszaverődése - valójában az anyag felől kell haladnia az abszolút középpont - a Lélek - felé!

Míg tehát a csakrák és a csakrák rendszerének a kialakulása **feliülről-lefelé** megy végbe a Természetben, addig az öntudatnak - éppen ellenkező irányban - **alulról-felfelé** kell megtennie útját az egyéni sugárban, hogy visszatérjen végül abba a kiindulópontba, amelyből az egyéni sugár fakadt.

Tapasztalásból tudjuk, hogy az **öntudat csakugyan a legalacsonyabb szinten támad**, az anyagban keletkezik, az anyag körében szunnyad, majd a legegyszerűbb **testben** kibontakozva, terjed tovább és emelkedik, a fejlődés egész útvonalán. Nemcsak a Természet egész körében, hanem **az énségi-szikra minden egyes lélegzési periódusában: minden újraszületés alkalmával és minden élet folyamán**.

Az emberi tudomány az **anyag** keletkezését tekinti a fejlődés kezdetének. Megállapítja továbbá, hogy az öntudat fejlődése az egysejtű-lény színvonaláról indul ki, majd a mind differenciáltabb testi megnyilvánulások körében, fokozatosan éri el a személyiség, a tudat, stb. színvonalát. Az emberi értelem és gondolkodás mindenkor megfelel az azonban arról a tényről és szükségességről, hogy **az öntudat keletkezését és kibontakozását már az egyéni megnyilvánulási-tényezők**

és területek egész sorozatának a létrejötte kell, hogy megelőzze a Természetben, hogy e területen az öntudat valóban kibontakozhassék. Hasonlóképpen, mint ahogy a fény-visszatükröződést is mindenkor a fénysugár *odaáramlásának* kell megelőznie.

Ha szem előtt tartjuk ezt az alapelvet, akkor abból a tényből, hogy **van** öntudat a Természet körében, - ha mindössze az élőlények öntudatát vesszük is tekintetbe, - már önként következik, hogy kiindulópontoknak is kell lenniök, amelyekből az egyéni megnyilvánulási-tényezőket létrehozó és alkotó kiáramlások (sugarak) fakadnak. Minthogy pedig minden élőlény öntudata **egy és ugyanazon célpont felé** emelkedik a Természetben, a fejlődés során, - nyilvánvalóvá válik, hogy valamennyi kiáramlás, valamennyi egyéni sugár, **egyetlen és közös** kiindulópontból ered. Valamennyi egyénnek tehát egy és ugyanaz a középpontja. Ennélfogva pedig **minden** egyént-alkotó-rendszer legfelsőbb tényezője - **minden egyéni-lélek - egyetlen pontban, egyetlen Lélekkel kell, hogy azonos legyen.**

Az EGYETLEN és EGYETEMES LÉLEK: az ABSZOLUTUM.

Az a pont pedig, ahonnan minden egyéni sugár kiindul, a megismerés, a meglátás számára mindig rejtve marad. Mert mint minden kiáradó sugár, az egyéni sugár is: csak pályájának a **végén** támaszt világosságot. A támaszt világosság pedig - az öntudat, a megismerés világossága - amikor visszafelé haladtában eléri a sugár voltaképpen **kiindulási pontját**, egyben meg is szűnik, hiszen **nincs mire tükröznie többé a sugarat**, ha már elhagyta a relativitások körét és visszatér az ABSZOLUTUMBA.

Az egyéni sugárnak ebben a teljes visszatérésében áll az **elkülönülés** ténye.

Az elkülönülés nem megsemmisülés tehát! Csupán a Természet, illetőleg a relativitások minden megnyilatkozása szűnik meg benne, - a megnyilatkozás minden lehetőségével egyetemben.

Az ABSZOLUTUMNAK önmagában való megmaradása - az elkülönülés - mérhetetlenül több annál, mint ami a lét és a nem-lét valósága **együttvéve**. Hiszen minden lét és nem-lét **ősozában** nyilvánvalóan bennerejlik mindaz, ami valaha volt, van és lesz, ami soha nincs, sőt az is, ami nem is lehetséges!

A yoga legvégső céljának a beteljesülése ezért mérhetetlenül több a létnél, valamint a nem-létnél is, illetőleg a lét és nem-lét ellentétének a teljes együttvalóságánál is.

Ember számára valóban felfoghatatlan és elképzelhetetlen az elkülönülés abszolút

valósága.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy éppen, mert felfoghatatlan, egyben tagadnunk ***is kellene***.

Szabad tagadnunk csupán.

Minthogy a tagadásra módot ad számunkra a Természet, az élet, a gondolkozás.

A yoga nem tiltja ezért a lélek-tagadást (valamint az avval egyértelmű isten-tagadást) sem,- hiszen még a legvégtetesebb emberi tévedés és eltévelyedés sem változtathat a Természeten és a Természet mélyén rejlő valóságon, nem semmisítheti meg azt, és nem alkothat helyette mást. A tévedés legfeljebb ***megnehezíti*** az egyéni fejlődést. Minthogy azonban a fejlődés útja maga az örökkévalóság, - a yogi nem aggódik az Emberért. Mint ahogy nem aggódik a Természetért sem.

A yogi a maga útján halad, a maga célját követi.
Ez a cél pedig egyértelmű a Természet céljával. Elérésében tehát a Természet is
eléri célját - ***a felszabadulást.***

PATANDZSALI YOGA-AFORIZMÁI

Az aforizmák egymagukban nem elegendők ahhoz, hogy azokból megérthessük a yoga tanát.

Patandzsali Yoga-Aforizmái csupán "vezérkönyvül" szolgálnak a *yoga-tanító* számára.

ELSŐ RÉSZ*

1.

Íme a yoga ismertetése.

2.

A yoga: az elmében lezajló alakulásoknak a megszüntetése.

Az "elmében lezajló alakulások" kifejezés alatt értendők az összes gondolkodásbeli, érzésbeli, stb. folyamatok, vagyis mindazok az örvénylések, amelyek az elmében mennek végbe.

3.

Akkor a SZEMLL: saját mivoltának az állapotában marad meg.

-----

*Az Aforizmák első része az *elmével* és az *elmélyedéssel* foglalkozik.

Az aforizmák magyar szövege nem szó szerinti híven tükrözi a szanszkrit kifejezéseket, elsősorban azonban az aforizmák *eredeti értelmét* igyekszik visszaadni, a bennük rejlő *lényegét*, mentesen mindama befolyástól, mely a Patandzsalit követő indiai yoga-kommentátorok szövegmagyarázataiból eredt.

4.

Különbözik pedig megegyezik alakilag (színen) az elmében lezajló alakulásokkal

A Lélek - mint szemlélő - látszólag felveszi ezek alakját, színét: látszólag a Természetben lakozik. Ebben nyilvánul meg az egyéni lét.

Az elmét a Lélek *világossága* hatja át, illetőleg a Lélek Valósága - *mint világosság*

- tükröződik az elmében. E tükröződésben az elmebeli alakulások "árnyéka" (tükörképe, *csháyá*) látszólag a Lélekre is visszavetődik. Természetbeli, tényleges tükröződés (*bimba, pratibimba*) pedig csak úgy jöhet létre, ha ***mind az eredeti, mind a tükörkép egymással alakilag, valamint színben megegyezik.***

Az öntudat világossága ilyenformán azonosítja magát az elmével, illetőleg az elmében lezajló alakulásokkal, a mindenkor "belső világgal", az ***énnel***. Az öntudat mélyén pedig mindenkor a ***Lélek*** a tulajdonképpeni szemlélő, a megismerő. ***Mintegy a Lélek azonosítja tehát magát a káprázatokat.*** Ebben áll a "nem-tudás" ténye.

A Lélek - mint szemlélő - csak akkor marad meg "saját mivoltában", amikor ***nincs, amit szemléljen***, vagyis amikor az elmében lezajló alakulások megszűnése folytán ***nem marad fenn semmi, ami tükröződjék.*** A tükröződés látszatának a megszűnése: megszünteti egyben a kapcsolatot, a nem-tudást is. A kapcsolat megszűnése pedig egyértelmű az ***elkülönüléssel***.

A 3. aforizma az elkülönülés valóságára vonatkozik.

5.

Az elmében lezajló alakulások ötfélék - és erőltettek, vagy nem erőltetettek.

Minden elmebeli alakulás (örvénylés) ugyanis: vagy szándékosan, valamely akarat-hatásra jön létre (erőltetetten), vagy pedig önkénytelenül támad (nem erőltetetten).

Minden szándékosan indított alakulás: ***önös cselekvés***, mely tehát lökést, lendületet ad a sorsnak, és így szenvedésekhez vezet. Az önkéntelen alakulások azonban nélkülözik az önös cselekvés tényét; azokban csupán a sors cselekszik, és ennél fogva - a sors feszültségeinek a kiegyenlítődései folytán - a szenvedések csökkenéséhez vezetnek.

Az aforizma szövegében lévő "erőltetett" szó tehát egyben "szenvetéssel-teljest" is jelent. A "nem-erőltetett" viszont ennek az ellentéte.

Az alakulások öt fajtát (féleségét) a 6. aforizma sorolja fel.

6.

Ezek: helyes megismerés, téves megismerés, képzeletműködés, alvás és

emlékezés.

7.

Tapasztalati megismerésből, logikus következtetésből és igaz tanúbizonyságok útján nyert ismeretekből adódik a helyes megismerés.

Igaz tanúbizonyságok: a helyes megismeréshez eljutott emberek (bölcsek, tanítómesterek) tanúságtételei.

8.

Az a téves tudás, mely a tárgytól eltérő alakot ölt: a téves megismerés.

9.

Szavaknak és fogalmaknak, valóságban létező tárgy híjával végbemenő kombinációja: a képzelet-működés.

10.

Vélekedési támasz híjával lezajló elembeli alakulás: az alvás.

Vélekedési támasz: egyrészt az elme megfelelő, tudatos beállítottsága, másrészt a vélekedés kitűzött tárgya is. Az alvás alakulásánál - az álmodásnál - ez mindkettő ***hiányzik.***

Maga az "alátámasztás" pedig = az elme ***aktivitása***, helyesebben a tudat aktivitásában rejlő ***hajtó-erő*** megnyilvánulása.

(Az alátámasztás mibenlétének ismertetését lásd a II. kötet 101-102. oldalán!)

11.

Megismerésben-már-meglévő tárgynak el nem ejtése: az emlékezés.

Az ***emlékké vált*** hajlandóságok (szamszkarák) természetsszerűleg fennmaradnak az egyéni ösztönvilágban.

Minthogy pedig valamennyi emlék - mint hajlandóság - újra felmerülhet a megnyilvánulás határvonalán, - azért az emlékek fennmaradásának a pusztá

tényében már bennerejlik a voltaképpen **emlékezés** is.

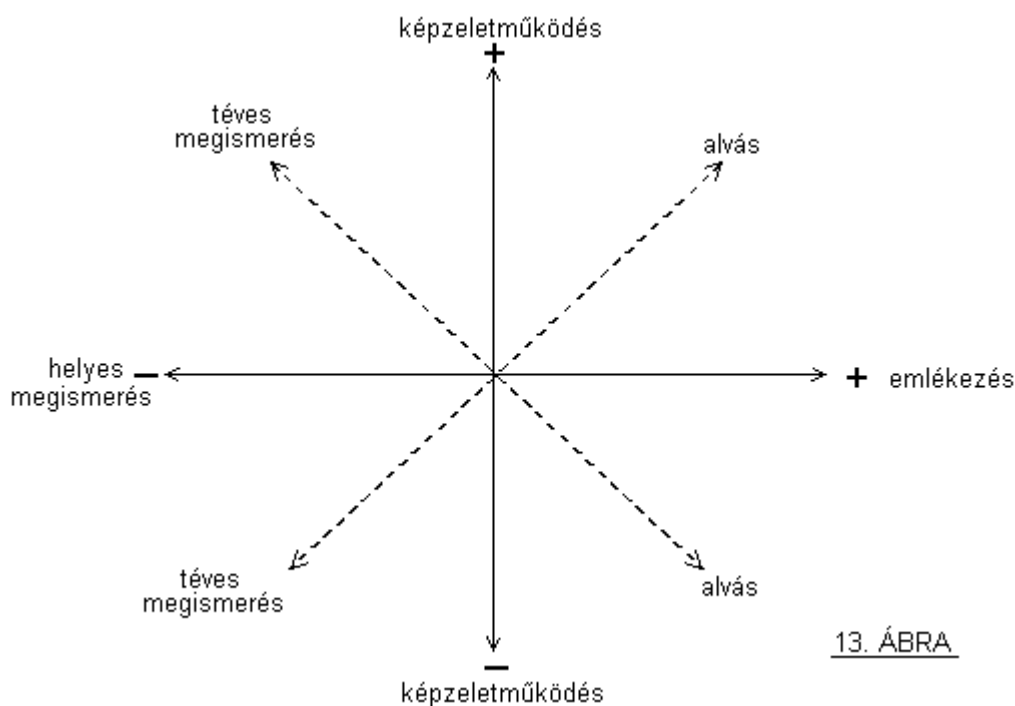
A 7-11. aforizmában ismertetett ötféle alakulás voltaképpen **háromra** vezethető vissza: az **emlékezésre**, továbbá az ezzel összefüggő helyes **megismerésre**, illetőleg a **képzeletműködésre**.

A 13. ábra szemlélteti az elméleti alakulások összefüggését.

A téves megismerés és az alvás: összetett alakulások.

A helyes megismerés és a képzeletműködés együttes hatásának eredője: **a téves megismerés**.

Az emlékezés és a képzeletműködés együttes hatásának eredője: **az alvás (álmodás)**.

13. ÁBRA

A téves megismerés voltaképpen nem egyéb, mint a képzeletműködés által eltérített helyes megismerés.

A képzeletműködés a **karakter** funkciója. Ezért a téves megismerés az elméműködésben **mindenkor az önösség színezetét viseli magán, illetőleg mint önösség nyilvánul meg**. Mindaddig tehát, míg az elmében lezajló alakulásokban a karakter funkciója is bennerejlik és résztvesz, minden megismerés **téves**: hamis

meggyőződés, hamis tudás.

A képzeletműködés: a Természet káprázatának (*máyának*) az a törekvése (dinamikus, vagyis erő-megnyilvánulása), hogy minél messzebbre távolodva - az imaginárius síkon - a *valóságtól*, kialakítsa, fenntartsa és mintegy bebiztosítsa önmaga *látszat-létét*, a Lélek abszolút-voltával szemben.

A képzeletműködés a karakternek az az eszköze, mellyel - egy-egy születés, egy-egy élet folyamán - a karakter az én-tudat látszatát igyekszik biztosítani.

Ha a képzeletműködés nem a helyes-megismerést, hanem az emlékezést befolyásolja - a maga dinamikus dramatizáló törekvésével, - akkor, miként a téves megismerést, az *álmodást* hozza létre, e befolyás *eredőjeként*.

A yoga ilyenformán az elmeműködést végeredményben három funkcióra vezeti vissza; ezek:

1. az asszociáció (emlékezés)
  2. a kombináció (dinamikus képzeletműködés)
  3. a megértés (felfogó-, helyes megismerés).
- (Az ébren-álmodásra vonatkozólag lásd a II. kötet 102. oldalán mondottakat.)

A 13. ábra koordináta-rendszere a tengelyek *pozitív és negatív* irányait tünteti fel.

Az emlékezés - minthogy lényege a szamszkárák ösztönvilágbeli, *tényleges* felhalmozódásában áll - mindenkor *pozitív* értéket képvisel. Ezzel szemben a helyes-megismerés - mely keletkezésekor az emlékezésből indul ki, és megszűntekor ugyancsak az emlékezésbe tér vissza - az emlékezéssel ellentétes irányú (*negatív*), de *azonos* tengelyen ábrázolható alakulás. A képzeletműködés : a 0 pontban a helyes-megismerés és emlékezés tengelyére merőleges - imaginárius - *síkban* fejti ki hatását. Minthogy viszont a képzeletműködés is lehet építő, vagy romboló hatású, azért éppúgy meg kell, hogy legyen a pozitív és negatív iránya. Stb.

12.

Az elmében lezajló alakulások megszűnetésére vezet: a gyakorlás és a váagnélküliség.

A helyes elmélyedés szükséges előfeltétele e kettő. Míg a vágnélküliség a **káros** szamszkárák háttérbe-szorítását, megnyilvánulásaik megszüntetését jelenti, addig a gyakorlás az elmélyedéshez **szükséges** szamszkárák életrekeltését, jelenvalóvá-válását célozza.

13.

A gyakorlás: az alakulásoktól mentes elmebeli állapot megszilárdítására törekvő erőfeszítés.

14.

Ez állapot megszilárdul: hosszú időn át tartó, megszakításoktól mentes és tökéletesen odaadó gyakorlás által.

Lásd a II. kötet 157. oldalán elmondottakat.

15.

A vágnélküliség győzedelmeskedett annál, aki megszabadult mind az észlelt, mind az elképzelt tárgyak iránt érzett szomjúságtól.

16.

A legmagasabb foka a vágnélküliségnek, ha a Természet három alkotórésze iránt érzett szomjúság is megszűnik, a Lélek Valóságát illető megismerés folyományaképpen.

Bár a Lélek nem ismerhető meg, mégis az a tudás, az a megismerés, mely elérkezett odáig, hogy meg tudja különböztetni a Lelket mindattól, ami nem a Lélek: a Lelket illető megismerésnek tekinthető.

A vágnélküliség (mely egyértelmű az egyidejű gondnélküliséggel is) az elme tökéletes mozdulatlanságának, közömbösségének - ösztönzésektől mentes voltának - az elérését jelenti a yoga gyakorlatában.

A vágnélküliség felé vezető út egyes **fokozatai, a számkhya-yoga szerint: 1. viparyaya** = hamis tudás, önösség, 2. **asakti** = krízis (tehetetlenség, valamire képtelenség), 3. **tusti** = egyensúlyba jutás, kiegyensúlyozottság, 4. **sziddhi** = tökéletesség (megkülönböztetni tudás, megkülönböztetés)

A Természet három alkotórésze iránt érzett szomjúság megszűnése egyértelmű a

lét-szomj - az életvágy, az életösztön - megszűnésével.

17.

A tökéletes megismeréssel járó elmélyedésben: a tárgyi elmeműködés, az elvont elmeműködés, a boldogság és a létérzet formája követi egymást.

A tárgyi elmeműködés, annak megszüntetése, az ***elvont*** elmeműködés és annak megszüntetése, együttesen: ***dháraná*** állapotához vezet, az elme összpontosított megrögzítéséhez.

Vesd össze F. Künel szerint a lelki tisztulás, vagyis megvilágosodás folyamatának (Klärungsprozess) négy fázisával: 1. önösség, 2. krízis, 3. egyensúlyba jutás, 4. a megtisztult, megvilágosodott állapot.

A boldogság formája: ***dhyánával***, a folyamatosan végbemenő, szubtilis megismerő-megfigyelés állapotával kapcsolatos.

A *létérzetnek* (a személyes én-tudatnak) az újból való - átmeneti - felmerülése pedig: *szamádhí* állapotának a kialakulását és megvalósulását eredményezi.

(A tárgyi és elvont elmeműködést illetőleg lásd a 143. oldalon, a boldogságot illetőleg a 153. oldalon, a felmerülő létérzetet illetőleg pedig a 160. oldalon elmondottakat!)

18.

Amikor a szamszkárák pusztán csak önmagukban maradnak meg, a minden elmeműködés megszüntetésére irányuló gyakorlás után: az a "másik" elmélyedés.

A másfajta (*aszampradnyáta*) elmélyedés.

Az önmagukban megmaradó szamszkárák: a sors még folyamatban lévő hullámaiban rejlenek. Ezek a szamszkárák - vagyis a sors folyamatban lévő hullámai - okozzák a megváltott yogi öntudatának az anyagvilágba való visszatérését: az elmélyedésből való felébredést. Egyébként nincs szerepük a "másfajta" elmélyedésben, tehát valóban *csak önmagukban* maradnak meg.

(Lásd a 181-183. oldalon.)

19.

A test-nélkül-valók, az ősananyaggal eggyéváltak természetes elmélyedése ez.

A test-nélkül-valók, illetőleg az ősananyaggal eggyéváltak mibenlétére nézve lásd a II. kötet 275-276. oldalán mondottakat.

Minthogy az ősananyaggal eggyéváltak függetlenek a léttől, azért minden elmélyedési (befeled-fordulási) törekvésük közvetlenül a "másfajta" elmélyedésre irányulhat csupán.

20.

Másoknál ez (a "másik" elmélyedés) a magasabbrendű iránt való odaadást, az erőfeszítést, az emlékezni-tudást, az elmélyedést és a tökéletes-megismerést követi.

Az elmélyedés teljes megvalósulásához szükséges:

1. a magasabbrendű iránt való odaadás, vagyis a hit (*sraddhá*), a Lélek Valóságába és a kitűzött lét elérhetőségébe vetett *bizalom*.

2. az erőfeszítés, mely az elme összpontosított megrögzítésére irányul, vagyis **dháraná** állapotának a megvalósulása,

3. az emlékezni-tudás, vagyis **dhyána** állapota, (**dhyána** ugyanis szamszkárák megfigyeléséből, szamszkárák áramlásának az átéléséből áll; a szamszkárák pedig **emlékek**; **dhyána** maga tehát alapjában véve nem más, mint emlékezni-tudás.)

4. maga az elmélyedés, vagyis **szamádhi** állapota,

5. végül a tökéletes-megismerés (**pradnyá**), mely **szamádhi** kialakulását követi.

A "másik" (**aszampradnyáta**) elmélyedés csak mindezek után érhető el, csak mindezeket követően valósítható meg! (Kivételt képez, az I. 23. aforizma szerint a **bhakti-yoga** útja.)

21.

Ahhoz áll közel, aki erőszakosan törekszik feléje. Lásd a 182. oldalon.

22.

Különbség van azok között is, akik enyhén, közepesen, vagy nagy mértékben törekednek,

23.

vagy ÍISVARA (Isten) iránt való odaadással.

Az Isten iránt való odaadás: a szeretet, a bhakti-yoga útja.

24.

ÍISVARA (Isten) a különvaló, LÉLEK; nem érintik az ösztönzések, sem a cselekvés, sem a cselekedetek gyümölcsei, sem ezek szubtilis visszahatásai.

A rajtunk kívülálló élőlények, valamint a rajtunk kívülálló Természet középpontjában álló - tehát tőlünk "különvaló" - Lélek: ÍISVARA.

Ez a meghatározás csak az Abszolútum fogalmáig fel nem emelkedett szemléletre vonatkozik.

Minthogy Abszolút Középpont nincs több, hanem csak egy van, azért ÍISVARA - valójában - maga az ABSZOLTUM.

Csupán az **egyénben** tükröződő ABSZOLTUM, vagyis az egyéni-lélek áll kapcsolatban a Természetben rejlő ösztönzésekkel (a nem-tudással, a létérzettel, a vágyódással, az idegenkedéssel és az életösztönnel), magát az egyetemes LELKET ezek nem érintik.

Az aforizma további állításai önként következnek ebből.

Az ösztönzések kapcsán ugyanis az életben **cselekvés** fakad. A cselekedetek - az okság törvénye szerint - következményekkel járók, **gyümölcsöt** hozóak. A cselekedetek, illetve következményeik **szubtilis visszahatásai**: felépítik a karaktert. A karakter **kihatással** van az ösztönzésekből fakadó cselekedetekre, ezek a cselekedetek is meghozzák gyümölcsüket, szubtilis visszahatásaik tovább építik a karaktert,

-----

Lásd az I. kötet 158-163. oldalán.

ez újabb cselekedetekre van hatással ... - és így tovább, az anyagvilágbeli örök körforgásban.

Mindez azonban nem érinti a LELKET, az ABSZOLTUMOT.

25.

Nála: a mindentudás magva végtelen.

T.i. az ABSZOLTUMBAN.

26.

Mestere ő a legrégibb mestereknek, mert nem határolja az idő.

A legrégibb mesterek (**guruk**) is csak a LÉLEK (Isten) hatására megnyilatkozó szamszkárákból, a szamszkárák végtelen összességéből merítették tudást. (Vesd össze: "Semmi új sincs a nap alatt"; Préd. I.9.)

27.

Kifejezője a PRANAVA szó.

Pranava = AUM.

Vesd össze az evangéliumi "Ige" (vergum, logosz) fogalmával.
(Lásd továbbá a II. kötet 286. oldalán mondottakat.)

28.

Ezt a szót ismételni, értelmét teljes szemlélettel átélni kell.

Az "AUM" szóban ugyanis mind a Lélek, mind a mindenség fogalma bennerejlik.

(Lásd a II. kötet 286. oldalán és e III. kötet 268. oldalán mondottakat.)

29.

Akkor a befelé forduló megismeréshez vezet és akadályok nem merülnek fel.

A befelé forduló helyes megismerés tehát ilyenformán az akadályok felmerülésének a ***megelőzésére*** vezet.

(Avval az állítással, hogy az Isten-jelkép ismétlése és teljes szemlélettel való átélése a helyes megismerésre és egyben a külső akadályok megszűnésére, elkerülésére vezet - lényegében megegyezik a nyugati Christian Science elve is.)

30.

Betegség, korlátoltság, kételkedés, gondatlan megfigyelés, restség, élvezetvágy, hamis fogalmak, a bizonyosság meg nem találása és az állhatatlanság: az elmét eltérítő akadályok.

Eltérítés alatt az elme többfelé-, illetve sokfelé-térítése értendő.

A betegség: a ***test*** tökéletlensége; a korlátoltság: a ***tudat*** tökéletlensége; a kételkedés: az ***altudat*** tökéletlensége.

Az elmében lezajló ötféle alakulással kapcsolatban pedig (Lásd az I. 6. aforizmát): a gondatlan megfigyelés = hiba az ***emlékezés*** terén; a restség = az alvással rokontermészetű hiba; az élvezetvágy = a ***képzeletműködés*** eredménye; a hamis fogalmak = rokontermészetűek a ***téves megismeréssel***; a bizonyosság meg nem találása (t.i. a biztonságos, szilárd talaj meg nem találása, a helyes megismerési alap elvesztése, hiánya) pedig hiba a ***helyes megismerés*** terén. Az állhatatlanság

viszont - *az egész elmének hibája.*

A felsorolt akadályok voltaképpen a *Természet rendjének* akadályai.

(Lásd a II. kötet 212. oldalán.)

31.

Szenvedés - levertség, nyugtalanság, belélegzés és kilélegzés - a kísérői az elme eltérítésének.

Az akadályok következményei ugyanis az egyéni éntudattal függnek össze. Következményeik megnyilvánulnak elsősorban is egy én-tudatbeli ellentétpár: a *levertség* és az azt kiegyensúlyozni törekvő *nyugtalanság* alakjában. A levertség pedig, az *én* szempontjából, mindenkor *belélegzést*, vagyis csökkentértékűségi, fogyatékosági érzést jelent, a nyugtalanság viszont a *kilélegzés*, vagyis az érvényesülési törekvés, az érvényesülés formájában nyilvánul meg.

(Lásd a II. kötet 212. oldalán is.)

32.

Elkerülésére: egyetlen valóságra való (szemléleti) beállítottságának a gyakorlása vezet.

Akár az ember énje mögött rejtőző, legbensőbb középpontját, vagyis az ABSZOLTUMOT értjük az "egyetlen valóság" kifejezésen, - akár pedig úgy értelmezzük az aforizma szövegét, hogy a szemléletnek tetszésszerű, de *egyetlen tárgyra irányított*, teljes mértékű összpontosítását fejezi ki.

33.

Az elme eszményi állapotára vezet -

a teljes szemlélettel való átélése: a mindent felölelő szeretetnek, a minden dologban minden szempontból való részvételnek, a dolgok igenlésének és a közömbösségnek - szerencsével és szerencsétlenséggel, erénnyel és bűnnel szemben.

(Lásd az I. kötet 190. oldalán és a II. 133. oldalán mondottakat!)

34.

vagy a heves kilélegzés és a lélegzésnek a visszatartása,

Az elme tisztultságához (eszményi állapotához) az érvényesülés "visszatartása", vagyis az érvényesülésről való **lemondás** is vezethet. Lemondani azonban csakis **sikerről** lehet (a sikertelenségről való lemondásnak nincs pozitív értelme), ezért a lemondás - a "lélegzés visszatartása" - csakis a **kilélegzés (érvényesülés) fázisát követően** valósítható meg.

A belélegzés, vagyis a fogyatékoság átérzésének a fázisában az elme természetszerűleg nem találhat nyugvópontot.
(Lásd a II. kötet 62. oldalán mondottakat is.)

35.

vagy a gondolkozó-készségnek állhatatosságra való kényszerítésére: az érzékvilág tárgyaival való foglalkozás,

Annyi, mint: tárgyi elmeműködés. A **dháraná** állapotának megvalósításához vezető első lépés.

Lásd a II. kötet 262. oldalán.

Vesd össze F. Künkel meghatározásaival. A mindent felölelő szeretet - közösségi, szociális érzés: Gemeinschaftsgefühl. A részvét (a minden dologban minden szempontból való részvétel): Sachlichkeit. Az öröm, az igenlés: Bejahung. A közömbösség: Loslassen.

36.

illetőleg, amikor a gondolat értelme a tudat csöndjében tündöklök,

A tárgyi elmeműködés megszüntetése. A **dháraná** állapotához vezető **második** lépés.

Lásd a II. kötet 262. oldalán.

37.

illetőleg, amikor az elme oly tárggyal foglalkozik, mellyel vágy nem kapcsolatos,

Annyi, mint: elvont elmeműködés. A *dháraná* állapotához vezető *harmadik* lépés. Lásd a II. kötet 262. oldalán.

38.

illetőleg, amikor ezt az álom és alvás ismerete támasztja alá,

Az elvont elmeműködés megszüntetése: a *dháraná* állapotának megvalósítására vezető *negyedik* és egyben utolsó lépés. Az elvont elmeműködés megszüntetésének állapotát azonban az álom és alvás ismerete kell, hogy alátámassza, különben az elvont elmeműködés megszüntetésével álom-elemek merülnek fel a tudatban - az öntudat lebillen a megnyilvánulás határvonaláról az álomvilág felé - és az elme az alvás állapotába jut, ahelyett, hogy valóban megvalósulna *dháraná* állapota.

Lásd az I. kötet 246-247., a II. kötet 262., valamint ugyancsak a II. kötet 265. oldalán, végül e III. kötet VI. fejezetében.

39.

továbbá: valamely tetszésszerinti tárgynak a folyamatos, szubtilis megismerő-megfigyelése.

Ez - *dháranát* követően - *dhyána* állapota.
Lásd e kötet VI. fejezetében.

A 33-39. aforizmak az elme eszményi állapotának a megvalósítását tárgyalják.

40.

Ennek a hatásköre a legkisebb atomtól egészen a végtelenségig kiterjed.

Ennek = t.i. a *dhyána* állapotbeli megismerő-megfigyelésnek.

41.

A megfigyelő, a megfigyelés és a megfigyelés-tárgya tökéletes eggyéolvadásának állapota áll fenn és áll elő, mintegy egy átlátszó drágakőben, amikor megszűntek

az elmében lezajló alakulások.

Ez számádhí állapota.
(Vesd össze e kötet 169. oldalán mondottakkal.)

42.

A tárgyi elmeműködés a szóból, annak célzatosságából és a belőle származó ismeretekből tevődik össze, megzavarva a képzeletműködés által.

Ez az aforizma a *tárgyi* elmeműködés mibenlétét határozza meg.

A szó célzatossága annyi, mint: a szó értelme, jelentése, vonatkozása. A szóból és annak célzatosságából származó ismeret pedig nem egyéb, mint a szó értelmével, jelentésével és vonatkozásával kapcsolatos asszociációk és összehasonlítások összesége. Mindezt megzavarja a képzeletműködés - vagyis a kombináció - a karakter funkciója.

43.

A tárgyi elmeműködés megszüntetésekor, miután az emlékezés teljesen megtisztult és megszűnt a maga mivoltában, az elgondolás célja egymagában ragyog.

Ez az aforizma a *dháranához* vezető második lépés mibenlétét magyarázza. Az emlékezés megtisztulása, illetőleg megszűnése: az asszociációk és összehasonlítások megszűnését jelenti. Ekkor az elmeműködés tárgyául kitűzött gondolat, helyesebben e gondolat *értelme* - tökéletes nyugalomban - a tudat "csöndjében" tündöklök tovább.

44.

Ugyanez áll az elvont elmeműködésre és az elvont elmeműködés megszüntetésére nézve is, melynek szubtilis a tárgya.

Ez az aforizma a *dháranához* vezető harmadik és negyedik lépést magyarázza. Az elvont elmeműködés tárgyai csupán elvont *fogalmak*. ppúgy azonban, mint ahogy a tárgyi, az elvont elmeműködés is *komplex* állapot, vagyis: valós és imaginárius (képzeletműködésbeli) hatások összessége. A tárgyi és az elvont elmeműködés megszüntetése pedig: az imaginárius hatások kizárása (kiküszöbölése) után fennmaradó *pozitív* állapot.

45.

A szubtilis tárgyak végső határa az őanyag.

Az elmeműködés a Természet legszubtilisabb körére, tehát az ősanyagra is irányulhat, - magát a Lelket (az ABSZOLTUMOT) azonban nem érintheti.

46.

Mindebből áll az elmélyedés, amelynek magva van.

A "maggal bíró elmélyedés", melynek magva: a Természet valamely szamszkarája.

47.

Az elvont elmeműködés megszüntetésének begyakorlottságában az elme világa eléri eszményi állapotát.

Az "eszményi állapotot" kifejező szanszkrit ***praszáda*** szó: "malaszt", "kegyelem" szavakkal is fordítható.

48.

Csak igazságok vannak ekkor a tökéletes-megismerésben.

49.

A tökéletes-megismerés más, mint a tanúbizonyságok útján és a következtetésből szerzett tudás, mert mások a tárgyai és más a célja.

A tökéletes-megismerésnek más a tárgyköre: ugyanis magukra a szamszkárákra irányul, nem pedig megnyilvánulásaikra. ***Célja*** pedig a szamszkáráknak és a Természetnek a ***közvetlen*** megismerése, minden anyagi elemtől függetlenül.

50.

Az ebből létrejövő szamszkárák minden más szamszkárának ellene szegülnek.

Lásd e kötet 181. oldalán.

51.

Még ezek szerepének is a megszüntetése: valamennyi szamszkára szerepének a megszűnésére vezet - és a mag nélkül való elmélyedést valósítja meg.

Ezáltal ugyanis az elmélyedés maga is megszűnik és helyet ad a "másfajta" elmélyedésnek.

MÁSODIK RÉSZ*

1.

A cselekedetek terén a yoga önmegtagadásból, önnevelésből és ÍSVARA iránt való odaadásból áll,

Patandzsali kétféle yogát különböztet meg: 1. a tulajdonképpeni yogát, melynek tere az **elmélyedés**, 2. a mindennapi élet yogáját, mely a **cselekedetek** terére vonatkozik.

Önmegtagadás (tapasz) annyi, mint: az **én** vágyainak és idegenkedéseinek leküzdése, a cselekedetekben az **én** háttérbe-szorítása, megtagadása (felfokozva: aszkézis).

Önnevelés (szvádhyája): valamely istenségnek eszményképül való választása és a választott istenséghez (eszményhez) való hasonlatosságra törekvés, az eszményképnek ismételt elképzelése, tanulmányozása, utánzása által. Egyben "önképzés" is: a Védák, a Szent Könyvek tanulmányozása, a bölcsesség megszerzésére irányuló törekvés révén. De "önmegismerés" is: az eszményképpel való szüntelen összehasonlítás következményeképpen (többszörre segédeszközként alkalmazott **mantrák** - imák, mondások, igék - ismétlése mellett, melyek voltaképpen a tökéletesség elérésére irányuló - autoszuggesztív - hatások felkeltésére szolgálnak.)

ÍSVARA iránt való odaadás (pranidhána): az egyén

-----
* Az Aforizmák második része a **Természettel**, valamint a Természethez való helyes alkalmazkodás **módozataival** foglalkozik.

minden javának, birtokának felajánlása Istennek; az egyéni "világközeppontnak" Istenbe való helyezése.

Vesd össze az akarat-bölcsesség-szeretet hármasságával. Az önmegtagadásban az akarat szerepe jut érvényre, az önnevelésben a bölcsességé, az odaadásban pedig a szereteté. Az akarat yogája: a **karma-yoga**. A bölcsesség yogája: a **dnýána-yoga**. A

szeretetet yogája pedig: a *bhakti-yoga*.

2.

hogy az elmélkedés teljes szemlélettel átélhető legyen és hogy a zavaró ösztönzések csökkenjenek.

3.

A zavaró ösztönzések: a nem-tudás, a létérzet, a vágyódás, az idegenkedés és az életösztön.

(Lásd az I. kötet VII. fejezetében.)

4.

A nem-tudás talajából fakadnak: akár lappangóak, kibontakozóak, elnyomottak, vagy fölgerjesztettek.

Lappangóak, vagy kibontakozóak akkor, amikor "nem erőltetettek." Elnyomottak, vagy fölgerjesztettek pedig, amikor "erőltetettek". (Vesd össze az I. 5. aforizmával.)

Végeredményben mindig a nem-tudás talajából fakadnak.

(Lásd az I. kötet 158. oldalán.)

5.

A nem-tudás annyi, mint: a nem-örökkévalót, a nem-tisztát, a kínosat és ami nem a Lélek, örökkévalónak, tisztának, örömtelinek és a Léleknek tekinteni.

A nem-tudás: megkülönböztetni nem tudás. Pozitív állapot, mely nem a tudás pusztá hiányával egyenlő. (Téves tudás, rosszul-tudás, stb.)

A nem-tudás annyi, mint: a manifestálódott Természetet *örökkévalónak*, az érdekekkel bíró cselekedeteket *tisztáknak* (vagyis kötöttségtől menteseknek), a létet (az életet) *örömtelinek*, az ént (a személyiséget, a belső-ént és az énségi-szikrát) pedig a *Léleknek* hinni, tekinteni.

6.

A szemlélő-erőnek a szemlélő-szervvel való azonosítása a létérzet.

Szemlélő: a Lélek. Szemlélő-szerv: lehet minden egyes egyéni megnyilvánulási-tényező.

A létérzet: az én-érzésnek, az én-tudatnak az alapja.

7.

A vágyódás a kellemes érzésre vezethető vissza.

(Lásd az I. kötet 159. oldalán.)

8.

Az idegenkedés a kínos érzésre vezethető vissza.

(Lásd az I. kötet 160. oldalán.)

9.

Az életöszton: a saját én fenntartásához, valamint éppúgy a tudott, mint az elért dolgokhoz való ragaszkodás.

A "tudott dolgokon" a szerzett ismereteket, az "elért dolgokon" pedig az elért sikereket értjük.

10.

Az ösztönzések, amikor szubtilisak, visszahúzódnak kényszerítve kerülendők ki.

Az ösztönzések akkor szubtilisak, amikor az elmében csak lappangóan - vagyis altudatbeli hajlandóságok mivoltában vannak jelen, és az elmében lezajló alakulásokban nem nyilvánulnak meg.

Visszahúzódnak a "tilalmak" gyakorlása által kényszeríthetők.(II.32.)

11.

Amikor az ösztönzések az elmében lezajló alakulásokban nyilvánulnak meg, folyamatos, szubtilis megismerő-megfigyeléssel küszöbölnak ki.

Amikor az ösztönzések - mint feszültségek - **megnyilvánulnak** az elmében (az

elme alakulásaiban), akkor ***dhyána*** - vagyis a szamszkárák áramlásának szubtilis, megismerő megfigyelése - révén az egyensúly magában az ösztönvilágban (buddhi területén) állítható helyre, a ***cselekedetek megkerülésével***. Az ösztönzéseknek a cselekedetekkel kapcsolatos megnyilvánulásai tehát természetesen megszűnnek.

12.

A cselekvések, valamint a cselekedetek szubtilis visszahatásai is: az ösztönzésekben gyökereznek - és a látható, illetve a nem-látható életben érezhetők.

A látható élet: a megnyilvánult Természet világa. Az egyén szempontjából: a külső világ, beleértve a test, a személyiség és a tudat tényezőit.

A nem-látható élet: a Természet megnyilvánulási határvonalán rejlő altudatnak az élete, az ösztönvilág és a karakter kapcsolatáé.

Adrista (nem látható) - a yoga irodalomban - mint ***karma*** szinonimája is használatos, amikor is ***sorsot*** jelent. A cselekedetek szubtilis visszahatásai ugyanis - az ösztönvilágban felhalmozódott ***emlékek*** lévén - az egyén altudatbeli (***adrista***: nem-látható) életének, tehát végeredményben az egyén mindenkori ***sorsának*** irányítói is.

13.

Ameddig ez a gyökerezés fennáll, addig a cselekvéseknek a gyümölcsei: a születés-kapcsán-elfoglalt helyzet, az élet és a tapasztalás.

A cselekvések gyümölcsei: együttvéve, az összes életkörülmények.

A "születés kapcsán elfoglalt helyzet" egyébként magában foglalja: a fajiság, nemzetiség, társadalmi és családi helyzet, nemiség, rang, stb. körülményeit, mindazokat a körülményeket, melyek a születés kapcsán adódnak.

A "születés kapcsán elfoglalt helyzet": ***dharmikus alakulás***.

Az "élet": ***jelleg-alakulás***.

A "tapasztalás": ***állapot-alakulás***.

14.

A gyümölcs: boldogság, vagy szenvedés, aszerint, hogy az oka tiszta, vagy tisztátalan volt.

Tiszta = annyi, mint érdektelen, érdek nélkül való. Tisztátalan pedig, mint az előbbinek az ellentéte: érdekekkel bíró, önös.

15.

A megkülönböztetni tudó számára valamennyi csak szenvedést jelent; mert mind szenvedést okoz: alakulva, hiányérzetet keltve és a fennmaradó szamszkárák révén, valamint azáltal is, hogy megzavarja a Természet három alkotórészének szabadon lezajló alakulását.

Arra nézve, hogy az öröm és a fájdalom egyképpen szenvedést okoz, lásd az I. kötet 203. oldalán elmondottakat.

A Természet három alkotórészének szabad alakulása: a Természet rendje, a megnyilatkozó ***dharma***.

Minden öröm, mely vágyódást támaszt, és minden fájdalom, mely idegenkedést kelt, egyaránt a Természet rendjének a megzavarójává válik.

(A Küinkel-féle "Vitale Dialektik" ugyancsak nem más, mint a megzavart dharmának oszcilláló egymásrahatásokban megnyilvánuló egyensúlyra törekvése az életben.)

16.

A szenvedést, amely még nem következett be, el kell kerülni.

(Vesd össze Buddha tanításával a "szenvedés megszüntetéséről.")

17.

Mindannak, ami elkerülendő, a szemlélő és a szemlélés-tárgya között fennálló kapcsolat az oka.

A Lélek és a Természet között fennálló kapcsolat: az énségi-szikra, illetve az egyén.

Ez a kapcsolat az újraszületések sorozatának (a létnek és így a szenvedésnek is) a ható-okai.

18.

A szemlélés-tárgya: elemekből és képességekből áll, világosság, tevékenykedés és merevség a jellemzői, rendeltetése pedig a tapasztalatok szerzése és a felszabadulás.

Elemek: a tapasztalható világ.

Képességek: a tapasztalás világa (az érző- és a cselekvő-képességek világa).

A világosság, a tevékenység és a merevség: a szimbólumok három arculata (értelem, erő és anyag).

A tapasztalás és a felszabadulás: nem a Léleknek, hanem a ***Természetnek a célja, rendeltetése.***

19.

A Természet három alkotórésze előfordul: különvalóan, nem különvalóan, éppen csak megnyilvánulóan és meg nem nyilvánulóan.

A négy kategóriát lásd e kötet 82-83. oldalán.

20.

A szemlélő pusztán csak szemlél: érintetlen akkor is, amikor részes az elme vélekedéseiben.

Vesd össze az I. 3-4. és a IV.21. aforizmákkal.

21.

A szemlélés-tárgya csak a szemlélőért van.

Ha nem volna szemlélő, a szemlélés tárgya nem is létezhetnék. Ha tehát nem volna Lélek, nem lehetne Természet sem, mely utóbbi a ***Lélek számára szolgál*** (t.i. szemlélés tárgyául.)

22.

Megszűnik létezni annak a számára, aki elérte célját; de nem szűnik meg mások számára, míg közös velük.

Bár az elkülönülésben megszűnik a Természet (az elkülönült egyéni-lélek számára), mégsem szűnik meg azokkal az egyéni-lelkekkel való vonatkozásaiban, amelyek még nem érték el az elkülönülést.

23.

A kapcsolat az oka mindkét erő kibontakozásának: mind a szemlélés-tárgya erejének, mind annak uráénak.

A szemlélés-tárgya: a Természet.

Ura: a Lélek.

A két erő kibontakozása: ***máyá***, a kozmikus illúzió; a megismerhetőség és a megismerés.

24.

A kapcsolat oka: a nem-tudás.

Lásd az I. kötet 119. oldalán mondottakat.

A nem-tudás pusztá hiánya egyértelmű a kapcsolat "hiányával", nem-létével. A kapcsolat ***megszüntetése*** azonban csakis pozitív módon, a ***tudás*** megvalósítása révén lehetséges.

25.

Ha a nem-tudás hiányzik, nem áll fenn a kapcsolat sem, - melynek meg kell szűnnie: ez a szemlélő elkülönülése.

Vesd össze az előbbi aforizmával és annak jegyzetével.

26.

A megszüntetés eszköze: a szüntelen megkülönböztetni-tudás.

27.

melynek hét fokozatából a végső: a tökéletes megismerés.

A megkülönböztetés hét fokozata:

1. a testnek az anyagtól, 2. a személyiségnek a testtől, 3. a tudatnak a személyiségtől, 4. a belső-énnek a tudattól, 5. az altudatnak a belső-éntől, 6. az énségi-szikrának az altudattól és 7. a Léleknek az énségi-szikrától való megkülönböztetése.

A szüntelen megkülönböztetni-tudás nem egyéb, mint az *összes azonosítások* (téves megismerések) megszüntetése, minden síkon és minden értelemben.

28.

Ha a yoga tagozatainak a gyakorlása megszüntette a tisztátalanságokat, a megismerés világossága a megkülönböztetni-tudásig terjed.

A megismerés világossága (a tökéletes-megismerés) a megkülönböztetni-tudás legfelsőbb fokához vezet; a megkülönböztetni-tudás pedig - végső fokon - a tökéletes-megismeréshez!

A tisztátalanságok megszüntetése: az egyéni (személyes, önös) érdekek és vonatkozások megszüntetésével egyértelmű.

29.

Yama, niyama, ászana, pránáyáma, pratjáhára, dháraná, dhyána és szamdáhi: a yoga nyolc tagozata.

30.

Nem ártani, nem hazudni, nem lopni, nem paráználkodni, nem kívánni valamit egyéni tulajdonul, - ez yama.

A "tilalmak".

Lásd az I. kötet VIII. fejezetében)

31.

Megtartása: általános érvényű, fő kötelesség, tekintet nélkül nemre és fajra, helyre, korra és alkalomra.

Az ártás a testtel kapcsolatos, a hazugság a személyiséggel, a lopás a tudattal, a paráználkodás a belső-énnel, az egyéni-tulajdonul-kívánság pedig az altudattal.

rtani ugyanis nem lehet, ha nincs test (ami ártson, vagy aminek ártsanak). ***Hazudni*** nem lehet, ha abban nem vesz részt a személyiség, (amelynek érdekét

szolgálja a hazugság). **Lopni** nem lehet "tudattalanul", (öntudatlanul). **Paráználkodni** nem lehet a belső-én részvétele nélkül, (minthogy a nemi vágyak a belső-énből fakadnak). **Egyéni tulajdonul kívánni valamit** pedig nem lehet, ha a megkívánásban, a ragaszkodásban, vagy a sóvárgásban nincs része az altudatnak, (az ösztönzések révén).

A **tilalmak** megtartása tehát az egész megnyilvánuló anyagvilágra (a 7. ábrán a Természet II., III. és IV. körére) **egyaránt kihat**.

32.

Niyama: tisztaságból, meglegedettségből, önmagtagadásból, önnevelésből és ÍSVARA iránt való odaadásból áll.

A "követelmények".

Tisztának a yoga azt nevezi, ami semmivel sem kevert, semmivel sem összevegyült. **Tisztaság tehát: érdek-nélküliség, kötöttségtől mentesség.**

Az öt "követelmény" összefüggését az öt "tilalommal" lásd az I. kötet VIII. fejezetében.

Niyama öt eleme: párhuzamos ellentéte és kiegészítője **yama** öt elemének. (A követelmények a tilalmak ellentétei.)

33.

Ha helytelen gondolatok törnek fel: azok ellenkezőjét kell átélni teljes szemlélettel.

34.

Oly gondolatok, mint "ártani, stb.": akár végbevive, felindítva, vagy megtúrten vannak jelen, akár sóvárgás, indulat, vagy elvakultság következményeként, akár enyhén, közepesen, vagy nagy mértékben, - szenvedést és tudáshiányt gyümölcsozhatnak, vég nélkül, ezért kell átélni teljes szemlélettel azok ellenkezőjét.

"rtani, stb." = ártani, hazudni, lopni, paráználkodni és egyéni tulajdonul kívánni valamit. (II.30.)

A gondolatok **fokozat** szempontjából lehetnek: megtúrtek, felindítottak, vagy végbevíttek. **Eredet** szempontjából lehetnek: az elme három tényezőjével kapcsolatosak (gondolkozó-készség, karakter és egyéni-ösztönvilág).

A gondolatok: **elvakultság** következményei a gondolkozó-készség funkcióiban, (a gondolkozó-készségben az **anyag**, a sötétség uralkodik), **indulatok** következményei a karakter funkciói révén, (a karakterben az **erő**, a dinamizmus uralkodik), vagy **sóvárgás** következményei az ösztönvilág funkcióiban, (sóvárgás ugyanis csupán ösztönzések révén jöhet létre, közvetlenül az egyéni ösztönvilág funkcióiban, melyekben egyébként az **értelem** uralkodik.)

Az **anyag** sajátsága az elvakultság. Az **erő** sajátsága az indulat. A **világosság** sajátsága pedig minden **közvetlen** ösztön-megnyilvánulás (pld. sóvárgás).

Az elmében lezajló **ötféle alakulás** (I.6.) mindegyike kapcsolódhatik az **ötféle ösztönzés** (II.3.) valamelyikével, cselekvési fokozat szempontjából pedig lehet **megtűrt**, felindított, vagy **végbevitt**, továbbá **anyaggal**, **erővel**, vagy **értelemmel** kapcsolatos, mégpedig **enyhén**, **közepesen**, vagy **nagy mértékben**. A yoga szerint tehát összesen 675-féle cselekvést különböztethetünk meg (eltekintve a vegyes cselekvésektől).

35.

Megszűnik az ellenségeskedés annak közelében, akiben megszilárdult a "nem-ártani" elve.

A "nem-ártani" elv megszilárdulása: a "tisztaság" megvalósulásával egyértelmű.

Ha a cselekedetek **tiszták** (vagyis érdek-nélküliek, kötöttségtől mentesek), akkor a következményeikben sem lehet "ártalom."

A cselekedetek következménye pedig: **az egész külső világ** és annak minden változása, története is; tehát nemcsak az egyént közvetlenül érintő történések, hanem azok is, amelyek az egyén "közelében" - vagyis **közel** a szemlélet-körének a középpontjához - mennek végbe, körülötte.

(Lásd egyébként az I. kötet VIII. fejezetét.)

36.

Akiben megszilárdult a "nem-hazudni" elve, annál a szándék: már maga a cselekedet és annak gyümölcse.

A "nem-hazudni" elv megszilárdulása: a megelégedettség megvalósulásával egyértelmű.

Az "őszinteség" legfelsőbb fokán pedig: a szándék és a cselekedet **egymásba olvad**, tökéletesen eggyéválik.

Sőt - minthogy a tökéletes őszinteségben sohasem lehet helye olyasvalaminek, ami valótlan - a yogi ***minden szándéka egyértelmű a tényleges megvalósulással, bármire is irányul és vonatkozik.*** (A yoginak tehát nem támadhat olyan szándéka, ami nem áll összhangban a Természet lényegével és a Természet sorsával!) (A megelégedettségre vonatkozólag lásd egyébként az I. kötet VIII. fejezetét.)

37.

Minden kincs szolgálatára áll annak, akiben a "nem-lopni" elv megszilárdult.

A "nem-lopni" elv megszilárdulása: az önmegtagadás természetszerű következménye.

A Természet jelenségei és tárgyai önmagukban "értéktelenek"; azokat csupán az élőlények ***tudata*** ruházza fel "értékkel".

Az önmegtagadás természetes következménye pedig egyrészt az, hogy ***minden*** legjelentéktelenebb tárgy és jelenség is az egyén számára ***értékessé*** válik, másrészt viszont az önmegtagadás következménye: a mind eme értékek és a velük kapcsolatos vágyak felett való ***uralomrajutás*** is.

Az aforizma ilyenformán az aszkézis gyakorlásakor természetszerűleg fellépő ***megkísértésekre*** is vonatkozik; illetőleg a megkísértések (értékmegnyilvánulások) felett való ***uralkodás*** állapotát fejezi ki.

(Lásd egyébként az I. kötet VIII. fejezetét.)

38.

Akiben a "nem-paráználkodni" elv megszilárdult, erőt nyer.

A "nem-paráználkodni" elv megszilárdulása: az önnevelés megvalósításával egyértelmű.

Az önnevelés következménye a belső-én vágyai felett való hatalomrajutás, mely a karakter szerepének háttérbe-szorítása folytán a szabad-akarat terén mutatkozó ***erő-nyereséghez*** vezet.

(Lásd egyébként az I. kötet VIII. fejezetét.)

39.

Az, aki többé "semmit sem kíván egyéni tulajdonul", megismeri a lét keletkezésének okát.

Az "egyéni tulajdonul semmit sem kívánás" elvének megszilárdulása: az ÍSVARA

íránt való odaadásból önként következnek.

Aki pedig megismeri az "egyéni tulajdonul kívánás" alap-okát képező életösztönt, egyúttal a lét keletkezésének okát, a születések okát is megismeri, minthogy az ok - mindkét esetben - azonos ösztönzés, (a szomjúság, életszomj *[trisna]* a buddhiztikus *tanhá*.

(Lásd egyébként az I. kötet VIII. fejezetét.)

40.

A tisztaság idegenkedést kelt a saját testtel szemben és mentesít a más testekkel való érintkezés vágyától.

A tisztaság (az érdek-nélküliség, a kötöttségektől való mentesség) természetesen a *testtől* való idegenkedéshez vezet, minthogy a test az érdekek bírója (kötött, önös) cselekedetek anyagi magva és eszköze.

A "más testekkel való érintkezés vágyának" megszűnése pedig nem annyira a fajfenntartási ösztönnek a hiányára, mint elsősorban - az újraszületések kapcsán - az *újabb testekkel való kapcsolatfelvétel vágyának* a megszűnésére vonatkozik.

41.

s a folyamánai: tiszta világosság, örömteli érzés, összpontosított gondolkodás, a képességek megfékezése és a Lélek szemléletére alkalmasság.

A tisztaság a yoga gyakorlásának szükséges alapfeltétele.

A tisztaság folyamánai közül:

a tiszta világosság (vagyis az *erőnek* és az *anyag*nak a teljes háttérébe-szorulása) a tilalmak és a követelmények megtartásának a következménye (*yama* és *niyama* megtartásáé); az örömteli érzés a helyes testtartással (*ászanával*) kapcsolatos; az összpontosított gondolkodás a lélegzés-szabályozással (*pránáyámával*), az érző- és cselekvő-képességek megfékezése *pratyáhárával*, a Lélek szemléletére alkalmasság pedig a belső yoga-tagozatokkal (*dháranával*, *dhyánával* és *szamádhipal*) áll kapcsolatban.

Vesd össze a yoga nyolc tagozatával. (II. 29.)

A Lélek szemlélete: a legmagasabbrendű megismerés.

42.

A meglegedettségből a legmagasabbfokú jóérzés származik.

43.

Az önmegtagadás a tisztátalanságok megszűnésére vezet, - miáltal a test és a képességek "különleges képességeket" nyernek.

44.

Az önnevelés kapcsolatot teremt az eszményképül választott istenséggel.
Vesd össze a II. 1. aforizmával, illetőleg jegyzetével.

45.

Elmélyedés tökéletes képessége fakad az ÍSVARA iránt való odaadásból.
Bhakti-yoga

.

46.

szana: biztonságos és kényelmes testtartás legyen,

47.

az erőfeszítés ellazításával, és a szemléletnek a végtelennel való egyéolvasásával.

Az erőfeszítés ellazítása az izmok feszültségének a megszüntetését, a végtelennel egyéolvasó szemlélet pedig a végtelenre irányított gondolkodás teljes ellazítását jelenti.

Az aforizma a testi és tudatbeli tökéletes pihenés állapotát fejezi ki.

48.

Akkor az ellentét-párok nem érintik.

Az ellentét-párok: a Természet anyagvilágbeli megnyilvánulásai.
Minthogy két ellentét mindenkor egyetlen lényegnek két különböző megjelenési formája csupán, azért a yoga az ellentétek között nem tesz különbséget, az ellentét-párokat egységeseknek tekinti.
(Vesd össze C.G.Jung bölcséletével.)

49.

Ha ez eléretett, következik a pránáyáma: a belélegzés és a kilélegzés folyamatának a meggátlása,

50.

megakadályozott külső-belső alakulással, mely helytől, időtől és számtól függ, és hosszantartó, illetőleg szubtilis.

A 49-50. aforizmában említett pránáyama = lélegzésszabályozás, vagyis a csakrák örvényléseinek, lélegzésének a megfékezése; - és csak másodlagos értelemben fogható fel a lüktetések (idá és pingalá) szabályozásaként.

"Külső alakulásokat" képeznek mindazok az örvénylések, melyek a külső énnel (személyiséggel) kapcsolatosak, így tehát a test és részben a tudat örvénylései is.

"Belső alakulásokat" képeznek azok az örvénylések, melyek a belső-énnel függnek össze, így tehát az altudat és részben a tudat örvénylései is. (Vesd össze a 7. ábrával.)

Mind a külső-én (személyiség), mind a belső-én valamennyi alakulása, lélegzése - az én kibontakozása, fejlődése és alakulása, valamint minden örvénylése - mindenkor három tényezőtől függ a lét folyamán: 1. helytől, vagyis a születés kapcsán elfoglalt anyagvilág-létfeltételtől; 2. időtől, vagyis a változások egymásutánjától, sorrendjétől, melyek az élet jellegét adják meg, az életkort és az élettartamot; 3. a számtól, vagyis a szerzett tapasztalatok számától. (Vesd össze a II. 13. aforizmával!)

Minden törekvés és minden élmény, mely az én-érzés kifejlődésére és alakulására vezet:

1. a külső-énnel (személyiséggel) kapcsolatban időhöz kötött, tehát időtartammal bíró: hosszantartó,

2. belső-énnel kapcsolatban pedig időtől független, vagyis szubtilis.

A külső-én fölé rendelt tudatban végbemenő alakulások (lélegzések) mindenkor időtartammal-bírók, tehát "hosszantartók". A belső-én fölé rendelt altudatban végbemenő alakulások pedig mindenkor szubtilisak, időtől függetlenek!

51.

Külsőt-belsőket illet a negyedik.

Az aforizma szerint: a külső-ént a belső-ént egyaránt illeti a yoga negyedik tagozata (a pránáyama, vagyis a lélegzés-szabályozás). (Lásd a II. 29. aforizmat.)

52.

Ezáltal megszűnik az, ami elfátyolozza a világosságot.

A lélegzések teljes megfékezésének a következményeképpen megszűnik minden változás - megszűnik tehát minden illúzió - mely eltakarhatná a valóságot, a világosságot.

Lehetővé válik ezért a közvetlen megismerés.

53

A gondolkozó-készség alkalmassá válik az összpontosításra.

54.

Pratjáhára: az elmének a tulajdonképpeni példakövetése a képességek részéről, - önmaguk és a tárgyak közötti kapcsolat megszüntetésével.

Nem elegendő, hogy a gondolkozó-készség alkalmassá vált az összpontosításra. Dháraná állapota csak akkor valósítható meg, ha az elme függetlenné vált az érző- és cselekvő-képességek minden zavaró hatásától!

Lásd az I. kötet 240. oldalán mondottakat.

55.

Ebből következik: a tökéletes uralkodás az érző és cselekvő-képességeken.

HARMADIK RÉSZ*

1.

Az elme összpontosított megrögzítése: dháraná.

2.

Akkor a folyamatosan végbemenő, szubtilis megismerő-megfigyelés: dhyána.

3.

Ha a megismerő-megfigyelés célja egymagában ragyog, a megfigyelés pedig a maga mivoltában megszűnik, akkor az elmélyedés: szamádhi.

Az 1-3. aforizmát vedd össze az I. kötet XI., a II. kötet XIV. és a III. kötet VI. fejezetével.

4.

A három együtt: szamyama.

Lásd e kötet 163-164. oldalán.

-----
* Az Aforizmák harmadik része az *elmélyedéssel* és az elmélyedésből származó *erőkkkel* foglalkozik.

5.

A szamyamán való uralkodás kapcsán: megvalósul a tökéletes-megismerés.

6.

Szamyama alkalmazása fokozatosan történik.

Fokozatosan: t.i. dháranát követően dhyána, dhyánát követően szamádhi megvalósítása révén - egy és ugyanazon irányban, egy és ugyanazon tárggyal

kapcsolatban!

7.

E három tagozatnak belső fokozati-jellege van a megelőző tagozatok fokozati-jellegéhez képest,

A megelőző tagozatok: a tilalmak, a követelmények, a testtartás, a lélegzés-szabályozás és a képességeken való uralkodás (yama, niyama, ászana, pránáyáma és pratjáhára). (II.29.)

8.

a mag nélkül való elmélyedésnek azonban ezek is csak külső tagozatai.

A "másfajta" elmélyedéshez viszonyítva ugyanis még a legtökéletesebb *szamádhi* (szamyama) is külső - természetbeli - tagozata a yogának!

9.

Amikor letűnnek a gondolkozás hánytvetett állapotának a szamszkárai és felmerülnek a természettől helyükbe lépő szamszkárák, az elmebeli összefüggések megszűnésének a pillanatában, a nirodha-alakulás megy végbe.

Ez az aforizma képezi az alapját a III. 1. aforizmának!

Nirodha = meggátlás, megszüntetés.

Az elmebeli összefüggések megszűnésének a pillanata: egyértelmű a megnyilvánulás-határvonalának az elérésével.

Az aforizma a ***dháraná***-állapot kialakulását magyarázza.

A gondolkozás szamszkárainak a letűnésekor, a természettől helyükbe lépő szamszkárák felmerülése, mint tudjuk, ***dharmikus alakulás***.

10.

Ebből: zavartalan szamszkára-áramlás áll elő.

Ez az aforizma magyarázza III. 2. aforizmát!

A zavartalan szamszkára-áramlás megfigyelése (átélése) egyértelmű a ***dhyána***-állapottal.

A szamszkárák *áramlása* pedig: sorrendi, tehát *jelleg-alakulás*.

11.

Valamennyi szamszkárának a letűnése és egyetlenegynek mint célpontnak a kicsúcsosodása képezi az elme számádhi-alakulását.

Ez az aforizma támasztja alá a III. 3. aforizmát!

Valamennyi szamszkára letűnése és csupán egyetlenegynek a szemléletben való megmaradása: *állapot-alakulás*.

12.

Továbbá a tovatűntnek és a jelenvalónak egyképpen való felfogásából áll az elme ekágrata-alakulása.

Ekágrata = egy csúcsú, egyetlen csúcsba összefutó.

Ez az aforizma magyarázza a tökéletes-megismerés kialakulását. (III.5.)

Lásd e kötet 164. oldalán.

13.

Ez a magyarázatuk - anyagi-érzéki téren is - a dharmikus-, a jelleg- és az állapot-alakulásoknak.

A 9-10-11. aforizmából megérthetjük a háromféle alakulás (parináma) mivoltát.

Lásd a IV. fejezetben.

14.

Dharma kapcsolata a tovatűntség, a jelenvalóság és a lappangás állapotával: a dharmikus alakulás lényege.

(Dharma= a Természet rendje.)

15.

A jelleg-alakulások különbözőségének okai: a sorrendben rejlő különbözőségek.

16.

A háromféle alakulásra alkalmazott szamyama a múlt és jövő ismeretére vezet.

17.

A szó, annak célzatossága és a hozzátartozó vélekedés, egyik a másikat fedvén, összevegyül. Az ezekre elkülönítve alkalmazott szamyama: minden lény által keltett hangnak a megértését eredményezi.

A szó célzatossága: a szó értelme, jelentése, vonatkozása.

A hozzátartozó vélekedés: a szóval kapcsolatos asszociációk és összehasonlítások összessége.

A szóra (hangra) alkalmazott és irányított elmélyedés a **hang megértését** eredményezi.

18.

A szamszkára közvetlen meglátásból az előző születések ismerete fakad.

A III.17. aforizmával kapcsolatban a szónak (hangnak) a célzatosságára alkalmazott elmélyedés végeredményben a célzatosság okára, a célzatosság mögött rejlő, a célzatosságban megnyilatkozó hajlandóságra - szamszkárára - irányul. Ez a szamszkára az idegen lény ösztönvilágába tartozik, és a vele kapcsolatos szamszkárák révén az idegen ösztönvilág megismerésére vezet. Az ösztönvilág pedig az előző, összes születések szamszkárait tartalmazván, az említett elmélyedés az **előző születések megismerését** eredményezi.

19.

A vélekedés közvetlen meglátásából pedig az idegen elme megismerése áll elő.

A III. 17. aforizmában említett **vélekedésre** - a szóval (hanggal kapcsolatos asszociációk és összehasonlítások összességére - alkalmazott elmélyedés: nemcsak a közvetlenül szemlélt ösztönvilágnak, hanem az avval kapcsolatos altudatnak és tudatnak - tehát az idegen **elmének** is a **teljes megismerését** eredményezi.

20.

De ami annak támasza, az nem valóságos tárgya a meglátásnak.

A III.19. aforizmában említett elmélyedés révén csupán az idegen elmének és az idegen elme vélekedéseinek (benyomásainak) a megismerése áll elő. Az a külvilágbeli **tárgy** azonban, mely a megfigyelt vélekedések tulajdonképpeni támasza (alátámasztója), ez elmélyedésben **nem ismerhető meg közvetlenül**,

hanem csakis mintegy az idegen elme **tükrében** szemlélhető. (Elme-látás.)

21.

A test látható alakjára alkalmazott szamyama, meggátolva a megfigyelés tárgyának önmagát-észrevétető-erejét a szem és fény közötti kapcsolat megszüntetésével, annak eltűnését hozza magával.

(Lásd e kötet 248. oldalán.)

21/a.

Az elmondottak alapján kell megérteni hangok, stb. eltűnését is.

22.

A sors részben megkezdődött és részben még nem-megkezdődött; az erre alkalmazott szamyama a vég ismeretére vezet, úgyszintén a szerencsétlenségekre.

A sors - vagyis a születések-sorozata folyamán végbevitt cselekedetek szubtilis visszahatásaiként az egyéni ösztönvilágban felgyülemlett szamszkarák összessége: - részben **jelenvaló** (folyamatban lévő), részben pedig **lappangó** (vagyis megfelelő körülmények között való megnyilvánulásra-váró.)

A sorsra alkalmazott és irányított elmélyedés a **vég** megismerésére vezet, - vagyis a folyó élettel kapcsolatban a **halál** körülményeinek, az újraszülések sorozatával kapcsolatban pedig az **újraszülések végső megszűnése** körülményeinek az ismeretére.

A halál körülményei pedig a bekövetkezendő "szerencsétlenségekkel" kapcsolatosak.

Az aforizma utolsó két szavának - **aristebhyo vá** - szó szerinti fordítása: **úgyszintén a szerencsétlenségekből is** t.i. a vég megismerésére vezet.)

A szanszkrit **arista** szónak egyes szövegmagyarázók "előjel" értelmet tulajdonítanak. Valóban, minden szerencsétlenség a vég "előjeleként" is felfogható.

23.

A mindent felölelő szeretetre, stb. alkalmazva, felkelti az azokban rejlő erőket.

1. A mindent felölelő szeretetre, 2. a részvételre, vagyis a minden dologban minden szempontból való részvételre, 3. a dolgok igenlésére és 4. a közömbösségre alkalmazva.

(Vesd össze az I. 33. aforizmával.)

24.

Erőkre alkalmazva, az elefánt, stb. erejét adja meg.

Ezek: az elefánt, stb. által szimbolizált karakterisztikus erők.

25.

Az érzékvilágbeli meglátásra alkalmazva, lehetővé teszi szubtilisnak, rejtettnek és távolinak megismerését.

Az érzéki észlelés tulajdonképpen lényegére, vagyis az érzékszervek működése mélyén rejlő tulajdonképpen tudatos észrevezés folyamatára alkalmazott és irányított elmélyedés: megismertté teszi ezt a folyamatot, természetes analógia kapcsán pedig **szubtilis** vonatkozásban is megvalósítja, az észrevezésnek magasabb síkra való transzformációja révén.

(Tisztánlátás, tisztánhallás, stb.)

26.

Szamyama a Napra alkalmazva, a világegyetem megismerését adja meg.

A Napot tekintvén bolygórendszerünk középpontjának!

Ez az elmélyedés azonban egyúttal a **tér** fogalmának a megismeréséhez is vezet, minthogy a világegyetem alapja egyedül a **tér**.

27.

A Holdra alkalmazva: az égitestek természetrajzának a megismerését eredményezi.

Mint legközelebbi és legalkalmasabb égitestet, a Holdat tekintvén az égitestek természetrajzának **példájaként**.

Ez az elmélyedés pedig egyben az **okság** fogalmának a megismerését is lehetővé teszi, minthogy valamely valóság (tárgy) természetrajzának a **kauzalitás** az alapja.

28.

A sarkcsillagra alkalmazva, az égitestek mozgásának az ismeretére vezet.

A sarkcsillag táját tekintvén az égboltozatnak viszonylag egyetlen mozdulatlan pontjaként.

Ez az elmélyedés pedig egyúttal az **idő** fogalmának a megismeréséhez is vezet, minthogy az idő egyedül a mozgás, a változás fogalmán alapszik.

29.

A köldök körzetére alkalmazva, a test természetrajzának a megismerése az eredmény.

A köldök-körzete lévén a test embrionális állapotában a test kialakulásának a **középpontja**: a köldökön át jut be ugyanis és kerül rendeltetési helyére a test felépítéséhez és

-----
Heliocentrikus felfogás a Kr. u. **negyedik** (vagy ötödik) évszázadban, Patandzsali korában!

életbentartásához szükséges anyag, mindaddig, míg a test önálló életre képessé nem válik. Valamennyi **szerv** kialakulása tehát voltaképpen a köldökön át - a köldök közvetítésével - megy végbe.

A csakrák rendszerében pedig: a köldök körzete = a **tudat** csakrájának jelképes területe. (Lásd e kötet 139. oldalán.)

Minthogy pedig a tudat csakrája az ember egész, **megnyilvánuló lényének** - anyagvilágbeli **őt** csakrájának - a szimmetriai középpontját képezi, azért a köldök körzetére alkalmazott és irányított elmélyedés egyúttal a "szubtilis test" minden megnyilvánulását illetően: a "szubtilis test" **természetrajzának a megismeréséhez is vezet.**

(A szubtilis test fogalmát lásd e kötet 85-86. oldalán.)

30.

A nyaki bemélyedésre alkalmazva, megszüneti az éhséget és a szomjúságot.

A "nyaki bemélyedés" a **visuddhi-csakra** - vagyis az altudat csakrájának - jelképes területe.

(Lásd e kötet 139. oldalán.)

hség és szomjúság - mindennemű vágyakozás - az altudat csakrájából ered.

Minthogy pedig az elmélyedés az ösztönvilágbeli feszültségeket feloldja, azért az altudatra alkalmazott és irányított elmélyedés az "éhség és szomjúság" megszűnésére vezet.

(Vesd össze a II. 11. aforizmával.)

31.

A kúrma-nádíra alkalmazva, megszilárdulást okoz.

A **kúrma-nádi** - az orrtő magasságában lévő szimbolikus területen - az énségi-szikra csakrájának (**adnyá-csakra**) a jelképe.

A teknősbéka (**kúrma**) amint fejét és tagjait hol kidugja a külvilág megismerésére, hol pedig visszahúzza, az ebben a tevékenységében megnyilvánuló "lűktetésben" (**nádi**): csaknem tökéletes szimbólumául szolgál az énségi-szikrának, mely minden újraszületésben a külvilággal kerül kapcsolatba, a test halálával pedig a meg-nem-nilvánulás területére, önmagába húzódik vissza.

A "megszilárdulás": az egyén **maradandó** (a test halálával el nem pusztuló) magvának és **állandóságának** a felismerése.

32.

Vagy mindez elérhető a "közvetlen tükröződés" átélése révén is.

(A "közvetlen tükröződés" - **prátibha** - mibenlétére nézve lásd a III. 36. aforizma jegyzetét.)

34.

A szívre alkalmazott szamyama által: megismertté válik az elme.

A szív-táj: az **anáhata-csakra** - vagyis a **belső-én** csakrájának - szimbolikus területe.

(Lásd e kötet 139. oldalán.)

Minthogy pedig a belső-én az **elme-világának** (tudat, belső-én és altudat) a **középpontjában** áll, azért a belső-énre alkalmazott és irányított elmélyedés révén az **elme** válik megismertté, az **elme világa** tárul fel a belső szemléletben.

35.

A természetbeli értelemnek és a LÉLEKNEK, melyek egymástól tökéletesen különbözők, nem különvalókként történő felfogása a tapasztalás. Míg az egyik nem önmagáért van, hanem másnak az érdekét szolgálja, addig az önmagáért-valóra alkalmazott szamyama: a Lélek mivoltának a felismerését eredményezi.

A természetbeli értelem - **szattva** (világosság).

Amennyiben a Lélek - a nem-tudás révén - azonosítja önmagát a természetbeli értelemmel (bármely vonatkozásban is áll fenn ez az azonosítás): létrejön a természetbeli tapasztalás.

(Vesd össze az I. 4. aforizmával.)

A Természet - és így a tapasztalás is - nem önmagáért van, hanem a megismerés - az abszolút megismerés - érdekét szolgálja. (Lásd a 264. oldalon mondottakat.)

Az önmagáért-valóra - tehát arra, ami **nem** a Természet! - alkalmazott és irányított elmélyedésben ezért ki kell bontakoznia annak a felismerésnek, mely a Lélekre - a meg-nem-ismerhető Abszolút Valóságra - vonatkozik.

(Lásd a 266-267. oldalon.)

36.

Ezáltal megvalósul a "közvetlen tükröződés" alakjában a hallás, érzés, látás, ízlés és szaglás.

Minden tapasztalásban voltaképpen a Lélek Valósága tükröződik.

Ha a tapasztalást, mint olyant, elvonatkoztatjuk a Természettől és pusztán önmagában szemléljük, akkor közvetlenné válik benne a tükröződés.

Akkor felismerhető az elmélyedésben, hogy a Természet - a Lélek számára - pusztán a **tapasztalások** összességéből áll: az egész Természetet csupán hallási, érzési, látási stb. benyomások, illetőleg tapasztalatok alkotják, anyagi vonatkozásban éppen úgy, mint a megnyilvánult anyagtól függetlenül.

Amikor tehát a yogi megismeri elmélyedésében a tükröződés lényegét, akkor a tapasztalatok összessége **közvetlenül tükröződik** elmélyedésében, mind a megnyilvánult, mind a meg-nem-nyilvánuló Természettől függetlenül.

gy mindennemű tapasztalás (hallás, érzés, látás, stb.) megvalósítható az elmélyedésben, anélkül, hogy valóban végbemenne a Természetben is a megfelelő tapasztalási-folyamat.

Minthogy azonban a közvetlen tükröződésbeli tapasztalás ugyancsak a Természet valóságainak a látszatát teremti meg a Természet helyén, azért e látszatok a fennálló Természetre - az egyén belső és külső világára - is kihatnak, és megfelelő változásokat hoznak létre abban.

Ebben áll az elmélyedésbeli "teremtés" lényege.
(Lásd e kötet 178. oldalán mondottakat.)

A "közvetlen tükröződés" = **prátibha**.

37.

Ezek akadályozó fölöslegek az elmélyedés terén, de sziddhik a hánytvetett gondolkodás állapotában.

Ezek = t.i. a közvetlen-tükröződésbeli hallási, érzési, látási, stb. tapasztalati megvalósulások.

Akadályai a Természettől való elszakadásnak, a "másfajta" elmélyedésnek.

Különleges képességek (sziddhik) megnyilvánulásaival egyértelműek azonban a hánytvetett gondolkodás - az ébrenlét - világában és állapotában.

Ily módon változtathatja meg ugyanis a yogi a Természet fennálló illúzióit: teremthet tetszésszerinti helyzeteket és megnyilvánulásokat maga körül.

Durva megnyilvánulás az elemekben: szilárd, cseppfolyós, stb. állapotuk.

Mivoltához tartozó: valamely elemnek pld. só, fa, víz, vas, stb. alakjában való megnyilvánulása, vagyis a megnyilvánuló elem **tárgyi mivolta**.

Szubtilis **az elemekben:** az általuk megnyilvánuló tárgy "fogalma" - pld. hegy, folyó, élőfa, stb. - vagyis az a **fogalom**, amelyet a tárgya a külvilágban (az anyagvilágban) megnyilvánít.

Sajátosan összefüggő: mindaz, ami oly szorosan összefügg a tárgyi fogalommal, hogy annak mintegy "egyéniiséget" ad - pld. **egy** bizonyos hegy, **egy** bizonyos folyó, stb. - mindaz tehát, aminek lefejtése után csak "általánosság" marad fenn, mint megnyilvánulás.

Tulajdonképpeni jelentősége pedig: a Természet rendeltetésével - a tapasztalatok szerzésével és a felszabadulással - kapcsolatos jelentőség; célirányulás (finalitás).

(Ami **durva** az elemekben, az a **test** szintjére tartozik; ami a tárgy **mivoltához tartozó**, az a **személyiség** szintjének felel meg; ami **szubtilis**, az a fogalmak körének, vagyis a **tudat** szintjének; ami **sajátosan összefüggő**, az a tárgy egyéni karakterének, vagyis a **belső-én** szintjének; ami pedig a **tárgy tulajdonképpeni jelentősége**, az a finalitásokat magában foglaló **altudat** szintjének a síkjára tartozik) (Lásd e kötet 250-251 oldalán)

45.

Ezáltal a végtelen kicsinnyé-válás, stb. révén a test jelessé válik és nem érinti az elemek dharmája.

Ezáltal = t.i. az elemek felett való uralkodás által.

A végtelen kicsinnyé válás, stb. = a nyolc különleges képesség (**sziddhi**). (Lásd a VIII. fejezetben.)

A test **jelenségeit** lásd a III. 46. aforizmában.

Az elemek **dharmája** = a Természet rendje.

(Ez utóbbira vonatkozólag lásd e kötet 251. oldalán mondottakat.)

46.

Látható alak szépsége, erő és gyémántkeménység: a test jelességei.

Szépség: a Természet legmagasabbrendű alkotórészének - a megnyilvánuló **értelennek és világosságnak** - a tökéletessége.

Erő: a Természet dinamikus alkotórészének - **erőnek** - tökéletes megnyilvánulása a testben.

Gyémántkeménység: a Természet legalacsonyabbrendű alkotórészének, **az anyagnak** a tökéletessége, sérthetetlensége (meg-nem-karcolhatósága").

Lásd e kötet 251. oldalán.

47.

A kapcsolatfelvételre, a képesség-működés mivoltára, a létérzetre, a sajátos összefüggésekre a képességek működésében, és a képesség-működések tulajdonképpen jelentőségére alkalmazott szamjama: a képességek felett való uralkodásra vezet.

Az érző-képességekre nézve:

kapcsolatfelvétel = az érzékszerv kapcsolata a tárgyi világgal (pld. fény-hatás és fény-felfogás kapcsolata, stb.)

a **képesség-működés mivolta** - az érzékelt benyomások kialakulása, létrejötte,

a **létérzet** = az érzékelt benyomások appericipiálása, tudatosítása az érzékelésben,

sajátosan összefüggő = mindaz, ami oly szorosan összefügg az érzékeléssel, hogy annak esetenként egyéni-jelleget (egyéni karaktert) ad.

tulajdonképpen jelentőség pedig = a Természet rendeltetésével - a tapasztalatszerzéssel és felszabadulással - kapcsolatos jelentőség; célrairányulás (finalitás).

38.

Az elme átmehet más testbe, a kötöttség okának meglazítása és a mód ismerete révén.

(Lásd e kötet 243. oldalán.)

39.

Aki udána felett uralkodik, azt víz, mocsár, tövis, stb. nem köti le és kiemelkedésre képes.

Udána = a "fellehelődés" fázisa az egyén lélegzésében.

(Lásd a III. fejezetben.)

Aki **udána** felett uralkodik, azt víz, mocsár, tövis, stb. nem köti le; t.i. anyagvilágbeli akadályozás nem tudja visszatartani - a megnyilvánulások körében.

Az **udána** felett való uralkodás összefügg a "kötöttség okának meglazításával" (III. 38.), abból a célból, hogy az elme más testbe átmehessen.

40.

A számana felett való uralkodás: égést eredményez.

Számana = a "belelehelődés" fázisa az egyén lélegzésében.

(Lásd a III. fejezetben.)

A számana felett való uralkodás: égést, égési folyamatot eredményez, vagyis ***életet támaszt***; lehetővé téve - a III. 38. aforizmával kapcsolatban - ***az elmének más testben való megnyilvánulását.***

(A 38-40. aforizmákra vonatkozólag lásd e kötet 243. oldalán mondottakat.)

41.

Szamyama - a hallóérzék és a tér között fennálló viszonyra alkalmazva - természetest felülmúló hallásra vezet.

A hallás tárgya: a hang.

A hang pedig a levegő - vagy más közeg - ***rezgéseiből*** állván, voltaképpen a ***tér*** produktuma.

Mert valamely anyag rezgései nem egyebek, mint térváltozások: a tér betöltöttségének és be-nem-töltöttségének változásai, illetőleg váltakozó, helyi, térkeletkezések és tér-megszűnések sorozatos egymásutánja.

A hang tehát a tér (***ákása***) függvénye.

A hangra alkalmazott és irányított elmélyedés ezért a relatív tér-változások megismerésére vezet, és ezek révén - a halló-érzék korlátolt rezgés-tartományától független - ***szupernormális hallást*** eredményez.

42.

A test és a tér között fennálló viszonyra alkalmazott szamyama és a pernye könnyűségének fogalmával való szemléletbeli eggyéolvadás: a térben való tovamozgást teszi lehetővé.

(Lásd e kötet 246. oldalán.)

43.

Külsőhöz nem idomulóan lezajló alakulások képezik a nagy testnélkülvalót; ott megszűnik az, ami elfátyolozza a világosságot.

A nagy testnélkülvaló = mahávideha.
(Lásd e kötet 238. oldalán.)

44.

Szamyama mindarra alkalmazva, ami az elemekben durva, mivoltukhoz tartozó, szubtilis, és sajátosan összefüggő, valamint ami a tulajdonképpeni jelentőségük: az elemek felett való uralkodásra vezet.

A cselekvő-képességekre nézve:

kapcsolatfelvétel = a cselekvési szerv kapcsolata a tárgyi világgal (pld. a megragadás és a tárgy megragadott voltának a kapcsolata, stb.)

a képesség-működés mivolta = a cselekvési ténykedés kialakulása, létrejötte.

a létérzet = a cselekvésben rejlő impulzus-hatás alapja,

sajátosan összefüggő = mindaz, ami oly szorosan összefügg a cselekvéssel, hogy annak esetenként egyéni-jelleget (egyéni karaktert) ad.

tulajdonképpeni jelentőség pedig = a Természet rendeltetésével - a tapasztalatszerzéssel és a felszabadulással - kapcsolatos jelentőség; célraírányulás (finalitás).

(***A kapcsolatfelvétel a test*** szintjére tartozik; a képesség-működés ***mivolta a személyiség*** szintjének felel meg; ***a létérzet a tudat*** szintjének; ami ***sajátosan összefüggő*** a képességek működésében, az az egyéni karakternek, a ***belső-én*** szintjének; ami pedig a képességek ***tulajdonképpeni jelentősége***, az a finalításokat magában foglaló ***altudat*** szintjének a síkjára tartozik.)

(Lásd e kötet 252. oldalán.)

48.

Ebből: a gondolkozó-készségnek a gyorsasága származik, az érzéki benyomások önmagukban jönnek létre és létrejön az őszanyagon való uralkodás.

Ebből = t.i. a képességek felett való uralkodásból.

Megvalósulása szükségtelenné teszi a képességek valóságos, időhöz kötött (lassú) működését és valóságos kapcsolatfelvételét a tárgyi világgal.)

(Lásd e kötet 252-253. oldalán mondottakat.)

49.

Csupán a természetbeli értelem és a LÉLEK között fennálló különbségnek a megismert voltából is mindenhatóképesség és mindentudás származik.

Lásd e kötet 269. oldalán mondottakat.

50.

Az ezekre is kiterjedő vágnélküliség, a zavarok magjának a megszűnésével, az elkülönüléshez vezet.

Ezekre = t.i. a mindentudásra és mindenhatóságra kiterjedő vágnélküliség.

A *zavarok magja* = az énségi-szikra, az egyén.

51.

Az elért tökéletességekkel öröm, büszkeség ne járjon együtt, mert újra felmerülhet az, ami nem kívánatos.

Lásd a II. kötet 154. oldalán.

52.

Megkülönböztetésből fakadó megismerés jön létre, a pillanatra és a pillanatok egymásutánjára alkalmazott szamyama révén.

"A pillanatok, kölcsönös viszonyban az alakulásokkal, sort alkotnak, onnan megfigyelve, ahol véget érnek (IV. 32.)"

Valamely pillanatot közvetlenül megelőző és közvetlenül követő pillanat a sorrend

görbájének végtelenül kicsiny ív-töredékét adja meg, pontosan meghatározva azt az összefüggés által.

Az efféle megkülönböztetés a *matematikai differenciálás* elvének az alkalmazása.

A megkülönböztetésből fakadó megismerést lásd e kötet 171-173. oldalán.

53.

Akkor létrejön a megismerése két oly egyforma dolog különbözőségének is, aminek keletkezés, jelleg és helyzet szerint való különbsége egyébként meg nem határozott.

Lásd e kötet 171-172. oldalán.

54.

A megkülönböztetésből fakad az áthidaló-megismerés, mely minden tárgyat és mindenkori tárgykörülményt a sorrendre való tekintet nélkül, felölel.

Az áthidaló (táraka) megismerés: az integrálás elvének az alkalmazása.

Lásd e kötet 173-175. oldalán.

55.

Amikor a LÉLEK és a természetbeli értelem egymástól tökéletesen mentessé válik, az: az elkülönülés.

NEGYEDIK RÉSZ*

1.

A különleges képességek: születésnek, növényi nedveknek, szavak erejének, önmegtagadásnak és elmélyedésnek az eredményei.

A különleges (tökéletes) képességek: **vagy** közvetlenül a születésnek, **vagy** pedig különböző alkalmi-okoknak a következményei, eredményei.

Az alkalmi okok lehetnek:

1. növényi nedvek (izgató, vagy bódító-szerek),
2. szavak ereje (**mantrák**; hetero-énszuggesztíók, autoszuggesztív hatások)
3. önmegtagadás (önsanyargatás, aszkézis)
4. elmélyedés (**samádhi**)

Lásd a II. kötet 155-156. oldalán.

-----
* Az Aforizmák negyedik része az **újrászületéssel és az újrászületésből való felszabadulással - az elkülönüléssel** - foglalkozik, valamint a yoga **alapfogalmait** magyarázza.

Harminchárom aforizmája hat szakaszra osztható fel. Az egyes szakaszok tárgya, sorjában: a különleges képességek (1-3.), a szamszkárák (4-11.), a dharmák (12-15.), a megismerés (16-24.), a magnélkül-való elmélyedés (25-29.), és az elkülönülés (30-33.) aforizma).

2.

A születésben való kialakulást a Természet beteljesedése hozza létre.

A tökéletes képességeknek a **születésben** való kialakulását a Természet beteljesedése - az akadálytalanul megnyilvánuló **dharm**a, a Természet célirányuló **rendje** - okozza, valósítja meg.

Ha a születés életkörülményei nem akadályozzák meg a különleges képességek kibontakozását, azok természetszerűleg megnyilatkoznak az élet folyamán.

Az alkalmi-ok nem a ható-ok; hanem csak áttöri a Természet gátjait, mint ahogy a földműves cselekszik.

Az alkalmi-okok nem tulajdonképpeni ható-okok; hanem csupán a ***Természet célra irányuló rendjének megnyilvánulását gátló akadályok eltávolításában állanak.*** A tulajdonképpeni ható-ok mindig a Természet rendje (***a dharma***). Amikor a földműves felszántja, megtrágyázza, öntözi, stb. a földet, munkájával nem "növényt hoz létre", hanem csupán ***eltávolítja*** azokat az akadályokat a növény dharmájának útjából, melyek akadályozzák a növény kibontakozását, fejlődését, növekedését, vagyis a növény dharmájának szabad megnyilvánulását.

ppígy - sziddhikkel kapcsolatban - az alkalmi okok ***nem*** egyes különleges-képességeket hoznak létre, hanem csak lehetővé teszik azok ***kibontakozását.***

A felsorolt alkalmi-okok közül a növényi nedvek a legtökéletlenebbek, a legrövidebb időtartamú kihatásúak, és sohasem tesznek lehetővé maradandó megnyilvánulásokat. A szavak ereje már jelentékenyebb eredményre vezet, az önmegtagadás - az én legyőzése - még inkább, leginkább azonban az elmélyedés (***szamádhi***) távolítja el a különleges képességek akadályait. ***A különleges képességek maradandó megnyilatkozását csakis az elmélyedés hozhatja létre.***

A különleges képességeknek a ***születésben*** való kialakulása sem lehet egyéb tehát végeredményben, mint valamely ***előző*** születésből (életből) fakadó ***elmélyedési törekvés*** eredménye.

(Lásd a II. kötet 155. oldalán.)

Az elmék kialakítása pusztán a létérzet révén történik.

Tapasztalás (érzéki tapasztalás) csakis az anyagvilágban lehetséges, az én-tudatot - a ***létérzetet*** - pedig az érzéki tapasztalás kelti fel, teremti meg. Az én-tudat révén különülnek el egymástól és válnak ***egyéniekké*** bizonyos anyagvilágbeli megnyilvánulások, melyek az ***elmét*** alkotják. Ezeket a megnyilvánulásokat az én-tudat - a létérzet - ***kapcsolja egybe.*** A létérzet és az elme ezért egyaránt az anyagvilág függvényei s mint ilyenek: csakis ***születések*** kapcsán alakulhatnak ki. A születésből fakad a tapasztalás, a tapasztalásból a létérzet, a létérzetből az elme kialakulása. ***Az elmét tehát valóban a létérzet alakítja ki: minden egyes születés folyamán.***

Még a legelső születésre nézve is ugyanez a tétel áll fenn. A Lélek és a Természet között létrejövő kapcsolat ősoke: a nem-tudás. A nem-tudás a szamszkárák összességében rejlik. (Lásd e kötet 72. oldalán.) A szamszkárák jelenvalóvá válása okozza az anyagvilágbeli megnyilvánulásokat. Az anyagvilágbeli megnyilvánulások révén létérzet fakad, a ***létérzet pedig kialakítja az elmét.***

Az aforizma szövegében lévő "pusztán" szó arra vonatkozik, hogy az ötféle ösztönzés (II.3.) közül ***egyedül a létérzet képezi az alapját az elme kialakulásának a születésben.***

De mint ahogy a legtöbb aforizma többértelmű, úgy ez az aforizma is többféleképpen értelmezhető:

Az "elmék kialakítása" a III. 38. aforizma értelmében is magyarázható, az öntudat ***áthelyeződésében*** kialakuló elmére vonatkoztatva.

De vonatkozhatik a testtel kapcsolatos elmebeli ***megsokszorozódásra*** (megkettőződésre, stb.) is. (Lásd e kötet 247. oldalán.)

5.

Az érzékvilágba való különböző lemerüléseknél: egyetlen elme a ható-oka a többi kialakulásának.

Az elme funkciói által megnyilvánított szamszkárák fennmaradnak az egyéni ösztönvilágban. A szamszkárák finalitása pedig kihat az összes ***további*** újraszületésekkel kapcsolatos elme-kialakulásokra is. Végeredményben tehát ***egyetlen*** elmétől függ az egymást követő életek során felmerülő elmék kialakulása!

Vonatkoztatható azonban ez az aforizma a III. 38. aforizmára, stb. is!

6.

A folyamatosan végbemenő, szubtilis megismerő-megfigyelés következtében megszűnnek a cselekedetek szubtilis visszahatásai.

A cselekedetek az elme révén mennek végbe, a cselekedetek szubtilis visszahatásai pedig - mint az ösztönvilágban fennmaradó szamszkárák - újabb érzékvilágba-merüléseket (születéseket) és újabb elméket hoznak létre, elvileg végtelen sorozatban. Ebben áll az újraszületés ***lényege.***

A folyamatosan végbemenő, szubtilis megismerő-megfigyelés (dhyána) révén azonban minden cselekedet szubtilis visszahatása megszüntethető, hiszen dhyána állapotában az ösztönvilágbeli feszültségek magában az ösztönvilágban feloldódnak és nem vezetnek újabb megnyilvánulásokhoz. (Lásd a II. 11. aforizma jegyzetét.)

7.

Yogik cselekedetei sem fehérek, sem feketék, míg másoknál a cselekedetek háromfélék.

Lásd az I. kötet 187-188. oldalán.

8.

Akkor: csak oly szamszkárak nyilatkoznak meg az elmében, melyek megfelelnek a cselekedetek következményeinek.

Akkor = t.i. másoknál (akik nem yogik)!

Ebben áll a sors törvényszerűsége.

Az élőlények cselekedetei vagy önzők, vagy önzetlenek, vagy vegyesen önzők-önzetlenek, karakterük megnyilvánulásai szerint. Mindaddig azonban, míg a cselekedetekben a karakternek is szerepe van, - minthogy a karakter az ösztönvilág megnyilatkozásainak "szűrője" és "küszöbe": - csak oly szamszkárak nyilatkozhatnak meg az elmében, melyek megfelelnek a cselekedetek következményeinek (a cselekedetek pályáinak, a karakternek)!

Ezzel szemben a yogik cselekedetei közömbösek. A yogik cselekedeteikben semminemű szerepe nincs az egyéni karakternek. A yogi elméjében tehát - függetlenül a cselekedetek sorsszerű visszahatásaitól, illetőleg e visszahatásokból álló karaktertől - bármely szamszkára megnyilatkozhatik!

A yogik cselekedetei is anyagvilágbeli következményekkel járnak. Ezek a következmények azonban nincsenek visszahatással a yogi karakterére, így tehát nem hatnak ki további cselekedeteire, sem karmájára (sorsára) sem újabb születéseire, stb. Nem akadályozzák meg tehát egyetlen szamszkára megnyilatkozását sem, és így a yogi valóban tetszésszerű szimbólumokat (hajlandóságokat és emlékeket) nyilváníthat meg elméjében: belső és külső világában egyaránt.

9.

Ha születést, helyet és időt illetőleg rejtett is az összefüggésük, mégis közvetlenül összefüggők, - mivel a szamszkárák azonosak az emlékezéssel.

Ha az elmében (az életben) megnyilatkozó szamszkáráknak - a cselekedetek és a sors következményeinek - nem áttekinthető, rejtett is az összefüggésük, születést (előbbi életet), valamint hely és időbeli kapcsolataikat illetőleg: az összefüggés mégis mindenkor fennáll közöttük, minthogy a szamszkárák maguk az emlékek, amelyek - mint hajlandóságok - megnyilatkoznak a sorsban.

(Mint ahogy valamely visszaemlékezés is - megfelelő körülmények között - spontán megnyilatkozhatik az elmében, mégha az emlékenyomásokat felkeltő összefüggés nem is világos, nem is áttekinthető ugyanakkor.)

A sors megnyilatkozásaiban tehát soha sincs és nem lehet véletlen!

10.

A szamszkáráknak nincs kezdetük és nincs léttartamuk, minthogy hozzátartoznak az örökkévalósághoz.

Lásd e kötet 68. oldalán.

11.

Ok és annak gyümölcse, a hajlandóság és annak alátámasztása képezi a szamszkárákat, ezért ha ezek hiányzanak, az sem jelenvaló.

Lásd e kötet 69-71. oldalán.

12.

Ami elmúlt és ami eljövendő, a dharmák különböző állapota következtében nyeri mivoltát.

A dharmák = ***a Természet rendjének összetevői (mint vektorok, amelyeknek eredője a Természet rendje).***

llapotuk lehet: ***1. preexisztenciális (ebben az esetben csupán lehetőségek), 2. lappangó, vagy 3. megnyilvánuló.***

llapotuk minden egyes változása: a háromféle alakulás (parináma) következménye a Természetben.

A múlt és a jövő egyaránt a Természet rendjében rejlik tehát.

13.

A dharmák nem egyebek, mint maga a Természet jelenvaló és szubtilis mindhárom alkotórésze.

A Természet három alkotórésze - az anyag, az erő és az értelem - mind jelenvaló (megnyilatkozó), mind szubtilis (meg-nem-nyilvánuló) mivoltában: egyaránt magában foglalja a Természet rendjét, valamint e rendnek mindennemű összetevőjét (a dharmákat), minthogy valójában a Természet három alkotórésze képezi ez összetevőket a Természetben!

14.

Az alakulások egyesüléséből: a dolgok valósága következik.

Megnyilvánulás (a dolgok valósága) csakis a háromféle alakulás (parináma) egyesüléséből, együttvalóságából származhatik.

Lásd e kötet 97. és 157-158. oldalán mondottakat.

15.

Miután a tárgy egyforma volta mellett az elmék különbözőek, tárgy és elme: különbözik egymástól a megnyilvánulás sajátos módjában.

A tárgyi világ holt valóság, az elme pedig személyi (élő) valóság jellegével bír, minden megnyilvánulásában.

A tárgyi világot a különböző elmék ugyanannak a világnak látják, míg a tárgyi világ az elméket nem szemlélheti.

Míg az elmék megszűnnek és újra alakulnak és mindenkor különbözőek, addig a tárgyi világ (a külvilág) - bár az is szüntelen változásoknak van alávetve - az elméktől mintegy függetlenül, megmarad mégis ugyanannak, ami volt, ami eredetileg a lényegét alkotta.

15/a.

Nem áll fenn az, hogy a tárgy egyetlen elmétől függ csupán. Különben, amikor nem volna észlelt, miként létezhetnék?

Ha az észlelt tárgyak egyetlen elmétől függenének, akkor a szemlélet minden elfordulásakor meg kellene semmisülniök a Természetben. Minthogy azonban nem semmisülnek meg ilyenkor, fennmaradásuk arra vall, hogy valamennyi elmével kapcsolatban állnak.

Összefüggésük az áthidaló-megismerésben válik szemlélhetővé.

16.

A tárgyak az elme számára: ismertek, vagy nem ismertek; aszerint, hogy kölcsönöznek-e valamely színezetet az elmének, vagy nem.

Aszerint, hogy az illető tárgy szimbólum-csoportja felmerül-e az elmében és így sajátos színezetével befolyásolja-e az elme alakulásait.

17.

Az elmében lezajló alakulások mindenkor ismertek az elme felett álló Lélek előtt, mert a Lélek nem alakuló.

Míg tehát a Lélek számára a tárgyak csak akkor válnak megismerhetővé, amikor sajátos színezetük az elmében felmerül, addig az elme minden alakulása mindenkor ismert a Lélek előtt, hiszen az elme képezi a megismerés tulajdonképpeni szervét, eszközét, területét.

Ilandó megismerés csak ott jöhet létre, ahol van valamely változatlan, szilárd pont, amelyhez a megismerés tárgya szüntelenül viszonyítható. Változatlan - abszolút - csupán a Lélek. Az elme megismerése tehát egyrészt csakis a Lélekkel - az Abszolútummal - kapcsolatban jöhet létre, másrészt pedig - a Lélek változatlan voltánál fogva - az elme minden egyes alakulásával létrejön!

A megismerés voltaképpeni tárgya tehát nem a tárgyi külvilág, hanem mindenkor maga az elme.

18.

Az elme maga is a szemlélés tárgya lévén, önmagában nem rendelkezik a megismeréssel.

Minthogy a szemlélő mindenkor maga a Lélek, azért a megismerő is csak a Lélek lehet, nem pedig az elme, mely a szemlélésnek csupán a tárgyát képezi.

19.

Az elme beállítottsága, egyugyanazon alkalommal, kétfelé tekintő nem lehet.

Az elme nem lehet egyidőben a megismerés szerve és maga a megismerő is; beállítottsága nem lehet egyugyanazon alkalommal kifelé - a tárgyi világ felé - tekintő és önmagát, saját alakulásait is szemlélő. Mert hiszen amikor - mint a megismerés szerve - a megismert tárgy szerint alakul, nem alakulhat egyidőben olyanformán, hogy saját alakulásait is a megismerés egyidejű tárgyává tegye.

20.

Ha az elmében, mint szemlélés tárgyában, megismerés is jöhetne létre, túlságos lehetőségek állnának elő a megismerés terén - és összevegyülne az emlékezés.

Ha nem csupán a Lélekben, hanem minden egyes elmében is létrejöhetne a voltaképpen megismerés, akkor többszörösen végtelenül sok megismerési középpont állna elő a Természetben. Ha ilyenformán - minden újraszületésben - új és új megismerők keletkeznének, minden egyes esetben más és más szamszkára-tartományokkal kapcsolatban, akkor sohasem válhatnék megismerhetővé, egyetlen szempontból, a Természet valamennyi szamszkárája. Összevegyülne, összezavarodnék tehát az emlékezés is - számtalan megismerő lévén egy helyett - és ennek következtében a Természet folytonosságának és rendjének is megszámlálhatatlan csorbát kellene szenvednie: nem mehetne végbe fejlődés a Természetben, és sohasem lenne elérhető a felszabadulás.

21.

A megismerőben, amikor önmagában megmaradva egyúttal felveszi az elme alakját: tudatossá válik a saját megismerése.

Az Abszolútum, amely kapcsolatba kerül a relativitásokkal, mindenkor megmarad Abszolútumnak. A kapcsolat a látszólagos tükröződéssel, a megismerő-szervvel való azonossá-válás látszatával egyértelmű. Az azonossá-válás következtében lép fel az elme révén megvalósuló megismerés ténye, - minthogy azonban az Abszolútum mindenkor megmarad önmagában: szüntelen összehasonlítás támad önmaga és a természetbeli megismerés között, ez az összehasonlítás pedig egyértelmű avval, hogy - az Abszolútum szemszögéből nézve - tudatossá válik a megismerés, (vagyis az állandó és a változó mindenkori viszonya.) Összehasonlítás ugyanis - csak tudatos lehet!

22.

A szemlélőtől és a szemlélés tárgyától befolyásolt elme minden cél felé irányuló.

A kettős befolyás alatt álló elme: látszólag mint szubjektum önállóan törekszik a legkülönbözőbb célok, vagyis minden cél felé.

Lásd az I. kötet 228. oldalán mondottakat.

23.

Az elme, bár megszámlálhatatlan gondolat tarkítja, mégsem önmagáért van, hanem más érdekét szolgálja mert kapcsolatban működik.

Az elme valójában a Lélek érdekét szolgálja, mert (mint szerv) mindenkor csupán kapcsolatban (mint közvetítő) funkcionál.

24.

Aki látja a különbséget, felhagy avval, hogy a LÉLEK lényegét az elmebeli szemléletben próbálja átélni.

Aki látja a különbséget az abszolút LÉLEK és a szemlélés tárgyát képező Természet között, vagyis aki elérte a megkülönböztetni tudásnak azt a legmagasabb fokozatát, melynek alapján megkülönböztetheti a LELKET mindattól, ami nem a Lélek, felhagy avval a hiábavaló törekvéssel, hogy a LÉLEK lényegét az elmebeli szemléletben próbálja átélni, hiszen nem törekedhetik a voltaképpeni megismerőnek kívülről - az elmén át - eszközölt megismerésére!

Ellenkezőleg, az elme minden legcsekélyebb alakulásának a teljes megszüntetésére törekszik, hogy a LÉLEK elérje tökéletes függetlenségét, elkülönülését a Természettől, és ilyenformán - önmagában megmaradva - minden relativitástól függetlenül: megismerése is abszolúttá váljék.

25.

gy az elme, elmélyedve a megkülönböztetésben, eléri azt az állapotot, mely megelőzi az elkülönülést.

Vagyis az elme ilyenformán eléri a tökéletes mozdulatlanság - mindennemű alakulás tökéletes szünetelésének - állapotát, azt az állapotot, mely a mag nélkül való elmélyedést jellemzi s mely közvetlen előzménye lehet a Lélek

elkülönülésének.

Még a mag nélkül való elmélyedésből is van azonban "ébredés", vagyis visszatérés a Természetbe, az elme körébe, a földi világba.

26.

A közben beférkőző vélekedések szamszkárákból származnak.

27.

Megszüntetésük ugyanúgy történik, mint a zavaró ösztönzéseké.

Lásd a II. 10. és II. 11. aforizmát.

Okuk pedig mindenkor a Léleknek a Természettel való kapcsolata, vagyis az egyén, mely önmagát igyekszik fenntartani a sors utolsó hullámaiban.

28.

Akinek azonban még a yogában sincs egyéni érdeke, annak elmélyedése - a megkülönböztetni tudás révén - mindenkor a dharmák fölé emelkedett.

Annak elmélyedése a dharmák - vagyis a Természet rendjének összetevői, a szamszkárák, a sors és az elme - és így az egész Természet fölé emelkedett.

Az aforizma szövegében lévő dharmamegha - a dharmák felhője - kifejezés képletes értelme az, hogy: mint ahogyan a vízpárnákból álló felhő magasan is tárgyi világ fölé emelkedik, úgy a dharmák "fellege" is magasan a dharmák "felett lebeg".

Aki elérte ezt az állapotot, annak énségi-szikrája már meglazult, annak valójában mégcsak személytelen énje sincs.

29.

Zavaró ösztönzések és cselekedetek: megszűnnek ezáltal.

30.

Ilyenformán - annak számára, aki megszabadult mindattól, ami elfátyolozó és tisztátalan - a megismerési végtelenség következtében jelentéktelenné válik a még megismerni való.

Annak számára, aki megszabadult a valóságot elfátyoló minden káprázattól, továbbá mindattól, ami kötöttséggel-vegyes (tisztátalan), a megismerési végtelenség következtében szükségtelenné és fölöslegessé válik minden további tapasztalás, tehát maga a "lét", a Természettel való kapcsolat is.

31.

Ezáltal a Természet három alkotórésze betöltötte rendeltetését, alakulásaik sora véget ér.

Az előbb említett "megismerési végtelenség" egyben a lét alap-okát: a nem-tudást (avidyá) is kizárja, megszünteti.

A nem-tudás megszűnésével pedig a Természet - illetőleg a Természet három alkotórésze - minthogy betöltötte rendeltetését, mely nem egyéb, mint a tapasztalatszerzés és a felszabadulás, rendeltetésének megfelelőleg visszahúzódik: mintegy "kilép" a kapcsolatból. (II.18.)

32.

A pillanatok, kölcsönös viszonyban az alakulásokkal, sort alkotnak, onnan megfigyelve, ahol véget érnek.

Ezért beszélhetünk az alakulások "soráról".

Ez a sor: a folyamatos idő, vagyis az örökkévalóság egészének valamely részleges megnyilvánulása.

A folyamatos időnek csak addig a határig van értelme, csak addig "létezik", ameddig a pillanatoknak és alakulásoknak a sora az egyén számára még áttekinthető.

A "végtelenbe vesző múlt" és a "végtelenben rejlő jövő" nem időfogalom, valójában nem is múlt és nem is jövő, hanem maga: a dharma (a Természet rendje).

(Arra a kérdésre például, hogy mi volt előbb, a tyúk-e, vagy a tojás, csak úgy lehetne válaszolni, ha a kétféle állapot örök váltakozását visszavezetnők a végtelen múltig. A végtelen múlt azonban nem más, mint maga a dharma, ez pedig, az időfogalomtól függetlenül, magában foglalja valamennyi állapot lehetőségét. A helyes válasz tehát a feltett kérdésre - a yoga szerint - az, hogy a váltakozás távoli kiindulópontját keresve a dharmához jutunk el, melyben mind a tyúk, mind a tojás állapota egyaránt bennerejlik!)

Az "előbb" és az utóbb" fogalmáról csupán a pillanatnyi jelennel kapcsolatban beszélhetünk, mert a dharmák megnyilatkozásai - a pillanatok és az alakulások - "sort" csupán a mindenkori jelenhez viszonyítva alkotnak, vagyis őnnan nézve, ahol éppen véget érnek."

Az elkülönülésben azonban a LÉLEK függetlenné válik még az örökkévalóságtól is!

33.

A Természet három alkotórészének a visszahúzódása, melyek megszűntek a LÉLEK céljait szolgálni, illetőleg az értelmet-keltő-erőnek a saját mivoltában való megmaradása: az elkülönülés.

"AUM"

Irodalmi forrásmunkául szolgált:

Patandzsali Yoga-Aforizmáinak eredeti (szanszkrit) szövege, *valamint az aforizmáknak* Swami Vivekananda, W. Q. Judge, Sigurd Lindquist, J.H. Woods, Shree Purohit Swami és Oppermann *által eszközölt angol, illetőleg német nyelvű fordításai, tekintetbe véve* Vyásza, Vidnyánabhiksu, Vácsaszpátimisra és Bhodzsarádzsa *megfelelő kommentárjait is.*

IRODALOM

Richard Garbe: ***Die Samkhya-Philosophie, II. Aufl. (Leipzig 1917.)***

Swami Vivekananda: ***Jnana-Yoga (Zürich 1940)***

Swami Vivekananda: ***Karma-Yoga und Bhakti-Yoga (Zürich 1937).***

Sigurd Lindquist: ***Die Methoden des Yoga (Lund 1932).***

Sigurd Lindquist: ***Siddhi und Abhinna, eine Studie über die klassischen Wunder des Yoga (Uppsala 1935.)***

Paul Brunton: ***A Search in Secret India (London 1937.)***

Paul Brunton: ***The Secret Path (London).***

Paul Brunton: ***The Quest of the Overself (London).***

Richard Wilhelm - C.G. Jung: ***Das Geheimnis der goldenen Blüte (Zürich 1939).***

Lama Kazi Dawa Samdup - W. Y. Evans-Wentz: ***Das Tibetische Totenbuch (Zürich 1942.)***

Ráma Praszáda ***tantra-fordításai.***

Bhagavad Gíta.

Hathayogapradípiká.

Gheranda Szamhitá.

Lao-Ce: ***Tao Te King.***

Dr. Paul Deussen: ***Sechzig Upanishad's des Veda, III. Aufl. (Leipzig 1938.)***

Selva Raja Yesudian: ***Mi a Jóga? (Budapest 1943.)***

Selva Raja Yesudian: ***Sport és Jóga. (Budapest 1942.)***

Dr. Baktay Ervin: ***Szanátana Dharma.***

A yoga és a mélypszichológia összefüggéseit illetően:

Sigmund Freud

Alfred Adler *művei.*

C.G.Jung

Erwin Wexberg: *Individualpsychologie, II. Aufl. (Leipzig 1931.)*

Dr. Máday István: *Individuálpaszichológia (Budapest 1941.)*

Dr.J.Jacobi: *Die Psychologie von C.G. Jung (Zürich 1940.)*

Dr.Fritz Künkel: *Einführung in die Charakterkunde, VI. Aufl. (Leipzig 1934.)*

Dr.Fritz Künkel: *Charakter, Leiden und Heilung (Leipzig 1934.)*

Dr.Fritz Künkel: *Charakter, Krisis und Weltanschauung (Leipzig 1935.)*

Dr.Fritz Künkel: *Die Arbeit am Charakter, II. Aufl. (Schwerin 1939.)*

Tartalomjegyzék

Előszó	2
I. A yoga ágazatai.....	4
II. A valóságok és a szimbólumok.....	14
III. Az ötféle lélekzés.....	27
IV. A Természet keresztmetszete.....	37
V. A lélegzés-szabályozás rendszere.....	64
VI. Az elmélyedés gyakorlata.....	84
VII. A misztikus átélések.....	111
VIII. Mágikus képességek az emberben.....	129
IX. A Lélek.....	157
PATANDZSALI YOGA-AFORIZMÁI.....	171
ELSŐ RÉSZ*.....	172
MÁSODIK RÉSZ*.....	189
HARMADIK RÉSZ*.....	204
NEGYEDIK RÉSZ*.....	221